

De anima

lectus continebit graue est z fingere

Hic phis p̄ter cōtinuat p̄dicta dicens. q̄ aliq̄s dubitabit quā potestare habet quelibet p̄tium anime in corpore hoc est q̄rere vtrum habeat potestare p̄tis potestatiue q̄ est quasi pars integralis aie potestatiue. ita q̄ vniciens potestates p̄ticulares sit vna substātia anime s̄m esse. aut ita sit q̄ quelibet pars anime potestare habeat totius anime. et vniciens eas non sit nisi quedā cōmunitio rō z s̄m rem que libet pars sit q̄dam aia totum illud habēs quod habet anima Et si q̄dem dicat q̄ vnaqueq̄ p̄tium non habet nisi p̄ticulare potentiā. tunc oportet q̄ sicut anima cōtinet totū corpus q̄ sic quelibet pars potestatis eius aliquā p̄tineat p̄tem corporis. z exerceat in illa suam opationem. z hoc non cōueniens est. q̄ aia d̄ forma p̄ticiens corpus. z tunc ipsa nō colligit nisi ex potestarijs corporis p̄ticularijs p̄tes corporis p̄tinentijs. z si hoc concedat tūc videt seq̄ impossibilitate. q̄ qualem p̄tem aut quō cōtineat graue est fingere

Videtur em̄ z plante viuere diuise z animalū quādam incisoz tanq̄ eandem habētia animā specie et si nō numero. vnaqueq̄ q̄dem em̄ p̄tium sensum habet z mouet s̄m locum in q̄dam tēpus. Si autē non p̄manet nullū incōueniens est. Instrumenta em̄ non habent q̄bus saluent naturam. sed nihil minus in vtraq̄ partū om̄es existūt p̄tes aie. z similis sp̄ei sunt ad inuicē z toti. Ad inuicē q̄dem sicut q̄ nō sepabiles sunt. Toti autē anime tanq̄ indiuisibili existente. videtur autē z que in plantis anima p̄ticipium quoddā esse. Hac em̄ sola p̄municant et aialia z plante Et ipsa q̄dem separata a sensibili p̄ncipio. sensum aut nullum sine hac habet

Hic phis amplius p̄bat q̄ aia est diuisibilis in diuersas p̄tes corporis dicens. q̄ plante q̄ sunt q̄dam aialia videtur viuere z vbiq̄ habere om̄i facultate aie vegetatiue. et licet in radice sola trahat cibū. tñ virtutē z facultatē trahendi cibū habet in ramis. z hoc ps̄ q̄m diuidit z insigitur terre. tñ em̄ in ramo trahit sicut in radice. sicut est in his aialibus que anulosa vel rugosa dicunt que si diuidant vtraq̄ ps̄ retinet aiam sensibile. z mortuā s̄m locuz. z sunt iste aie eodem sp̄ei. licet sint numero diuerse. z videtur q̄ vtraq̄ q̄ etiā ps̄ habeat virtutem gustatiuā z cibi receptiuam. si autē nō p̄ficiunt tractū cibi hoc nō est incōueniens. q̄ h̄ p̄tingit p̄ accūs. nō em̄ est hoc ex defectu virtutis aie. quā nō habet vtraq̄ ps̄. sed q̄ deficit ei organū corpale quod in plāta vbiq̄ aptat. p̄pter homogeneitatem plantaz. sed nō sic vbiq̄ p̄ aptari in aiali p̄pter suaz p̄tium heterogeneitatem. vñ licet nō habeat instrumenta q̄bus saluet in natura. tñ aima p̄fecta s̄m om̄es vires videt vtriq̄ p̄tī incē. et siles sp̄ei sunt aie p̄tium ad inuicē. z etiā toti sunt similes Quia nō habuit plus tota s̄m q̄ ps̄ altera diuidēs eam. tota ergo anteq̄ esset separata. z aie p̄tium sunt siles ad inuicē et hoc est ac si tota q̄ corpus est s̄m nō diuisum esset diuisibilis p̄ sp̄es. Quod autē est diuisibile p̄ sp̄es est ratio cōmunitis vna. s̄ diuisio aie in p̄tes est diuisio in sp̄es. sicut si diuideret animal in hoīem z afinū. z nō est sicut diuisio subiecti in potētijs z p̄tētiates naturales sicut diuidit ignis in calidū rarū z lucidum. vel pomū in odorem calozē z saporem. Si vero quis diceret q̄ in plantis in q̄bus maxime

Aristotelis.

sic h̄mōi diuisio non est aia. manifestū est q̄ hoc falsum est Et in plātis videt ad sensum inesse quoddā principium formale qd̄ nō est forma corporea agēs tñ vnū. sed virtus incorporea. tñ in corpore agens diuersa. z hoc est aia vegetabilis qua sola cōicant simul aialia z plante. z ipsa q̄dem vegetabilis qua sola cōicant simul aialia z plante. z ipsa q̄dez vegetabilis separatur s̄m esse aliq̄ a sensibili principio qm̄ est in plantis sine sensu ad sensibile nō separatur ab ipsa. q̄ nihil est quod h̄z sensum quin etiā habeat aiam vegetabilem vt manifestū est in oibus animalibus ex opibus aialū z deductōe deductoz sup̄ia. Et sic posite s̄z opiones diuersorū antiquoz phoz de aia que patēt s̄m aliq̄s in his s̄libz

Sic sunt ponentes aiam p̄tium sapientes
Igne democritus. atomos leu. pythagoras q̄
Ponit Anaxagoras intellectum. elementa
Empedocles. Plato posuit numeros z ideas
Et Thales aiam memorabitur esse motiuā
Aera d̄slogenes Eraclitus esse vaporem
Lōpat Alchimeon h̄ac immortalibus. hypus
Dixit aquā. Erastas aiam dedit esse criuorē
Sūmus Aristoteles hanc dicit corporis actuz.

Et in hoc finitur iste secundus tractatus p̄tium libri de anima

Sequitur sc̄ds liber de Aia q̄ est de q̄dditate anime z potētijs sensituijs exterioribus eiusdes et de potētijs anime vegetatiue

De quidē igitur a prioribus tradita sunt de anima dicta sunt. Iterum autē tanq̄ ex p̄ncipio redeamus. tētantes de terminare quid est anima et. que vtriq̄ erit cōmunitissima ratio ipsius

Iste est secundus liber de anima in quo phis incipit de terminare de ea s̄m opinionē propriam z veritatem. Et diuiditur in quatuor tractatus In quoz p̄mo dēterminat de ea quid sit s̄m sui substantiam. In secūdo de potētijs eius in generalit. et in speciali de potētijs anime vegetatiue. In tercio de potētijs anime sensituijs exterioribus. In quarto de potētijs sensituijs interioribus. Secundus est ibi. Potentijs autē anime quic̄ sunt generalia. Tercius ibi. De potētijs anime sensituijs. Quartus ibi. De vero neq̄. Primus tractatus diuiditur in duo capitula. In primo ponit aliquas diuisiones ex q̄bus colligit p̄mam diffinitionem. declarando eandem p̄ additiōes aliquaz p̄ticularum. inferēdo tercio diffinitionē completam cum correlario de inseparabilitate anime. In secūdo capitulo inuestigat secundaz diffinitionem anime reddens causam necessitatis eius. ibi Quoniam autē ex incertis.

Quo ad primū in primo capitulo cōtinuat hunc libz ad p̄cedentem. Dicens q̄ hec que a prioribus phis tradita sunt de anima dicta sunt in libro p̄cedenti. In quibus quia nihil est cōueniens substātie ipsius anime vel p̄tibus

eius oportet ea ut factum fuit abijcere. Redeamus igitur iterum tanquam ex principio quod supra proximus nobis. ad inquirendum primo de substantia. et postea de partibus et operibus et accidentibus eius. et queramus quid est anima ratione communi et figurati sive superficiali. Et etiam que utique sit ipsa essentialis et propria definitio que non dicitur tamen quid est anima sed etiam dicitur causam propter quod unumquodque operum et accidentium inest ei. Quia ut in principio primi demum fuit si per definitionem non coniecturatur facile de accidentibus ipsa dialectica erit et vana sive inutilis.

Dicimus itaque unum quiddam genus eorum que sunt substantiam.

Hic philosophus prosequitur intentum inuestigans primo definitionem generalem que est sicut conclusio demonstrationis. Et dividitur in duo. quia primo inuestigat definitionem. secundo probat eam. Ibi Uniuersaliter ergo. Et ita primum iterum duo facit. quia primo ponit diuisiones ad inuestigandum definitiones anime seruans modum illum que ponitur secundo posteriorum. Secundo ex diuisionibus concludit definitionem anime. Quo ad primum ponit sex diuisiones. Quarum prima est. Entium aliud est substantia aliud accidens. Quam diuisione innuit Philosophus cum dicit. Nos dicimus unum genus entis esse substantiam. Per quod intelligitur que etiam ens habet alias partes que sunt alia predicamenta. Albertus magnus vero innuit que philosophus illam diuisionem non ponit ex eo. quia scitum est ab omnibus accidens non esse partem substantie neque perficere substantiam. Anima autem composita ex anima et corpore per essentialis est et dignior est. et perficit animata corpora. ergo supponitur ab Aristotele animam in generalitate substantie contineri et non esse accidens. et ergo sicut cum philosophus non ponit illam diuisionem.

Huius autem aliud quidem sicut materia que sicut se quidem non est hoc aliquid. Aliud autem sicut forma et speciem sicut quod dicitur iam hoc aliquid. et tertia que ex his est. Est autem materia quidem potentia. species autem entelechia.

Hic ponit philosophus secundam diuisionem que sumitur per subdiuisionem principalis membri preedite diuisionis. et est ista. Substantiarum alia est materia alia est forma. alia totum compositum. Que sic differunt. quia materia sicut se accepta non est hoc aliquid quod est compositum indiuiduum substantie. eo que nec dat ei nomen nec esse sed substantare primo est ab ipsa forma. vero est sicut quod res nature dicitur iam formata et hoc aliquid. eo que formando ipsum et specificando. dat ei esse et rationem definitiuam. Totum compositum ex istis duobus est res in natura. per duca quam natura intendit. Iterum materia est potentia que subijcitur generationi et forme. Species autem est entelechia quod latine sonat actus sive perfectio que dat esse specificum sive substantiale sicut que homo vel almus dicitur aliquid.

Et hoc dupliciter. Hoc quidem sicut scientia. illud autem sicut considerare.

Hic Philosophus ponit tertiam diuisionem dicens. que forma et totum sive actuum. Alius est primus. alius secundus. Primum est sicut scientia. Secundus sicut considerare sicut scientiam aut sicut eam operari.

mus est sicut scientia. Secundus sicut considerare sicut scientiam aut sicut eam operari.

Substantie autem maxime esse videntur corpora

Hic ponit philosophus tres alias diuisiones tenentes se ex parte corporis. sicut prius posuit tres tenentes se ex parte anime. Prima que est quarta in toto ordine est Substantiarum alia est corporea. alia incorporea. quam diuisionem innuit cum dicit que substantie maxime esse videntur esse corpora. Quis enim substantie incorporee sive separate verius sint substantie tamen non ita videtur ad sensum. omnes enim cognoscimus ad sensum que corpora sunt res per se existentes. non autem hoc cognoscimus de immaterialibus substantiis.

Et horum physica. Hec enim aliorum principia.

Hic ponit philosophus secundam diuisionem tenentes se ex parte corporis et quintam in ordine dicens. que corporum quedam sunt naturalia sive physica. et quedam artificialia. Inter que talis est differentia. quia corpora naturalia magis videntur esse substantie quam artificialia. eo que physica corpora sunt principia artificialium corporum. eo que figuram quam ars introducit est accidens quod non esset nisi physicum corpus sustineret ipsam. sicut pars in ligno in quo est forma lecti. que non esset. nisi lignum esset. et sic ad per se ex istendum principiat artificiale a physico. est igitur corpus physicum quod physica forma ad aliquam speciem physici corporis est determinatum magis substantiale quam artificiale.

Physicorum autem alia quidem habent vitam. alia autem non habent. Vitam habere dicimus id quod habet per se ipsum alimentum et augmentum et decrementum. Quare omne corpus physicum principans vitam substantia erit. Substantia autem sic sicut composita.

Hic ponit philosophus tertiam diuisionem alia sextam et vitam dicens. Corporum physicorum quedam habent vitam. quedam non habent vitam. sed alia forma de terminant ad speciem physicam. sicut elementa vel tantum composita. ut lapides et metalla sicut sua genera. Vitam vero dicimus habere sicut principium alendi. augendi. et diminuendi. quia ista sunt sicut que primo vita manifestatur. ut in sequentibus patebit. Erunt igitur omne corpus physicum principans vitam essentialiter substantia illo modo substantie. quo superius dictum est substantiam esse compositam.

Quoniam autem est corpus et huiusmodi vitam habes. non utique erit corpus anima. non est enim eorum que in subiecto corpus. Magis autem sicut subiectum et materia est. necesse est ergo animam substantiam esse sicut sicut sicut corpus physici potentia vitam habentis. substantia autem actus homini est. igitur corporis actus.

Hic Philosophus postquam posuit diuisiones inuestigat definitionem primam anime. Et primo inquit partes definitionis. Secundo eam ponit. Ibi Si autem aliquid. Et tercio soluit dubitationem. Primum inuestigat prius

las que tenent se ex pre anime. scdo eas que se tenent ex
 greo corporis. Ibi et hoc. Primo inuestigat An anima
 sit actus. scdo An sit actus primus. Quo ad primum q
 sit actus sic probat. Quia anima est substantia. ergo vel est
 materia vel forma. vel copositum. Sz no potest dici cor
 pus vel materia. qz corpus cum sit habens anima z vi
 tam. per anima no est in alio a se sicut in subiecto. eo mo
 do quo forma substantialis dicitur esse in subiecto. et no
 eo modo quo accidens. Sed ipm corpus magis e sicut
 subiectu et materia. ergo anima p quam corp^o vita ha
 bet no est corpus. No etiam est copositu. qz ipa natu
 raliter est pars. Relinquitur ergo q anima est substan
 tia sicut species corporis phisici vitam habentis. talis aut
 substantia est actus corporis. ergo anima est actus

Hic aut dicitur dupliciter Alius qdem sicut
 scientia Alius aut sicut considerare. Manifestu
 ergo q sicut scientia. In existere em animam et
 somnus et vigilia est. pportionale aut vigilia
 quide ipi considerare. Somnus aut ipi habere
 et no opari. Prior aut generatone in eod scien
 tia est. Unde anima est actus primus corporis phy
 sici potentia vitam habentis:

Hic phis ostendit qualis actus sit anima. Dicens
 q aia est actus no tamen est aia qlibet actus naturalis.
 sed est talis actus quo animatu potest agere actoes vi
 te. Talis autem actus dicitur dupliciter vt dictum est.
 Quidam est primus. qui est sicut scientia descens in aia
 scientis. Alius aut est actus scdus q est sicut sidera
 re quod est actio scientis in actu siderantis. Manife
 stum aut est q anima est actus primus sicut scientia e ac
 tus scientis. Et est sicut somnus. qz vigilancia que est
 expansio quedam anime in exteriora opa sensu. a sumis
 milatur ei quod est considerare sicut somnus ipi habe
 re et no opari. Et sicut scientia por est eo quod est cosi
 derare fm viam generatons. ita phis est fm viam ge
 neratons habere anima fm potestate vite qz agere ac
 tiones vite fm potencias emanates ab anima. Et er
 go anima essentialiter est actus primus et no scds ppter
 quod definitio dicens quid est anima est. q ipa est act^o
 corporis phisici vitam habentis in potentia.

Tale aut quod dicitur organici. Organa autē
 et plantaz pres sunt. sz penitus simplices vt fo
 lum fructiferi co operimentu. fructifex aut fruc
 tus. Radices vero ori siles sunt. vtraq em tra
 hunt alimentu. Si aut aliquid comune in omi
 anima oportet dicere. erit vtiqz primus act^o cor
 poris phisici organici.

Hic phis inuestigat vna priatā tenentē se ex pre ip
 sus corporis. Quia em dicitu est q aia e act^o corporis phy
 sici no cuiuslibet sz potius et q d in potestate hz vi exer
 ceat opatōes vite. oportet ad explanandū p dicere definiti
 onis ostēdere qle sit illud corp^o q d d: in tali potesta
 te habere vitam. Et de phis q. tale e corp^o organici. i. et
 organis figura et situ differētibz copositū. Organa aut
 vocant mebra officialia qbz opatōes vite ab aia exercen
 tur sicut sunt caput. pedes man^o zc. q distinguunt situ
 vt manifestū ē. qz caput e sursum. pedes deorsum man^o

a latere Et figura. qz alia est figura capitis. alia manus
 alia pedis. vt cuilibet itez manifestū est. Qz aut aia sit
 act^o talis corporis organici. pbat per locū a minori dicēs.
 Si illud qd min^o videt inesse inest z illud qd mag^o vi
 detur inesse inest. Sz minus videt q in aiat is aia vege
 ratiua. i. in plantis. sit corpus organici in qbus tamen
 est. ergo a maiori debet esse in animatis alijs puta ani
 malibus vt homine et equo. Minor. pbat. qz plantaz
 rum pres sunt organa specialia officia vite habentia. sz
 cer sint simplices illo modo simplicitatis quo dicitur
 simplex quod partes habet homogeneas. Folium em
 est in planta que vocatur fructiferū ad cooperiendū fru
 ctus ab imbribus et caumatibz. Cortex aut ad coope
 riendum semen et humiditatem fructus vt ad maturita
 tem et digestionē que pepansis dicitur deducatur sicut
 etiam in spongia et aureo vellere. quedaz sunt pres qui
 bus perficitur motus dilatarōnis et constrictōis zc. in
 quibus sugitur nutrimentū. Radices vero habet ori siles
 miles in animalibus quo ad officium. Quia sicut oris
 officium in animalibz est nutrimentū trahere. ita etiam
 radices in plantis. Medullam aut habet quasi loco coz
 dis. licet em quelibet istarum partium in se sit composi
 ta ex similibus. tamen iste partes habent diuersa officia
 vite. Et dicitur igitur patet q si oportet aliquam com
 munem definitionem dare anime tunc vtiqz erit hec. est
 actus primus corporis phisici organici. quia hoc coue
 nit tam anime plante qz brutorum et conuenit etiā ani
 me humane quam videmus operari in organis.

Prima e materialis anime definitio

Unde no oportet querere si vnum est anima
 et corpus. sicut neqz cera et figura neqz oino vni
 us cuiusqz materia et id cuius materia. vnu em z
 ee cu multipli dicant. qd pprie est. actus est.

Hic phis soluit vnam dubitacionem quam possz
 aliquis mouere de anima et corpore. que est ista fm ex
 positōnem Alberti. In omnibus actus essentialiter dis
 tinguitur ab eo cuius est actus. et precipue in animat^o
 in quibus anima no est forma corporea. Ideo no oport
 ter querere si vnum sint anima et corpus. Quia forma
 nunqz coincidit in eandem rem cu materia. Quod oste
 dit per simile in artificialibus. vbi tamen forma est vici
 nior materie qz in naturalibus. Non em querimus si fi
 gura est idem cum cera in sigillo. Neqz vniuersaliter
 vnqz dubitamus si idem sit actus et id cuius est actus
 sicut materie. Cum em vnum et ens multipliciter dicit
 tur per analogiam de substantia et accidente erit substā
 tia principaliter et per se ens. et accidens est ens. quia
 est aliqua dispositio eius quod vere est. Et cum substā
 tia iuxta superius dicta. diuidatur in tria. materiā sz
 formā z totum compositum. forma inter ista tria pro
 prie et primo est ens eo q materia no habet actu esse nisi
 si a forma. et similiter copositum. Alij vero exponunt
 textum pcedentem sic. No oportet querere si anima et
 corpus sunt vnum. id est no oportet querere quō ex cor
 pore et anima sit vnum. sicut nec oportet querere quō ex
 figura sigilli et cera sit vnum. quia actus vni seipsum
 potentie. et no requiritur medium vniens. Et istud p
 bar. quia eodem modo est aliquid ens z vnum. quia ens
 et vnum couertuntur. sed forma dat esse materie. ergo
 facit materiam esse ens. et psequens facit etiā eā vni

Liber

Secundus

Aliter quidem igitur dicitur est quid sit anima. Substantia enim est quae secundum rationem: haec autem est quae erat esse huiusmodi corporis. sicut si aliquod organorum physici esset corpus ut dolabra. Erat enim dolabra esse substantia ipsius et anima haec. Diuisa autem hac non utriusque amplius dolabra erit. sed aut equiuoce. nunc autem est dolabra. Non enim huiusmodi corporis quod quid est esse. est ratio anima sed physica huiusmodi habentis in seipso principium motus et status.

Hic philosophus manifestat totam definitionem anime. et primo per similitudinem ad artificialia. secundo manifestat eam in partibus animalium. Quo ad primum dicit quod vniuersaliter definitionem dicitur est quid sit anima. quod est substantia secundum quod ratio rei substantia et forma est. et haec substantia est quae dicitur esse. id est quae dicitur essentialis huiusmodi corporis quale dicitur est. et ideo corpus amittit nomen et rationem suam quando expirat ab eo anima. Sicut si diceremus aliquod instrumentorum artificialium esse animal a natura perfectum. sicut si dolabra esset animal et corpus physicum. tunc id quod est substantia ipsius formalis est esse suum. eo quod essentia aliud est nisi diffusio forme in materia sibi subiecta. Et tale esse physici corporis est anima. in communi ratione accepta. et sic positioe prout reuera quod videlicet dolabra sit corpus physicum et corpus dolabrae quod est ferrum sepeperit a forma dolabrae. Ita non habebit esse aut nomen dolabrae. nisi forte equiuoce. neque ferrum habebit rationem ferri. sed quod ferrum adhuc est ferrum. separata ab ipso figura dolabrae. apud usum loquendi ideo est. quod dolabra est organum artis. et non physicum. Corporum autem artificialium principia sunt corpora physica. quae formas physicas retinent in eis. Non enim corporum accidens est forma artis. et ideo talis corporis non est esse et ratio anima. sed potius talis physici quod habet in seipso principium quo mouetur motu vite. et secundum locum. et quod in se habet posse quod esse quod voluerit. Et ratio separata anima ab huiusmodi corpore. corpus iam non erit huiusmodi esse et nomen. et ideo mortuus homo non est homo. neque caro eius est caro sed potius corruptus a carne hominis.

Considerare autem in partibus oportet quod dicitur est. Si enim esset oculus animal. anima utriusque ipsius visus esset. haec enim substantia est oculi. quae est secundum rationem. Oculus autem materia visus est. quo deficiente non est adhuc oculus nisi equiuoce. sicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod est in parte in toto viuente corpore. proportionabiliter namque habet sicut pars ad partem totus sensus ad totum corpus sensitivum secundum quod huiusmodi.

Hic philosophus declarat definitionem eandem ex parte principium animalium. dicens. Sicut se habet pars ad partem. ita se habet totum ad totum. Sed alique partes anime sunt actus aliquarum partium corporis. ergo tota anima est actus totius corporis. Maior pars. quod omnino sile est. Sicut enim potestas particularis anime sensibilis se habet ad vniuersalem organicae partes corporis in eo quod dat ei esse et rationem. tales quae est sensuum corporis. ita se habebit tota anima ad totum

corpus organicum quod ab ea recipiet nomen et rationem. Maior pars. quod si nos per impossibile ponamus oculum esse se patum et esse animal tunc absque dubio visus et potentia visiva erit eius anima. quae haec potentia agit in eo actorem vite secundum naturam et complexione oculi. Visus ergo erit substantia formalis oculi dans ei rationem oculi et nomen. et ipse oculus quod pupilla vel corpus oculi vocatur. est materia visus. et ideo deficiente visu in oculo. iam non est oculus nisi equiuoce sicut lapideus vel depictus.

Est autem non abiiciens animam potentia ens ut viuat. sed quod huiusmodi. Semen autem et fructus potentia huiusmodi corpus est. Sicut quidem igitur incisio et visio sic et vigilantia actus. ut autem visus et potentia organi anima. Corpus autem quod potentia est sicut oculus est pupilla et visus et ibi anima et corpus animal.

Hic philosophus declarat ultimam periculam scilicet Anima est actus corporis habentis vitam in potentia. dicens quod anima non est actus corporis habentis vitam in potentia abiiciens actum. que est potentia essentialis ad actum primum quod semen dicitur in potentia viuunt vel fructus eo quod semen animalium et fructus plantarum non sunt corpora organica nisi in potentia incompleta. in quibus non est anima nisi sicut artifex in artificiaro quod est esse in fieri et non in facto esse sed est actus corporis existentis in potentia habituali actiua seu formali ad vitam secundam que est in operibus animati viuunt. nutriendo. sentiendo. mouedo de loco ad locum. et intelligendo quae sunt in animali sicut vigilantia. que non est aliud nisi expansio caloris et spiritus ad exteriora. quae illis duobus membris perficiuntur ad opera vite propter quod dicitur est superius quod anima est perfectio sicut somnus. operari autem opera vite perfectio sicut vigilia. sicut in artificialibus incisio. et in physicis visus siue videre secundum actum est perfectio secundam. Et hoc modo corporis animati vitam habentis in potentia est anima actus. et sicut ex pupilla et visu constituitur oculus. ita ex anima et corpore constituitur animal.

Quod quidem igitur non sit anima separabilis a corpore aut partes quaedam ipsius si separabilis apta nata est non immanifestum est. Quarta enim actus primum est ipsa. Animo secundum quaedam nihil prohibet propter id quod nulli corporis sunt actus. Amplius autem immanifestum est si sit corpus actus anima sicut nauis nauis. Figuraliter quidem igitur sic determinetur et describat de anima

Hic philosophus ex predictis infert corollarium dicens quod ex predictis facile determinatur questio qua queritur An anima sit separabilis a corpore vel non. Quia manifestum est quod anima non vniuersaliter separabilis est a corpore. et simul quod quaedam pars ipsius non separatur a corpore. Quae cum forma essentialiter est pars corporis aut actus. nullam viue actionem habens nisi in aliqua parte corporis. non potest separari secundum esse a corpore. quod si separaretur. tunc sequeretur quod separata nullam haberet vite actorem et hoc esse non potest. Tales autem sunt anima vegetabilis in plantis et sensibilis in brutis. Nec enim duplex anima est actus et perfectio quaedam primum corporis sine quibus nullam omnino habet vite actionem. Non enim intelligi potest nutritiua et augmentatiua et generatiua agere sine cibo et semine corporali. et ideo a corpore non separantur in suis actionibus

Animal autem propter sensum primum. Et namque que non mouentur neque mutantia locum: habentia autem sensum animalia dicimus. et non viuere solū. videntur autem et homini multa esse anima / luum. manētia autem cum sunt natura habent solū sensum. Sensum autem primo inest omnibus tactus. Sicut autem vegetatiuum potest separari a tactu. et omni sensu. sic et tactus ab alijs sensibus. Vegetatiuum autem dicimus homini partem anime qua et vegetabilia participant. Animalia autem omnia videntur tangēdi sensus habētia. Propter quā autem eam vtriusque horum accidit posterius dicitur? Hunc autem instanti dicitur sit solū quod est anima horum quod dicta sunt principia. et his determinata est vegetatiuo. sensitiuo. intellectu et motu.

Hic patet probatur sensitiuum esse gradū vite. Et hoc scilicet quia animalia habent vitam et non habent illam propter animam vegetatiuam tamen. sicut plante. propter animam sensitiuam siue primū sensus quod est tactus. Potest autem habere gradus quod est sensitiuum separari a motu. quia illa que non mouentur de loco ad locum. sed manent vni loco adherētia sicut sunt spongia marina. et quāda ostrea et conchyliā sunt animalia. et non solum viuētia. ergo in talibus sensitiuum separatum est a motu secundum locum. Sensus autem primus propter quod animalia est animalia quod inest talibus animalibus immobilibus est sensus tactus. quia illo posito non necesse est aliquid aliorum inesse. sed alijs sensibus extrinsecis in alijs necesse est esse inesse. Quoad modum enim vegetatiuum separata sensitiuo ita hic sensus ab alijs separari potest. Vegetatiuum autem dicimus homini principium vite siue homini animam. que vegetabilia participant. et animalia omnia. vnde iam dictum fuit ad minus habent sensum tactus propter quod tactus non tamen est vni de numero quoniam sensum particulariū. sed etiam dicitur constitutus et faciens animal. propter quā autem eam vtriusque istorum accidit scilicet que vegetatiuum separata sensitiuo et tactus a reliquis sensibus posterius erit dicitur. Hic autem hoc dicitur se sufficit quod anima omnimodo vite sit principium et diuisa et determinata est his vegetatiuo. sensitiuo. intellectu et motu secundum locum. Dicitur autem predicta secundum dominum albertum animam determinare. quia sunt principia viuēdi que aliquā separata a se inuicem in diuersis reperiunt. eo quod quāda sunt vegetatiua tamen. et quāda vegetatiua et sensitiua. et quāda cum his mouentur secundum locum et quāda cum his habent intellectum

¶ Ut autem vniuersumque horum est anima. aut pars anime. et si pars vtrum sic ut sit separabilis ratione solum aut et loco.

Hic philosophus mouet dubitationem circa predicta dicens quod dubium est vtrum vniuersumque predictorum principiorum sit anima per se diuisa per essentiam ab alia. Ita quod in vno viuente essent plures anime quoad modum volunt plato. Aut vniuersumque predictorum est pars anime. ita quod sunt vni anime potentie. Et si habet rationem et vnitatem solum ceditur dubium est. An talis pars anime sit a toto suo quod est anima. separabilis ratione tamen. aut etiam per essentiam et locum siue subiectum quoad modum plato voluit.

De quibusdam quod dicitur non est difficile videre. Quaedam autem dubitationem habent. Sicut enim in plantis quāda diuisa videntur et viuētia separata ab inuicem. tāquam extrinsecis

in his anima. actu quod dicitur vna in vniuersumque planta. potentia autem pluribus. sic videmus et circa alteras duas anime accidere. ut in entonijs decisis. Et tamen sensum vtriusque partium habet et motum secundum locum. Si autem sensum et phantasia et appetitum vbiusque enim quāda sensus est. et leticia et tristitia est. Ubi autem bec sunt ex necessitate et desiderium est.

Hic philosophus aggreditur solutionem predictae dubitationis dicens quod in quibusdam non est difficile istud videre. sicut in animalibus perfectis que sunt valde diuerse compositionis in organo nis corporis. que partes animales sunt valde diuerse. propter quod diuisis eorum corporibus statim moriuntur quia anima expirat et non potest saluari cum non inueniat in vna parte totam diuersitatem organorum quā requirit propter dram suam partem. In istis igitur potentie aliquā distinguunt loco et subiecto. quia in alio loco est visus. in alio auditus. in alio olfactus. Sed in quibusdam non est facile considerare sicut in plantis et in animalibus imperfectis. In plantis quod dicitur quod ille diuisus dualescunt. Ita quod quilibet pars diuisa videtur viuere eo quod parte habent corpora valde similia. et organa non ex diuersis composita. sed quasi homo genera. et sic quilibet pars potest esse os et organum. saluās naturā in talibus. Et ideo in talibus anima videtur esse tota in quilibet parte secundum essentiam et partem ita quod partes non sunt loco a se inuicem distincte. In animalibus etiam imperfectis siue anulosis. que sunt similia. sed non omnino. quorum corpora componuntur ex circulis quibusdam siue anulosis. sicut sunt serpentes et lumbi. lacerte et anguille. et rutes anime etiam manent in partibus diuisis. si diuidantur per transversum siue in latum. Si vero per totam longitudinem corporum suorum in duo diuidantur. diuidetur quilibet circulus in duos semicirculos. et quod circulis illis vtebantur in eis facta. statim moriuntur et ita cent immobilia. eo quod nullum organum habent in quo fiat operatio sensus vel motus. In predictis igitur animalibus profundum etiam anime potentie tāquam loco et subiecto indistincte sic et anima non requirit tantam organorum dispositionem in eis sicut in animalibus perfectis propter quod vnde dicitur philosophus. videtur eis esse vna anima actu et plures potentie. sicut de continuo dicimus. eo quod quilibet pars diuisa habet sensum et motum saltem dilatarōis et restrictionis. et si habet sensum. oportet quod habeat voluptatem et tristitiam quia sensus que nientis ingerit voluptatem. et inconuenientis tristitiam. propter quod vtriusque partem inest appetitus. et quia predicta siue omni phantasia esse non potest. quia motus facit a sensu est phantasia. ergo in istis potentie anime non sunt loco et subiecto distincte.

De intellectu autem et prospectiva potentia nihil adhuc manifestum est sed videtur genus altere anime esse. Et hoc solū contingere separari sicut et partem a corruptibili. Reliquae autem partes anime manifestum est et his que non separabiles sunt. sicut quāda dicitur. Ratione autem quod altere manifestum est. Sensitiuo enim esse et opinatio altere. Si quodem et sentire ab ipso opinari. similiter autem et aliorum vniuersumque que dicta sunt.

Hic philosophus ponit sententiam suam de intellectu dicens. quod de intellectu et potentia prospectiva que est intellectus speculatiuus. non est manifestum an sit anima aliquā. aut pars anime. eo quod non est alicuius corporis actus. et ideo videtur esse altere generis anime quod contingit separari a corpore et a vegetatiuo et sensitiuo sicut

De anima

Aristotelis

perpetua a corruptibili. Relique vero partes anime excepto intellectu. et sibi coniunctis que sunt ratio voluntas deliberativa et electiva vel eligitiva non sunt separabiles a corpore. tunc dicitur ferre a se inuicem ratione et definitio. et sicut dicitur a corpore. Sic enim dicitur actus ut necario dicitur differre potentie. Sed sentire et optari dicitur sentire et optativa. Et sicut modo de alijs dicitur est. Et quod textu trahit conuenienter et poterie distinguuntur per suos proprios actus. In summa. hanc obsecro in toto textu isto et superius posito. p. vult quod in hoc vna est in suba anima. diuersa sunt ibi agnitiuis. appetitiuis. et motiuis sicut loci. et vegetatiuis corporis. Et id fallit est quod illud quod est potentia vegetatiua in vno per locum et subam sepat ab ipso. sed id quod est anima vegetatiua. Que ut aiunt non est nisi in plantis. sepat se a loco ab eo quod est anima sensitua. que est in brutis. et id quod est diuersum in genere et specie corporum formatorum. nunciamus enim anima vegetatiua est per se sensitua. sicut potentia vegetatiua per se per corporum formatorum sicut sensibilibus per se intellectuales.

Quia quibusdam animalium omnia insunt hec. quibusdam vero quibusdam horum. alteris autem vnum solum. Hoc autem facit diuersum animalium. propter quod autem casus sit factum. posterius intendendum est. Sicut autem et circa sensus accidit. Alia quidem enim habent omnes. alia vero quosdam. Que dam vero vnum maxime necessarium tactum.

Hic per soluit vnum dubium superius morus quod fuit istud. an vegetatiua sensum et intellectum sicut diuersas partes anime vel vna anima. dicitur sicut statim tactum fuit quod in diuersis sunt anime distincte. in eodem vero sicut potentie. vnius anime. Primum probatur quod quod inueniuntur in diuersis tunc penes ipsa sumit diuersa animalium. Sed diuersa res est per subale forma. que in diuersis sicut forme subales. Maior illius rationis per se per se dicentem. in quibusdam animalibus sicut oes dicte potentie. vegetatiua sensum et intellectum sicut in homine. Queda ratio non habet nisi quibusdam. et quibusdam sola. vegetatiua. et in hoc est diuersa animarum ab inuicem. Per hoc enim dicitur ea que aiunt sicut a se inuicem differre. propter quod autem eam habet per se gar. dicitur posterius. ubi determinabitur de perfectis et imperfectis animalibus. Sicut modo manifestum est quod quibusdam animalia habent oes sensus quibusdam vero habent vnum solum. tactum. que est necessarius omni animali.

Quia autem que viuimus et sentimus dupliciter scitur quo scimus. Dicimus autem hoc quod sciam. illud autem animam utroque enim horum dicimus scire. Similiter autem et que sanamur. Aliud quidem sanitas est. aliud autem parte quibusdam corporis aut et toto. Horum autem scientiarum et sanitas forma est et spes quibusdam et ratio ut actus susceptiuorum. hec quidem scientifici. illa vero sanabilis. videtur enim in patiente et disposito actiuorum inesse actus. Alia autem hec quo viuimus et sentimus et mouemur et intelligimus primo. Quare ratio quibusdam vtrique erit et spes. sicut si vult materia et ut subiectum.

Hic per redeundo ad principale propositum ponit definitionem formalem ipsius anime illam declarando et postea per eam demonstrando dicens primo. Quando sunt duo quod scitur utroque dicimus esse vel operari. id quo primo dicimus esse vel operari. habet se ut actus vel forma. et id quo secundario dicimus operari habet se ut materia. Sed dicimus viuere anima primo. et ex consequenti corpore animato. ergo anima est principium primum quo viuimus. et per hoc etiam

actus et forma corporis animati. Maiorem probat in duppliciter forma. scientia sicut et sanitate. Quia nos dicimus scientes anima. et quandoque dicimus scientes scientia. utroque enim istorum modorum dicimus scientes. Similiter interrogati quomodo sanamur. dicimus quomodo sanamur sanitate et sanamur oculis vel pectore. Sed quando dicimus quod scimus scientia vel sanamur sanitate. ablatiuus constructur in habitudine cause formalis. et significamus formam et actum primum. et id quod est ratio scientie vel sanitatis. in eo quod suscipit scientiam vel sanitatem. quia actus actiuorum. id est agentium naturalium sunt in patiente hoc est in suscipiente disposito. et ideo esse quod est actus forme est in eo quod disponit et formatur per illam formam. cuius proprius actus est eum quod est a forma tali. Cum autem dicimus sanamur pectore vel scimus anima tunc significamus id quod disponitur scientia vel sanitate sicut subiectum in quo est actus talem formam. Sed necessarium est quod tale suscipiens sit agens operationem cuius. proprius est forma. sicut instrumentum agit. ergo simili modo dicimus quod anima viuimus et quod ipsa est actus et forma. et ratio viuere et viuentis corporis sicut omnes gradus vite superius enumeratos. Simili modo ipsa erit quo sentimus et intelligimus. concludit ergo ex hoc quod anima est species et ratio et forma corporis. et non corpus aliud cum forma nunciamus per eam materia. sicut in secundo philosophorum dicit philosophus.

Triplex enim dicta substantia sicut diximus. hec quidem species illud vero ut materia. Aliud autem ex vtrisque. horum autem materia quidem potentia. species autem actus potest ex vtrisque animatum. non corpus est actus anime. sed ipsa corporis cuiusdam. Et propter hoc bene opinantur quibus videtur neque sine corpore esse neque corpus aliquod anima. Corpus quidem enim non est. Corporis autem aliquid est. Et propter hoc in corpore est et corpore huiusmodi. et non sicut priores ad corpus aptabant ipsam. nihil definiens in quo est que licet vere. cum non videatur accipere quodlibet corpus contingens. Sic autem sit et sicut ratio nem. vnius cuiusque enim actus in potentia existente et in propria materia aptus natus est fieri. Quod quidem igitur actus est quibusdam et ratio potentiam habentis esse huiusmodi manifestum ex his.

Hic philosophus probat id quod dictum est supra. Fuit enim dictum si anima est id quo primo dicimus viuere. ergo est actus. Hoc ergo probat hic dicens. Si anima est id quo dicimus primo viuere. ergo anima est actus. Dicitur cum tripliciter dicatur substantia. sicut materia forma et compositum. manifestum est quod anima non est corpus siue materia. vel animatum compositum ex materia et forma. Relinquitur ergo quod sit actus corporis. quia tam corpus quam corpus animatum sunt ea quibus secundario viuimus. anima autem est id quo primo viuimus. Et ex istis philosophus inducit duo correlaria. Quorum primum est. quod bene opinantur philosophi quibus videtur quod anima non sit sine corpore. neque tamen sit corpus. quia in veritate non est corpus. sed aliquid corporis. quia actus est. Secundum est quod non est in corpore quocumque. sed in corpore sibi determinato per

conuenientiam. 2 no est sicut pores pythagorici aptabant nihil determinates in quo 2 quali physico corpe esset que liber aia. Videmus em q no qliter aia accipit qliter coz pus qdcunq; pringeter 2 indiffereter. sed sibi aprat. ppiuz eo em q est alicui? actus debet ei non quecuq; materia 2 qliter susceptiu. sed ppiuz et determinatu. Hoc em est ro nabile eo q actus actiuoz sunt in ppiuz susceptiu in q bus nati sunt fieri ex comunicatione actus suscepti. Manifestum igit est q anima est actus qdam 2 ro corpis cuiusdam quod potentia vitam habet

Circa textum prius expositu mouent p ordine qdam questioes. Pri/ma est Utz pter forma pure naturalē sit catho/ licū ponere animā. eandem in pfectionis gra/ dibus excedentem

Et videt pmo q no sit ponenda aia. pbat p illud Sapientie. ij. qd dixerit impij. Exiguū 2 cū tedio est ip̄s vite n̄eno est refrigeriū in fine hoīs. 2 no est agnit? q reuer sus sit ab inferis. qz ex nihilo nati sumus. 2 post hoc erim? qst no fuerim? qm̄ fum? 2 status est in narib? n̄ris 2 ser/ mo scintille ad comouendū coz n̄m. qz extinc? cinis erit corpus n̄m. 2 spūs diffundet tanq; mollis aer. q̄ videt q pncipiū vite in nobis sit fum? or? a corde. 2 status respis/ rationis in naribus ad miti/gationē caloris naturalis pec/ coris. 2 sermo scintille. calor naturalis dans sermone dif/ ficiliū. ro viuendi q calor si extincus fuerit marcescit 2 de/ ficit corpus in cineres 2 expirat spūm corpalem q diffundit/ tur in aerē. ex quo etiā assumpt? est. q̄ aial nihil est. vel no est aliud ad minus a corpe. Et pfirmat p illud Genes/ sedo in creatōe pmi hoīs. Ubi dicit. Et inspirauit in faciem eius spiraculū vitē. spiraculū autē vite est respiratio. h̄ respi/ ratio est ex spiritu aereo. q̄ cū p hoc intelligat deus dedisse hōi aiam vt sancti dicūt. videt q no sit aliud a forma pure/ re naturalē vel corpe. Sedo sic eadē ro est de vna aiaz de oibus. sed in vegetabilibus siue plāris aia nihil est nisi corpus. id no opz ponere aiam pter forma naturalē. M/ noz. pbat. qz dicit Gregori? plāte viuūt non p aiam. sed p viriditate suam. Et in Deutro. dicit q aima brutoz sang/ uis est. 2 aia eis p sanguie est. Cōfirmat qz qdā pbi sic Hipp? vt in pcedēt libro dcm̄ fuit. 2 alij pbi magis grossi si pterierat aiam esse aquā. 2 sumplerūt occasione dicēdi a semine aialū qd humidū 2 aqueū esse videt. nihil em est p/ ductū in natura aialū p generationē qd potētia vel actu no fuerit in semine. sed nihil est in semine nisi corpus. coz/ pus autē no est in potētia ad no corpus. q̄ cū aima pducta sit p generationē in natura aialū. videt q ip̄a nihil sit pres/ ter corpus. Et eodē mō Dio genes dixit aiam esse aerem subtile. illud em qd mouet corpa spūs aereus est q etiā ex/ pirare videt in morte. Et Eractitus dixit. aiam eē vapo/ re eo q fumosa euaporatio cordis aialibus tribuat mortē et vitā. Idē dixit Alchimeon. Tercio videt q aia si sit no excedat formā pure naturalē. Probat. qz sicut aima mo/ uet suā materiā de loco ad locū. Ita forma naturalis mo/ uet suā vt manifeste pz de grauib? 2 leuib? Et pfirmat/ tur. qz forma naturalis no mouet tm̄ suā materiā. sed etiā agit in materiā alienā. sicut ignis in cōbustibilia. q̄ no sup/ gredit aia naturā siue formā pure naturalē. Pro verita/ te q̄stī 2 suppositū est pbus. 2 ponit iste discursus

Datoz. Forma pure naturalis est actus

sue materie penitus imersus cuius opatio est vnica 2 simplex. Dinox. Pter hac est qdā forma alia materie sue motiua. cui? multiplex est potētia. 2 opatio varia. Cōclo. Igit pter for/ mā pure naturalē necariū est ponere aiaz iuxta ordinē entū eā dē in pfectōis gradib? excedētē

Datoz. pposito pz. qz naturalia ppter vicinitatē mate/ rie q̄pe nihil est. maxime distāt a pmo 2 pfectissimo ente ergo sunt tm̄ in esse habituali 2 nullo mō exercito. q̄ for/ ma naturalis q̄ est eoz pncipiū formale. est actus solū ha/ bitualr materie suā informās. 2 p p̄ns plene eidē immer/ sus. Dinox. pbat. qz oīe qd est. h̄z esse 2 rōem ab aliq; for/ ma. sed bruta 2 hoīs sunt. q̄ ab aliq; forma naturali h̄nt esse 2 rōem. Aut q̄ illa forma est cozpis tm̄. q̄ psequit quā/ litates elemētales. Aut erit forma alia. Si pmo mō tunc aut erit forma elemēt. aut erit forma p̄ns mixturā elemē/ toz tm̄. 2 sic aialia essent elemēta vel lapides qd est falsus. q̄ pter formā illā pure naturalē est alia vltior forma que nedū p̄sider sue materie habitualr 2 informatiue. h̄z virtu/ aliter et efficaciter. trāsitiue eandē ad oēm d̄am positiois mouet. Quare no est opatio sua simplex 2 vnica sicut ope/ ratio forme naturalis. sed est multipli? variata. Qd 2 expe/ rimur discurrendo naturas singuloz aialū. Cōclusio se/ q̄tur ex p̄missis. Et p̄e sic breuiter ampli? oñdi. q̄a videt/ mus corpa quorundā aialūz moueri motu pgressiuo. et sentire aliq; pncipio intrinseco. motus autē talis est ad oēm d̄am positiois scz sursum deorsum ante retro deorsusq; et sinistrosium. quō videm? aues volare supius 2 inferi? Sed corpa illa no h̄nt hoc inquantū corpa sunt. nec inq; tum mixta ex elemētis. qz si oibus cozpibus 2 mixtis pueniret. q̄ h̄nt ab aliq; pncipio supiori 2 hoc est aia. Et/ go iuxta ordinē entū est ponere talē nobile formam.

Ad obiecta in oppositu

Ad primū est dcm̄. qd hoc dicitēs Impij errauerunt excecavit em̄ eos malicia eoz 2 no p̄gnouerūt sacramen/ ta dei nec sperauerūt mercedē iusticie. 2 sic putabāt aiaz esse ventū respiratōis 2 calozē naturalē. Ad pfirmatōis/ ne est dcm̄. qz inspirauit ibi. idē est qd spūm fecit. 2 spūs d̄z suba incorporea q̄ est aia rōnalis. Spiraculū autē vite pos/ nit ibi p pncipio vite 2 spirādī 2 illud est aia. Ad secū/ dum qz dcm̄ gregozij quo dicit qz plāte no viuūt p aiam. d̄z intelligi de aia fm̄ q̄ definit p̄fectissimis differentijs suis scz p̄gnituo 2 motiua fm̄ locū. quō d̄z. p. in de vegetabilib? bus 2 plāris. qz plāte no h̄nt aiam. sed p̄tem p̄ris anime. Qd aut obiectū de brutis qz sanguis est eis p aia d̄z in/ telligi qz p̄mus actus aie q̄ ad sua obiecta fundat in sang/ uine fm̄ qz sanguis vel alius humor. illi r̄ndens ē vltimū nutrimentū vt d̄z. pin de aialibus. Actus em̄ p̄m aie n̄z nutrire. augmētare. 2 generare. 2 p̄mi obiectum est nutri/ mentū fm̄ subam sui. Sed autē fm̄ qz est quantū. Tertij vero fm̄ qz est p mēbra ad locū generatōis tractū h̄atens virtutē formatiua alterius individui 2 eiusdē in sp̄e. Uū h̄z calor in nutrimento opetur no tm̄ est cā. h̄z no concā. Aia em̄ est p̄ma cā q̄ mouet no mota. Eodē mō etiā sanguis in brutis 2 hoibus no facit sensum. Sed ppter calozē nat/ uralē q̄ est in ip̄o est p̄causa sentiēdi 2 no cā que est p̄met/ p̄ū p̄mū sensus. Ad pfirmatōne dcm̄ est qz aer et vs

por posita sunt ab antiquis phis errantibus aia ppter spū
ricum aialem z vitalē qui instrumentum aie est. vt dicitur i
libro de dñia spūs z aie. Et hie spūs nascit a vapore effu
m ante de corde. z ponit a medicis nature acree. z est ins
strumentū aie qd influit sensum z motū corpori. Ad
tercū est ddm q natura in grauibus z leuibus nō mouet suā
materiaz effectue. qz hoc mō mouet a generate p se. z a
remouente. phytens p accūs. vt dicitur viij. phisicoy. sed ins
clmative. vt patuit in declarate de conclusiōis. ppter qd accūs
nature est potius moueri q mouere. Vel ddm q natura
mouet suā materiā solū ad vnā dñam positōis. scz sur
sum vel deorsuz simplr vel in respectu. sed aia mouet ma
teriā suam ad omnes dñas positōis. vt tactū fuit. Ad
firmatōem ddm est q natura extra se agit p vim ptra
rietatis nō cessās ab actōe sua donec suū ptrauū corrūpit
qz si igni apponerētur infinita psubstātia. pbureret in ins
finitū. vt postea dicitur Sed aia cū nō sit tm forma sed etiā
efficiens z finis. ipa etiā mouet efficienter z trāsitiue suaz
materiaz ppter qd. viij. phisicoy dicitur aia seipsum mouēs et
mouet idem suā nō intentōe corrūptōis sed salutis. pro
pter qd motus eius est spontaneus z pfectus. Nature ve
ro ptraierate formatus z impfectus.

**Questio secūda. utrum
aia in p̄muni acceptā sit animati corporis en
telechia siue formalis substantia**

¶ Quid videt p̄mo q nō. qz ipsa est accūs. q̄ non est forma
lis suba aiat. Consequētia est manifestā. Anis pbat
qz omnis forma nō p̄mo adueniens materie est accidens
aia est forma nō p̄mo adueniens materie. q̄ est accidens.
¶ Maior est manifesta. qz forma subalis est p̄mus actus
materie. ¶ Minor pbat qz aia. vt postea dicitur non aduenit
nisi corpori organico. organizatio corporis ponit spēm car
nis. ossis. manus. z capitis. z h̄mōi que sunt forme p̄cedē
tes esse aie in corpore. ergo Secūdo aia rōnalis nō est
suba. ergo nō est aia in p̄muni acceptā subalis forma. ¶ Au
tecedens pbat qz ois illa forma inter quā z subiectū suuz
mediat alia forma est accūs. sed sic est de aia rōnali. q̄ ipa
est accūs. ¶ Minor pbat qz actus vegetatiue z sensitiue p̄
uis reperitūtur in embione q̄ p̄fecte organice. Ubi autē ē
actus ibi est virtus agens z vbi est virtus ibi est spēs. cū
q̄ vegetabilis z sensibilis insint corpori ante aiam rōnā
lem. erit aia rōnalis adueniens accidēs. Tercio sic. quic
quid adest z abest p̄ter subiecti corrūptōem est accūs. aia
vegetatiua adest z abest p̄ter subiecti corrūptōem. q̄ est
accūs. ¶ Minor pbat qz corp⁹ arboris inuenit in ligno ar
do. Quarto sic. nulla forma simplex fm Boetium in li
bro de trinitate p̄t esse subiectū accūs. sed aia est subie
ctum accūs. qz virtutis z vicij. q̄ non est aia subalis for
ma corporis. ¶ Pro veritate questū est phus. z ponitur
iste discursus.

¶ Maior Subam in p̄muni acceptā phus
diuidit in materiā formā z ex his p̄positam
¶ Minor. Nō est accūs aut corpus ipsa aia aut
aut ex corpore z alia suba p̄posita. Conclu
sio. Cū igit sit suba necessario relinq̄tur q̄ sit
corporis aiat p̄ma p̄fectio siue entelechia

¶ Maior est phi in textu. Et dicit subam in p̄muni accep
tā. qz suba fm dñm Alter. accipit dupl. Uno modo vt
substat accūs. z est ipoz accūs. vlc subiectū in quo ip

subst esse. z sic nō accipit in p̄posito. sed p̄siderat in p̄dica
mentis. Alio mō accipit cōter in p̄tuz opponit nature ac
cidentalit. ita q̄ dē illud ē suba qd nō ē accūs. z sic suba dē
res p se exūs z accūs res nō p se exūs. z h̄o analogice diui
dit i materiā. formā. z totū p̄positū ex ill. Analogice qdē
qz p̄mo z p̄ncipaliter suba dicitur forma. qua existit qdēd per
se existit. secūdo mō dicitur p̄positū. z tercio materia. que non
h̄z p se existere in natura. sed p formā. Et nō oportet q̄ hu
iusmodi diuisio sit hūmēbzis vel data p̄posita. qz diui
sio analogi nō est nisi explicatio modoz quibz analoguz
sub se p̄ner aliqua. Alij dicit q̄ substātia accipit dupli
ter. Uno mō generaliter. z sic dicitur omne subiectum accūs
suba. Et diuidit in corporeā z in incorporeā. qz suba ins
corporea est subiectū accūs spūaliū. sicut corporea mate
rialiū. Alio mō accipitur p substātia phisica siue naruz
rati. z sic diuidit in materiā formā z totū p̄positū. Nec sub
illa diuisione p̄tinent substātie separate. qz non sunt for
me p̄ quas res est hoc aliqd. eo q̄ nō sunt vmbiles matē
rie. ¶ Minor pbat. p̄mo q̄ nō sit accūs autoritate. Cō
stabilis in li. de dñia spūs z aie. sic arguitur. quicqd̄ recti
pit opposita. vnū z idem numero manens in sui eētia nō
est accūs. aia maxime rōnalis est h̄mōi. igit nō est accūs
¶ Minor pbat. qz vna numero manens recipit virtutes z
vicia. Et p̄firmat. qz accūs fm phm in p̄dicamentis ē qd
cū sit in aliquo nō est in eo velut qdā pars. z impossibilis
le esse sine eo in quo est. sed aia est in aiatō sicut quedā
ps ē aiat. q̄ nō ē accūs. etiā ex accūs z suba nō sit suba.
h̄z ex aia z corpe sit suba. q̄ nō ē aia accūs. Sed nō ē etiaz
corp⁹ qz ex materia. z materia nō sit vnū h̄z ex forma z ma
teria. ex anima autē z corpore sit vnuz. ergo nō est materia
¶ Tereca omne corpus ex suis intrinsecis principijs ē mos
bile z diuisibile. z p̄sequens aliquo modo mortale. cum di
uisio est separatio vnitatis z dissolutio eiusdem. vita autē est
actus p̄mus z indiuisibilis. In cuius signū motus ce
li p̄ter eius p̄tinitatem dicitur vita quedam. Etiam si esset
corpus. vel esset simplex vel mixtū. elementum vel elemen
tarum. Non p̄mū. qz dat mixto spēm. Non etiam elemē
tatum. qz tūc maxime est hūmōr p̄plexionalis. sicut qdā
dicebat. sed hoc nō. qz aia est actor. z causat tales hūmō
res in corpore. Nec etiā potest esse de natura corporis ces
lestis qd̄ habet motū vniormē z p̄tinue perpetuū. qz anis
me motus est difformis z r̄pals. Nec etiam est p̄posituz
ex corpore z aia. qz tunc frustra vnioretur corpori ad cōstiti
tutionem vnius totius animati. ¶ Sed p̄tra hoc arguit
sic. aia est hoc aliqd ad minus aliqua. scz rōnalis. igitur
nō est forma. sed totum p̄positum. Anis pbat. qz ipsa
post separationem a corpore p se subsistit. nihil autē subsi
stet nisi p̄positum. Ad qd ddm est. q̄ dupl̄ dicitur alq̄ suba
hoc aliqd. Uno mō qz ex beneficio creatōis est p se sub
sistens. nō vmbilis matērie. vt actus siue forma. z sic sub
stantie separate vt angeli dicitur hoc aliqd. z etiam in a
teriales que ex materia z forma sunt p̄positē. z isto modo
nō est anima hoc aliqd. Alio modo dicitur substātia hoc ali
quid. qz potest per se subsistere. existēs tamen ex gradu sue
nature alteri vmbilis. z sic anima rōnalis dicitur hoc ali
quid. Et ergo dicitur Auicenna in principio sui libri de anis
ma. Cum scimus animā esse perfectionem quandā nō
dum scimus anime substātia. sed scimus eam fm q̄ ani
ma est. Hoc etiā nomen ei indicum est nō a substātia sua
sed ex hoc q̄ regit corpora. ideo corpus recipitur in definitōe
anime fm q̄ anima est. sicut opus in definitōe opifi
cis fm q̄ opifex. z non fm q̄ homo. Et subdit. Anima

fm fieri nō dependet a corpe quo ad essentiā suā s; fm esse anime et sic simul est hoc aliquid iuxta pdictam distinctionem et actus siue pfectio corporis

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est ddm q̄ aia est p̄ma forma corporis organici et in corpe organico nulla forma specifica an̄ eā est vt de Albert. Quia caro nō est caro nisi p hoc q̄ est mediū in sensu tactus. s; neruus nō est neruus nisi p hoc q̄ est organū aie influentis p ipm corpoti sensum et morum. S; vena nō ē vena nisi inquantū est organū nutritiue deportatis in ipa sanguine ad nutrimentū mēbroz corpotis. et sic ē in alijs mēbris s; lib; et dissimilib; . Et q̄ p; fm eundē q̄ corp^o organici nō ē actu nisi p aiam. cū aut nō h; aiam nō ē corp^o nisi equoce. sicut hō mortu^o nō est hō. Figure autē corpotis et mēbroz et cetere q̄lita/res nō faciūt corp^o actu eē. s; s; p̄portōes et adaptatōnes materie q̄ suba et rōne sequunt formā siue aiaz. tpe aut nihil phibet eas p̄cedere ipaz. sicut oīs materia generabili et corruptibili p̄cedit suā formā tpe. Ad scdm est ddm q̄ vegetabilis et sensibilis q̄ sunt in hoie nec sunt vt forme substantiales nec vt forme accidentales. s; vt potētie et p̄tutes forme substantiales q̄ est aia. et ideo nō sunt medie inter corp^o et eā. Et eodē mō ddm est de vegetabili in ordine ad aiam sensitivā in brutis. cui^o cā infer^o in q̄dā questione sp̄ali de hoc mouenda magis explanabit. Ad terciū respōdet Albert^o q̄ lignū arborū nō est arbor sicut nec asinus mortuus est asinus vel aial nisi equoce. et ergo nō abest aia p̄ter subiecti corruptione sicut supponit argumentū. Ad quartū est ddm fm dominū Albertū q̄ duplex ē forma. q̄dam est substantia vt p̄ncipiū substantie tantū. et illa nō distinguit a natura rei cuius est forma. nec potest esse subiectū accidentis. Alia est substantia vt p̄ncipiū et vt res q̄ per se potest subsistere et sic anima dicit forma. et talis bene potest esse subiectū accidentiū et p̄cipue sp̄ritualiū quia lia sunt p̄tus et viciū scia et ignorantia

Questio tertia utz triplex anima sit cōuenienter a p̄ho in textu prima definitōne definita.

Et arguit p̄mo p̄tra suppositū. q̄ non sit tm̄ triplex anima. Quia p̄bi ponunt aliquā aiam nobilē. q̄ est aia corporis celestis. et illa nō est vna de trib; ergo sunt plures anime q̄ tres. Scdo arguit p̄tra q̄ntū sic Auisenna in. vi. naturalū ponit aliā definitōez. ergo ista nō videt valere. Vicedens patz. qz dicit q̄ aia est pfectio p̄ma corporis naturalis instrumentalis habētis opera vitē. Tercio arguit p̄tra definitōem in se. et p̄mo q̄ nō sit anima actus. Probat qz actus et forma idē sunt s; anima nō est forma. ergo nō est actus. Vnoz pbat qz nulla forma simplex p̄t eē subiectū accidentiū s; aia multoz accidentiū subiectū eē p̄t. q̄ nō ē act^o siue foza. Vnoz pbat de intellectu et volūtate et alijs Quarto. definitō nō puenit omi anime. qz non puenit anime intellectuē eo q̄ illa nullius corporis est actus. vt dicit p̄tus.

Quinto. Male dicit corporis phisici. qz celum dicit aiatum vt dicunt p̄bi. et tamē talis anima nō est actus corporis phisici. Scda ps pbat qz oīe corp^o phisicum est mobile et quiescibile. sed celum nō est quiescibile. ergo nō est corpus phisicum. Confirmat quia

nobilioris pfectibilis debet esse nobilior pfectio. sed celum est nobilissimū corpus pfectibile. ergo habet nobilissimam pfectōem. talis autē est aia intellectiua. q̄ si aia est actus corporis maxie erit act^o celi et tale iuxta dicta nō ē phisici. q̄ nō ē act^o corpi s; phisici. Sexto. Ha ledicitur organici. Probat. qz hoc sufficienter implicat in illa p̄ricula vitam habentis in potentia. qz potētia vitam habens nō est nisi corpus organicum vt dicit Lōstabilus. Septimo. Omis actus siue pfectio erit vnus pfectibilis. sed corpus organicū nō est vnū s; ex diuersis p̄tib; in figura et specie cōpositū. ergo nō est actus corporis organici. Octauo. In animalib; animalis siue entonij est anima. et dum diuidunt. est anima in p̄tib; singulis. et similiter in ramis plātarū. et in partes tales nō sunt corpora organica. Nono. Ha ledicit in fine definitōnis vitam habentis in potentia. Quia anima est actus corporis vitam habētis in actu. qz anima existente in corpe. inuitabiliter est vita in corpe. Pro veritate suppositi et quesiti est sentētia p̄bi et ponitur iste discursus.

Diator Est triplex anima. intellectiua sensitiua et vegetatiua. quaz prima oritur a virtute diuina. secūda a formatiua. et terciā a visemētina. et sicut prima excedit secundam. ita secūda terciā. et terciā supat naturam fm eandem p̄portōnis legem. **Vnoz.** Nec nedum cōiungitur corpoti suo vt materie aut subiecto sed etiam vt mobili instrumento fm differētiā suarum virium motiuarū organice distincto. **Lōclusio.** Igitur est prima definitōne cōuenienter definita. in qua dicitur est act^o corporis phisici organici vitam habentis in potentia.

Diator quo ad p̄mam p̄tē est Aristotelis in textu et etiam dñi Alberti in cōmento dicentis qz quedam est anima creata in orizonte eternitatis et temporis supra naturam existens. et infra intelligētiā. que vocatur intellectiua. quā eleganter dixit Isaac esse creatā in vmbra intelligētie. volens qz ipa est intelligētia obūbrata. per hoc qz est aia corporis mortalis. qz p hoc lux intelligētie est in ea obūbrata. qz quod habet intelligētia in simplici rez q̄ditare. anima habet per inclinatioez ad p̄tinuum imaginabile. et corpus. quod est materia mobilis et transmutabilis. p̄ter quod intellectus cum continuo et tempore intelligit. Et sicut hec est resultatio intelligētie obūbrata. sic est alia scda dicta sensibilis que est obūbraculū quod dā anime rationalis. obscurata amplius. et amittens cognitōnem intellectuāle et in q̄stionem de rez veritatibus. et discretōnem turpis et honesti. et verecundi et inuerecundi. p̄ter quod nullā habet potestatem que nō sit infixa in carne. Et ideo cōceptōnes depurare ad veritatis intuitū. nō possunt ex que solum habēt talem animam. Est etiam terciā anima vegetabilis magis immersa corpoti que nullā omnino formā sepāt a materia. sed super materiaz rerū per qualitates corporeas operatur digerendo abum per calorem. et p̄ficiendo. similiter etiam alias operatōnes. Corpus autē proximum huic substantie est corpus celi et ergo hoc dicit vmbra vegetabilis. Secūda pars probatur. qz anima intellectiua increatur corpoti fm

De anima

Aristotelis

sententia Hieronimi & Augustini, ergo ipsa est a virtute divina seu creatura que rem ex nihilo in actum efficit di sua omnipotentia vocat. Anima vero sensitiva est a virtute formativa, quod in semine secundum Platonem in Dione est virtus quedam que est sicut pius pater: cooperans ad anime sensitivae generationem. Anima vero vegetativa que est infima illa dicitur a vi seminata, quod ex semine talis anima preceatur. Tertia pars probatur. Quia anima intellectiva in se continet virtutes perfectiones omnium precedentium, ergo excedit animam sensitivam. Illa vero includit perfectionem vegetativam, ut in sequentibus patebit. Et illa sequenter perfectionem nature, propter quod excedit naturam in hoc quod est movens materiam suam supra prius dicta. Superius autem predicte sunt secundum eandem proportionem legem. Quia esse, vivere, sentire, et intelligere habent ordinem originale, cuius ordinis gradus sunt eque distantes a divinitate relativi. Alias talis ordo esset irregularis. Ergo secundum viam generationis (qui est ab imperfectionibus) esse, quod reperitur in naturalibus est primum, deinde vivere quod reperitur in plantis secundum. Tercio sentire quod reperitur in brutis, et quarto intelligere quod in hominibus. Licet secundum viam perfectionis quod enumerant in propositione intellectiva sit primum tanquam omnia alia pre-suppositiones in mortalibus, ut dicit philosophus in textu et sic semper proportionabiliter, sed non omnino similiter sicut secundum quod excedit primum ita tertium secundum et quartum tertium. Dione probatur, quod in natura, sic requiritur perfectum materiam cui datur esse, et in quo formaliter subiectionetur. Sed ut anima et motrix requiritur materiam cui datur esse instituit motum. Et quod actus distinguit potentiam obedientialem siue servilem instrumenti, et virtus agentis principalis distinguit potentiam obedientialem siue servilem instrumenti. Et virtus activa moventis vim passivam mobilis, ergo corpus distinguit organicam secundum exigentiam virtutis anime. Quod confirmat, quod qualis est numerus et ordo in quantitate virtuali forme, talis est numerus et sit primum in quantitate molis materie. Nunc secundum quod anime sunt perfectiones et digniores, secundum hoc corpus sunt melius et perfectius organizata. Conclusio sequitur ex premissis. Est enim hec definitio anime materialis, non quidem a materia ex qua fit anima sed in qua esse habet. Et ergo corpus quod ponitur in obliqua in definitione eius non est species substantie siue formae motus, sed potius est altera pars compositi. Dicitur autem actus anime non quidem secundum se, quod est ipsa operatio vite siue actus substantialis et primum quod datur esse spiritui et rationem ei cuius est actus. Corporis autem physici et organici quod est sicut sua propria potentia, eo quod actus actus sunt in patiente dispositio. Dicit autem notanter corpus physici ad vitam anime nobilis que supra phisum et naturam coniungit corpori celesti, non existens in materia materie siue sicut anima naturalis. Organici vero addit iuxta predicta ad designandum vim effectivam respectu vite. Non enim corpus animatum potest esse simplex aut tantum mixtum, sed necesse est ipsum esse complexum naturam et organizatum. Quia corpus simplex appropriat sibi unam qualitatem in summo que contrahit vitam et mixtum. Nec potest esse mixtum sine complexione, quod tale includitur a simplici elemento dominante in ipso iuxta modum et facultate eius, elementa enim mixta non sunt secundum proportionem arithmetica, ergo necesse est quod semper unum elementum dominet secundum cuius motum ipsum mixtum dicitur moveri, et etiam quod pure naturale est non habens in se effectum principium motus, sed est pars eius immobilis motuum.

sed plerumque excellentia mixtura in humerosam mobilitate temperat cum sic materia anime subiecta moriturati obediens eide reddat. Sed quod huiusmodi humor homogenuus est et unius potentialis obedientie non sufficit enter comparatur anime nisi in diversis figuris diversorum organo terminet secundum exigentiam virtutis eius. Ut mota una parte non agitur totus, sed tantum illa que tali vel tali potentie motive subijcit ne fiat confusio. Et ut sit talis distinctio et situs membrorum qualis est distinctio et ordo potentiarum. Addit finaliter vitam habentis in potentia formali seu activa in ordine ad vitam secundam, et non in potentia materiali ad vitam primam. Per quod notat secundum philosophum differentia anime et forme seminis. Quia seminis est in potentia ad primam vitam, eo quod non dicitur organizatum est, valens exercere operationes que sunt vite secundam, exercita a vita prima. Sed anima est actus corporis in actu primo vite et in potentia tantum ad vitam secundam.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum est dicitur quod est tantum triplex anima. Ignobilis, que est formalis et intrinseca materie, sed anima celi est nobilis, materie vili non univulsa de qua non est sermo in hoc loco. Ad secundum respondet Albertus quod illa definitio Avicenne bona est et eandem sententiam continet cum definitione Aristotelis. Quia anima est prima perfectio, id est primum actus. Perfectio autem corporis naturalis ut idem dicit dupliciter dicitur, una que secundum substantiam est corporea et dimensa que est in maiori maiore, et in minori minus, et talis perfectio corporis naturalis non est anima. Alia est perfectio corporis que secundum substantiam est incorporea et indivisibilis, sed secundum potentiam in presens et potentiam est distributa, nec in maiori est maior, nec in minori est minor, et talis perfectio est anima. Dicit autem in eadem definitione quod est perfectio prima, quod in omnibus corporibus naturalibus et artificialibus prima perfectio est que datur esse simpliciter. Secunda autem est que perficit ad agere, et est exemplum philosophi in artificialibus. Sicut figura ensis datur ensi esse in specie artificiali. Incidere autem perfectio est in agere, ad cuius operationes datur perfectio prima que est figura. Similiter prima perfectio est que datur esse animato in specie animati. Secunda autem perfectio est in operibus animati vivum nutriendo, sentiendo, movendo de loco ad locum et intelligendo que sunt in animali sicut vigilia, que nihil aliud est nisi expansio calor et spiritus ad exteriora, quod illis duobus membris perficitur ad opera vite, propter quod dicit philosophus quod anima est perfectio sicut somnus, operari autem opera vite, perfectio sicut vigilia. Quod autem in eadem definitione Avicenne addit instrumentalis, ponitur pro organico. Organici enim est quod movetur a motore intrinseco naturali sibi et univo. Per hoc autem quod subdit opera vite, notat secundam perfectionem que est sicut vigilia et somnus propter quem datur anima ille enim non persistit in potentia, sed in operationibus. Quia potentia secundum quod potentia non est perfectio nisi sicut somnus. Si forte diceret, Omnis forma naturalis est perfectio prima corporis naturalis. Et sic definitio predicta Avicenne non venit soli anime, sed etiam forme naturali, et per consequens non est eadem cum definitione philosophi qua datur de anima. Sed ad hoc dicitur est, licet forma naturalis sit perfectio corporis naturalis et materie, tamen nullius corporis est perfectio ad opera vite. Et ita per hoc separatur anima a quacumque forma naturali. Democritus tamen qui de omnibus se in-

promissu dicebat ynam formā oim esse. sed in qbusdam
oppressam pondere materie. et hec dicit materialia 2 na
turalia. In qbusdā autē esse eleuatā supra materiā 2 ha
bere proprias oparōnes immateriales. 2 talia dicit viua
et animata. Sed istud falsum est. qz pfectōnes differūt
fm exigentiā pfectoz. Ad terciū est dicitū in pceden
ti questione in solutioe ad quartū. Qd dicitū Boerij in
telligit de forma simplr subsistente sine pncipio alicui
potentie materialis subiectiue. in qua idē est pncipium
essendi et subsistendi. qualis est forma increata et diuisi
na. que est in fine simplicitaris. Nō autē intelligit de for
ma creata simplici. Quia videmus q angelus est for
ma simplex. et tamē est multoz accidentiū subiectū si
cut intellectus et volūtatis. Ad quartū est dicitū
fm dominū Albertū q si anima rationalis accipiat vt
aia. id est quo ad actū aiarōnis tunc erit actus corpis a
qua emanat qdam virtutes affixe organis et qdam nō
affixe et sic habebit necessario quasdā oparōnes q non
sunt sine corpore q egrediunt a potentis q sunt affixe
organis quasdam autē habebit que sunt sine corpore et
ille egrediuntur a potentis que non sunt affixe organo
corporeo. Propter quod addit in summa de mirabili
scientia dei parte scōa. Anima rationalis 2 qcumq; alia
anima et ex ordine creatōnis 2 ordine sue nature vnibi
lis est corpori ad vnu aiarū pstruendū et oparōnes vire
q sibi sunt essentielles 2 naturales quas nō exercet nisi
per corpus et in corpore pter intellectuales. eo q fm il
las est separata. Qd autē dicit q intellectus nullius corpis
est actus debet intelligi id est nullius organi corpalis
sicut potentie sensitiue sunt in certis organis. Ad qn
tum est dicitū q celū nō est aiatum aliqua aia p infor
marōnem que hic definitur. sed est aiatum per assisten
tiam et sic nō est aia actus celi qd est corpus simplex. s;
est actus phisici corporis cōplexionati. Et ergo nō vult
phus q celum habeat aiam que sit eiusdē ratiōnis cum
aia nostra. sed q fm nobilitatez et dignitate cōplexionis
corpoz infundant etiā aie nobilitates. et motori celi ma
gis tiles. Quō etiā Dionisius et Gregori⁹ dicunt q
quanto aliqd plus pgregat de bonitatib; naturalib; q
sunt. esse. viuere. sentire. ratiocinari et intelligere tanto
ipm ē ppinus pmo pncipio vniuersitatē entū. Ad
pfirmatōem est dōm q perfectio nobilissima q est cor
poris cōplexionati est anima. sed nō oportet ppter hoc
q sit pfectio corporis simplr nobilissimi sed talis corpo
ris perfectio erit intelligentia. eo mō quo motor est per
fectio mobilis. Ad sextum est dōm licz corpus orga
nicum supponat per hoc q dicit potentia vitā habens.
tamē aliū respectū materie ad formam sue corporis ad
aiam dicit organicū q potētia vitā habens. Quia org
ganū dicit respectū ad potentias anime que opantur in
organis. sed potētia vitā hñs dicit respectū corporis ad ip
sam aiam. qz vita est act⁹ aie fm se. eo q viuere in viuē
tibus est ee. 2 sic sunt bñ idē fm rē. qd intendit. Osta
bulus sed nō fm rōnem. S; diceres Aia est actus
corporis simplicis. q male dicit organicū in definitōne sua
Probat qz perfectio debet correspondere pfectibile. s; aia
est simplex 2 impartibilis et maxime aia rationalis.
q magis erit actus corporis simplicis 2 per pñs videt
esse actus aeris vel ignis potius qz corporis cōplexio
nati. Solutio alberti Licet aia simplex sit et induisibi
lis fm quātitate. tamē diuisibilis est fm discretōem sua
rum virtū. 2 fm hāz diuisibilitate est ipa actus corpis

diffimilis in ptribus. et nō potest esse actus corporis si
milis in ptribus. Et ergo falsa sunt camina diphel
qbus dicit q anime traherent ex aere. qz aer solum a
trahitur ad refrigerium cordis vt in alijs locis dicitur
est. Ad septimū est dicitū q minor est falsa. Quia
vt dicit Albertus corpus organicū est vnu specie. 2 ac
tu. ratiōne. et numero. Specie quidē qz nullum mēbro
rum habet spēm nisi totius. Sicut actu. qz oēs ille p
tes actu sunt per vna aiam quō dicit phus. xvi. de aialib;
q vna aia est in vno corpore. 2 qdlibet mēbrū h; cō
municatōem cū aia. et nō dicit mēbrū siue aia nisi equo
te sicut mēbrum mortui. Numero vero. qz totū corpus
organicū est vna materia cuius perfectio est aia. Idem
autē numero vt dicit phus est idē in materia. Ratiōe vero
qz aia dat oibus ratiōem et esse. S; forte qres. quō
mēbra tā diuersa et multa hñt vnitatē. Ad qd respon
det Albertus q duplicē habent vnitatē. vna materie 2
originis. qz vt dicit phus in. xvi. de aialib;. pmo generat
eoz 2 ex corde pducunt oia mēbra aialis pnr. Et ideo
etiā ad ipm dirigunt per colligatōnes venaz et neruoz
et arteriaz. Aliam vnitatē habent a forma. Qmā em
mēbra influxū vite recipiunt a corde. vt dicit in libro de
motu cordis. Si vero dicat q alia est rō carnis 2 ossis.
Dōm est q hoc vey est fm q sunt os et caro s; nō fm
q sunt partes aiari. Hoc em mō vna sola aia est q dat
eis esse nomē et ratiōem. Et huius sile regimus in arti
ficialib;. Forma em domus est vna respectu parietis. re
cti et fundamēti. que et si sunt absolute plura. tamē sunt
vna materia respectu forme dom⁹. que est forma in plu
rib; pstitens vt dicit Gilbert porritan⁹ in sex pncipijs de
habitu. Ad octauū ē dōm q aialia anulosa sunt aia
lia imperfecta q ppter paucitatē et pfusionē suaz poten
tiaz. nō requirunt corpus multū organicū. sunt tamen in
talib; aialibus anuli organa. ut in textu dicitur fuit. Et
in plantis sunt cortex. medulla. radix. organa dicunt.
Ad nonū dicitur est in declaratiōe q est actus cor
poris habentis vitam in potentia ad actum scōm. non
autē ad actū pnum. qz corpus per aiam in actu pmo est
ita q anime vita sibi participatur sed est in potentia ad
exercendum oparōnes vitales.

Questio quarta vtrum

ad cognoscendū cōplete animā necessariū fuit
supaddere prime definitōni secundam priore de
definito demonstrantem.

Et videt pmo q nō. Quia vnus definiti est tantū
vnica definitio substāntialis. S; aia est vnum definitū. q
eius erit tm vna definitio substāntialis. Scōo arguit
ptra scōam definitōnem in se. q aia nō est pncipiū. Pro
bat. qz aia est pncipiata a deo per creatōem. loquēdo
de anima intellectiua. vel per generatōem loquēdo de
alijs aiabus. Nō pncipia non debent esse ex alijs. Et
cōfirmat. qz pncipium idem est qd cā formalis. s; in p
ma definitōne definita est fm q forma ergo in illa etias
dicitur pncipium. Tercio. Definitio ista puenit sōlt
aie humane. q nō est bona. Ans. pbat. qz illa sola ē pns
cipiū quo viuim⁹. sentim⁹. mouemur fm locū. 2 intelli
gimur. Nō at vegetatiua vel sensitiua. Quarto. Dis
definitio debet dari per pota. sed p dicitur dat per postea
riora. igit nō est bona. Qmōz pbat. qz datur per viuē
re sentire moueri et intelligere q sunt effectus ipsius aie

in aliter. Actus vero sine forma et inquantum hanc vicat
 corpori (quod precipue vivit) comunicat. Ad tertium
 est ordinem quod anima humana est perfectissima continens virtutes
 licet potestates omni alia in qua finaliter omnes alie ordina-
 tur. Et ita definit anima in potissimo sue analogie gradu.
 In hominibus attribuenda est alijs animabus secundum suum modum
 Et anima plante est principium quo vivit planta. Anima sensiti-
 va principium quo sentit anima. et sic reddendo singula sin-
 gulis. Et sic. Nos. subintellectum in verbo prime persone
 non ponit ad excludendum alia subiecta. Sed ad innuendum
 quod anima hominis est principium huiusmodi hoc totum vivit quod alie
 anime habent specialiter. et ergo quodammodo vocant eam animam sumpti-
 et animam sensitivam prout anima. et animam vegetativam prout prius
 anime. Albertus vero in libro de homine dat unam definitio-
 nem convenientem omni anime quam colligit ex rextu philosophi sparsim
 que est ista. Anima est principium et causa vite in mortalibus
 Quod autem in mortalibus addit. dicit ad differentiam corporum ces-
 lesium et vite que est in substantijs spiritualibus. Ad quar-
 tum dicitur quod vivere sentire et intelligere in definitione anime
 non dicuntur actus secundos sive operationes vitales. sed actus
 primos et essentielles. valet enim tamen. Anima est principium quo
 vivimus. id est vivimus. sentimus. id est sensitivum sumus. Sed
 forte diceret quod licet accipiantur dicta sive ut dicuntur
 actus primos sive secundos. sed sunt posteriora ipsa anima. ergo
 videtur quod non sit definitio data per propria. Ad quod dicitur est. quod
 vis sunt posteriora ipsa essentia anime secundum intellectum rationis. et
 fecunditates naturales. sunt tamen propria eis secundum quod est actus
 corporis. Prius enim iuxta predicta intelligimus animam
 formaliter vivam que eandem dare vitam corpori quod vitam prius
 recipit. Ad ultimum dicitur est quod definitio non potest esse
 conclusio demonstrationis ubi demonstrat passio de suo sub-
 iecto que vocatur potissima demonstratio. sed bene potest esse
 conclusio ubi definitio materialis demonstrat de definitione
 per formalem. Sed diceret. Definitio formalis est cassa
 et yana iuxta philosophum in primo huiusmodi. ergo non potest sumi
 tanquam medium in demonstratione. Ad quod respondet. Al-
 bertus quod duplex est definitio. una est logica. alia physica
 Definitio logica predicatur est in problematibus et ergo huiusmodi
 considerat quod constructum et destruit in esse ut definitio. et
 hoc ex probabilibus et communibus et non propriis et immediatis.
 et talis non potest esse medium demonstrationis nec conclusio. Alia
 vero est per essentialia re. Et illa est duplex. quodam enim
 tamen dicitur quid est et hec reducitur ad scientiam quia. quodam
 vero dicitur quid est propter quid. et illa est reducitur ad scientiam
 sive demonstrationem propter quid. Quibus est exem-
 plum. ut si definitur eclipsis solis sic. Eclipsis solis est de-
 defectus luminis in sole. Tanti dicitur quid est eclipsis sed non
 assignat causam propter quam est talis defectus. Alia est de-
 finitio dicens essentiam et causam illius propter quam
 est. sicut si definitur eclipsis solis quod est defectus lumi-
 nis in sole ex eo quod ei subijcit luna. tunc tangitur essentia
 eclipsis. et causa propter quam inest eclipsis. per hoc quod di-
 co quod ei subijcit luna. sicut simile est de duabus definitio-
 bus tetragonis. quarum prima est tantum materialis
 et secunda formalis.

Questio quinta. Utrum

Intellectualis anima: corpori increata ab eodem
 separari potest ipsa remanente in sua substantia

Et videtur primo contra suppositum quod non. quia creatio
 est nihil presuppositum in esse perfectio. Sed animam

rationalis presupponit corpus organicum physicum. igitur non
 videtur creata. Secundo. Nullum agens facit sua prin-
 cipia. sed ex principijs presuppositis constituit principia
 ta. ergo natura generans hominem presupponit ante exis-
 tum hominis principia eius. Cum ergo anima sit de nu-
 mero tantum principiorum. sequitur quod non erit creata in cor-
 pore sed ante corpus presupposita. Tertio. Si anima
 hominis esset creata tunc homo non esset vere genitus
 sed primus genitus. et primus creatus. quod tamen in philosophia
 fide est erroneum. Quarto. Arguit contra que situm
 quod non remanet post separationem sui a corpore. Probat sic.
 quod quicquid incipit cum corpore hoc definit cum eodem.
 Sed anima incipit cum corpore. ergo definit cum eodem
 et per consequens non manet separata a corpore. Quinto.
 Si anima maneret post separationem a corpore sequitur
 quod esset aliquod infinitum secundum actum. scilicet numerus ani-
 marum infinitarum stante perpetuitate generationis. Sed
 hoc est inconueniens cum nulla sit multitudo sine ordi-
 ne. ergo videtur quod anima non maneat post separationem sui
 a corpore. Pro veritate suppositi et questi est catho-
 lica fides et autoritas pateticorum et ponit iste discursus.

Maiores. Sicut vegetativa et sensitiva ani-
 me oriuntur a seminata et formativa virtutibus
 materie. sic intellectualis est aliorum substantia. cor-
 pori disposito a deo increata. **Minor.** Hu-
 ius est quedam potentia a qua oritur actio sepa-
 ta. que non potest dici ab inseparabili essentia.

Conclusio. Igitur intellectualis anima a ve-
 getativa et sensitiva sicut perpetuum a corruptibili
 separata. manet post separationem a corpore per se
 subsistens licet non in ea perfectio subsistat qua
 substantia angelica.

Maiores. probata est superius in questione tertia circa
 declarationem maioris. ubi dictum fuit quod anima intelle-
 ctiva supponitur duas alias. et ita est substantia emis-
 sionis que non est educta de aliqua virtute materie. sed
 increata per virtutem divinam ab extrinseco ipsi corpori.
 Et ex illo patet quod non est creata in comparibus stellis an-
 te corpus sicut dixit Plato. Quod sic etiam ostenditur
 Quia actus et potentia sunt substantialiter correlativa
 ut habetur secundo physico. sed correlativa sunt similes
 tura. ergo corpore iam disposito increatur anima. Pre-
 terea ex duobus diuisum subsistentibus non potest fieri unum
 suppositum. ergo ex anima rationali prius subsistente in-
 tellectualiter et corpore subsistente naturaliter non pos-
 test fieri unum suppositum humanum. Sed si anima esset
 creata ante corpus. ipsa esset suppositaliter completa sicut
 cur angelus. ergo non est creata ante corpus. sed corpori
 disposito increata. **Minor.** quo ad primam partem pas-
 set. quia intellectus est anime rationalis potentia qui ha-
 bet operationem separata eo quod intelligit versus res quiditates
 sine hic et nunc et alijs conditionibus individuantiis. ut
 in tertio huius dicitur. et sic habet operationem secundum quam non
 edicat corpori que est operatio intellectiva. Quod autem talis non potest
 ab inseparabili essentia. patet quod nulla accipit excedit suum principium
 que actio separata quod est intellectiva. non potest oriri ab essentia
 quod est inseparabili. contra probat essentia separata vel separabilis
 potest oriri actio quod est intellectiva. quod quod potest fieri per et superior

Conclusio sequitur ex premissis. quia anima intellectiva non producit generationem sed per creationem iuxta iam dicta. ergo supponitur facultatem naturalem corruptibilem et manet perpetua. Et hoc confirmatur quia facultas operari dicitur gradu essendi. Sed exprimitur nos per voluntatem et rationem seu potentias intellectivas operari circa perpetua et immortalia cognoscendo et diligendo. ergo manet anima nostra intellectiva subsistens per se post separationem a corpore licet non in ea perfectione qua subsistit substantia angelica. et illa est formalis et finaliter a corpore independentes. per hoc non potest esse forma corporis. Anima vero nostra licet subsistat postquam in corpore individuata fuit. post separationem tamen semper servat remanent suae inclinationem ad corpus cui in extremo iudicio reunietur. ut ipsum quod fuit instrumentum meriti vel demeriti in mortali vita. sit etiam participans gloriae vel pene in eterna.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum est dicendum quod est duplex creatio. scilicet simplex sive absoluta. et propagationis mixta. Creatio simplex sive absoluta a generatione est ex nihilo. nullo occurrente subiecto sive parametro. Sed creatio mixta propagationi seu generationi presupponit subiectum. et talis vocatur creatio. Et huius simile habemus in naturalibus. Ibi enim generatio accipitur. In quo modo pro instantanea mutatione de non esse in esse. Et alio modo ut alterationi sive mixta quo modo vocatur physica. Ad secundum est dicitur quod hoc verum est de agente per in formationem tamen sed non est verum de agente per creationem eo quod creator simul facit principium cum principiatio. Et sicut in generatione creatum ex parte generationis presupponit principia genti absoluti a creatione. sed ex parte creationis facit principium esse creati. Ad tertium est dicendum quod homo non obstante creatione anime est vere genitus. Quia licet generatio terminat alterationem sicut anima. ita creatio anime terminat hominis generationem. Sed generatio est terminus naturalis alterationis. non obstante dicitur sita eorum alterabilis et genti. ergo similiter erit de generatione et creatio. Verum est tamen sicut argumentum procedit quod homo non est naturaliter ad esse suum veniens ex potentia seminis per generationem. Sed preparatio corporis humani nonnulla generatio est embryonis in esse quodammodo quod non est in genere vite formaliter. sed est esse complexionale miscibile. quod instrumentum taliter participat a virtutibus patris et matris actu vegetativo et sensu per modum nature et non per modum cognitionis. Quod quidem esse nihil est anime substantialiter. sed habet naturalem ordinem proportionis ad incremenda animam. quia proportio est invidibile eidem. tanquam actum plenius formaliter quod fructus seminis habuit efficienter per modum artis ut postea dicitur. Ad quartum est dicendum quod quicquid incipit cum corpore eodem modo quo corpus incipit. desinit cum eodem. sed anima non incipit cum corpore vel in corpore eodem modo quo corpus. sed incipit per creationem. et sic non incipit per naturam sed super naturam. Ad quintum est dicendum quod si ante infinitatem generationis humane a parte anteriori et a parte posteriori iuxta presuppositionem argumenti. tunc sequitur illud quod inferri quo ad multiplicacionem numeralem animarum. Et ad argumentum dicitur est quod non est inconveniens pluralitatem numeralem usque in infinitum procedi. cum dicat Plato sub specie non esse descendendum propter infinitatem individuorum. Nec certum est quod in multitudine individuorum sit ordo. quanto de illo potest verificari ubi multitudo ibi confusio. eo quod videtur

Dualis numerus surgit ex divisione materie originali in his que materialiter subsistunt. Sed materia per eius potentiam privativam radix est infinitatis. et per se impeditur ordinis et mater confusionis. Et sic data illa hypothesis de infinitate generationis et corruptiois numerus animarum equare numero corporum materialiter genitorum. Secus vero de multitudinis generis et species que surgit ex formali parte forme. eo quod forma distinguit et separat per eius substantialitatem actualitatem et ordinat per eius naturalem bonitatem. quas contrahit ex hoc quod est radius luminis intelligentie per sapientiam operantis. cuius sapientis est ordinare. ut dicitur primo metaphysice. Ubique ergo ordo est species vel generis formalibus differentibus numerata. ibi est ordo secundum doctrinam philosophi. Nec autem solutio licet esset sustinenda secundum principia gentis philosophi. tamen fidelius dicitur secundum veritatem fidei catholice quod generationes non sunt perpetue et infinite a parte posteriori. nec corruptiones a parte posteriori. sed in vnaquaque specie generabilium et corruptibilium est unum primum generans. quod non est genitum. sed a deo instantatione rerum creatum. et erit dare vltimum genitum in singulis generibus secundum rationem modum quod non est generans ulterius. licet illa infinitas ex parte materie que est mater generationis et corruptionis terminari non potest. Et isto modo non sequitur inconvenientia perducta. Nec est veritas fidei contra philosophum. quia philosophus dicitur operante natura ex principis suis non potest inveniri finis dicere multitudinis per hoc non negas quod ex altioribus principis possit certificari talis numerus. talis autem asserere verum quod falsum est simpliciter. non est metiri. eo quod dicere id quod forme est talibus principis. et cuius oppositum non continetur in virtute illorum principiorum.

Questio sexta. utrum

sit tantum una anima in unico vivente puta homine vel tres essentialiter a se invicem distincte

Et videtur primo quod non sit una anima in uno vivente probatur. Quia corruptibilis et incorruptibilis non potest esse una et eadem substantia. Sed anima rationalis sola incorruptibilis est anime vero alie corruptibiles. si nunquam est eorum una substantia. Maior probatur. quia si corruptibilis et incorruptibilis posset esse una substantia. tunc necessario unus et idem numero esset corruptibile et incorruptibile. Minor patet ex dictis in precedenti questione. Et confirmatur primo quia separabile a corpore et inseparabile ab eodem nunquam sunt una substantia. quia aliter idem esset separabile et inseparabile. Sed rationale est separabile a corpore. vegetabilis vero et sensibile non ergo non sunt unius substantie. Confirmatur secundo quia ingrediens ab extrinseco in materiam corporis eteductum de materia non sunt una substantia. sed anima rationalis de foris introducta. et vegetativa et sensitiva veniunt deintus. et educuntur de potentia materie. ergo non sunt una substantia. Secundo sic si rationale et sensibile sunt unum et idem in substantia. ergo ubique est invenire sensum. etiam erit invenire rationem. sed in oculis est sensus. ergo in eis est ratio quod tamen falsum est. Tercio sic quicquid per operationes et actus sunt distincta necesse est per substantiam et esse distingui. Sed vegetativum. sensitivum. et rationale in homine per operationes et actus sunt distincta. ergo necesse est quod per substantiam et esse sint distincta. Minor probatur. quia in corpore hominis quidam sunt vegetata nutrita et aucta. nihil penitus sentientia secundum aliquam sensum. sicut dicunt Aristoteles et Avicenna de ossibus et ligamentis. Quaedam sunt vegetata et sentientia nihil penitus rationis humana. sicut epa et pulmo et huiusmodi. ergo videtur quod ista

In corpore organico loco diuisa sunt. et quicquid sunt loco diuisa. sunt etiam secundum substantiam diuisa et esse. ergo videtur quod vegetatiuum et rationale secundum esse et substantiam in homine sunt diuisa.

Quarto Quatuor seminec precedunt secundum repositum. diuisa sunt secundum substantiam et esse. Sed in hominis generatione vegetatiua sensitua et rationalis precedunt se secundum tempus. ergo etiam sunt diuersae aie siue essentie secundum substantiam. Vnde probatur per philosophum. xv. de animalibus. dicentem quod in generatione hominis non est vitium et animalis. sed prius vitium et postea animal et postea homo. Embryo enim prius trahit nutrimentum. et sanguinem membruorum. et sentiat. et tale est opus vegetatiue. Similiter embryo percipit actum et trahit et hoc non fit sine sensu tactus et tamen nihil adhuc agere potest intellectu discretiuo. igitur et cetera.

Quinto Forme elementorum in mixto non sunt vna forma. ergo tres aie non sunt in homine vna substantia. Vnde supra ponitur manifestum. Consequenter probatur per simile. Sexto Que differunt specie non possunt esse vnum in substantia. sed iste tres aie differunt specie. ergo non sunt vnum in substantia. Pro veritate istius est sententia beati Augustini in libro de ecclesiasticis dogmatibus. et domini Alberti et Aristotelis. et ponitur iste discursus.

Ratio: Sicut trigonum in diuersis distinguitur a tetragono. et in eodem continentur in eo. sic vegetatiuum et sensituum sunt in intellectu. que tamen in planta bruta et homine distinguuntur inter se essentialiter et specificiter. requirunt quod propriam materiam a dominio elementorum formalium et plexionatam. sicut inanimatum potentia elementorum materialium tamen commixta. Vnde. Simpliciter talium essentiarum non derogat multiformitas naturalium potentiarum. sed per exigentiam perfectionis formalium entelechiarum disponuntur alterabiliter potentie materiarum. Conclusio. Igitur in vno vivente homine vegetatiuum sensituum et intellectuum sunt potentie vnius simplicis essentie. et in diuersis anime a se inuicem distincte.

Ratio: propositio habet tres partes. Quare prima probatur sic. Quia figura triangularis et quadrangularis sunt diuersae figure species. ergo in diuersis a se inuicem distinguuntur. sic species vnius generis et tamen sicut in eodem. numerus ternarius continetur in quaternario. Ita triangularis figura siue trigonum continentur in quadrangulari figura. siue tetragono. Quod patet. quia si in tetragono a puncto cuiuslibet anguli ad punctum oppositum anguli ducatur linea. tot erunt in quadrangulo siue tetragono non trigoni quot sunt anguli. Id est sicut sunt quatuor anguli. ita erunt quatuor trianguli siue trigoni. et eodem modo est de vegetatiuo et sensituo respectu intellectus. Quia si tres trigoni non est in tetragono nisi secundum esse tetragoni. et potentia trigoni. Ita vegetatiuum et sensituum non sunt in rationali nisi secundum esse rationale et potentia vegetatiui et sensitui. Secunda pars probatur. Quia planta brutum et homo distinguuntur inter se essentialiter et specificiter per aliquam formam super materiam eleuatam. talis autem non est nisi anima. Ergo in his sic diuersis distinguuntur aie iste essentialiter et specificiter. Tercia pars probatur scilicet quod materia animatoz debet esse plexionata a dominio elementorum formalium partium. Quia anima est motiua perfecti animi. ergo mouet materiam suam extra locum terre et aque. Quis signum est quod ipsa vult qualitatibus ignis et aeris ad mouendum suam materiam scilicet calore ignis et spiritu aereo. que mouent humores

et membra solida a dominio terrea. Inanimata vero siue naturalia sunt talia a forma que est natura. dans esse tamen et non mouens suam materiam. ergo materia eorum debet esse mixta et immobilis et consistens. immobilitate quidem puerante motum ad extra seu mobilitate in dominio elementorum materialium que sunt aqua et terra. que sunt elementa magis materialia in quantum magis recedunt a primo corpore scilicet celesti. Vnde habet duas partes. Prima pars. quia simpliciter essentie possunt esse fecide in gradibus perfectionibus. ergo possunt habere multas potentias. que tamen vniuntur in tali simplici vna essentia. propter quod multitudo illa in nullo preiudicat simplicitati. nec est vniu ista materialis et confusiuua. sed potius finalis et distinctiuua. Secunda pars probatur. quia secundum exigentiam finium disponuntur media. Sed forme sunt fines potentiarum materiarum. Igitur oportet materias secundum forme introducere requirunt disponi. et per alterationem preparari. Alteratio vero est via in generatione. et hoc modo intelligitur dictum Platonis asserentis formas dari secundum merita materiarum. Sed contra hoc arguitur. Si secundum exigentiam formarum disponerentur materie tunc accedens prederet substantiam tpe sicut alteratio generatione. Solutio. Materiam cum suis accidentibus consideratur dupliciter. Grata exempli Corpus in homine. Vno modo secundum potentiam formalem formabilem per esse determinate forme specificabile. quo modo accipitur corpus ut est in potentia generica specificabili per substantiale vitam anime rationale. et sic puenit animam. Alio modo considerat secundum potentiam subiectiuam et tunc sequitur. Sicut in proposito corpus humanum ut est potentia subiectiuam indiuiduas et suppositans homini vitam sequitur eam. Et si multo modo dicendum est de accidentibus. quia accidentia dispositiuua corporis ut sic habent esse generis. quod indirecte et concomitantur preuenit accidentia specifica et indiuidua corporis animati. sicut potentia lateris sub illis accidentibus puenit directe actum latentem sub his. Et sic saluatur hoc commune dictum. Dans formam dat consequentia formam. Formam enim generatam consequitur accidentia generica. specificam specificam. Indiuidualem indiuidua. recedendo singula singulis. et tamen accidentia generica pueniunt formas specificam vel indiuiduale. et disponunt ad eam. sed nunc quod accidentia sequentia formam ut sic. disponunt ad illam quam sequuntur. Conclusio sequitur ex premissis. Et potest sic confirmari. quia quocumque operationes essentielles se mutuo impediunt et remittunt per conversionem et auersionem illa fundantur in vna substantia. Sed sic est de operationibus predictarum a naturarum. ergo et cetera. Ratio: est manifesta. quia conuersio et auersio sunt actus vnius opposito modo se habentis. Vnde patet experimento. Experimur enim quod intense conuersus ad actum vnius potentie remittitur in actu alterius sicut studiosus in actu rationis remittitur in operatione sensitue vite et nutritiue. et sicut conuertens se nimis ad sensibilia amittit vsu rationis intentum. et sic de alijs potentijs. Secundo confirmatur. quia vnius rei secundum speciem perfecte est tamen vna forma. aliter non esset vniu ens. homo est homini ergo habet tamen vnam animam. Tercio. Si in homine essent tres aie substantialiter distincte vnaqueque possit sine alia exire in operatione suam propriam. et sine reprehensione aut culpa in eadem delectari. cum dans formam dat consequentia eam. quibus pficitur in bono et optimo sui finis. Hec autem sunt potentie et operationes cum gaudio spiritus conato. Igitur licite sine lege rationis diffundi potest in voluptatibus carnis quod est obuium catholice fidei et morali philosophie. Quarto. Si in homine essent tres aie sequeret quod homo propter esse ens naturale et philosophicum et gratum

supernaturale et metaphysicum Nam p animas qbus affigit
corpi suo esset ens physicu et corruptibile. et p aiain intel
lectiuam eet ens supernaturaler metaphysicu. et sic vita sua p
qua poneret in ppta spe sua nunq moreret. Et quia illa
aia no est actus corpi fm tale esse. coueniret dicere q ho
mo nihil aliud esset nisi intellectus corpi animalis
sens. ex quo segreret q homo fm q huiusmodi non esset
ens p informatione seu p formalem pteicipationem sed tri
aial formali et instrumentali homo qd est ptra pfm dis
centre q corpus aine apratur in analogia triplicis cause
scz efficientis formalis et finalis

Ad obiecta in oppositu

Ad primu est ddm fm ddm Alb q corruptibile et in
corruptibile p se et in se et fm idem nunq sunt vna suba. et
hoc mo no est aia ronalis corruptibilis et incorruptibilis.
Aia aut ronalis q est forma hois. est vna suba tota incor
ruptibil. ex qua fluunt qdam poterie opantes in instrumen
tis corpaliu. ppter quas in aliqbus viribz q no opant sine
corpe p accis no est separabilis Et huius dat Alb. duplex
sile Primu est de naua q subalter separatur a nau. hz nau
gatio no sit sine corpe. Sicut aia p accis in certis opa
tionibz debilitat qd senescit et deficiunt vires sue senectu
re et debilitate corpi et in fm sua suba ipa manet. Se
cundu sile est in motu pgressiuo. in quo mouet intellectus
et voluntas. vt in tercio huius dicit qz vtriusq est ronali aie
et cu opatio illa no sit absoluta a corpe. eo q ambulatio no
sit esse sine pedibz. pncipia opatois illius erit opantia in in
strumentis corpaliu Et si poteria aie corripere ppter cor
ruptioem opatois oporteret dicere. q aliq ps aie ronalis
corripere. Et ita vna ps aie esset distincta suba ab alia.
Relinquitur igit q aia hois est tota p se incorruptibilis et se
pabilis. licet in qbusda poterijs sit corruptio ex corruptio
ne corpi et p accis Ad primam confirmatione eode mo
ddm est q poterie aie ronalis separe sunt in suba aie. hz fm
opatoes ex organis deficientibz corrupunt Ad scdaz co
firmationem est ddm ad minor. q aia vegetabilis et sensu
bilis in hoie no sunt ab agete intrinseco Quia suba aie ron
nalis fm se tota est p creatione. q infundit corpi organo
co et in qbusda ptribz eius opatur opa aie vegetatie. et in q
busda sensitiue. et sic minor est falsa Ad scdm mder Al
bertus q no sequitur Sensibilis et ronalis in hoie sly vna. sub
stantia. q vbiuq est sensus ibi est ro. sed sequitur vbiuq est
sensus in hoie ibi est suba aie ronalis. qz sensus et ro vni
unt in hoie in vna suba Ad terciu ddm q vegetatiuus
et sensitiuus no hnt opatoes distinctas in hoie Quia non
agunt in hoie nisi actu aie ronalis. et ita sensibil non sensifi
cat nisi ad actu aie ronalis. et sic sp pcedens animat et agit
in forma sequentis. ppter quod in hoie nullo mo hnt opati
ones diuisas. Et hoc est qd dicit August. in li. de ecclesiasti
cis dogmatibz sic Neqz duas aias in vno hoie ee dicim
sicut Jacobi qdam et alij syrop. scribunt vna aiale q an
mel corpus. et sit imicta cum sanguine. et aliam spuaalem q
roem amministret. Sed dicim vna et eandem aiam in ho
mine q et corpus sua societate viuificet. et semetipam sua ro
ne disponat hntem in se libertate arbitrij. Et sic patz q in
corpe homis aia ronalis vbiq vegetat et sensificat qua
uis nullum organu corpale sit organum intellectus et ronis
in quo suas exercet opationes. sed vbi vegetat. vegetat p
potentia aie ronalis que est vegetatiua. et vbi sensificat.
ibi sensificat p potentia aie ronalis. que est sensitiua. qz qd

empotest virtus inferior sit superior et non e contra. Sed q
qdam membra non sunt pceptiua sensus vt ossa et cartilagi
nes et ligamenta et pili dicit Aristo. et Auicenna esse ex eo
q non habent mediu in tactu. qd est caro neruosa. neruis
directis ab anteriori pte cerebri ad membra illud. qz ab il
la pte cerebri diffundit sensus in totu corpus Sunt enim
terrestria dura in que non sit penetrare spūs sensitiuus.
nec possunt pari ad mollicie mēdij tactus. eo q a virtute
formatiua et regitiua ordinata sunt ad corpus colligatoes
et sustentatione quod non nisi p dura fieri potuit. Exapt
tur aut ab Auicenna vni os. dens scilz que dicitur habere me
dicatam quandam in tactu licet exiguam. et inde puenit
dolor dentium. maxime ppter neruos vicinos cerebro in
qbus radicant dentes. Ad quartum est dicendu q vbi
geratiuū sensitiuū et ronale nunq diuisa sunt in homine.
nec loco nec tempore. sed semp vincta essentia et subiecto
sive substantia. In xvi. vero de animalibz pbs loquitur
contra Platonē qui dicebat semen esse puū animal. ostendit
quō virtus formatiua cōtenta intra viscositates semē
nis maris (quod dicit intrare in semen femine sicut spūs
tum in corpus. et sicut coagulum in lac quod spūaliter pen
netrat in ipsum lac. comprehendit ipm totum. et sicut fer
mentum in pastam quod similiter penetrat ipaz) opatur
ad corpus organici pparatione. Et quo ad hoc dicit q op
ratur primo cibando. digerendo que sunt opationes vite
non anime que sit in semine. sed formatiua virtutis que ē
vt artifex. eo q habet instrumentū calorem celi. et calorem
anime generantis. p que descendit semen. et calorem matris
etis matris et scdo eisdē caloribz et eadez virtute que est in
semine sicut artifex format membra sensitiva in quibus p
ficiunt opationes sensuū. In quibus vt dicit Auicenna. pri
mo formant oculi. et vltimo complentur. et tercio eadem
virtus formatiua eisdem caloribus distinguit membra p
tinentia ad opationes animales anime rationalis. sicut cel
lulam interiorē capitis et mediam et posteriā in quibz
discurrit spūs animalis deferens spūs ad opationes ratio
nis. et ideo dicit q in talibus opationibus no est viuū et ani
mal. nec animal et homo simul Vult tamē q completo iam
partu et organiato. simul idem sit animal viuū et homo
Et sic manifestū est q aia vegetabilis et sensibilis nō sly in
semie sic actus in poteria. sed sicut artificiatū in artifice Que
tus em formatiua est in femine. et illa iuxta dicta format or
gana. sicut si intelligam spēm domusq est in mente Ar
chitecti egredi de ipso. et intrare ligna et lapides. et sic forma
re domū sine manibus Architecti. Sic em figura domus
inducta fm esse differt a spē formante lapides in domus.
eo q spēs formans simplex est et nullius figure. Figura aut
inducta nō est simplex cum dicimus spēm domus ee in la
pidibus et lignis. que in domus figuram conuertunt. et sic
phus vult q spēs anime sit in semine formans et figurans
organa. que virtus formatiua vocatur. et hoc est animā in
esse fm quid hoc est fm spēm et virtutem anime que forma
tiua vocatur sed non inest fm q est actus et substantia que
dam animati corporis nisi in corpe organico completo Et
iste est intellectus pbi in loco allegato. et isto mo scilz ibi ex
ponit Ad quintū est dicendu q non valet consequentia.
quia in generatione hominis non additur anima anime sicut
in generatione mixti additur forma formis eo q in gene
ratione animatoz generans est virtus fm genus et spēm
distincta in diuersis aiatis. In generatione vero mixti ex
simplicibz elementis est vna virtus generalis et eōis q dis
tincta sub suo genere. educit diuersos actus mixtoz. ppter

quod forme elementoz p illam generalem virtutē mouētur ad esse generis. in quo est p̄xima formabilitas mixtura. et p virtutem specificam eiusdē generis trahit illā potentia generis ad diuersas spēs mixtōis. Natura em̄ vniuersalis p virtutem eōis portiois celoz mouet elementa ad mixtōem. sed p virtutes specificas astroz et stellatōnū educit ex illa miscibiliā potētia distinctos actus mixtoz inaiatoz. et sic quēadmoduz spēs addit generi. ita forme mixtoz addunt formis elementoz. S; in generatōe aiatoz natura est t̄m pparans materie potētiā. vt ex ea p virtutē semētinā simul educatur aia fm̄ genus et spēs quantū em̄ eleuat actus vite supra actum nature. tantuz eleuat virtus semētinā sup̄ p̄tutem generatiuā nature. s; vita genere distinguitur ab esse qd̄ est actus forme pure naturalis. ergo sic distinguit semētis a natura generante. In generatōe igitur hominis non educitur vita rōnalis ex potētia vite sensibili. sed tota simul a virtute diuina creat et corpoti suo dicto modo adaptatur. Ad sextam patet solutio ex declaratione conclusionis

Questio septima. utru;
anima sit tota in toto corpore. et in quilibet eiusdem parte.

Et videt p̄mo q non. q; si aia esset tota in toto corpore. tūc quilibet pars aialis esset aial. et quilibet pars hominis eēt hō. Sequela p̄batur. q; quilibet talis est cōposita ex corpore et aia. Secūdo sic. Aia est actus corporis organici. sed non quilibet pars corporis ē organica. ergo nō est in qualibet parte anima. Et p̄firmat. q; si sic tūc sequeret q; ad diuisionē vniuersitatis a corpore vt ad p̄fessionē manus v; pedis diuideret tota aia. et separetur a corpore. Tercio si aia esset tota in toto corpore et in qualibet parte eius. tūc sequeret q; idēz sit moueret et dēsceret. q; aia mouet mora vna parte et dēscit dēscende alia parte. Etiam sit mouebit p̄trarijs motib; et eriaz idēz a seipso distaret. q; aia esset in partibus distantibus situatiter. Quarto Omnis forma extēsa ad extēsiōnez corporis et diuisibilis ad diuisionē eiusdē nō est tota in toto et in quilibet eius parte tota. sed q̄dam aia se; plantaz et impfecro; aialitū est h̄mōi. igit̄. Quinto P̄hs d̄ in lib. de cāmoris animalū q; aia est in corde. In cui; signū oia membra p̄nectunt cor; tanq; p̄ncipio influenti eis vitā. ita q; talis est ordo p̄tium corporis ad cor. qualis est potētiā aie ad essētiā eius. Et p̄firmat. q; q̄dam phi dicūt q; spūs est instrumentū aie p quod opatur vitā. euz q; spūs vt Isaac d̄ totus oriat a corde. aia tota videt̄ eē in corde. Sexto Omne totū est diuisibile. aia est indiuisibilis. q; nō est tota in toto. Septio d̄ p̄hs Intellectus nullius corporis est actus. q; ad minus aia intellectiua nō est in toto nec in parte sic actus. Pro veritate q̄siti est sn̄ia d̄ni Albi in varijs locis et multoz alioz. Et singulariter Augustini in vi. de trinitate. x. vi. sic dicitis Creatura quoc; spūal(sicut ē aia) est q̄dem in corpore compatōe simplicior. sine compatōe; at corporis multiplex est. etiam ip̄a nō simplex. Nam iō simpliciōr est corpe. q; non mole diffunditur per spaciū loci. Sed in vnoquoq; corpe et in vno tota est. et in quilibet eius parte tota. Et ponitur ille discursus

Maioz Prima et substantialis rei p̄fectio est tota in p̄fecto et sine quocūq; medio. Minor. Anima est corporis motrix et substantialis

forma. cuius ob id virtus est varia adoptās p portionabiliter dispositionē in materia vt in/ dicant animatoz organa fm̄ perfectionis gradus plus minus vt distincta. Cōclusio Igitur fm̄ essētiā est in toto et in qualibet parte corporis tota. Quis ptās ei; in nulla corporis parte ē integra. licet non sit inconueniens hoc in animalis imperfecti anima

Ista maior p; Quia nisi sic nō esset p̄ma p̄fectio. sed aliud p̄cederet p̄ficiens et non fieret ex actu et potētia essētia liter et immediate vni. Minor p; q̄stione sexta quo ad p̄mum. Vbi dictum fuit q; nedū vni; corpi suo vt subiecto sed vt mobili instrumento. Et p̄ter eaz vt d̄ Thomas in summa p̄tra gentiles p̄t esse mediū nō in esse. sed in mouēdo et via generatōis. In mouēdo q̄dem q; in motu quo aia mouet corpus est q̄dam ordo mobilū et morum. eo q; aia om̄es suas opationes efficit p suas potētiās. vñ mediāte potētia mouet corpus. et adhuc mēbra mediante spū. et vltērius vñ organū mediante alio organo. In via autē generatōis dispōnes ad formā p̄cedunt formā in materia. Quis sint posteriores in esse. Vñ dispōnes q̄bus corpus fit p̄prium p̄fectibile talis forme. possent dici hoc mō medie. Et p̄ subdit in p̄fessōe q; ex ea cā. q̄a nedum est forma sed etiā motrix est virtus eius varia in quantum mouet corpe p potētiās. req̄rens iuxta multiformitāte potētiāz distictionē organoz. vt quāritas molis materie correspōdeat quāritati p̄ualit̄ ipsius forme. Et hui; signū sunt aia que in p̄dictis organis sunt fm̄ grad; p̄fectōis distincta. quo mō videmus q; in plātis q; sunt imperfectissima aimata sit mima distinctio organoz. et maior in animalib; p̄fectis. et maxima in homine. Corpora vero naturalia h̄ntia formā ad vñū determinatā sunt homo genera. id est vnius nature. Cōclusio sequitur ex p̄missis. Et q; ad p̄mam partem p̄firmat p̄ beatum Augustinū in ep̄la de origine anime ad gloriōsissimū Hieronymū dicentē. q; per totū corpus qd̄ aimat. nō locali diffusionē. sed quadā vitāli intēsiōne potrix. Nā p om̄es eius p̄tulas tota sit ad est. nec minor in minorib; nec maior in maiorib;. sed alicui intēsius. alicui remissius. et in omnibus tota. et in singul; tota est. Nec em̄ aliter quod in corpore etiam nō toto sentit. Nam cū exiguo puncto in carne viuā aliquid tangit. quāuis locus ille nō solum totius corporis nō sit. sed vix in corpore videat. aiam tñ totam nō later. neq; id qd̄ sentitur p corporis cuncta discurret. sed ibi tñ sentit. vbi sit. vñ ergo ad totam mor puenit. quod non in toto fit nisi q; ibi tota est vbi sit. Nec vt tota ibi sit. cetera deserit. Viuunt em̄ illa ea p̄sente. vbi nihil tale factum est. quod si fieret et vtrūq; simul fieret. simul vtrūq; totam p̄ter non later. Et hoc a signo cōuertibili p̄bat p̄hs dicitis. q; nisi anima adesset in toto corpore singulis potētijs. tūc intēse operans in actu vnius potētie. non remitteretur ab actu alterius. qd̄ fallum est. quia intēse cogitans et medians. etiam ea que ante oculos habet non aduertit. Etiam corpus hominis est animatum anima hominis. et quelibet pars corporis est animata. et ideo non nisi anima hominis. Nec anima hominis est diuisibilis fm̄ essētiā vt d̄ Gregorius nisi senus. quia cum simplex sit non habet partem extra partem ergo necesse est q; tota sit in toto et in quilibet parte tota. Probat etiam istam partem Albertus in primo scripto distinctione octaua. dicens Anima vbiq; operatur in corpore et

De anima

Aristotelis

sentit in corpe. q̄ p̄ sturē opat̄ z sentit. Aut q̄ hec̄ sturē est in ipa. Aut nō. Si nō. ergo nō p̄nuat̄ ei. ergo non sentit statim p̄ eam. q̄d fallum est. Si sic. q̄ nō sentit nisi p̄ virtutem suā. sed virtus nō est sine subiecto. q̄ suba aīe est vbi est virtus sua. Sed virtutes sue sunt vbiq̄ in corpe. q̄ ipsa essentialiter est in toto corpe. Et confirmat̄. q̄ forma ignis non refertur ad partem materie ignis. sed ad totum. q̄ vbiq̄ forma p̄ficit materiam ergo cū anima sit forma cor̄ poris ipsa tota ad totum refertur

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est dicendū q̄ aīa non facit quālibet p̄e animal̄ aīal. q̄ licet p̄iungat̄ cuiuslibet p̄t̄ vt forma fm̄ cēntiaz non tñ fm̄ potestate. Q̄modo aīa p̄stiuens aīal d̄z p̄iungit corpi suo vt forma z fm̄ essentialiter z etiā vt motrix. Ad secundū est dicendū q̄ aīa est actus corp̄is organici. in quantum est p̄ncipiū effectiū sui corp̄is. non aut̄ in quantum est forma sue actus. Et ergo d̄t̄ Albertus in p̄mo scripto diffinitione. viij q̄ aīa considerat̄ tripl̄. P̄mo fm̄ q̄ est forma corp̄is. Secūdo fm̄ suam essentialit̄. Et t̄rcio fm̄ q̄ ē motor̄ sue efficiens p̄ncipiū oīm op̄er̄ corp̄is aīal̄. P̄mo mō accepta est in toto tota. z vniū immediate nisi dicatur q̄ dependētia vniū ad alterū sit media. z sic est in toto tota. Secūdo mō est indiuisibilis essentialit̄ q̄ tota adest cuiuslibet p̄t̄ sue (sz sensui z intellectui. z eum sue potētie sine diuisiōe p̄ corpus. z ipa essentialit̄ adest cuiuslibet. ipa p̄ essentialit̄ suā tñ ē tota in toto corpe. Si vero consideret̄ vt motor̄ sic est efficiens suoz op̄erū. z non est efficiens op̄erū nisi p̄t̄ om̄es suas p̄es potētiales. vñ sic ipa quasi p̄stiuē ex suis potētijs vt p̄t̄ibz. z sic est in toto tota. ita q̄ nō ī aliq̄ p̄te tota. z sic p̄z q̄ corpus organici sibi cor̄rūdet vt motrix ē. Et p̄ idē vadit p̄firma. Ad t̄rciū ē d̄d̄z q̄ aīa n̄ p̄p̄e mouet ad motiōē cuiuslibet p̄t̄ corp̄is. q̄ nō ē tota p̄ actiōē coextēsa quāritat̄ corp̄is. sicut albedo vel nigredo. Vel dicendū est q̄ nō est incōueniens vñ t̄ idē moueri et q̄s̄tere p̄ actiōē. z hoc mō moueri cōtrarijs motibz. si motus non est p̄fecte vñ sue p̄nuū. sicut p̄tingit aliquem in nauī moueri z q̄s̄cere. moueri ad motū nauis. z in se q̄s̄cere et simul p̄t̄at̄ ijs motibz moueri q̄ p̄t̄ cū nauī descendere et p̄ motū p̄riūm cōtra motū nauis ascendere. Ad quartum rōdet̄ Albertus in libro de homie q̄ in plantis est vna anima actu. potētia vero plures. sicut forma material̄ act̄ ē vna. p̄ diuisiōē sit plures. Q̄ aut̄ cōualefcit planta diuisa est p̄pter similitudinē p̄t̄ium eius. q̄ licet habeat radices ori siles. tñ figura radices non multū d̄uercificat a figura stipitis z ramoz. Radix em̄ trahit nutrimentū p̄ poros. q̄ etiam sunt in ramo. z ideo frequenter p̄tingit q̄ ramus fixus in loco nutrimenti incipit trahere nutrimentū vt radix. z cōualefcit. Et huius signū est quia cortex inspisatus circa radicē plātē p̄pter hoc q̄ oppilat̄ in poris impedit attractiōē nutrimenti. z p̄pter hoc minus fructificat plātē z tandē arefcit. Videt̄ et̄ p̄pter hoc si scindat̄ radicē in plātis antiqs̄ z scillure imponat̄ lapis ne iterū possit p̄iungi. incipiet radix trahere nutrimentū. sicut p̄t̄ius p̄pter aptiōnem potoz in medio radices. z planta incipiet germīnare z virere nisi forte superiores p̄es ita sint desiccate q̄ nō possunt attrahere nutrimentū q̄d est in radice. z tñ a radice pullulabunt surculi. p̄ quos redit ad radicē. Et si militer est in aīalibz īp̄fectis q̄busdam q̄ sunt silia in p̄t̄ibz corp̄is vt s̄z anguille z serpētes z rugosa. p̄ter hoc solum q̄ nō vident̄ p̄ua lesere diuisa. q̄d ideo cōtingit. q̄ nullū

aīalis corp̄ est ita sile in p̄t̄ibz q̄n sp̄ distititudine habeat huius. z ideo p̄pter defectū oris q̄ accipit cibū. z defectū mēbr̄i quo digerit cibū p̄gnoscitur p̄es īp̄fecte. h̄z vtracq̄ habet aīam sensibile. Sed forte dices. Et isto sequeret̄ q̄ aīe animalū īp̄fectoz essent eodē modo in animalibz illis sicut albedo in pariete. q̄ diuiditur eodē modo. scilz ad diuisiōē eoz in q̄bus sunt. Sz ad hoc dōm̄ est fm̄ dōs̄ minū Albertū in fine p̄mi de anima z in p̄mo scripto d̄t̄ distinctione octaua q̄ non est simile de diuisiōe albedinis in pariete z anime in corpe. Quia quod diuidit̄ p̄ accidentis est duplex. Quoddā est q̄d habet quāritatē p̄ actiōē. q̄. sz in maiori ē mai⁹ in minori min⁹. z ī eqli eqli. z sic diuidunt̄ forme h̄ntes s̄tū in corpe. vt calidū frigidū. h̄uidū siccū. albedo nigredo. Alio mō d̄t̄ aliq̄d diuidi p̄ actiōē ad diuisiōnem eius in q̄ est. q̄ h̄z in se sit indiuisibile. nō h̄nt quāritatē. tñ fm̄ vniū rōez manet in q̄libet p̄te diuisa. h̄z nō mai⁹ ius in maiori vel minus in minori. Et sic in aīalibz īp̄fectis est aīa diuisibilis p̄ actiōē z in plātis. z sicut forma subalis in homogeneis. vel p̄p̄iuis nature homogeneorum q̄lia sunt lapis lignū. Aīa vero rōnalis nullū istorū modoz est diuisibilis. z hoc nō puenit sibi in quantum forma nec in quantum est subalis forma. q̄ sic q̄libet subalis habet hoc. sed puenit sibi in quantum est suba distātes in ope habēs p̄es. z ex hoc rediens magnā organoz d̄t̄am in quo est. z etiā in quantum ipa est forma sp̄ialis a corpe separabil̄. vt dictū fuit. Sz p̄ra h̄ instat̄ sic. Legit̄ in vira beati Pauli. q̄ p̄sio capite sanctissimo lingua nomē d̄ni nostri Iesu christi noīauit. z de discipulo eius d̄t̄e Dionisio ariopagita q̄ caput p̄ctum portauit ad longū spaciū. p̄p̄is manibz. Et idem de sancto Eliphio cuius corpus Colonte redēct̄. z multis alijs. Iḡitur aīa rōnalis est diuisibilis sic aīe īp̄fectoz animalū. Et confirmat̄. q̄ in decollatis alijs lingua post capitis p̄cisionem palpitat. z corp̄is p̄es non nunq̄ ad longū sp̄s sese mouent. Ad que dōm̄ est p̄ ordē nem fm̄ d̄m̄ Albertū. Et p̄mo ad p̄mū q̄ illa miraculosa fuerunt et virtus sup̄naturalis potius op̄ata est in ea q̄ anima. Ad confirmationem dicendum est q̄ in neruis motiuis remanet virtus quedam. que non est pars anime sed causara ab anima. z est corp̄orea que post mortem p̄ breue tempus mouet quedam membra. Sed contra hoc sic arguitur. Omnis forma materialis videtur diuisi ad diuisiōnem eius in quo est. Anima rōnalis est forma materialis. ergo diuidit̄ ad diuisiōnes corp̄is in q̄ est. z p̄ cōsequens non est tota in toto corp̄ore. Vni⁹ p̄ barur. q̄ est actus corp̄is organici. vt dictum fuit.

Solutio Alberti. Forma materialis dicitur quattuor modis in forma substantiali. P̄mo dicitur materialis. quia est actus materie simplicis non resolubilis in virtutes que virtute z potentia sunt in ipsa. z sic forma elementari est forma materialis. Secundo quādo est actus materie cōmixte cuius quelibet pars est in actu illius mixti. Et sic forma lapidis z mineralium est materialis. Tercio quādo est actus materie cōplexionate que fm̄ diuersas virtutes diuersos habet act⁹ mixtionis sicut alius est actus mixtionis in carne. alius in osse. z hoc modo anima vegetatiua et sensitiua sunt forme materiales. Quarto quādo est actus materie cōplexionate z diuersimode cōmixte in p̄t̄ibus. sed non fm̄ om̄es p̄es sūt est acti⁹ partium. corp̄is. z hoc modo aīa rōnalis est forma materialis. Et cum sic diuersis modis dicatur forma materialis diuersimod̄ de etiam diuiditur diuisiōne materie. Quia enim diuē p̄pter hoc q̄ sunt in materia simuli p̄ totum in partibus

diuisa materia sunt in qualibet pre ipsius et in qualibet pre materie exercet oēs opatōes q̄s exercuerūt in toto. Tertia vero ppter hoc q̄ est actus corporis totius disti milis in p̄tibz et fm̄ oēs pres est actus p̄tū eius. diuisa materia est in vtracq̄ pre diuidente. tota q̄dez. sed nō de nccitate exercet oēs operationes in p̄tibz quas exercuit in toto. sed q̄ncq̄ sic q̄ncq̄ non. Quarta em̄ vt dictuz fuit diuisa. habet vsum alimēti et augmēti. et generationis in vtracq̄ pre. S3 b̄rum q̄dā imp̄fectū diuisum. aiām habet in vtracq̄ pre p̄ sensum et motū. sed nō exercet in illis opera q̄ exercuit in toto. et p̄cipue digestionis et ali menti et idcirco etiam talia nō p̄ualescunt. cōtingit autē hoc p̄pter defectū organoꝝ. Quarta vero diuisio cor pote in nulla pre est et hoc contingit q̄ ip̄a trahitur i spe ciem p̄ hoc ip̄m q̄d est rōnale. et fm̄ illud nullius corpis est actus. et ideo nō manet in p̄tibz diuisis Ad q̄ntū est dōm. q̄ aiā accipit dupl. Uno mō vt est actus sub stāntialis corporis. et sic est i toto corpore tanq̄ in sua ma teria p̄portionata dans ei esse sub stāntiale Alio mō acci pitur eadem aiā vt motrix est sui corporis. q̄d fit p̄ pos itias. et sic p̄hs in loco allegato dicit eā esse in corde quia aliqua potentiariū eius illi parti corpis attribuit. vis ei motiua de qua ibi. Aresto. p̄ncipaliter egit est in corde per q̄d aiā in totū corpus. motū et alias h̄mōi opera tiones exercet. Ad confirmatōnem respōdet Albertus q̄ spūs est instrumentū anime quo ad operatōnes p̄mas ipsius. q̄ sunt operatio vitalis. natural. et aiālis. Quia per spūm vitalem influit vitam. et pulsū. Per naturalem autē opa naturalia. vt nutrire. augere. et gene rare. Per animalem autē aiāles. vt sunt sensus et motus Et ista sunt eius fm̄ q̄ est motrix corpis. sed fm̄ q̄ dat esse non habet mediū At si dicat. Viuere fm̄ p̄m in viuētibz est esse ergo viuere cuius instrumentū est spūs vitalis est esse. et ita v̄t spū fm̄ q̄ forma. Respōdet Al bertus q̄ hoc impossibile est. Quia nō v̄t ut instrumentū to nisi illud q̄d est. ergo aiā vtens instrumentū tam est in corpore ante instrumentū p̄ rōem forme. Cū autē dicit Viuere in viuētibz est eē intelligit de vita prima p̄ qua ē esse aiāle sed talis vita nō administrat per spūm. sed vita secūda administrat per spūm et pulsū. et illa nō est eē. sed sequit esse. Ad sextū responderet Albertus. q̄ aiā ha bet multis rōnibz totalitatem. Unā habet quo ad vis res. aiām habet quā tangit Aug. ir. de trinitate q̄ ad attributa sua eēntialia q̄ s̄t. vita. sub stāntia. spūs. q̄ ad illa em̄ est tota in toto corpore. q̄ in qualibet pre corporis ē vita. sub stāntia. et spūs. et anima est p̄ncipiū et forma ta lium. et fm̄ oia hec inesse. est in rōne totalitatis in eē Di citur etiā totū idem q̄d perfectū. et sic est tota in toto cor pore et in qualibet pre. Si vero dicatur totalitas a tota litate et vniuersitate virū. erit in toto tota. s3 nō in q̄libet pre. et illam totalitatem t̄m h̄ic in p̄mento dicit aiām ha bere. sicut corpus totalitatem habet suoz organoz. licet v̄tq̄ p̄iores etiam habeat totalitates. vt in scripto dr. Nec oportet eam esse diuisibilem si dicat tota q̄ perfectū. s̄. s̄. vt totū idem est q̄d perfectū Ad septimū res pondet Albertus in primo scripto. et in secūda pre summe q̄ aiā rōnalis duo dicit. s. q̄ est aiā. et q̄ est rōnalis Si acci pitur vt aiā tunc est actus corpis et habet potentias a se effluentes quarū quedam sunt affixe organis et quedā non. et ab illa hō est homo. et nō ab aiā sensitua. q̄ sensi riuum est solum in hōie vt potentia iuxta predicta Si vt accipiat q̄ rōnis est solū tunc nullius corporis est actus

id est nullius partis corporis q̄ hoc mō potentie s̄re nō sunt affixe organis licet accipiant per apprehensionem a potentia affixa organo. vt est phantasia vel memoria vel estimatio

**Circa predicta sunt du-
bia varia.** Primus est. An distinctio actus primi et secūdi in textu posita in qua dicit q̄ ac tus primus est sicut scientia et secundus sicut considerare sit bona.

Et videt primo q̄ nō Quia scia est accidens tale at est p̄fectio secūda. q̄ nō est actus p̄mus. Secūdo sic ex exemplis phi videt q̄ actus scōs qui est opatio nō sp̄ in sit. s3 sese tpe p̄sequunt sicut scia et p̄siderare. figura eni sis. et incidere. sese t̄p̄aliter p̄sequuntur. sed istud nō est ve rum in actibz siue operatōibz aiē. q̄ sp̄ in fluit vitā aiā ve getatiua vel attrahendo nutrimentū vel digerendo vel mēbris distribuendo ita q̄ opatio talis nō sequit aiām tpe s3 simul est cū ea. q̄ nō sunt exempla p̄uenientia.

Tertio sic. Non videt somnus et vigilia similitudinem habere cū actu p̄mo et secūdo Quia v̄tq̄ horū vt dicit in libro de somno et vigilia est passio p̄ns aiā. p̄pter sensibilem p̄tem eius. et ita neutriū habet similitudinē cum actu primo Solo Alberti Sic Quia actus primus est qui dat esse spēm et rōnem ei cuius est actus. Actus vero secundus nō est p̄ncipiū opatōnis s3 ipsa opatio et ergo falsum est q̄ aiā in q̄ntū est forma est actus p̄i mus. et inq̄trum p̄ncipiū efficiens est actus secūdos ef ficiens em̄ nunq̄ est actus secūdos. nec hoc inuenit ex empla text. Et sic dicit Auicenna in vi. suoz naturalū q̄ p̄fectio p̄ma est p̄pter quā spēs fit spēs in effectu. Per fectio vero scōa est aliqd ex his que cōsequuntur speciem rei. Aut ex actionibz aut ex passionibz sicut scindere est ensis. et sicut cognoscere et cogitare et sentire est motus hois. et sic opatio q̄ nō ponitur. nisi substantia posita. est de p̄fectōibz secūdis. Et ergo deceptus est. Cōmēta/ tor dicens de actu primo et secūdo q̄ actus secūdos est forma a qua egredit opatio. p̄mus aut forma q̄ est p̄e ctio rei. q̄ scōs actus potius est p̄fectio cōpositi siue spe ciei p̄sture q̄ ipsa forma. Illi t̄m distinctioni actus p̄i mi et secūdi videt Albertus fauere in p̄mento Vbi dicit q̄ lucere est actus scōs lucis. et viuere vt est actus essen tialis. actus secūdos aiē. Ad obiecta in oppositum.

Ad primū est dōm. q̄ scia cōsiderat dupliciter Uno modo in p̄patōne ad aiām. et sic ip̄a est actus scōs. q̄ aiā est prior ea. Alio modo cōparat ad p̄sideratōem s̄i ue specularōem et sic habet similitudinē cū actu p̄mo licet p̄prie nulla forma accūralis sit actus primus Ad scōm responderet Albertus q̄ exempla phi nō ponuntur nisi gratia similitudinis. et nō nisi in his que fm̄ aliqd sunt ab aiā. Scia em̄ et p̄siderare sunt fm̄ intellectū speculari tium. et scia est faciens scientē in actu. p̄siderare vero ē opatio eius fm̄ q̄ in actu existit. somnus et vigilia sunt fm̄ p̄mū sensitiuū. vt dicit p̄hs. Et in somno ligata est sensitua vis ab exteriori actu. nihilominus tamē vis sensitua constituit organum in esse. et sic est actus p̄m? Vigilia autē est expansio sensuū in actibz exterioribz et sic est actus secūdos. Simili mō figura ensis est illa q̄ in ducta est in ferrū ab artifice q̄ dat esse et rōem ensi. q̄ vt artificiatū figura dat esse et rōnem Incidere autē est vt

actus pns spm pntia. Un figura entis pmo fuit in
 aia artificis. et postea pducta sup materia entis p intel/
 lectum agente dirigente. et mouente ad opus. Priori/
 tas vero et posteritas q est in actu pmo et scdo no at/
 tenditur fm ordine tps. s; fm natura. q; pns fm natu/
 ram est esse q opatio ei? qd est. et fm hunc modu etiaz
 opatio anime vegetatiue que no se qur tpe dt act? scds
 Philoſophin? istud argumentu vt dr Albert? in libro de
 hoie. puenit et praua intelligetia lfe phi q no intrdit di/
 cere q in quolibet instanti nutritiua agar. licet hoc forte
 ver? sit. sed vult q in vita indiuidui nutritiua no hz tem/
 pus determinatu in quo agat et post qd ab acroe cesset
 sicut au gneratiua q no agit nisi ad pfectu statu magni/
 tudinis. pcpue fm longitudine. Generatiua aut post
 duo septennia icipit pfecte maturare generatu ad robur
 nature. sed nutritiua semp nutrit. Et ppter hoc aia ta/
 diu viuunt qd diu pnt accipere nutrimentu et eis conue/
 nit nutritio. Ad vltimu est ddm fm Albertu q sil/
 tudo no attendit in hoc q somnus est ca imobilitatis. s;
 in hoc q sensus in somno est facies esse. tm suae. pmit/
 tens esse sensitiu. In vigilia aut expandit ad opa. Vel
 ddm est licz somnus et vigilia sunt passiones psequetes
 sensitiu pmi. tm vt in pmo de somno et vigilia dr. ppter
 cam somni embrya in matricib; defcunt. ca ar e pmi?
 fluxus nutrimenti in supiora. et ita sensus in sui generato
 ne pmi fm ee est in somno. et pnt in vigilia.

Secundū dubium est

Quor modis act? pnt dici pmi? Solo trib; Primo
 pnt dici act? pmi? pntate tps Et sic mor? q e act? ipse
 et potetie pnt dr act? pmi? et nra via i forma q e finis
 et foia dr act? scds scdo? dr pmi? pntate essendi. et sic
 forma subalis dr act? pmi? et forma accntialis act? scds
 et h mo pnt accipiunt in pposito. cu dr q aia e act? pmi?
 mus. et co p? hns aiam e in potetia ad actu. supple secū
 du. Tercio? dr act? pmi? pntate cause formalis. et sic
 forma in se accepta dr act? pmi? et opatio essentialis ei?
 act? scds. Et illo mo Albert? in cometo videt disting
 uere actu pmi? et scdm cu dr. Act? pmi? e. et act? sc/
 eudus e actio essentialis fm illud ee. qsi dicere? q lux
 lucetis est ee et act? pmi? et lucere actus essentialis eius
 scds. Illo tm mo vt tactu fuit sup. no videt. Aristoteles
 accipe actu pmi? et scdm. s; actu scdm accipit p opatioe
 q a naturali potetia exerit et ab aia ra q a pncipio effecti
 uo originali. et actu pmi? p forma dante spem rei vt ra/
 ceum fuit in solutioe pncipali pmi dubij.

Tercium dubium est.

An corpa sint magis sube inco;porois. cu tm sube inco;
 poroe digniores sint in se subsistetes. et no immerse mare
 rie q ppe nihil e. et ea ois corruptois. Solo. inter sub/
 stantias p se exites nulla vident ita ee sube apud intel/
 lectu reflexu ad sensum sicut corporee. qa oes p sensum
 cognosimus q corporee sube sint p se exites samplr. tm
 substatie inco;poroe sunt maxime substantie.

Quartum dubium est.

An corpa physica dicunt pncipia corpoy artificialium
 cu tm ars efficit formas artis. et no sunt a natura So
 lutio In genere cause materialis in qua. q; figura qua

introducitur ars e actus qd no ee nisi physicu corp? susti
 neret ipam. sic p; in ligno in quo est forma lecti que no
 esset nisi lignu esset. et sic ad p se existendu pncipia ar
 tificiale a physico. et ita etia physicu corp? qd physica fo
 ma ad aliquam spem corpis est determinatu. magis est
 substantiale q; artificiale.

Quintum dubium est.

An bn de pbs q corpa habetia vita sunt q sumunt aliq
 mentu et augent? et dimittunt. cu tm deus et sube separe
 habeant vita et non hnt pncipiu alimenti et augmenti.
 Solo Sic loquedo de vita naturali siue physica de
 qua pbs in tercio de aia. pbat q no viuunt nisi sumen/
 tia alimentu. deus vero et sube separe viuunt vita nobi
 lissima q est sup physici et natura q no sustentat alimeto

Sextum dubium est

Si in platis radices sunt ori silis. qd est sile veniri. Ho
 macho. epati. et alijs organis vite nutritiue. Solo.
 Terra calore suo sufficienter nutritiuentu pparat et dis/
 gerit et coquit. quare no requiritur mebroz? caliu distinc/
 tio. S; radices q sunt ori silis nutrimentu sic pparatu
 attrahunt qd p medulla ra q; p cor in tota planta disps
 gitur et diffunditur.

Septimum dubium est

Quo debet intelligi q scda definitio tetragonismi in q
 dr. e medie rei inuectio demostat pma de definito dices
 tam ei? Pro responsione ad dubiu est pnsiderandu q du
 plex est qdratu. Unu qd e qtuor eqliu laterz et vocatur
 orthogoniū eqlaterale Aliud est qd hz duo latera eqliu
 et duo alia ineqilia et vocat orthogoniū altera pre longi?
 Na definitio ista q dr tetragonismus siue quadratu e o?
 thogoniū eqlaterale. equale qdragulo altera pre longio
 ri no dr nisi qd est tetragonism? s; no dr cam ppter qua
 est orthogoniū eqlaterale egle qdragulo. s; illa dr scda
 definitio q est medie rei inuectio Et vt istud intelligatur
 ponat exempluta in pmiis q in discretis. In pmiis
 vt dicamus q tetragonism? est figura qdrata equaliu
 laterz tantre capacitatis. quare e quadratu no equaliu
 laterz s; qd hz duo latera logiora duob; alijs. Terbi gra
 pntahant due linee hoc mo quo in supficie sunt descrip
 te quaz vtraq; sit sex pedu. Et iugant p duas rectas
 lineas cadetes sup ipas in extremis pntis. eomd quo
 in supficie sit. quaz puaz lineaz claudenti in extremis
 tarib; duas pores longas qlibet sit duoz pedu. tne su
 pficies pntia inter has duas lineas erit qdratu habes
 duo latera logiora duob; alijs. qd habebit in toto decē
 et sex pedes. q; qlbz magnaz lineaz hz sex pedes sunt
 xij. et qlbz puaz hz duos. sunt qtuor. q silu meta faciut
 xvi. Tetragonismus ar e qdratu eqliu laterz egle illi et
 orthogoniū. Id e rectoz angulo. Et scz qtuor latera
 habeat sicut tercio loco in supficie descripta figura qtuoz
 qlibet sit qtuor pedu. et h vt manifestu e erit etia. et vi.
 pedu. sicut et illd qd e altera pre longa. Ocausa po eqli
 tatis tetragonismi cu altera pre longiori qdrato est me
 dia inuectio. i. inuectio medij inter lar? longius et lar? bre
 uius. Qd sic p; q; vt tactu fuit tetragonism? oim lare
 rum equaliu. hz quatuor pedu quantitate iuxta hypore
 sum in quolibet latere. Quadratu vero altera pre longi?

quale e pmiū supius positū iuxta suppositōem hz vniū la
 t is sex pedū. alterz pō duo p. mediū pō inter sex z duo
 sunt q̄raoz. eo q̄ eq̄litez distant a duobz z a sex. Vincūt
 em̄ duo in duobz. et vincūt a sex in duobz. et ita inuētiō
 mediū inter duo et sex e cū eq̄litatez tetragonismi ad tes
 tragonismū. q̄ e altera pte longior. In numeris vero
 p̄ istud etiā ostēdi p̄o q̄ p̄siderandū fm̄ dñm Alber
 tum vt colligit̄ ex q̄no geometrie ex oibz tribz q̄ritari/
 bus q̄st̄ p̄tinue p̄portōis. fit necessario tetragonismū.
 et q̄drangulus altera pte longior. Nec p̄nt he due figu
 re fieri ex pluribz neqz ex paucioribz. Sicut em̄ colligit̄
 est scdo Euclidis q̄dratū eq̄latez et eq̄angulū sub vna
 linea d̄z p̄tineri q̄m ex vna et eadē linea in se ducta. eq̄le
 at in q̄ritariū causat ab vnitare q̄ritatis. si q̄dē eq̄litas
 est rez differentū eadē q̄ritas. Et istud p̄ figuratiter
 ostēdi in numeris. qz si quēcūqz numez duxerim⁹ in se/
 ipm̄. n̄c p̄ficiem⁹ q̄dratū vt bis duo. q̄ter q̄tuoz z sic de
 alijs. q̄ q̄dratū surgit ex vnica q̄ritate vt in scda figura
 superius patuit. Quadrangulū at̄ altera pte longi⁹ sub
 duabz necessario lineis et nō pluribz p̄tinet. Habz em̄
 figura illa duo latera opposita eq̄lia. et duo q̄ sibi muice
 in angulo applicant̄ ineq̄lia. pur sup̄ in p̄ma figura oculi
 lari descriptōe ostensus fuit. Sunt q̄ sibi due eq̄litatez
 diuerse. qz linea a. b. eq̄lis e linee. c. d. z linea a. c. eq̄lis li/
 nec b. d. qz ille sp̄ sunt linee opposite in lateribz suis. Et
 sunt in eodē due ineq̄litatez qz linea a. b. e ineq̄lis linee.
 a. c. et linea c. d. e ineq̄lis b. d. Sicut igit̄ vna p̄ totum
 eq̄litas ab vna surgit quantitate. Ita necesse est qz due in
 eq̄litatez duabz intercepte ineq̄litatez. a duabz sur/
 gant q̄ritariū. et sic necesse e ipm̄ sub duabz lineis con/
 tineri. Et istud manifestū est in lineariū numeris. Bi
 narius em̄ et ternarius due sunt ineq̄ales quantitates.
 et si vnus ducat in aliū surget quadrangulū altera pte
 longius. vt p̄z dicendo bis tria et ter duo. longius em̄
 est q̄ sit latū bis tria. et latius q̄ sit longū ter duo. Et
 sic p̄z quadratū et altera parte longius quadrangulū ex
 tribz q̄ritariū fieri et neqz ex pluribz neqz ex paucioribz.
 Quotientūqz em̄ vniunt tres quantitates p̄tinue p̄por
 tionis tunc ex illis sunt quadrata et altera pte longius
 quadrangulū equalia oīno. Cōtinua aut̄ p̄portio vocat̄
 q̄m in vna et eadē p̄portōe in qua se p̄ma hz ad mediaz
 hz se media ad terciā. Et istud p̄z oculariter in nume/
 ris. Accipiamus em̄. xij. sex et tria. Illi em̄ numeri h̄nt
 se adinuicē in p̄portōe dupli. qz p̄mus est duplus ad ses
 cundū. et scds ad terciū. qz duodecim p̄tinet bis sex. et
 sex p̄tinet bis tria. Si igit̄ voluerimus facere numerū
 quadratū siue tetragonū fm̄ doctrinā pythagore scdo
 arithmetice. tunc ducemus mediū numez. scz sex in seip
 sum. dicendo sexies sex z sunt triginta sex. q̄ faciunt tes
 tragonū ab vna quantitate surgentē habentē oīa latera
 equalia. Et si voluerimus p̄ficere quadrangulū altera p
 te longius q̄d tantū dē p̄tineat. ducemus numeros ex
 tremos in seinuicē. vt duo decim in tria. dicēdo ter duo
 decim. vel duodecim tria. ibi e quadrangulū altera pte
 longius. qz. xij. sunt longiora q̄ tria. et tñ oīno equalē e
 quadrato. qz duodecim tria vel ter duodecim faciunt
 xxxvi. vt manifestū e cuilibet. Et oīno eodē mō eueniet
 si acceperim⁹ numeros in alia p̄portōe vt scd̄ altera.
 tres scz quantitates p̄tinue p̄portōis sicut si acceperi
 mus nouē sex quatuor. Primus em̄ p̄tinet fm̄ totū. et
 altera eius parte. et s̄lt̄ mediū p̄tinet terciū z alteraz
 eiusdē parte. Igit̄ est p̄tinue sesquialtera in eisdē p̄por/
 tio.

Si igit̄ voluerimus habere quadratū ducemus me
 dium in seipm̄. dicendo sexies sex. et sunt. xxxvi. vt p̄s
 us. Et simili mō ducendo primū in terciū fiet. sic dicen/
 do nonies quatuor vel quater nonies. p̄ficiemus iterū
 xxxvi. Et idē e in sesquiterijs. sicut si acceperim⁹. xvi.
 xij. ix. Q̄s em̄ isti sunt in p̄tinua p̄portōe sesquitercia.
 et debet fieri eodē mō ducendo mediū in seipm̄. vel p̄s
 mum in terciū. summa em̄ p̄ueniens ex duodecim duos
 decim. est centū quadraginta. z eadē resultat ex nonies
 xvi. vel econuerso. vel ex sexdecies nouē. Et his igitur
 luce clarius patz qz definitiō quadratū. q̄d est tetrago
 nismū et dicēs qz est orthogonū eq̄latez. eq̄le. altera
 parte longiori quadrangulo. nō d̄t nisi q̄d est. Dicēs at̄
 qz est in p̄tinue p̄portōis tribus quantitatibz medie p̄/
 portōis inuētiō. d̄t p̄ter q̄d tetragonismū est eq̄lis
 altera pte longiori quadrato. Et p̄ma definitio cū nō
 dicat nisi qz inest passio subiecto. est p̄clusio demonstra
 tionis. qz ad hoc inducit demonstratio vt passio ostēdat
 inest subiecto. Scda vero est mediū q̄d est p̄ncipiū de
 monstratōis. qz p̄ ipm̄. p̄bat passio inest subiecto. h̄ mō
 Dis figura p̄surgens a media p̄portōe p̄tinua in se du
 cta q̄m vincit terciā quantū vincit a p̄ma. equalis e ei
 q̄ sit ex ductu p̄me p̄portōis in terciā. Tetragonismū est
 figura p̄surgens a media p̄tinua p̄portōe ducta in seip/
 sam q̄m vincit terciā quantū vincit a prima. ergo e eq̄
 lis quadrangulo altera pte longiori. q̄d fit ex ductu p̄s
 me in terciā. Et sic p̄z qz medie p̄tinue p̄portōis inuen
 tio d̄t eam equalitatez quadrati altera parte longius q̄
 drangulū. Et pari modo sicut nunc dictum est de defi
 nitōibus tetragonismi. Ita d̄m est de definitōibus
 anime. Prima em̄ nō d̄t nisi q̄d est aia. fm̄ qz est actus
 corpis phisici. organici. potentia vitā habētis. et fm̄ qz
 est suba ralis corpis. P̄opter quā aīc causam sit actus
 talis corpis vel substantia fm̄ ratōem nō demonstratur
 p̄ma definitōe. et ideo p̄ma est sicut conclusio et non
 vt p̄ncipiū in demonstratōe. et qz conclusiones sunt
 incerte. certificate tñ ex certioribz ideo necesse est aliam
 definitōem esse que dicat causam. p̄ter quā anima e ac
 tus. et illa est scda. In qua dicit̄ est p̄ncipiū p̄mus quo
 viuimus. sentimus. mouemur fm̄ locū zc. Vñ p̄ sic fie
 ri demonstratio. Om̄e q̄d e p̄ se p̄ncipiū p̄mū q̄ viuū
 sentimus. mouemur fm̄ locū z intelligim⁹ e act⁹ corpo
 ris phisici organici vitā habētis in potentia. sed anima
 est huiusmodi. ergo est actus corporis zc.

Octauum Dubium est

Quo sunt q̄tuoz gradus viuētū cū tñ sint tñ tres aīe
 q̄ iuxta dicta in questione supius mota sunt imagines
 triū causaz vltimū sup̄ naturā agētū. Solo Tres tñ
 sunt aīe q̄ p̄portioant̄ tribz causis vltibz. aīa vegetatiua
 aīe nobili. sensitua intelligētice. z rōnalis p̄me cause. Sz
 nō e sic de gradibz vite q̄ p̄ h̄ distinguunt. qz seorsim in
 ueniri p̄nt. Cui⁹ e exemplū Vegetatiuū p̄t inueniri si
 ne sensitua. vt in plāris. z sensitua sine motu fm̄ locū
 vt in aīalibz imp̄fectis. q̄ solū mouent̄ motu dilatōis z
 p̄strictōis. z motuū fm̄ locū sine intellectu vt in brutis
 siue aīalibz p̄fectis. Intellectuū vero oīa p̄cedentia
 p̄supponit. z sic ponunt̄ q̄tuoz q̄dus vite sz tñ tres aīe.

Nonum Dubium est

An in hoc ordine graduū viuētū vegetatiuū siue vitā e

De anima

Aristotelis.

re esse imperfecti? Et videt qd nō qz viuere sentire & intel-
ligere sunt in genere cause formalis p̄r ordinata s; cā
p̄ma est potior cā scōria. s; viuere est p̄fectissimus gra-
dus viuētū. Solo sic qz pota fm viā generatōnis
sunt imperfecta. Sic est de viuere qd p̄supponit iuxta
dicta ab oibus alijs. Ad obiectū in oppositū ē dōm.
q; in genere cause formalis. cā prior est potior et p̄fecti-
or. et in formādo fecundior. Sicut in generatōe hominis
deus q; est cā prima. est potior q̄ generans p̄culare.
s; pater. q; in virtute cause potius agit. S; cā formalis
informās q̄ tā est i materia iaceus quanto est pot̄ tanto
imperfectior q; tanto est materie vicinior. Etā in hoc or-
dine plus est imperfectius posteriorē. implicante plus. s; si-
cut intellectū implicat p̄cedentes gradus.

Decimū dubium est

An aie sint ex traduce. i. vna ex alia sicut corp̄ ex corpore
Et videt p̄ q; sic qz virt̄ formatiua i semine n̄ p̄t ee ex
semine. et cū h; p̄ncipiū aliq; d̄ necariū in natura. sed q; q;
ip̄a sit in semine ab aia generātis. s; ip̄a ē aia. s; videt q;
aia sit ab aia. Dicoz. p̄bat. qz ip̄a agit in semine. actus
aie formatō figurādo. distinguēdo et cōponēdo mēbra
alia aut nō p̄t esse nisi ab aia. s; ip̄a est aia. Sēdo sic
Nos videm̄ q; in morib; filius imitat̄ patrē. p̄ncipiū
aut̄ moy. in aia est. s; relinquitur q; aia filij traducatur ab
aia patris. Tercio p̄hs in. vij. ethicoz. p̄bat q; ira est
naturalior passio incōnēntia. p̄ hoc qz pater iracund̄
sepe generat filij iracundū. Incōnēntis at nō sepe incō-
nēntis. Narrat em̄ q; qdā iracund̄ traxit patrē in ira. yf
q; ad ostiū. et genuit filij q; ira p̄catus etiā eum traxit
ad ostiū sicut ille traxit patrē suū. animum trahentis. q; cur
ad ostiū tractus esset. dixit Sufficit qz et ego rāntū tra-
xi patrē meū. quasi diceret. tū immatum est tibi de ira. ex
me et nō plus. Et p̄firmat istud qz filij nonnumq; silles
sunt parentib;. qd nō videt nisi ex eo. qz aia filij ex aia pa-
tris est. Quarto Nisi aia generaret ab aia. sicut cor-
pus a corpore. generans viuūcū generaret imperfecte et q;
uoce. qd est incōnēntis Solo Alberti. Neticum
est dicere q; sint ex traduce. qz si sic. nō crearent a deo s;
fierent ex aliquo. et hoc est p̄ra p̄salmographū dicentē
Qui fixit sigillatim corda eoz. h;bi cor̄ ponit p̄ aia eo
q; sedes anime in corde est. Ad obiecta in oppositum
Ad p̄mum est dōm q; virtus formatiua nō est anima
nisi fm qd. sicut nec embryo. accipiendo viuere p̄t. d; viuere.
Sed si accipiat viuere cōmuniter tunc omia illa
dicunt viuere qbus cōmunicat aliqua opatio virt̄. siue
hoc sit ex p̄sentia anime viuificātis id ē informāt; siue
ex p̄tiguatōe vel p̄tinentia cuiuslibet viuētis ex anime
p̄sentia illud informātis. sicut z p̄ma viuere dicuntur
nō qz viuificant ex aie p̄sentia informantis vel viuifica-
tis illa. s; ex influentia quā ex planta recipiunt cui cōtri-
gua sunt. Si vero dicat p̄hs d; q; conceptū viuūt sicut ar-
bores. s; est ibi aia p̄ informatōem z nō fm qd tū. D; s;
tendū est q; hoc aduerbiū sicut. notat similitudinē quātuz
ad genus act̄. nō quantū ad modū vt sit sensus. Cō-
ceptū et arbores hnt hanc similitudinē inter se q; vtrūq;
vegetat. S; forte replicares p̄hs d; in eodē loco q;
dici nō p̄t conceptū aiam oino nō habere. igit̄ in semine
aia q; nō videt ee nisi ab aia generātis decisa. igitur ē aia
ex traduce. S; istud facile soluit si ponderent̄ p̄ba p̄hi.
Dicit em̄ q; dici nō p̄t conceptū aiam oino nō habere. i.

nō habere aiam quo ad opatōem s; non h; aiam infoz-
mantē. Et vita q; ē p̄mus act̄ aie si est in aliquo format̄
tūc est mediante aia ibi informāte. Lū vero in aliquo
est ex p̄tiguatōe z p̄tinentia alicui; alterius qd ex anime
p̄sentia se informātis viuificat tūc vegetat z sentit me-
diante illo a quo p̄tinet z hoc p̄ influentia quā ab illo re-
cipit. Ad scōm respōdet Albert̄ q; nō sequitur Filij
aliqui imitat̄ patrē in morib;. s; aia filij est ab aia patris.
qz q; filius aliqui imitat̄ patrē in morib; est ex eo. qz licet
factiū p̄ncipiū moy. est aia. ad mores tū inclinatuū est
cōplexio. Quō dicimus sanguineos esse bonoz morū
et deros. cholericos aut̄ acutos z furbundos. melāco-
licos aut̄ tristes et studiosos. vt d; p̄hs in p̄blematis.
Et isto mō cū corpus filij descendat a corpore patris. etiā
mores patris naturales maxime p̄gant in filij. Et
p̄ hoc p̄z etiā solutio ad tertū. qz naturalior ē ira q; in
cōnēntia. qz p̄ncipia ire sunt accessio sanguinis circa cor
et euaporatio fellis. z vehemens motus spūs. q; magis
radicant̄ in cōplexionalib; q; p̄ncipia incōnēntie quē
sunt imaginario delectabilis in muliere. et motus dul-
cis humidit̄. z calor r̄patus. z spūs nō vehemēt̄ mor-
sed r̄patus. Et p̄ idē p̄z ad p̄firmatōem de similitudinē fi-
lij ad patres. qz illa nō est fm aiam s; fm corpis linea-
menta qd vtrūq; dependet a patrē generate fm modū se-
pe superius dictū. Ad quartū dōm q; generans viuū-
uocū generat p̄fecte s; ip̄m cōponit ex multis p̄tibus ut
qbus oib; p̄ncipiat̄ p̄tus p̄m p̄ncipij creatis. Hec em̄
oia alia mouet et format̄ z iō illud aliqū generat ad ima-
ginem z similitudinē suā. creādo ex nihilo. z tūc creatū est
aia rōnalis cuius cā est q; nihil factū ex materia corp̄alis
p̄t esse ad imaginē et similitudinē creatis. sed imprim̄t sibi
vestigiū creatis tūc et sic hō viuūoce p̄ducit ab hoie.
sed nō p̄ficatur generatio sine actu generantis p̄m. S; i-
cur em̄ d; in libro de causis. p̄m p̄ncipiū est diues in
se et in omnibus alijs.

Undecimū dubium est

An in aialibus anulois siue entonijs et plantis di-
uisis manet vna anima vel sunt plures aie Et videtur
p̄mo q; vna aia. auctoritate Augustini in libro de q̄tri-
tate aie dicitis. Sēdo vermiculi corp̄ quāq; in minorē
loco ps. eo ip̄o quo ps erat viuēt̄. nō oino aiam secraz
nec loco minore. minore factā esse. licet in rēgri animātis
mēbra oia p̄ maiorē locū pot̄recta oia sil possederit. et
go videt eadē anima numero manere in vermiculo secto
Et p̄firmat qz ea q; diuidunt̄. vel diuidunt̄ p̄ se vel p̄
accūs. q; se vt quanta. per accūs. vt ea q; diuisione hnt in
quāto vt albedo z h̄mōi. s; aia neutro mō est diuisibilis
s; videt q; vna maneat in oibus p̄tib; diuisi corp̄oris.
Sēdo In plātis due aie coniungunt̄ in vna. qz ad cō-
iunctōem corp̄oz sequitur p̄iunctio aiaz. S; videmus q;
plāta vnif cū stipite. s; videt etiā aia vnif cū aia. So-
lurio vt pus In aialib; ip̄fectis z plātis ē vna aia actu et
plures potētia sicut forma materialis. z ē vna sp̄e s; plu-
res nūero. vt d; p̄hs. qz qd d̄nt loco d̄nt nūero. S; ista
d̄nt loco. s; d̄nt nūero. Nec vez ē qd qdā dicit q; aia
nō ē nisi in pte vna vel in neutra. In reliq̄ em̄ vel in vtrā
q; manēt qdā spūs vel p̄tutes affixē illis q; manēt ad
tps talis. ptes aialitū. Sicut vis p̄iectiua remanet in mē-
dio p̄ qd sit p̄iectio. etiā cessante p̄mo p̄iectōe. z iō etiā
talia a alia nō p̄ualescūt. qz si h; vez. effer tūc nō p̄stent

habere motum pgressiuū in quibet pre. qd tñ videmus
 Cū Augustin⁹ in libro de quāitate aie post q̄ illā op̄
 monē posuit subdit. Nūc autē rōni obuiat qd nūp aspe
 xi in vermiculo q̄ multipes appellat. Nūc em̄ cū vn⁹
 de adolescentib; quos ego in Liguria docebā verso sti
 lo quē tenebat mediū percussisset. p̄tinue ambe pres cor⁹
 poris ab illo vulnere in p̄traria discesserunt tanta pedū
 celeritate ac nihilo imbecilliore visu q̄ si duo hmōi anis
 mantia essent. Quo miraculo exterriti cause q̄ curiosi.
 artulerūt eadē frustra ad me et Allipū. adhuc alacriter
 currentia neq; nos pax̄ p̄uicti ea currere in tabula q̄q̄
 uersum poterant cernebam⁹. Atq; vnū ip̄oz stilo tac
 tum p̄roquebat se ad doloris locū. alio nihil sentiente.
 s; suos alibi motus pagente. Quid plura. tentauimus
 q̄tenus id valeret atq; vermiculū imo laz p̄miculos in
 multas pres p̄cidimus. ita oēs mouebant vt totidem
 separatim natos ac sibi quēq; vixisse putare possem⁹ nisi
 a nobis iā factū fuisset. Ad obiecta in oppositū ē di
 scendū q̄ Augustini dictū fm̄ dñm Albertū intelligi de
 bet q̄ in vtraq; pre diuisi est aia vna fm̄ spēm s; nō fm̄
 numez. Q̄ aut aialia p̄dicta viuunt ad rps. p̄ aiam in
 telligi debet p̄cise si diuidant in loco diafragnatis siue
 parietis et in tpe calido. Quia tūc in inferiori pre rema
 net calor diu p̄pter mēbra. In superiori autē remanet diu
 p̄pter cor. vñ si p̄cidat caput in talib; aialibus cito red
 ditur caput in mortū eo q̄ a senō h; calore vitalē tenentē
 vitā. Ad p̄firmatōem est dōm q̄ illa duplex diuisio
 q̄ ponit est diuisio quāti p̄ se vel p̄ accēs. S; nō ois for
 ma diuidit vt quantū. Nō quantū em̄ diuidit in p̄m
 maiore et minore quaz neutra eq̄lis ē toti s; forma sub
 stācialis materialis diuidit diuisione materie. Ita q̄ ip
 sa fm̄ totū sui rōem z totū eē manet in vtraq; pre. z hoc
 q̄ diuisio nō corrūpit spēm. z q̄ quibet ps auri ē aur̄ sed
 nō ē quibet ps asini asinus. q; diuisio auri nō corrūpit
 spēm auri. s; diuisio asini corrūpit spēm asini. Ad se
 cundū est dōm q̄ neutra plantaz mutat ad alterā. quia
 d; p̄hs q̄ plāta qdā ē q̄ nascit in terra. z qdā in alia plā
 ta. Vñ nō est incoueniens q̄ lateat planta in plāta. S;
 dices forte. Radix in planta ē cā vite. vt d; p̄hs in li
 bro de vegetabilib; z plātis. q̄ diuersa radix sp̄i erit cā
 q̄ in radice erit sp̄s vite z nō in stipite. Solo radix est
 cā vite. S; radix d; qd p̄mo trahit nutrimentū z nihil
 phibet q̄ vna radix sit in terra z alia in plāta. fm̄ q̄ ra
 dix d; hoc qd p̄ similitudinē oris p̄mo accipit cibum.

Quoddecimū dubiū ē.

Quo pres decise p̄dicto z aialū ip̄fectoz dicunt habes
 re phantasia cū tñ nō hñt cerebrū nec caput qd ē organū
 phantasiae. Solo duplex ē phārasia s; determinata
 et indeterminata seu p̄fusa. Phantasia determinata req̄
 rit determinatū organū. z illa determinat motū. p̄gressi
 uum aialis ad certā diām positōis. Phārasia autē in de
 terminata z p̄fusa est p̄ncipiū mot⁹ p̄fusi s; dilatatōis
 et constrictōis et nō requirit organum determinatū
 sed est vbicumq; est sensus.

**Tractatus secundus qui
 est de sensitiuis exterioribus et potentijs ani/
 me vegetatiue.**

**Potētiāz at aie q̄ dicte sunt alijs qdē
 insunt oēs. alijs p̄o qdā haz. q̄busdā
 p̄o vna sola. Potētiāz at dicim⁹ ve/
 getatiuū. sensitiuū. appetitiuū. mo/
 tiuū fm̄ locum et intellectiuū**

¶ Iste est scōs tractat⁹ in q̄ determinat de potētijs
 aie in generali. z in speciali de potētijs aime vegetatiue.
 Et fm̄ h diuidit in duo capitula. In p̄mo ponit. q̄ qn
 q̄ sunt genera potētiāz aie in viuētib; fm̄ diuersos vi
 uentū grad⁹ distribuata. Ex q̄z potētiāz ordine redit
 ad on̄dendū necessitatē duplicis definitōis aie. subiuū
 gens in fine capituli q̄ ordine de potētijs ē tractādum.
 Quo ad p̄mū enumerat potētiāz aie in genere. Dices
 q̄ potētiāz vocam⁹ aie pres p̄ncipales. q̄ sunt vegeta
 tiuū. sensitiuū. appetitiuū. motiū fm̄ locū. z intellectiū.
 q̄ sic se hñt ad aiaa. q̄ q̄busdā aiaa; isunt oēs sicut hoib;
 Alijs vero nō insunt nisi qdā illaz. z q̄busdā nō in
 est nisi vna sola.

Inest autē plantis vegetatiuū solū. alteris at
 h et sensitiuū. Si at in aialib; ē sensitiuū z appe
 titiū. Appetitus qdē em̄ desiderū. et ira. et
 voluntas sunt.

Nic deducit p̄hs hoc qd dicitū ē p̄ grad⁹ viuētū di
 cens. q̄ plātis q̄ p̄mū grad⁹ viuētū sunt. inest tñ vege
 tatiuū. Alter⁹ p̄o. viuētū sedū grad⁹ s; aialib; p̄ter
 vegetatiuū inest sensitiuū. et si inest eis sensitiuū q̄ etiam
 appetitiuū. qm̄ aliq̄s appetit⁹ inest his q̄ hñt sensū. Ap
 petitus autē diuidit in appetitū p̄cupiscibile et irascibile
 et in illum q̄ vocat⁹ p̄prio noie voluntas. q̄ in ratōne est
 vt dicit⁹ tercio hūius.

Aialia at oia hñt vnū sensum tactū. Qui autē
 sensus inest. huic et leticia et tristitia. et dulce et
 triste. Quib; autē hec z cōcupiscētia: Delectabilē
 em̄ appetit⁹ hec ē. Adhuc at alimēti sensus hñt
 tact⁹ em̄ alimēti sensus. Siccis em̄ z humidis.
 et calidis et frigidis alimēti oia viuētia. hoz at sen
 sus tactus. s; alioz. sensibiliū fm̄ accēs. nihil em̄
 in alimētū p̄fert son⁹ neq; color neq; odorat⁹.
 Humor at vnū aliqd ē tangibiliū. esuries autē et
 sitis cōcupiscētie sunt. esuries qdē calidi z siccū
 Sitis at frigidū z humidū. Sapor vero vt dele
 ctamētū hoz ē. Lertificādū at de his posten⁹ ē.
 Hūc at in tñ dicitū sit. q̄ aialib; habētib; tactū
 et appetit⁹ inest. De phārasia at et arte z imagi
 natōe imānifestū. posten⁹ at intēdendū ē Qui
 busdā at adhuc in ē z fm̄ locum motiū. alteris
 aut intellectiū et intellectus inest hoib;. et si ali
 quod alterz hmōi est. aut et honorabilius est.

Hic p̄hs p̄bat q̄ appetitiuū nō ē distince⁹ grad⁹ vñ
 te eo q̄ nūq; repit sine sensitiuo. Et hoc p̄bat duab; ra
 tionib;. Prima est. Quicq; inest leticia z tristitia. illi
 inest appetit⁹. S; oī aiali hñt ad min⁹ vnū sensum qdē
 tact⁹ inest leticia z tristitia. q̄ in ē oī aiali appetit⁹. Na
 ior p̄bat. q; cupiditas siue appetit⁹ nō ē nisi appetit⁹ ei⁹
 qd ē dulce fm̄ naturā. dulce em̄ iudicat qd ē fm̄ naturā

delectabile. et oppositū ē de amaro. Vnoꝝ pbat. qꝫ qꝫ
 bñscūqꝫ inest tactū. illa tactu sentiunt iuueniens. et incōs
 ueniens. et qꝫ causat leticia qꝫ est sensus iuueniētis. et
 tristitia qꝫ est sensus discōueniētis. Secda rō est ibi. Ad
 huc autē alimenti. et est talis. Quicqꝫ hꝫ sensum alimen
 ti hꝫ appetitū. Sz oē aial hꝫ sensum alimenti. qꝫ oē aial
 hꝫ appetitū. Vnoꝝ pbat. qꝫ vbi cūqꝫ est sensus alimen
 ti ubi ē esuries et sitis. sz esuries et sitis sunt appetitū. qꝫ
 esuries est appetitū calidi et sicci. et sitis frigidū et hu
 midū. Vnoꝝ pbat. qꝫ oē aial hꝫ sensum tactū. qꝫ ē sen
 sus alimenti. qꝫ discernit calidū frigidū humidū et siccū
 ex qꝫbus alunt et nutriunt viuētia. Reliqua vero sensu
 bilia sicut color. sonus. odor. nihil faciunt ad nutrimentū
 tum nisi p accūs. Sapor autē fm se nō nutrit. sz est ipi
 nutrimenti delectamentū. Sed de istis sensibilibꝫ ma
 gis piculariter dicet posteriꝫ. Nunc autē tm dictū sit qꝫ
 aialibus habentibꝫ tactū inest appetitū De phantasia
 autē immanifestū est quō se habeat ad alias spēs poten
 tiarū. Posteriꝫ autē intendendū ē de ea et arte practi
 ca. et imaginatōe. Quibusdā autē viuētibꝫ scz terciꝫ gra
 dus qꝫ sunt aialia pfecta cū sensu inest pncipiū vite qd ē
 motiūū fm locū. Et talia sunt qꝫ cibꝫ nō pparat suffi
 cienter a natura. et hñt os fm figurā. Alia vō imobilia
 et istia figurā oris nō hñt. eo qꝫ radices qꝫbus terre in
 figurat. or hñt siles. sicut plante. et iō cibꝫ eoz sufficēter
 pparat. qꝫ ppter talia etiā ventres nō hñt. neqꝫ loca p qꝫ
 emittat egestio ipuri cibi. Quibusdā vō cū p dicitis po
 tentiis inē etiā intellectuū sicut hoibꝫ. est forte appare
 ar aliqd genꝫ hñt aialū alreꝫ. aut honorabilꝫ qꝫ hñt.
 in natura mortalū. Qd dicit pbs pꝫ quosdā dicētes qꝫ
 dā intellectuā aialia ēē demones regionē lucis in aere
 habitātes sic dixerūt Platonici de caledemonibꝫ. Sz
 istud an vey an falsum sit. determinari nō hꝫ in pposito
 sed solū est hic determinandū de pꝫbus anime et quaz
 habent ad inuicem et ad aiam cōparatōem.

Manifestū igit ē qꝫ eodē mō vna vtiqꝫ erit rō
 aie et figure Neqꝫ em ibi figura ē pter triagulū.
 et figuras. et qꝫ pñr sūt. Neqꝫ h aia pter p dicitas
 ē. Siet at vtiqꝫ et in figuris rō cōis. qꝫ pueniet q/
 dem oibꝫ. ppria at nullꝫ erit figure Silr at et in
 dicitis aiaꝫ. vñ radiculi ē qꝫere cōem rōem. et in
 his. et in alteris. qꝫ nullꝫ erit eoz qꝫ sunt ppria rō
 neqꝫ fm ppria et idiuuā spēs dimitētes hñt oī

Hic pbs oñdit quare necessariū fuit aiam duplꝫ de
 finire dicēs. qꝫ eodē mō erit vna rō definitiua aie qꝫ figu
 re. In figuris at videmꝫ. qꝫ nulla rectilinea inuenit pꝫ
 ter triangulū et eas qꝫ sequunt ipm triangulū fm spēs
 figuraz. Sic etiā in aialibꝫ qꝫ nulla est aia pter vegeta
 tiuam et qꝫ sunt post ipam in ordine aiaz. qꝫ sicut figure
 hñt ordinē ita qꝫ vna est aī. et alia post Ita etiā aie se hñt
 Simplicioꝝ em lineaz ē linea recta. eo qꝫ ē vnius forme
 em. et simplicioꝝ figuraz ē triangulꝫ fm formā figura
 tionis. qꝫ est vnicē forme in lineis et superficie Scōm for
 mā qdē. qꝫ nō diuidit in figurā aliā nisi in triagulū. Cir
 culus autē est duaz formaz scz pꝫtū et pꝫxi. Alie ve
 ro figure rectilinee sequentes triangulū. vt tetragonus
 pentagonus hexagonus diuidunt in diuersas figuras
 sicut supra tactū fuit de tetragono. In figuris igit ē rō
 qdā cōis qꝫ oībus puenit. ex qua tm nō scitur qlibet
 figura in specie et qualiter vna se habeat ad aliā. Et est

ista. Figura est quācitas. linea vel lineis terminata
 Figura est terminatio quāti si dicat qualitas et nō quā
 titas. Illa em omni figure puenit. et illa tm nō scitur qua
 liter triangulus est in tetragono fm potestātē. et in alijs
 figuris. et iō ex illa nō pfecte scit trianguli natura. Sz
 oportet qꝫere trianguli ppriā rōnem. et ppria eiam nō dē
 cit pfecte ipius figuratōnis rōnem. et ergo etiā est nes
 cessaria cōmunis. Si em sic definiat Triangulus ē fig
 gura pma elementalis ad oēm figurā rectilinēā in quaz
 diuidit ois figura rectilinēa Et illa definitōne nō cog
 noscamus esse figuratōis in triangulo. licz cognoscamꝫ
 posse triangulū ad alias figuras. Et iō in scientia figu
 raz oportet duas definitōes in qꝫere. vñ cōmunē et alte
 ram ppriam. et neutra sine altera sufficit. Silr mō est in
 ratōne anime qꝫ cōmunis rō est qꝫ puenit oībus aiaꝫ
 Prima scz est Entelechia corpis organici et potētia vi
 ram habentis. tm qꝫ potētia vite nō est vna in oībus
 aialibus. sed alia et alia. Ideo oportet querere fm quāl
 bet vite potētiā aliam et aliā ratōem sicut fit in scda dē
 finitōne anime. Et ideo radiculi est qꝫere vñ ratōem
 cōmunē que nō sit ppria alicui piculari. et dimittere p
 ticularem et ppriam. Vel etiā qꝫere ppriam et pꝫcula
 rem. neglecta vniuersali cum ad cōpletam reinoticiam
 vtraz sit necessaria.

Similiter autē se hñt ei quod de figuris est et
 qꝫ fm aiam sunt. Semp em in eo qd est pñr ē po
 tentia: qd pus ē. in figuris. et in aiatis. vt in te
 tragono qdē trigonū ē. i sensitiū at vegetatiūū.

Hic pbs ponit vnam aliā conueniētiā et similitu
 nem que est inter figuras. et inter animā dicens. qꝫ alia
 inter ista est similitudo. qꝫ sicut trigonū est in tetragono vt
 supra tactū est. et similit in oībus alijs figuris que sunt
 post triangulū fm potētiā. Ita est vegetatiūū in sensu
 tiuo et sensitiūū in intellectuio. Trigoniū autē est in res
 tragono. potētia nō fm se. sed si distribuatur tetragonūm
 in ea que pꝫ. tunc vtiqꝫ pꝫ in opatōem trigoni. et plus
 qꝫ si diuidat lineis diagonalibus duabꝫ. faciet quatuor
 triangulos. vt circa scōam aie definitōem visus fuit Et
 similit qꝫcūqꝫ figura est rectilinea in tot triangulos diuis
 ditur quot hꝫ angulos. ducendo lineam a quolibet an
 guloꝝ ad oppositū angulū. Similit autē est in anima. qꝫ
 si sensitiūū distribuatur in potētares suas tunc poterit in
 opatōem vegetatiuē. et amplius. et eodē mō intellectuū
 poterit in opa vegetatiūū et sensitiūū. tm sicut trigonū nō
 est in tetragono fm actum trigoni. sed tetragoni. Ita
 etiā vegetatiūū nō est in sensitiuo fm actū vegetatiūū sz
 sensitiūū. qd est superior potētas ad ipm et ideo ex se po
 tens in potētatē inferioris potētie ad ipm.

Quare et fm vniūqꝫqꝫ qꝫrendū qd sit vniūscui
 iusqꝫ aia. vt qꝫ plante et qꝫ hois aut bestie. propter
 quā at cām pñr sic se hñt p fiderandū est. Sine
 em vegetatiuo sensitiūū nō est. a sensitiuo at se
 patur vegetatiūū in plantas. Itē at sine qdē eo
 qd pꝫ tangere alioꝝ sensuū neqꝫ vñ ē. Tactus
 autē sine alijs est. Multa em aialū neqꝫ visus ne
 qꝫ auditū hñt neqꝫ odoratus sensum. Et sensiti
 uoꝝ autē alia qdē hñt fm locū motiūū. alia ve
 ro nō hñt. vlamū at et minimū rōem et intellectuū

Libet

vt hō aut hmoi aliud. Quibz em̄ inest rōcinatio corruptibiliū. his et reliqua oia. Quibz aut̄ illorum vnūquodqz nō oibz rōcinatio sed q̄busdaz q̄dem neqz imaginatio. Alia aut̄ hac sola viuūt De speculatiuo aut̄ intellectu. Alia rō est. Quod q̄dem igit̄ de hoz vnoquoqz rō hec pp̄riissima. et de anima manifestū est

Hic phs infert corollariū dicēs. q̄ oportet scire q̄ sit vnūquodqz aia. vt q̄ aia plāte. q̄ hoīs. q̄ bestie. quia sensitiuū nō ē sine vegetatiuo licet ecōtra vegetatū separet a sensitiuo. sicut manifestū est in plāris. Itēz etiā sine tactu nō habet aliq̄s alioz sensuū. tactus at̄ ab his sepat. qz multa de numero aialū. neqz visum neqz auditum neqz odoratū hnt. s; tactū solū. et gustū in quantū ē qdā tact. et cū sensitiuo p̄ncipio vite. Quedā etiā hnt motū fin locū. et qdā nō hnt ipm. Ultimū at̄ qd est finis et paucoz aialū hnt qdā. intellectu scz. et multa non hnt. Nō em̄ solū hz in genere mortaliū illū nisi fm plātonicos inueniat aliq̄d intellectuū mortale hoie dignū. Et q̄buscūqz inest intellect. et antecedētia oia in sunt. s; nō p̄uertū. Quibusdā em̄ inē solū sensus. et qdā cū hoc hnt imaginatiōem. et qdā cū his exp̄imentū et arrē sicut hoies. De speculatiuo p̄o intellectu altera rō ē. qz sepat. et magz pp̄rie sepat qz mortaliū. S; de hoc in p̄ma p̄bia videri hz. S; ex dictis manifestū ē qz p̄ncipiissima erit rō aie qua cognoscit qd ē vnūq̄qz hozum qz predicta sunt partes ipius.

Necessariū at̄ est debentē de his p̄scutatōez facere accipe vnūq̄d qz eoz qd est. Postea sic de habitis aut et de alijs iuestigare. Si at̄ oportet dicere qd vnūq̄d qz ipoz vt qd intellectuū. aut sensitiuū. aut vegetatiuū. pus ad huc dōm qd sit intelligere et qd sentire. P̄iores em̄ potentij actus et opatōes fm rōem sunt. Si at̄ sic aut his p̄ora opposita optz cōsiderare. de illis p̄mū vt qz oportebit determinare. propter eandēz cām. vt de alimento et sensibili et intelligibili

Hic phs finaliter ondit quō debet p̄dictoz noticiā sumi dicēs qz necessariū ē ei q̄ debet facere determinatiōnem de istis. vt accipiat p̄mū qd ē vnūq̄d qz eoz qd dictra sunt et postea optret eū determinare de habitis qz cōsequunt vt accētia p̄ se. sicut ē sepabile eē vel nō sepabile eē a corpe. et hmoi q̄ accidunt potētij aie et de alijs q̄ cūqz sunt determināda. vel determinata de ipis Si at̄ p̄gruit dicere. qd vnūq̄d qz istoz ē p̄ definitiua rōem. an q̄ sciam de toro. eo qz p̄tes sunt p̄ores toro. tūc eadē rōe pus optz determinare de actibz istaz potētiaz eo qz actū sunt p̄reuij potētij. q̄ ad nos fm rōem. s; simplr et fm eē. potētie sunt p̄ores actibz Per eandē etiā rōez prius determinādū ē de obiectis. qz obiecta magz accedūt ad nostrā noticiā q̄ actū vel potētie. Obiecta em̄ in se sunt passiones potētij. et potētie informant p̄ spēs obiectoz. et iō obiecta p̄bent spēm actibz. et p̄ actū dāt spēs potētij. Et pp̄ h. p̄o speculatio est q̄ ad nos de obiectis. scdā de actibz tertiā de potētij. Et q̄ pus dōm ē de sensibili et intelligibili. et postea de sentū et intellectu

Secundus

Circa textū expositū

ffouet questio Utr̄ potentiaz aie q̄nqz genera eidez reali p̄distincta. legitime per actus distinguantur et obiecta.

Et videt p̄mo p̄ra p̄mū suppositū. Q̄ nō sunt quinqz genera potentiaz aie sic. qz quilibet potētia anime est p̄ncipium viuendi Sed nō sunt nisi quatuor gradus viuētū. vt supra patuit. ergo nō sunt nisi quatuor genera potentiaz aie. Scdō sic. Illud nō est genus potētie anime qd reperitur in nō aiatis. Sed appetitū reperitur in nō aiatis. ergo nō genū est potētie aie. Vt nōz. p̄bat. qz materia appetitū formā dicit phs p̄mo p̄p̄ sicōz sicut turpe bonū et femina vtz Tercio. Aia ē simplex in essentia. ergo erit simplex in potētia. q̄ nō habet multas potētias. Q̄ sequētia p̄bat. qz potētia debet p̄portionari essentia. Deinde arguit p̄ra scdōm suppositū sic. Materia p̄ma q̄ est imperfectissima est sua potētia. ergo multo magis aia. Et sicut forma accidentalis q̄ est imperfectior ip̄a aia agit p̄ se ip̄am sine potētia. ergo anima q̄ est p̄fectior etiā debet sic agere Scdō sic Augustinus dicit. qz potētie anime nō sunt in anima sicut accidēs. ergo sicut substātie. et p̄ sequens nō agit anima p̄ aliquid sibi supadditū. Et p̄firmat. qz accidēs nō extendit se vltra suum subiectū. Sed potētie anime extendunt se in materiā extrinsecā. ergo nō sunt accidentia. Tercio Augustinū in libro de spiritu et anima. dicit qz aia fm sui opis effectū varijs nominat nō in m̄mbus. Dicit nāqz anima inquantū vegetat. Sensus dū sentit. Animus dū sapit. Mens dū intelligit. Ratio dum discernit. Memoria dum recordat. Voluntas dum vult. Ista tamē nō differūt in substātia quēdam dum in nominibz qm̄ omnia ista vna sunt anima. p̄p̄riates q̄dem diuerse sed essentia vna Et p̄firmat p̄ eandē dicit. Deus est omnia sua. et aia est quedam sua. Habet nāqz naturalia vt intellectū memoriā et hmoi et est oia illa. hz et accidentia et nō est illa qz nō est prudētia sua. nō iusticia. nō fortitudo et. Confirmat istud per beatū Bernardū sup Cantica sermone. xi. dicentē In anima tria intueor: memoriā intelligentiā et voluntatem. et hec tria esse ip̄am animā Deinde arguitur qz nō distinguunt per actus et obiecta iste potētie Probatur. quia pus nō distinguit p̄ posterius. S; obiecta et actus sunt posteriora potētij. ergo nō distinguunt potētias. Et p̄firmatur. qz distinctio debet fieri p̄ intrinsecā. sed obiecta et actus sunt extrinsecā potētij. ergo nō possunt potētie per obiecta distingui. Secundo Diuersaz potētiaz potest esse idem obiectū. ergo nō distinguuntur per obiecta. Q̄ sequētia est manifesta Antecedēs p̄batur. quia idem est obiectū potētie cōgnitiue et appetitiue Tercio. Si potētie distinguuntur per obiecta sequeretur qz visus esset duo sensus Sequela probatur. quia habet duo obiecta. quia est albi et nigri. Pro veritate suppositozum et questū est sententia p̄bi et p̄p̄reticōz. Et ponit iste discursus.

Maioz Non potest anima ad extra per essentiam suam agere. sed sunt ei necessarie quedam qualitates superaddite q̄ nonnunqz appellantur vires. nonnunqz potētie.

Minor. De vt vires distinguunt p sua a q bus emanant principia specifica sed vt poten/ tie p actus z obiecta. p actus qdem sicut rela/ tiva p correlatia. p obiecta sicut passiva p pro/ pria activa. Conclusio. Igitur sicut est quin/ tplex actiu z obiectoz generalis ro. sic gene/ ra potentiaz ab anima distincta proportio/ nabiliter sunt in numero quinario

Major. pbat. qz nulla creatura pr agere p sua essen/ tia. Sed hoc est prium solum deo. in quo idem esse z age/ re essentia z potentia. Sed aia est suba creata. q non pr/ agere p essentia. Major. pbat. qz omnis creatura p suas/ eentiam est ens p participatorem. z q vt sic est in potentia pas/ siva z no activa. z q si debeat agere o3 q puerat ad extra/ p aliquod sibi sup additum. z tale vocat potentia. qre dcm/ est q sunt sibi necesse qitates essentie sue sup addite. super/ addite qdem qz potentia est in gte accensis. qz essentia cre/ ature impedita est p potentiale principiu in quo suscipitur/ quare no potest se extra se substituere comunicare. ppter/ quod de autor libri causaz. q actio rei creature destruit eius/ simplicitate. Et istud etiam est de mente Aristotelis vbi/ eumq loquitur de poterijs. Dicit em in isto secudo q aliud/ est actus pimus z actus secundus. In hoc q actus pimus/ est habitualis diffusio forme. z actus scds effectiuus pros/ cessus poterie naturalis. z actus pimus est esse. scds agere

Et confirmat istud. qz si no essent sup addite potentie/ ipi essentie. sed essent eade ipi essentie aie tunc intellect? eet/ voluntas. z quadoqz poterie. p3 quia vires nomiant. Que/ cuqz sunt eade vni z eidem. sunt eade inter se. Si ergo ani/ ma est qlibet sua poterie. tunc aia est suus intellectus. sua/ voluntas et suus sensus. z si est suus intellectus. z intellect?/ est idē quod aia. z est sua voluntas que etiā idem est qd ani/ ma. sed qur necesse virtute dignitatis suprapose q ani/ me intellect? erit voluntas. z voluntas sensus. z sic de alijs. Qz aut qnqz ille qualitates sup addite essentie aie appellā/ tur vires. z quadoqz poterie. p3 quia vires nomiant fm qz/ referunt ad intra ad essentia ipius anime. S3 poterie fm qz/ ordinant ad obiecta. Minor quo ad primā prem pa/ ter. qz essentialia secūdi modi p se fluunt ab essentialibus/ pmi modi p se tanqz a p3ria z adequata causa. q diuersifi/ catis essentialibz pmi modi p se diuersificant essentialia se/ cūdi modi iuxta eodem auctoritate que est. q causa z effe/ ctus adequati pportione ab illi numerant. Ergo vt vires sic/ distinguunt p principia specifica a qbus fluunt. Et con/ firmat. qz fm p3m in Topicis. Aliud est visum habere z/ visu vti. Ita q prior actus videntis est visum habere qz vi/ su vti. ergo iuxta ap3ritudinē videndi prius est attendenda/ distinctio qz iuxta exercitiū. z ille cōuenit sibi inquantū est/ vis. ergo distinguunt vt vires per sua specifica principia. Secunda pars. pbat. qz p3m in textu dicent q sentire/ et opinari sunt diuersa. ergo sensitiuū z opinatiuū diuersa/ sūt. Rōne. pbat. sic. quia vni quodqz distinguit q hoc p/ quod habet definiti. quia definitio est principiu distinguen/ di a qlibet alio. Sed poterie definiti p actus z obiecta/ q distinguunt p act? z obiecta. Minor. pbat. qz vni quodqz defi/ nit fm qd ē in actu. s3 po3na ē in actu p operatōes. q h3 de/ finiri p opationes. z actus psequēter distinguunt p obiecta/ ta. Et sic diuersimode addit finalis pars propolitiōis di/ stinguuntur p actus z obiecta. Quia p actus sicut relati/ ua per correlatia. vt patet p p3m nono metaphysice. z in

telligit p actus sibi proprios qui sunt fines potentiaz. p3 obiecta autem sicut passiuū p actiuū. quia passiuū z actiuū/ sunt etiam relatiua. vt dicitur tercio physicoz z quinto/ metaphysice. z sic potentia habet relatiōem ad actum tanqz/ q3 ad terminū. ad obiectum tanqz principiu actiuū. z hoc/ loquendo de potentia passiva que est apprehensiva. Iuxta/ quod considerandū est q actus distinguunt per obiecta. quia actio habet suam distinctiōem a principio vel a termi/ no. Lutus exemplū est. edificatio z edificatio distingui/ tur. quia edificatio est a edificante tanqz a principio z/ ad domū tanqz ad terminū. z edificatio ab edificante tanqz/ a principio ad album tanqz ad terminū. Sed obiecta/ sunt vel termini vel principia potentiaz. ergo actus distin/ guunt p obiecta. Principia qdem in poterijs passiuis que/ patiunt pfectiue p spēm z formā intentionalem generas ab/ obiecto. a quo obiecto patitur poterie formali. id est notio/ naliter sicut color est principium visionis. p hoc em sic vis/ sio quia color mouet visum. Termini qdem in poterijs ac/ tiuis sicut nutritiua agit in elementū transformando ipm/ quia tunc cessat nutritiua quādo nutrimentū est aggenes/ ratum alio. Et ex hoc patet id quod supra dictum est. q/ obiectum non est potentie fm q vis qdam est. sed fm q/ eius est quedam operatio seu actio. Que vt ordinata ori/ tur a triplici principio. scz effectiuo. efficiente substantiam/ fluxus. formali distinguente fluxum p formā fluentem z si/ nali dirigente ad certum terminū. Actio autem que non/ est ad certum terminū est casualis. Et quia efficiens sem/ per est mouens fm aliquā formā. ergo omnis actio etiaz/ erit ab aliquo principio efficiente z formali quod est for/ mans. Conclusio sequitur ex premissis. Et potest sic/ ostendi q est quintuplex rō obiecti. quia obiectum aut est/ coniunctū aut separatum a potentia. si coniunctū. sic est pos/ tentia vegetatiua. Si separatum. hoc est dupl. quia vel est/ vniuersale vel p3culare. Si vniuersale. sic est intellectus. Si/ p3culare. sic est sensus. Et quia omnis potentia nitit/ tur coniungi suo obiecto ab ea separato. preter illas duas sic/ due alie que cōiungunt et. scz appetitiua z motiua fm lo/ cum. Appetitiua qdem fm inclinationem. naturalem per/ rōnem boni. motiua vero cōiungit obiecto executive p re/ alem ad actum tanqz reali termino motus

Ad obiecta in oppositū

Ad primum est dicendum q no quodlibet genus po/ tentiaz anime cōstituit gradum viuendū. sed solum vege/ tatiuū sensitiuū motiuū z intellectiuū. quia ille poterie cōs/ tituiunt gradus viuentiū que cū sint pores. a posterioribz/ sepantur. Sic non est de appetitiuo. Un alter distinguunt/ tur aie. aliter grauis vite z genera potentiaz. Quia tres/ aie distinguunt fm q diuersimode excedūt naturā suē for/ mas naturales. qz anima excedit naturā inquantū ipa mo/ uet materiā suā ad diuersas differētiās positōnis iuxta suā/ perius dicta. Aut ergo talis aia vti qualitatibz in sua ope/ ratōe vel nō. Si scdm. sic est aia intellectiua. vel vti quali/ tatibz. z hoc dupl. vel vtiur qualitatibz dispositiue tm z/ nō effectiue. z sic est aia sensitiua. qz talis anima opatur p or/ gana corporalia. q necesse est disponi per aliquas qitates. vt/ necesse est animam sensitiuam operari visionem per ocu/ los. z oportet oculos esse dispositos aliqbus qualitatibz. Vel vtiur in sua opatiōe dispositiue z effectiue sicut sic ē/ vegetatiua. qz illa h3 aliq organa p q opatur suas opatiōes/ sicut ē stomachus. coz. epas. z etiā in sua opatiōe agit i ob

lectu p tales qlitates. qz opz p calorē alimentū deoqz vñ
 pz q nō solū organa aie vegetarie disponū p qlitates sic
 in sensibus. sed etiā opatiōes sūt p mediū ipaz qlitatu. s
 aut nō sit in sensibz. vt visus nō recipit suū obiectū qz calis
 dum aut frigidū. Et p sufficiētia aiaz sumi sū qz disse
 renter dāt esse. Quia si dat esse pure spūale sic est aia intel
 lectiua vel esse pure materiale. z sic est vegetatiua q dar vi
 tam occultā. vel dat esse prim spūale z prim corpale. z sic
 est sensitiua. materiale qdem dar inquantū vñ qlitatu
 disponētibz organa. Et spūale qz recipit formā spūaliter
 qz sensus recipit formā sine materia. Sed gradus vite vt
 tactū sūt distinguū sū qz sūt dūter sepabiles in diuer
 sis aiatz. sed hoc ptingit tñ qz tuoz modis sicut dū vege
 tarū sepatur a sensitiō vt in plātis. z sensitiū a motiū sū
 cur in aialibus impfectis. z motiū ab intellectu vt in
 aialibus pfectis. Intellectiū vero ptesupponit omnia alia
 Appetitiū vero nō est gradus vite. qz nō sepatur a sensiti
 uo. vt in textu pbatū sūt. Genera vero potentiaz. distin
 guunt penes obiecta. vt in declaratiōe minoris ostensum
 sūt. Ad scdm est ddm q est duplex appetitus. Quidaz
 est naturalis q nihil aliud est q inclinatio nature in finem
 siue pfectiōem suā. z talis nō est distinctū genus potētie. z
 reperit dñ in inanimatis. Alius est appetitus aialis q seqz
 tur cognitiōem alicuius appetibilz. z ille solū reperit in aiaz
 libus. z de eo est sūmo. Ad terciū est ddm q est duplex
 simplicitas. Quedā est p negatiōem pfectiōis. z sic mate
 ria p dicit simplex. qz ipa est ppe nihil creata. nō hñs
 sū qz hñs in se aliquā pfectiōem. Alia est simplicitas per
 negatiōem pōnis. qz scz nō est tale ens cōpositum. z sic
 deus est simplex q non obstante summa sui pfectiōe ex
 pers est omnis cōpōnis. Anima vero maxime rōnalis di
 ctur simplex. qz nō est pposita ex materia z forma. z qd
 adest p sui essētia cūlter potētie. Illa tñ simplicitate nō
 obstāte ipa est multiplex in virtute opandi. z rō reqrit mul
 ta genera potentiaz. Ad primū cōtra scdm est ddm q
 nō est sile de materia pma respectu sue potētie z aima re
 spectu suaz. Qz materia est sua potētia passiuā. z hoc nō
 est incōueniēs. qz actus z potētie sūt eiusdē generis. cū s
 forma subalis q est actus materie pme sit de genere sube.
 necesse est q potentia etiā sit de genere sube. sed potētia aie
 est actiua respectu actus ad extra. Itaz nihil cura pñm p
 rāstiaua actiōe agere p essētia suā. Alterius vero aliter
 soluit istud in scda pte de mirabili scia dei. Dicens q ar
 gumentū fundat sup falsum. qz materia nō est receptibil
 forme nisi p analogiā ad ipam. nec hāter vñā analogiam
 ad formas dūtes genere. ppter qd dē pbus q nō est vna
 materia corruptibiliū z incorruptibiliū. Et loqritur de po
 tentia formali formabili nō subiectiua. q est essētia mate
 rie. Et sūmō est de aia que nō hz vñā analogiā ad diuer
 sas spēs simplices z separatas z materiales appēditijs ma
 terie pūctas. Et hec diuersitas analogie eā est diuersis
 raris potentiaz z in materia z in aia. Qd aut addit de ca
 lore q agit sine potētia sibi supaddita facile soluit. qz talis
 forma accūralis nō est agens pncipale siue qd agit. s est
 tñ instrumentale siue quo mediāte agit agēs pncipale. qd
 est suba. z q nō seqtur ibi aliqd incōueniens. Ad scdm
 ddm q dem Augustini dicit intelligi de accūtibz cōibz. et s
 mō verū est q nō sūt in aia vt accūtia. sed non intelligit
 de accūtibz ppijs q sūt ex pncipijs suoz subiectozum
 Ad pfirmatiōem est ddm q accūtis nō extendit se vltra
 suū subiectū subiectiue. qz nō pte esse in alio tanqz in subiecto
 ro. sed bene extendit se vltra subiectū suū effectiue vel ob

lectiue. sicut calor ignis agit vltra suū subiectū. scilz ignē in
 aquā tanqz in extrinsecū obiectum. Ad terciū respōdet
 Thomas q Augustinus illū librum non edidit. z ita nō
 suscipit auctoritas. Alterius vero dicit in summa q non in
 nitur in illis verbis q eadem sit potentia anime z essen
 tia. sed solum q aia sū essentialē actum vite z opationem
 et rōem qua est actus z rō corpis adest cūlter potētie. vt
 supra dictum sūt. z cūlter organo in quo sita est potētia.
 Et quia est vna substātia q substat omnibus potētijs que
 suba se habet ad potētiās sicut totū potētiatū ad pncipal
 res potētiates. vnde ipa vt dicit in pmo scripto distinctiōe
 tercia. Duplī cōsiderari p. Uno modo in suo esse sū q
 est quedam spūalis substātia. z sic potētie sūt psequētes
 esse. z principiant ab ipō esse z quod est. Ab esse qdem in
 tellectus agens z a qd est intellectus possibilis. Secūdo
 mō pte cōsiderari vt suba agens in exteriora z in corpus.
 et sic accipit vt totū potētiatū cui? potētiās pplet in suis
 potētijs. z tunc potētiās sua completa pposita est ex pnci
 palibz potētiatibz potentiaz. z sic sūt subales et sine quibz
 nō ppletur in pfectiōe sui posse. Ad pfirmatiōem pñm
 mā est ddm sū ddm. Alterius qz aia nō est essentialē qz
 quid habet. Sed cū dicitur esse sue vires. est sua potētia. est p dī
 catio totius potētiatū de pte subali sue potētiatū cui sū
 rōem cōpletā vel incompletā adest. sū rōem incōpletāz
 est posse in istis inferioribz. sū ppletā aut in superioribus.
 qz superior ps totius potētiatū temp. ponit posse pte infē
 rioris. tñ nō est talis p dīcatio simplr propria. Ad scdū
 dam pfirmatiōem est ddm q illa tria sunt aima sū p dī
 cationē totius de pte subalis simul acceptis s non
 p essētia. Et pro declaratiōe illius p dīcandiū est q aliud
 est essentialē aliū subale aliud accūrale. Essentialē ē quod
 est ps essētie in qua res simplr est in pma pōne. sicut cor
 pus z anima sūt essentialia homi. z quod est z quo est aie
 Substātiale vero vt dicit Gilbert? est qd cōfert esse ex qua
 dam cōpōne ipi cōposito. z impossibile est deesse rei. vt
 rō z intellectus. z sūt illa que sūt partes cōplentes posse
 anime sū q est motor corpis z que complent esse corpo
 ris sū q est motum ab anima. Propter quod dicit pbus
 q sicut anima est pfectio totius. ita partes anime sūt p fē
 ctiones partū. z ideo sūt substātiale id est complentes
 substātia aie sū q ipsa est substātia corpis. quod mo
 uet non in se tñ sed etiam in partibus. Et sū se vt ratio
 est de substātia sui posse sū sensus aut sū partem potēti
 atis quā influit corpori in quo est. Accūrale aut est quod
 aduenit post completū esse. z nō cōfert esse cōposito cuz
 sit possibile cōpositū esse sine ipō. Sicut patet de albo et
 nigro. De naturali vero potētia que est qualitas iuxta dī
 cta supra. Sciendū est q ipsa duobz modis considerā.
 Uno mō put ipsa est ad actum z consequēs esse compos
 siti siue pncipiū agendi in quo est. z sic est in genere quali
 tatis. Alio mō pte considerari vt ipsa refertur ad constituē
 dum posse substātie. que forma z motor in co q non tñ est
 pfectio corpis. sed etiam partū sū partes suas siue poten
 tiās. z sic ipsa est aī esse z substātiale. Sicut ex pte alia ē
 videre in corpore in quo sūt cōmixtiō. pplexiō. cōpositiō.
 distinctiō. organificatiō. que licet sūt proprietates corpis
 tamē sū q faciunt materias aie que moueri z p fēci potēst
 sūt ante esse sū vero q sūt ad opationes sequētes in qz
 bus potētie anime organant sūt post esse. Et sic patet q licet
 potētie anime huiusmodi sūt sū modum p dīcandi in
 qualitate. tamē inquantū omnes pplet hoc totum quod
 est anima pfecta in posse ad perficiendū corpus et mō

uendū in toto 2 in partibus, sic sunt de eius suba. Et istud vult
 dicitur inuenire p. in isto scdo di. Considerare oz in partibus qd di
 ctū est. s. q. aia est pfectio corpis phisice potētia vitā hūicis
 Si em oclis esset aial, visus esset eius aia. Hic em est suba
 oculi fm rōem. Oclis autē est materia. quo deficere. nō est
 qdem oclis nisi equoce sicut lapideus vel depiet. Ad
 pūmū ptra qstū dōz est q. actus potentiaz accipiunt du
 plr. Uno mō fm q. sunt in executōe, 2 sic sunt posteriores
 potētis. qz potētie illo mō sunt pncipia actū. 2 ac^o se
 quunt potētis. Alio mō accipiunt actus fm q. sunt in in
 tentōe agentis. 2 sic sunt pōres potētis. sicut finis in in
 tentōe est pōr agēre ppter finē. Et sic dicitur extrus q. act^o sunt
 piores potētis fm rōem 2 definitōem. De obiectis s. s.
 mili mō est dōm q. ea q. sunt ad finē pportioant fini. 2 oz
 obiecta pportioant actibus. Et sic p. q. si potētie accipiunt
 fm q. potētie. tūc ista distinctio q. est p. actus est a potētie. licet
 nō p. intrinseca. p. q. finis pōr ē illo qd est ad finē. cū q. act^o
 2 obiecta sunt fines potentiaz. 2 distinctio talis est a
 potētie. Scdm p. q. finis est cā extrinseca. 2 distinctio illa est
 p. extrinseca. Ad p. finitōem est dōm q. distinctio cōn
 tralis 2 intrinseca illa d. z esse p. intrinseca d. z. 2 sic non d. z
 stinguunt potētie p. actus 2 obiecta. Alia est circūlocutua
 p. quā scz circūlocūmur d. z. am incognitā. 2 talis bñ p. fieri
 p. extrinseca. 2 hoc mō circūlocūmur p. actus 2 obiecta d. z. z
 nobis innotiā. Ad scdm est dōm q. nō est idē obiectū
 cognitiue potētie 2 appetitiue. qz potētie nō distinguuntur
 p. obiecta materialia accepta. sed formalia. Quia obiectū
 sub rōne veri cognoscibilis refert ad potētiā cognitiuā. s. z
 sub rōne boni ad appetitiuā. qz omnia bona appetūt. Si autē
 est bonū delectabile fm sensum tūc in ipm fert appetit^o sen
 sitiu^o. Si vero est bonū simpliciter. tunc in ipm fert appetit^o
 intellectiuus. Ad tertiū est dōm q. visus nō h. z. duo ob
 iecta s. z. tūc vñ. qz albū nō est visus obiectū vel nigrū. sed
 color. sub quo cōtinent album 2 nigrum

Circa predicta sunt du-

bia. Primū est Quare pres potētiarū aie vocantur gene/
 ra potentiarū aie 2 nō spēs. Solutio. qz cōtinent sub se
 multas spēs potentiarū sicut vegetatiū cōtinet sub se tres
 sensitiū decē. intellectiuū duas. 2 appetitiuū tres. S. z. for
 te dices. Motiū non p. tinet sub se plures spēs. 2 ipsum
 nō esset genus potētie aie. Ad qd dicitur inferius in tercio
 hui^o q. motia potētia est duplex. Quedā est motia impa
 tiua. 2 tal est diuisa in multas spēs. qz p. tinet sub se intelle
 ctū. voluntatē. appetitū sensitiū. phantasiā. Alia est motia
 executiua. 2 si tūc spēs accipiat. p. natura reali specifica sic
 nō est distinctio in illa potētia. qz diuersa organa nō diuer
 sificant spē potētiā motiua. vt in tercio dicit. Si vero ac
 cipiat spēs. p. spēali mō sic potētia locali motiua executiua
 est diuersa p. speciez in diuersis aialibus. qz aliq. aialia mouē
 tur rependo. sicut serpētes 2 vermes. Alia volando sicut
 aquile 2 corui. alia narando sicut aquatica.

Secundum dubium

Quare omne aial h. z. sensum tactus. 2 nō habent eū plante
 Solutio. Alteri. Quia in aialibus ppter mollicie p. tium
 et caloris. naturalis vigorem sic de facili multa deperditio.
 que nō fit in plāris ppter p. tium duriciem 2 caloris natu
 ralis debilitatē. q. quasi nihil in eis p. sumit. sed diuisit tūc
 et penetrat vt ingressum accipiat nutrimentū. ppter qd de

ficiente alimēto famescūt 2 stitunt aialia omnia naturalia
 qz alimentū non fit nisi calido penetrāte 2 in uāte digesti
 nam 2 alteratiuā cibi 2 sicco quod addit loco deperdit. 2 id
 famēs est desiderii calidi 2 sicci. cibi. qz aut siccum nō p. se
 fluit ad mēbra neq. p. se est im. p. sibile forme mēbrū. id necē
 ē hēre hūidū qd sit qst. cibi vehiculū 2 deferat ipm. 2 faciat
 ipm figurabile spē mēbrū qd alit. Si aut h. hūmidū eēt cū
 calido tūc calidū consumeret p. rem hūmidū. et diminueret
 adiumentū vehendi cibi. 2 id sitiens appetit naturalit. frī
 gidū 2 hūmidū in potum. famēs ergo 2 sitis due sunt par
 tes naturalis appetitus. cū em oia aialia famescūt 2 sitiat
 oia hūit appetitū naturalē eoz. q. alit. q. sunt calidū 2 hūmi
 dū. frigidū 2 siccū. Damsētiū autē est q. hōz non est aliq. s.
 sensus nisi tactus. ergo omnia aialia habent tactum 2 ta
 lem appetitum naturalem

Tertium dubium est

An hic solus sit sensus alimēti. So^o Sic p. se. qz tā g. bi
 lia tā noiara nutrūt p. se. reliq. vero p. accūs inq. tū. tā g. bi
 libi pūgunt. sicut son^o vel color iudicat nutrimentū eē. p. p.
 vel lo. ge. Nullū aut alteri^o sensus obiectū a tactu alit. quā
 odor spūalis est. 2 nō incor. pat. s. hūoz q. grece sapor dicitur. gre
 ci em hūiores saporē appellāt. ille ē aliq. d. tactus. qz sapor
 p. tina seq. la est p. p. tioneati ex q. litarib. p. mis. nō tū sapor
 vt sapor alit. S. z. potē. hūmidū 2 siccū calidū 2 frigidū.
 Et hui^o cā ē. qz nihil alit nisi qd assilari p. et qd alit. nihil
 aut assilatur ei nisi qd silt. cōpositū est ex elementis ex calis
 do frigidū hūmidū 2 sicco. eo q. omis cōplexio vt peritios
 res medicorū dicunt q. diu est in bona habitudie fm natu
 rā vt appetit sibi sile. Corrupta autē aliq. appetit. p. rariū. sicut
 febre est. uas appetit aqua frigidā vt extinguat sitim. 2 aia
 lia necessario hūit tactum q. solus est p. se sensus alimēti.

Quartum dubium

Quare triāgul^o est p. ma figuraz. So^o Alb. qz ē simplē
 cior figuraz fm formā figuratōis. qz in lineis ē vnice for
 me 2 in superficie. qz fm formā nō diuidit in figurā aliaz qz
 in triāgulū. s. z. alie diuidunt 2 resolunt in eū. Sicut tetra
 gon^o vt sup. tactū fuit. diuidit in q. tuoz triāgulos. Et silt.
 q. cūq. alia figura rectilinea vt p. ragon^o diuidit in tot. tri
 angulos. qz h. z. āgulos lineis a q. lter āguloz ad cētrū figu
 re deductis. Triāgul^o p. nō diuidit. vltimus vt dcm ē. ni
 si in triāglos. qz nō p. t. aliq. figura rectilinea p. stitit ex pau
 ciorib. lineis q. tribi vt d. p. mo. Euclidis

Quintum dubium.

Quo vegetatiū p. esse in sensitiō. 2 hec duo in intellectu
 cū tū hec lic. p. iuncta distinctas hūit opatiōes. So^o vñ
 est in alio finalit. finis autē colligit distinctiue. materia autē
 vñt p. sultue. Ex quo p. q. nō est vñū in alio sicut aqua in
 vno. 2 fructus 2 flos in radice

Sextum dubium

Uñ h. z. aia posterior q. p. p. cedentiū aiaz p. tates exercere.
 So^o Alb. h. z. h. a. tribi. Quoz p. mū ē ipa p. na ordio. Nō
 em p. h. ē mli qz extuit a p. cedēte. 2 id p. rās p. cedētis manz
 in ea. Scdm est. qz h. silt. p. h. fm ordinē intelligēdi. tū ē vñ
 cūoz cause p. me. Alia em intellectuua vicinior est cāc p. me
 q. aima sensitiua vel vegetatiua. 2 in se habz plures nobi
 litates 2 bonitates quibus accedit ad cōformitatē cāc

prime, et illas bonitates plura potest quod prior essentia sine forma Tercium est, quod est immaterialior simplicior et separabilior, quod posterior, quod potest. Ideo in plura potest procedens ipsam. Et istud dicitur intelligi secundum esse, secundum rationem vero est e converso. Quia procedentes forme cadunt in definitione sequentis, ratio secundum rationem sunt ante eam et sunt simpliciores ea. Et hec tria sunt vera cum quod re sequens forma unica existens in plura potest procedens. Sed forte diceret definitiens et secundum rationem plus, videlicet etiam est plus secundum esse naturam, cum igitur anima vegetaria sit potest sensitiva intellectiva secundum rationem, videlicet sic etiam erit secundum esse et naturam. Ad quod est dicitur secundum Alterum quod hoc verum est secundum eadem naturam predicabile quod inuenit in pluribus. Sed hic vocat simplicior et plus quod in esse simplicior et plus est. Et non est dubium quod in intellectu secundum esse simplicior sit quod sensus quod est potentia organica, sed communior natura sit sensus quod intellectus. Et ista est causa quod nulla istarum formarum sit opposita, et tamen potest in plura quod procedens. Sed in ista parte hoc sic. Anima quod habet in se potentias, igitur videt ex illis esse opposita, et per consequens posterior forma non est simplex. Solutio Tale verum est per consequens hanc propositionem. Et ista non predicat simpliciori forme Rectum tamen in mathematicis formam dicitur, tamen recto multa accidunt ut passiones proprie ipsius et naturalis eius potentie quod simpliciori sue non predicat. Quia sunt post sua essentia et fluunt ab ipsa, et ideo non tollunt eius simplicior et ideo non tollunt eius simplicioritatem.

Septimum dubium

An potentie animalium spirituum distinguuntur spiritus. Ad id est actus si quereretur. Verum visus in homine et in equo sit eiusdem spiritus. Et videtur primo quod sic, quod actus potentiarum distinguuntur per formas, les rationes obiectorum, sed obiecta sensibilia quibus informantur homines et equi potentie sunt eiusdem spiritus. igitur illi actus sunt eiusdem spiritus. Et tamen potentie, cum secundum philosophum, metaphysice actus distinguuntur potentias tanquam partes eius secundum rationem. Minor per bar, quod aliter immutans oculum hominis est eiusdem spiritus cum ea quod immutat oculum equi. Secundo sic. Potentie sensitive hominis et equi sunt apprehensive spiritus sensibilibus ut postea dicitur, sed omne apprehensivum participat ad apprehensibilem et actus, et per consequens distinguuntur, cum igitur tales species apprehensive sunt indrutes secundum spiritum, sequitur quod etiam potentie erunt eiusdem spiritus. Tercio, potentie sensitive sunt organice consilientes in debita harmonia plexionis suorum organorum. Sed tales harmonie organorum proportionant obiectis. Dicitur per an de sensu et sensato, quod organum dicitur esse tale in potentia que est obiectum in actu, igitur tales potentie organice non possunt distinguere specificiter, nisi iuxta distinctionem obiectorum. igitur cum obiectalis in colore eadem est respectu visus hominis et equi, sequitur quod ille due potentie sunt etiam eiusdem spiritus. Quarto si potentie predicte distinguerent spiritus, aut proveniret illa distinctio ex parte obiecti, sicut actus organici, vel aie illas potestas cantis. Sed nullum istorum potest probabiliter dici. Quinto, maior probatur a sufficienti divisione. Minor probatur, quod non primum eo quod color constituit in esse suo et propria specie per se luminis in speculo terminato, sed nec speculum nec color dependet a visu hominis vel equi, sed a natura, igitur relatione ad huius vel illi visum non mutat in sua specie, sed potest ex transmutatione subali luminis et speculo, nec secundum actus visus est videre. Sed videre non est aliud quam a colore prout visibiliter imitari, cum dicat, per sententiam est quod dicitur per an, igitur videre actus per spiritum visibiliter informatis ipsum. igitur si obiectum est idem, ut probatum fuit sequitur oppositum. Nec tunc, quod subiectum proprium potentie sensitive animalium, cum dicitur, per an, de anima quod animal definit per sensum, sed animalitas est indrutes in

homine et equo. Nec potest dici quod plerique organici mensura capit a natura obiecti. Si igitur visibile est hinc inde eiusdem spiritus, quod per oculos sit eiusdem harmonie secundum spiritum in eisdem. Nec potest dici quod illi potentie sunt eodem aie et corpori, sed anima hominis non coicet corpori per illud quod ponit in propria specie per intellectum, sed per sensitivum et vegetativum quorum primum provenit et secundum naturam animalitatis, et reliquum secundum naturam nutritivam vite. igitur sicut se habet animalitas in homine et equo, ita sensitiva, et per consequens visus. Sed illa non distinguuntur secundum essentialia in illis, igitur nec potentie sibi proprie distinguuntur secundum essentialia sua. Quia tamen visus et motus distinguuntur spiritus, tamen accidia quod fluunt a principijs eorum visus et motus, puta a materia et coicetate manet eadem spiritus in illis, sicut sunt quantitas, figura, raritas, densitas, luminositas, etcetera. igitur potentie fluentes a principijs animalitatis eorum hominum et equorum, sunt etiam eiusdem spiritus. Sexto Qualitates miscibilium manent eodem secundum spiritum in mixto, eo quod forme elementorum saluantur prout licet in forma mixti. igitur hanc animalitas virtualiter manet eadem in homine et equo ipsa potentia sensitiva erit eadem indistincta. Septimo Ab eadem suba fluunt potentie generis et specie distincte sicut a suba intellectuali voluntas et intellectus agens, et possibilis, et ab anima vegetativa fluunt nutritiva augmentativa et generativa. igitur videtur quod ab unitate et diversitate aie, in homine et equo non causabuntur diversa potentia. Solutio Potentia visiva in homine et equo quibuslibet alijs potest esse duplex primo, quod referunt ad subiectum sunt essentielles vires, aut referunt ad actus obiecti sicut ut per obiecta informatos quorum sunt potentie virtuales seu agere facultates. Primo modo, sic distinguuntur spiritus, quod essentialia sicut modi per se fluunt et essentialibus prout modi per se tanquam a propria et adequata causa. igitur diversificationis principijs essentialibus prout modi diversificationis essentialia sicut modi. Iuxta hanc autem rationem. Et tamen effectus ad se invicem proportionabiliter numerantur, sed in homine et equo essentialia prout modi sunt diversa generis et specie, accipiendo generis per principium generis et per generis. igitur essentialia sicut modi, puta naturales potentie, proportionabiliter distinguuntur. Secundo dupliciter considerantur. Primum in ordine ad habitum ordinantes eas ad actus secundum finem sui generis, quod modo potentie sensitive in homine ordinant ad regimen rationis, et sunt participativa rationales, in equo non. Aut in ordine ad passiones apprehensivas eis passibiliter ab obiectis illatas. Et primo horum modorum est distinguuntur spiritus. Secundo vero modo non distinguuntur spiritus. Ad obiecta in oppositum. Ad primum est dicitur quod verum est loquendo de istis potentijs ut potentie sunt, et ut sunt passivae vires reducibiles in actum per sua obiecta, non autem ut vires sunt. Ad secundum dicendum est eodem modo quod intelligit de his potentijs ut passibiles sunt sive apprehensive, sed non intelligitur de eis ut sunt vitaliter perfecte secundum aptitudinem et habitum proprie nature. Et ergo dicitur Albertus super Dionysium de divinis nominibus, et primo de anima quod identitas obiecti et actus non arguit identitatem specificam. Quia videmus quod idem numero calidum ignis infert passiones diversis generis et specie, sicut lapidi ligno et animali, et tamen non sunt propter hoc illa eadem genere. Quia tales passiones inferuntur non secundum convenientiam vel differentiam secundum formas, sed potius secundum communicationem in materia, quod ea que communicationem ad se habent in materia transmutabili ad se invicem agunt et participant, et ab eis de actibus. Talis autem comunicatio nihil omnino facit ad convenientiam vel differentiam in specie vel numero, nec secundum formam, sed potius secundum materiam, et ideo quod equum idem visibile suscipit quod homo, hoc est ex eo, quia oculus est compositus est ex aqua lucida pura, tenente formas sicut oculus hominis. Et non propter hoc, quia idem est medium communicationis oculi vel eiusdem spiritus prout visiva. Et hoc probatur

De anima

Aristotelis

duabus rationibus Prima est Corpus organicum perfectum est ab
 anima Sed videtur diversitate figurarum in omnibus orga-
 nis diversorum animalium in specie et genere Et etiam ipse vires
 erunt diverse quia eadem virtus in specie et genere quare organa
 in eisdem figure quo sua exerceat operationem in specie et ge-
 nere. Et inductive hoc probatur in artibus tam mechanicis quam
 etiam naturalibus Alterius autem figure sunt organa architecto-
 ni quam panificis. Et alterius figure sunt aures eorum quam homi-
 nis. Et ideo dicentes predictas potentias ut vires sunt esse
 eiusdem specie incidit in errore pythagorico dicentium omnes
 animas posse ingredi in corpus quodlibet. sicut si tubicines sibi
 operaret ad sustulandum instrumenta architectonici. Sed ratio
 est sumpta ab effectu quia sicut est de nutritiva in homine et equo
 ita est de visu in eis. sed nutritiva in eis est diversa. Et etiam
 visus in homine patitur superius quia nutritiva alterat in equo
 nutrimentum ad carnem eorum et in homine ad spiritum carnis hominis
 ergo sunt ille virtutes diverse. Ad tertium est dicitur quod in-
 telligitur de esse naturali hominibus potentiarum partium ad obiecta
 iuxta iam dicta et non formali vel finali iuxta distinctionem
 habitum in solutione principali Ad quartum est dicitur quod poten-
 tiæ ille per diversa distinguuntur diversimode. Quia per harmo-
 niam proportionis organi et obiecti distinguuntur materialiter per
 naturam partium subiecti efficienter per habitus formales et per ac-
 tus finaliter. Sed quod actus est finis potentie et potentia ha-
 bet proportionem essentiali ad actum ut dicitur non in ephaphysy-
 ee. et sic est proportio obiecti finis sive finale perfectius
 actus ideo sicut potentie ille sunt proprias rationes potentia-
 rum sunt respectivo ad actus et habent distinctionem per eandem
 Per alia autem non proprie distinguuntur ut potentie sunt
 ut vires et facultates anime. His enim nominatur potentia sub ra-
 tione simplicis potestatis et informis. sed facultas nominatur
 eandem sub ratione potestatis finalis. Dicitur enim facultas qua
 si facilis potestas. Facilitate autem accipitur ab informatione ha-
 bitus ad habitum immati vel infusi. Ad illud vero quod sub-
 iungitur de aialitate eorum hominibus et equis. Dicendum
 est quod verum quod dicitur Sed tamen ratio aialis sive viui sunt vnum
 quod aial est altera et altera in specie et sensus non emanat pro-
 prie et proxime ab aialitate. sed a principijs determinantibus
 eam in specie virtute quorum principiorum sensus est alterius et al-
 terius spiritus virtus seu naturalis potestas in illis Ad quon-
 tum est dicendum quod non est sicut de accidentibus communibus
 et proprijs. Quia accidentia communia fluunt a principijs in-
 dividui et materialibus. Hec vero a principijs essentialibus et
 formalibus. modo principia materialia materialiter accipitur sal-
 vant indifferentia in diversis speciebus. quod est falsum de prin-
 cipijs formalibus. Ad sextum est dicitur quod neganda est por-
 tio similitudinis quia forme substantiales elementorum manent sal-
 ve in mixto sunt proprias species. et ideo accidentia propria eorum man-
 nent eadem essentialiter per esse alterationis medie remissa. Non enim
 qualitates elementorum sunt in mixto naturales potentie for-
 me que dat spiritum mixto. sed cum sunt naturales potentie ele-
 mentorum que in mixto habent esse potentie materialiter et formabiliter
 respectu actus specifici sive forme specificæ ipsius mixti. ip-
 sa sunt accidentia eorum eiusdem mixti. eo quod consequuntur ipsum ex
 parte materie sue. sed per tale esse accidentis communis non acci-
 piunt aliud esse specificum Ad septimum et ultimum dicendum
 quod ab una substantia vno modo se habere non fluunt diverse
 se potentie. sed potius a substantia vna sunt essentialiter et multi-
 plici sunt gradus formalis perfectionis emanant talis diversis
 sitas potentiarum naturalium. Hinc est quod a forma pure natu-
 rali seu materiali que est actus infimus et in genere actuum
 ultimus. soli nude potentie ipsius materie proportionatus.

non fluit nisi unica agendi virtus A forma vero mixta in-
 namari propter gradum essendi que ad huc formis simplicibus
 elementorum fluit vires remissæ precedentium formarum eo modo
 dicitur est. et sic de alijs. puta vegetativis. sensitivis. et sequen-
 ter rationalibus. In tali enim ordine forma sequens est reduplicatio
 precedentium habens in se perfectiones precedentium cum ad dicitur
 proprium gradum. Exemplum est ut forma elementaris. que nude
 potentie materie proportionata est perfectio in esse fluido et sp. inde-
 to. propter privationem principale dominium. Forma mixta im-
 perfecti est perfectio in esse partium a transmutatione quieto prop-
 ter aliqualem privationem remissionem et habitus formalis inten-
 sione Forma mixta perfecti est actus dans esse quantum et per-
 fectio in mobilitate. propterea mortuum appellatur In his enim tri-
 bus ordinibus formarum saluta ordinis actus infimus. sup. quem
 ordinem elevat triplex gradus vivendi. iuxta dicta superius
 in questione. Vita enim in hoc excedit esse quod est actus principij
 elevantis materiam super statum nature sue. id est supra unum
 in mobilitate potentie per dominium privationis et habitus mate-
 rie immerit. Aut ergo elevat materiam extra locum mixtionis
 et sue generationis ad esse. aut ultra hoc seipsum abstrahit
 a materia. aut ulterius se ponit in abstractione ab solutione
 ab omnibus accidentibus materie. Et prima vita est anime vegeta-
 tibilis. secunda sensitibilis. et tertia rationalis In primo gradu ma-
 teria liberatur ab obligatione nature In secundo ab obligatione
 materie. In tertio a conditionibus materie que detinet res in
 esse sensibilis et singulari In primo gradu mixto elevat ad
 completionem In secundo completio distinguit organa In ter-
 cio vires organice ad sublimitatem regni immaterialis Etiam
 in primo gradu elevat substantia supra statum nature. In secundo
 elevat eadem supra genus nature Et ita patet quod quodam forme
 sunt plurium potentiarum et actuum que alie

Ultimum dubium et

finale Quare quodam animalia sola imaginatione vivunt
 Solutio. quia animal dicitur vivere sive gubernari per
 potentiam supremam que est in ipso Quia dicitur primo metaphisice
 phisice hominum genus arte et ratione vivere. sed in quibusdam
 animalibus imaginativa est suprema potentia. quodam anima-
 lia dicuntur sola imaginatione vivere

Quare primum de alimento et generatione di-
 cendum est. Vegetativa enim anima et alijs inest
 et prima. et maxime communis potentia est anime
 secundum quam inest vivere omnibus. cuius sunt opera ge-
 nerare et alimento vti.

Istud est secundum capitulum In quo philosophus determinat de po-
 tentijs anime vegetative. et primo in generali. secundo in spe-
 ciali. Et per hoc istud capitulum dividitur in duas partes
 principales In prima parte ostendit quod de anima vegeta-
 tiva est primo determinandum Secundo ne quis credat ope-
 ra anime vegetative esse a natura. ostendit animam esse cau-
 sam corporis in triplici genere cause Duo ad primum dicitur
 quod de alimento quod est obiectum potentie vegetative et ge-
 neratione que est eius opus est primum dicendum Cuius ratio
 est. quia vegetativum est commune et per ceteris potentijs
 eo quod sunt ipsum vivere inest omnibus viventibus. Illius au-
 tem vegetativi duo sunt opera. scilicet generare et alimento
 vti. quorum secundum postea subdividitur in nutritionem
 et augmentationem.

Naturalissimū em̄ opeꝝ uiuentibꝝ est q̄cui
 q̄ pfecta z nō orbata aut generatiōem spona
 neā habent facere alteꝝ q̄le ip̄m. aīal q̄dem anī
 mal. planta aut̄ plātam. q̄tenus ip̄o semp z di
 uino esse z immortalē p̄cipient secundū q̄ p̄nt
 Om̄ia em̄ illud appetunt z illius causa agunt
 om̄ia quecūq; agunt s̄m naturam

Hic p̄. p̄par opa ista ad se inuicē Dicens q̄ naturalissi
 mū opeꝝ in uiuentibꝝ q̄ sunt de m̄ero naturaliū, z nō eter
 naz. substantiaz. q̄ sunt pfecta z nō impfecta z nō orbata
 aut sponanea generatiōem h̄ntia. est generare sibi s̄te Id
 est facere alterū tale quale ip̄m est. Sicut naturalissimū
 est animal facere animal. z plantā facere plantā Dicit aut̄
 nō impfecta. q̄ impfectū in q̄ntitate. ex hoc q̄ multū has
 bet necessario ponere in suba. nihil p̄t ponere in semie. Et
 s̄o infantes z pueri generare non p̄nt Perfectū aut̄ gene
 rans facit hoc q̄d est pfectū. z nō occasionarū. sicut s̄z mōs
 strā. z q̄cunq; non casu generant vt peccata nature q̄ sunt
 mōstra Habēt aut̄ generatiōem variā p̄cipue ea quoz vt
 timū posse generatio est. q̄ non h̄nt vltra generatiū alit
 orē potentia. sicut sunt vegetatiua. q̄ talia ḡnant ex se ra
 diēs z virgas ramos z folia. In hac aut̄ generatiōe vlt
 generans facit tale alteꝝ quale ip̄m est. vt virga virgā. ani
 mal aīal Causa aut̄ huiꝝ est vt diuino esse p̄cipiet quanz
 tū possent. q̄d est esse sempiternū. Om̄ia em̄ illud p̄petuū
 esse opt̄at. z illꝝ cā agunt q̄cūq; agūt s̄m naturā Sicut dī
 nē aut̄ diuini esse q̄dā p̄cipiat sine motu q̄dā cū motu Et
 eoz q̄ mouent q̄dā reiterant sub idēitate nūerali sic corpa
 celestia. q̄dam sub idēitate specifica z nō numerali sicut
 generabilia z corruptibilia

Id aut̄ q̄d cui? cā fit. dupl̄ est. hoc q̄dē cui?
 illud vero quo. Om̄ igitur cōicare nō possunt
 ip̄so semp z diuino p̄tinuatiōe. p̄pter id q̄ nihil
 cōtingit corruptibiliū idem z vnū numero per
 manere. s̄m q̄ p̄t p̄cipare vnū quodq; sic cōi
 cat. hoc q̄dem magis. illud vero minus. z per
 manet non idē sed vt idem. numero q̄dem non
 vnum. specie autem vnum.

Hic p̄. rōne p̄dictoz on̄dit duplicē esse finē dicēs. q̄ id
 finis cā aliq̄d fit (q̄d vocat finis) dupl̄ d̄. q̄ q̄dam est fi
 nis grā cuius. q̄ est cā p̄pter quā fit quicq̄d fit. Alius est fi
 nis quo res est id q̄d est. q̄ finis vocat forma s̄ue cā forma
 tis. Vn̄ esse p̄petuū cā finalis est generatiōis cui? cā fit ros
 ta successio generatiōis. quā etiā non p̄fectur natura vna
 generatiōe. sed p̄ totā z infinitā generatiōis successiōe Et
 id hoc est n̄ cuius cā fit quicq̄d s̄m naturam fit. Forma
 vero q̄ est termin⁹ generatiōis dans eē genito est finis quē
 p̄fectur natura p̄ vnica generatiōem. z talis est finis in q̄
 q̄scit actus vnus p̄ricularis generatiōis. sicut in quo est eē
 eius q̄d generat. q̄ forma dat esse generato. Et q̄ gene
 rabilia cōicare non p̄nt esse diuini q̄d est p̄petuitas ip̄ius
 esse) in sc̄ptis. eo q̄ nihil corruptibiliū p̄tinue p̄t manere iō
 q̄dicant quantū p̄nt. vt saltē remaneat eadē in sp̄. z tunc
 nō remanēt vnū q̄dē. sed vt vnū. Q̄ numero nō vnū per
 manēt. s̄z sp̄ vnū. z iō eē diuini q̄dā p̄cipiat plus z q̄dā
 minus. vnū quodq; aut̄ in suo ordine sicut potest

Est aut̄ aīa viuentis corpis cā z principium
 Hec aut̄ multipl̄ d̄. Attamē aīa s̄m determi

natos modos tres cā d̄. Et em̄ vn̄ motus cā ē
 et cui? cā est. z sicut substantia animatoꝝ corpo
 rū aīa cā. Q̄ q̄dem igitur sit sicut substantia ma
 nifestū est Lā em̄ ip̄ius esse oibus substantiā est
 viuere aut̄ viuētibꝝ esse est. Lā aut̄ z p̄ncipiū
 hoz aīa Amplius aut̄ eius q̄d potētia rō act⁹
 est. Manifestus aut̄ est q̄ z cui? grā aīa causa.
 Sicut em̄ intellectus grāb⁹ facit. eodē mō et
 natura. z hoc est ip̄ius finis. Vmōi aut̄ in aīa
 libus aīa z s̄m naturā. Om̄ia em̄ p̄p̄sica cor
 poꝝ aīe instrumēta sunt. sicut aīaliū. sic z plan
 taz tanq̄s gratia aīe existētia. Dupl̄ aut̄ d̄ q̄
 cuius grā. z q̄ cuius. z q̄ quo Acturo z vnde
 p̄ncipiū q̄ s̄m locū motus aīa est. nō omibus
 aut̄ viuētibꝝ inest potētia hec. Est aut̄ z alte
 ratio z augmentū s̄m aīam Sensus em̄ q̄dam
 alteratio esse videt. Nihil aut̄ tenit q̄d non h̄
 aīam. Silt̄ aut̄ z de augmēto z decremento se
 h̄. Nihil em̄ decremētū patit neq; augmētā
 p̄p̄sice. nisi alā. alit̄ at̄ nihil q̄d nō cōicet vita

Hic p̄s on̄dit q̄ ois opatio aīe vegetatiue est ab aīa
 vegetatiua. z hoc p̄tra antiq̄s q̄ dicebāt nutritiōes z aug
 mentatiōem nō esse ab aīa sed a natura. eo q̄ sicut natura
 vrit q̄lratibꝝ actiuis et passiuis in sua opatione. sicut ignis
 d̄ calefacere calore. Ita etiā aīa vegetatiua vrit illis qua
 litatibꝝ vt postea parebit. Probat q̄ p̄s aīaz excedere na
 turā. on̄dens q̄ ip̄a est p̄ncipiū z cā viuētis corpis Cau
 sa aut̄ z p̄ncipiū s̄m tres modos determinatos in q̄. p̄p̄
 sicoꝝ. Quia est cā efficiens. vn̄ est motus corpis. z est cau
 sa finalis p̄pter quā est corpus. z est cā formalis. sicut substā
 tia dans esse aīato corpi Q̄ aut̄ sic cā formalis viuētis cor
 poris p̄bat p̄s duobꝝ rōnibꝝ. Prima est. q̄ viuere in vi
 uentibꝝ est esse. eo q̄ est actus p̄tinuus aīe in corpus. Lā
 aut̄ formalis z p̄ncipiū viuētū in eo q̄ viuūt est aīa Q̄
 aīatū ab ināto distinguit p̄ viuere. q̄ est cā formalis. Se
 cūda rō D̄nis actus entis in potētia est forma. sed aīa ē
 actus corpis vitā h̄ntis in potētia. q̄ est forma D̄noꝝ p̄
 batur ex p̄ma diffinitōe sup̄ius posita Q̄ aut̄ ip̄a sit finis
 siue cā finalis sic on̄dit. q̄ sicut intellectu p̄actico in mecha
 nicis agit p̄pter determinatū finē mouēdo materiā suā vt
 inducat formā artis. q̄ est bonū artis illius. eo q̄ ois ars
 boni alicuius est opatiua. sicut videm⁹ q̄ fater ferz eudū
 p̄pter cultelluz z opus opatum est finis eius. Sic natura
 opatur p̄pter determinatū finē quē intrēdit. q̄ est finis p̄pter
 quē opatur. talis aut̄ finis in aīalibꝝ est aīa. Om̄ia em̄ cor
 poꝝa p̄p̄sica z organica aīe instrumēta sunt. z diuersitas
 eoz est p̄pter diuersitatē virtū aīe. z hoc tam in aīalibꝝ q̄ in
 plātis sicut om̄ia instrumēta artis sunt p̄pter artis finem.
 Sed ne equocatio finis ignozāriā p̄beat. p̄terp̄ distinguit
 duplicē finē dicēs q̄ est finis grā cuius sit totū q̄d fit. z est
 finis quo res est id q̄d est. Est em̄ diuini vt sup̄ius dictū
 fuit est finis grā cuius sit q̄d fit. sed nō quo res est quod ē.
 Et talis finis quo res est respectu aīati corpis est aīa. q̄ ē
 termin⁹ natural generatiōis. Q̄ aut̄ ip̄a sit efficiēs sic pro
 bat. Quia quicq̄d est p̄ncipiū vn̄ motus. est efficiēs cau
 sa. Sed aīa est p̄ncipiū vn̄ motus aīati corpis. q̄ est effici
 ens. Datoꝝ est manifesta ex d̄finitōne cause efficiētis.

Dinos pbat qz nihil mouet et se fm locū nisi ab aia. Si ar dicat q no oibus viuetibz uenit ille mor. Dicendū est q etiā alteratio et augmentū sunt mor. ab aia in corpe viuo exites. sensus em qdā alteratio videt esse nihil aut sentit nisi qd hz aiam. Sicut ar in oi viuo prin- git augeri et minui. Nihil aut auget pprie nisi qd alit pprie et nihil alit pprie qd non picipat aia. q ad minus vbi ē motus augmentū est aia in oim corpe viuo qd picipat aiam. Concludit igit q aia est cā aiatū corpiū in trīs plūci genere cause eo q tres cause in vniū coincidunt. sicut dicitū est scdo physicoz. Causa vero materialis esse nō p. qz materia nūqz coincidit in eandē rē cū forma

Empedocles aut nō bñ dixit hoc addens augmētū accidere plāris. deorsum qdēz radicem mittentibz ppter id qd terra sic fert fm naturā. Sursum ar ppter ignē silr. Neqz em sursum et deorsum accipit. Nō em idē oibz sursum z deorsum z oi. s; sicut caput aialiu sic radices plantaz sunt. si qruū istrumentū dicere altera z eadē ope ribz. Adhuc ar qd ē prinēs in p̄raria q ferūtur ignē z terrā. distrahent em nisi aliqd sit p̄hibēs Si p̄o erit. hē aia. z cā augmētū z alimētū.

Hic p̄hs extirpat duos errores circa motū nutritio nis z augmētōis. P̄mū ē Empedoclis dicētis augmētōem z nutritōem nō fieri ab aia. s; a natura. qz voluit augmētū accidere plantis deorsum. ppter hoc q terra naturaliter fert deorsum. sursum p̄o ppter ignē q naturalit̄ sursum mouet. S; hanc op̄inōnē ip̄obat p̄hs duabz rōnibz. P̄ma ē qz nō bñ accipit intēōem ei qd ē sup̄ z ei qd ē inf̄r. qz nō ē idē sursum z deorsum aiatū corpiū z mūdi. qz in mūdo sursum et deorsum dñt et opponunt sicut t̄m s; in corporibz aiatū dñt figura mē broz et officio. In oi em aiatō dicim q caput ē sup̄ cor poris ei. et t̄m videm q bestiaz caput ē p̄mū in terrāz et solū hoīs rectū. sicut dicit de deo Quindius. Os hoī sublime dedit. celūqz videre iussit. et erectōs ad sidera tollere vultus. Si q sic sursum et deorsum in aiatū corz poibz officijs distinguunt. tūc cū planta radices habet at oī aialiu p officiu silēs. radix erit in plāris sursum. et ramū deorsum. qz nō idē erit sursum in plāta z deorsum qd in mūdo ē sursum et deorsum. qz iste positōes in corz poibz aiatōz dicunt eedē vel silēs z diuerse fm opa et nō fm sitū mūdi. Scda rō ē. Qdēso q idē sit sup̄ius in mūdo et in aiatō corz poibz. tūc adhuc seq̄tur incōueniens. qz nos videm q qlibet ps nutritiōem fert in diuersa loca p̄raria qz fert sursum et deorsum vbi cūqz sit mēbra. S; tal mor nō p̄fēe a p̄tute elementalī. qz si illa nutritiō sit simplicia. habebūt mor simplicēs. Si ar p̄posita sunt tūc p̄ualebit mor elementū dominātis in mixto. necessariū ē q motus iste sit ab alia p̄tute q nō ē elementalī neqz h̄ns cōmixtiōnē elementū. Hec aut p̄tus ē aia. aliter em elementa p suos mor auellerent a se inuicē eoq in p̄raria loca ferunt. terra deorsum ignis sursum et p̄ualeret dominās elementū. Ullter aut nūqz euellunt qdū viuit planta vel aiatū p̄tinens. Igitur ea nō ē p̄tus elementalī. s; aia qd ē p̄ra Empedocle

Videt aut qbusdā ignis natura simplr causa augmētū et alimētū esse. Et nāqz ip̄m videtur

solū corpoz z elemētōz qd alit et augmentatū. Unde et in plantis et in aialibz putabit vtiqz quis hoc esse quod opatur

Hic p̄hs ponit scdm errozē q fuit Democriti dicētis q nutritio et augmentatio sunt a natura ignis z nō p aiam vegetatiuā. Differt aut ista op̄inō z nō cā p̄t qz Empedocles dixit nutritiōem fieri ab igne et terra sicut Democritus p̄o dē eā fieri ab igne solū. Et pbat hoc sic. qz solus ignis inter oia corpa alit virtute p̄pria z augmētā. Alitur em in quantū educit subtile humidū de calefactis et p̄ualecit et sustentat in ip̄o. Auget aut in quantū incrementū accipit sue quātitatē p̄ appositōnem suoz cremabiliū. Et ppter hoc dē q ignis etiā ista duo opatur in oibus aiatō. qz videmus q calore natu rali alimētū decoquitur anteqz substantie aliti vniatur. Calor aut ip̄ius ignis est.

Hoc aut cōcausa qdē quodāmō ē. nō t̄m sunt plūciter cā. s; magis aia Ignis em augmentū in infinitū est quicqz fuerit cōbustibile. Natura aut cōstantiū oim terminus ē et rō magnitudinis. et augmētū hoc aut est aie sed nō ignis z ratio nis magis qz materie.

Hic p̄hs reprobat hāc Democriti op̄inōnē dicētis q dicitū sū nō ē i toro vep. S; vep. enō fieri alimētū z augmētū sine calore ignis. S; calor nō ē cā p̄ncipalī s; t̄m istrumental. et nō p̄mū efficiēs. et iō ē p̄causa z nō cā p̄t cipalis. Opatur em in alimētū nō sp̄m ignis. s; sp̄s viui corpiū et p̄tutis aie. et ideo nō alterat aliqd ad spēciem ignis. sed carnis vel ossis. q sunt sp̄s organoz aie. Huius signū ē. qz augmentū ignis incertū ē in quātitatē et in determinatū eo q t̄m augēt quantū ē cremabile siue cōbustibile appositū sibi. Sed oim aiatōz q p̄stant in figura z quātitate. certa ē quātitas in q saluat forma illi sp̄i. Et est rō magnitudinis in maximo et in minimo in q stat et extra quā nō saluat sp̄s. z augmentū hz terminū q ē quātitas organoz q sufficit opatōibus virtutū et potētiaz. Aliud ē p̄ncipiū augmētū in aiatō qz p̄tus ignis. Hec ar p̄tus ē aia q tale ponit augmētō terminū. vñ hec magis sunt rōnis a. ip̄ius forme q dat eē et rōem qz materie. Hoc est. qz alicuius p̄tutis materialis vel corporee qualis est calor

Qm at est eadē potentia aie vegetatiua et generatiua. de alimēto necessariū est determinare p̄mo. sepā em hec ab alijs potētijz ope hoc

In hac scda pte p̄hs determinat de potētijz aie vegetatiue in speciali. Et p̄mo determinat de obiecto. scdo de opatōibz. tercio de potētijz. Quo ad p̄mū dē qz potētie vegetatiue dñt ab alijs potētijz qz circa alimētū sunt. z iō p̄mo de alimēto determinādū ē in q̄strum oēs potētie aie vegetatiue circa alimētū sunt. Augmētatiua em et generatiua opatōez quādā alimētū recipiūt.

Videt aut esse alimētū cōtrariū alito nō oē aut oi. S; quāqz p̄rarioz nō solum generatōez hñt ex inuicē s; z augmētū. sicut em multa ex inuicem. S; nō oia augent vt sātū et laborantes. Vident aut neqz illa eodem mō adinuicem esse alimētū S; aqua qdem igni alimētū ē. ignis

seipm. sed saluat.

Hic phs ostendit quod alimentu est obiectu potentie generatiue dicēs q alimentu fm q est factiuu sibi sillis in spe est obiectu generatiue qz p generatōem nō p̄t ali qd seipm generare. sicut ali qd alie seipm. vel augmētat seipm. Qd p̄z. qz opoteret alias q idē eēt z nō eēt sil. Qd p̄z. qz oē generās actu est. Id at qd generaf. actu nō est ens. Igitur si idē generaret seipm. idē eēt. et nō essz fm subam. Et iō sicut alimento et augmēto aliud z aliud est eē. lz idē sit subiectu. Ita etiā aliud z aliud est esse augmentatiue et generatiue fm deffinitiuā rōem

Quare b̄mōi aie p̄ncipiū potentia est possibi lis saluare corpus suscipiens ipam fm q est hu iusmodi. Alimentu autē p̄parat opatiōem vnde p̄uatum alimento nō p̄t esse diu.

Postq̄ in p̄cedentibz determinauit de obiecto poten tiar vegetatiuar. Hūc determinat p̄nr de ipis poten tijs et de cōparōe earz ad aiām vegetabile dicēs q haz opatiōnū p̄ncipiū est aia vegetatiua q̄ defniri p̄t p̄ p̄o p̄riam potentia suā puta nutritiua hoc mō. Aia nutriti ua est eius qd p̄t saluare seipm et suscipit tale p̄ncipiū fm q est in suis dispositōnibz. Ad hoc em̄ hz tale p̄ncipiū vti vt saluet in aliqbz dispositōnibz suis lz in oibz sal uari nō possit. qz in q̄busdā p̄tinue mutaf. Alia at sunt q̄ nō indigent tali p̄ncipio eo q̄ in oibz suis dispositio nibz p̄t vno mō p̄seruaf sicut corpa celestia. z ideo illa h̄nt alias virtutes q̄ mortalita. nō em̄ indigent nutriti ua augmentatiua et generatiua sicut alibi dictū est.

Quā autē sunt tria. qd alitur. et quo alit. z alēs Alens qdē p̄ncipiū est aia. qd vero alitur est ha bens hanc. corpus. quo vero alit alimentu

Hic phs ponit tria q̄ sunt necessaria ad nutritōnem dicēs q̄ p̄mo requir̄ id qd alit. scdo quo alit. et tercio alens effectiue. Alens p̄mū et cui⁹ actus essentialis est alere est aia vegetabilis p̄ potentia p̄mā q̄ est nutritiua Qd alit est corpus. qd hz aiām. et nō aliud. Quo vero alit est ipm alimentum et calor

Quā autē a fine appellari oia iustum est. Finis autē est generasse quale ipm. erit vtiqz p̄ma aia generatiuū quale ipsum.

Hic defnit p̄nr aiām vegetatiuā finaliter p̄ potētiā generatiuā dicēs q̄ aia vegetatiua p̄uenientissime des finit hoc mō. est generatiua sillis quale scz est ipm gene rans. Et hoc p̄bat phs sic. qz oia a fine appellari iustuz est. Scz finis siue finalis p̄fectio aie vegetatiue est gene ratio sibi sillis. Et quo p̄z q̄ inter tres vires q̄ super nutrimentu opant. p̄ma naturalit est nutritiua. scda au gmentatiua sicut suba est aī quāritatē. et tercia q̄ est fis nis est generatiua q̄ nō seruat eē fm naturā et idiuiciū h̄ esse diuinū in specie attingit. p̄pter quod agitur quic⁹ quā agitur fm naturam.

Est autē quo alitur dupl̄ sicut et quo guber natur et manns et temo. Hoc qdē mouens et motum. Illud autē mouens solum. Omne autēz alimentu necessariū est decoqui. Operat at de coctionē calidū Unde omne aiatum habet calo

rem. Figuraliter qdē igitur alimentu quid sit dictū est. Certificandū autē est posterius de ipso in proprijs ratōnibus.

Hic phs specificat hoc qd supra dictū est. scz q̄ calor est id q̄ aliqd alit et etiā alimentu dicēs q̄ illud quo aliqd alit est duplex sicut etiā id quo aliqd gubernatur Quo em̄ aliqd gubernat est mouens immobile. z hoc est manus vel ptus q̄ est in manu. Temo at siue guberna culū est q̄ gubernat sicut mouente moto eo q̄ est instru mentu gubernandi. Et sic pariformiter in nutritōe ca lor est mouens motū effectiue. et potentia nutritiua est mouens immobile et nutrimentum est motum tantum quo fit nutritio. Et huius ratio est. qz oportet nutriti uū pus decoq̄ p̄ calozē. ergo calor mouet ab aia ve getatiua siue eius potētia. et motus ab ea p̄nr alterat et mouet nutrimentu. vt possit radē incorporari ipi nutritio Sic igitur figuralit̄ z sup̄ficialit̄ dictū est qd sit alimentum

Questio prima est. utz sunt tres distincte potentie aie vegetatiue. nutri tiua. augmentatiua z generatiua appellate

Et videt p̄mo q̄ nō. qz potentie distinguunt p̄ actus et obiecta vt supra dictū fuit. Scz est idē obiectu istaruz triū potentiar. q̄ nō distinguunt. Vnoz. p̄bat. qz alit mentu qd solū p̄ actus variat. In quantū est necessariū ad subam indiuidui. et vt est quantū. et vt sup̄fluum. Scdo sic. Potētie aie debent sp̄ adesse qz in hoc distin guuntur ab accitibz cōibz. Scz generatiua z augmētati ua nō sp̄ affiunt. igit nō sunt potentie. Vnoz p̄bat de generatiua q̄ vt manifestū est nō est in sensibus. Et de augmentatiua patz. qz oim natura p̄stantū cert⁹ est terminus augmenti et decrementi vt dictū est in textu.

Tercio Generatiua nō est potentia aie. q̄ non sunt tres. Probat. qz p̄uenit viuētibz et nō viuētibz. quia ignis generat ignē. Et silt mō arguit de nutritiua z au gmentatiua. qz ignis nutrit et auget. Quarto. Aia excedit naturā vt supra dictuz fuit. sed natura corpora dat silp̄m et debitā quāritatē. q̄ eodē mō erit de aia ve getatiua et p̄ p̄ns nō erit aliqua potentia generatiua et augmētatiua. Quinto. Per idē res acq̄rit eē et p̄ser uatur in esse. sed p̄ generatōem res acq̄rit esse z p̄ nutri tiōnē p̄seruat in esse. q̄ nutritiua et generatiua nō erūt distincte potentie. Pro veritate questū est sententia ph̄ Et ponitur iste discursus.

Vnoz Propriū aie vegetabilis posse for maliter et finaliter obligat materie quā mouet effectiue. cuius bonuz finale est terminari a for ma in esse. posse et agere. qd p̄seruat p̄ triplicem motū materialis potentie Vnoz. Ni mo tus in materia cōplexionata. sunt nutritio. z au gmentatio. et generatio. quos causat anima ve getabilis ex sua viuifica potentia p̄ multiformia instrumenta. Conclusio. Ergo est triplex anime vegetabilis potentia. scz nutritiua. aug mētatiua. z generatiua. finaliter necessitati ma terie subordinata.

Haec habet tres pres. Prima pbatur. qz anima vegetabilis est ex origine virtutis semine q est effectiva. ergo ei posse correspondet origini ipsius esse. posse eius est mouere materiam suam effectiue et vt sic super eam eleuari. Sed qz ipa opatur p qualitates iunctas materie vt postea parebit et fm exigentia materie. Igitur obligat eide formaliter et finaliter. et ideo cum for/ ma sit p/oximi pncipiū motus et maxime distinctiuus eius et finis est pncipiū ordinatiuū. Igit opatōes plā re sunt manifeste naturales. et occulte vitales. Secda ps pbatur. qz materia est ens in potentia essendi quā potentia essendi psequitur potērialitas causandi atqz agendi. po/ tentia aut finis p actum. et qz bonum est de ratione finis scdo physicoz. ergo bonū finale materie est terminari p formam in esse et in posse actiue ad intra. et agere causa liad extra. Et hoc mō forma est actus essentialis ex/rens esse et postea est posse quod esse psequitur et ipm no/ tificat. et tercio est actus causalis a potentia elicitus. Et omnibus his modis materia est in potentia. Tercia ps pbatur. qz nutritio pseruat esse. augmentatio pficit robur et posse. generatio est actio causans simile generati. Et sic patz q p istas tres actōes pseruatur bonum finale materie vitalis in esse. posse et agere. Vnoz pz ex iam dictis. qz nutritio est motus pficiens materiam in actu essendi. qz restaurat depditum in eayt pmaneat sufficiens subiectū forme. et ne pereat amminstrat pres materiales que p/xtine fluunt. Augmentatio auget z p ficat eam in robore et quāritate molis vt sit conueniens organum seu instrumentū posse vel quāritatis virtutis ipius anime. Generatio vero est finaliter perficiens in agere. qz est actio pfectissima et naturalissima. inter cetera opera aievegetatiue. Dicit aut q hi motus sunt in materia cōplexionata per dominū aenis z ignis forma liter contempata. qz sic ipa p/xtime disposita est vt. su sci/ piat impulsionē anime. Hos aut motus originat anima vegetatiua ex sua potentia semmaliter viuifica p instrumenta multiformia que sibi subordinant de necessi/ tate finis ipius materie. vegetando alio et alio modo p nutritiōem. augmentatiōem et generatiōem. qz quelibet harum potentiaz vegetatiuaz habet sua specialia in/ strumenta. Cōclusio sequitur ex pmissis. Est em tri/ plex potentia anime vegetatiue. scz nutritiua mouens materiā ad terminū forme vt recipiat esse. Augmenta/ tiua mouens nutrimentū ad terminū potēstatis effectiue ipis forme. Et generatiua mouens supflūū nutri/ menti ad terminū actōis finalis vt pducatur simile. Et ex hoc patet etiam ordo istaz potentiaz et qualis ē or/ do in potentijs talis est etiā in obiectis. Et ideo nutri/ mentū precedit augmentū. et hoc semen generabile. et sic potentie subordinant necessitati materie. qz fm exi/ gentia materie agit. quā oportz pus nutriti. postea au/ geri z de ei/ supfluo fit semē qd ē materia generatiōis.

Ad obiecta in oppositū

Ad pimum est dicendū q licet sit idem obiectū ma/ terialiter tamē formaliter est diuersum. vt obijcit tribus potentijs. Et sic si alimentū considerat vt obiectū tūc habet substantialē differentiā vt dicit Albertus. poten/ tia em corpus. de necessitate est existēs sub maiori quā/ titate qz pus fuit. et ideo alimentū fm q ex eo fit corp/ cibariū maius in quāritate p/xtine fm lo gitudine qz p/

us fuit. habet differentiā fm substantialē formā obiecti et hoc patet p differentiā finis. qz finis nutritiue est per inco/ paratōem nutrimenti saluare corpus aiatum. Sed finis augmentatiue est per inco/ paratōem eius de p/xtine/ re corpus ad pfectam magnitudinē fm figurā vnde au/ gmentatiua maiori calore indiget q sufficiat extenden/ do organa. et addendo cibum conducere ad magnitudi/ dine spēi debitam. Similr supfluum nutrimenti per qd opatur generatiua est potentia totum corpus organi/ cum. addibile alij cozpoz sicut alimentum nutritiue et augmentatiue. et ppter hoc oportet q in isto virt/ ope/ tur maxime trāsmutatiua feminis et formatiua organo/ rum. Et ita patet q licet alimentū sit idem fm substā/ tiam materie. nō tū idē ē fm rōem spēi. Alia em virt/ ē in eo a p/xtine nutritiua q est in epate vel in corde. z alia a p/xtine augmentatiua q ē in fonte caloris in corde. z alia a virtute generatiua q est in vasis seminarijs. et p has virtutes descendentes in alimentū. siue cibū trahit fm diuersas rōnes q sunt et specificē fm q ad diuersas po/ tentias cōparat. Ad scdm est ddm q virtus genera/ tiua vt potentia semp adest. sed generatio que est actio illius virtutis nō semp adest et hoc accidit vel ex debili/ tate organi vt in iuuenibz. vel ex defectu instrumēti qd est calor vt in senibz z frigidis. vel ex defectu materie se/ minis. Sill mō augmentatiua sp adest. s; ipedit. tū ppter debilitatē nutrimenti. cum etiā ex pre eius qd debet au/ gere vñ p accōis ptingit eā ipediti ab ope. Ad terciū est ddm q solū aiata generat ex appia materia scz p les/ men decusum a suba generans. s; inaiata vt elementa z similia generat p virtutē sue p/xtinetatis formā suaz in materia aliena. Nec ignis p/xtine nutriti. aut augmentatur qz in nutritiōe nutrimentū igredit in ipm nutritū z pū/ gis cūlibet pri. z in augmentatiōe quibet ps aucti augetz manet auctū idē numero. s; idē qd puertit in ignē nō in/ gredit in ipm. nec vnif cūlibet pri. S; magis forma ig/ nis p sui generatiōem diffundit se in materia aliena. Et qbus attrahat humidū subtile ex cremabilibz. hoc tū nō facit vt eo cibet. s; vt in eo tanqz in materia disposita ge/ neref. Ignis em calefa ciendo z subtilitādo ebullire facit subtile humidum ad sufficiens corpōis cuius illud fu/ erat humidū. et ibi fumat et fit flamma. Deberet autē attrahi in oēs partes ignis anteqz inflammarē si esset nutrimentū ignis. Ergo est proprie generatio ignis et nō nutrimentum. Sed forte diceret. Ignis p/xtine deperditur. ergo oportet ipm per nutritiōem conserua/ ri. Solutio Alberti. hoc accidit igni in quantum est in loco alieno. Per hoc em materie partes plus igni s; miles euolant. Intendētes ire ad locum p/xtium sed ex/ tinguntur ab aere circūstante et sic fit cōtinua ignis de/ perditio. Necqz intendit per hoc suam corruptiōem sed potius melius saluari et conualescere in loco p/xtio. z sic fieret si nō impediretur et ideo nō intendit ignis fm na/ turam restaurare illud depditum. Sed potius per instā/ mationē multiplicare suā speciē in materia aliena. Etiā ignis sic auctus nō manet idem numero nec additū ad/ ditur cūlibet pri sed per p/xtinam generatiōem manet in sua specie. Ad quartū ddm q generans pducit et semine deciso a substātia generatis. z hoc in pncipio est pue quātitatis. q nō debet dare pfectā q/xtitātē genitō. s; requit vis augmentatiua. ad acqrendū q/xtitātē pfectā sed inanimatū generat ex materia extrinseca separata ab/ agere. s; sic recipit subam. z p/xtinet q/xtitātē materie

Ad ultimum est ddm licet viuens p eandē cam vniuersalem acquirat esse z pseruet in esse. nō tñ p eandem causam pcularem. sed p virtutem generantis acq̄re esse z p virtutem nutritiuā sibi intrinsecā conseruatur in esse

Questio secunda Utrū inter tria p̄dca opa aie vegetatiē cui subfuiūt vires q̄tuoꝝ alie. naturalissimū sit ḡnare sibi sile

Et arguit p̄mo p̄ra p̄mū suppositum q̄ nō sūt tria opa aie vegetatiē. Probat. q̄ p̄hs in textu d̄ q̄ sūt tñ duo sēz generare z alimēto vti. Secōdo arguit p̄ra secūdum suppositū sic Potētia actiua nō indiget aliq̄ vt op̄etur. S; p̄tia vegetatiē actiua. q̄ nō indiget aliq̄ vt op̄etur. Maior p̄batur. q̄ p̄ hoc differunt potentia actiua z passiua. q̄ actiua p̄ se op̄atur in passiuū dispositū z nō potentia passiua. Et confirmat. q̄ virtutes ille sūt naturales. sed anima est forma superior natura potēs q̄equid p̄t inferior. q̄ ipsa nō indiget illis q̄tuoꝝ virtutib; Tercio Expulsiua vna de q̄tuoꝝ nō inuenit in plantis. q̄ nō sūt quattuor sic subfuentes. Probat. q̄ in plantis nihil expellitur de impuro. sed tale est officiu expulsiue. Quarto arguitur p̄ra q̄tuoꝝ sic. Naturalius est q̄s ordinat ad esse p̄tie nature sicut nutrire q̄id q̄s ordinat ad esse alterius sicut generare. q̄ nō est generare sibi sile naturalissimū. Propterea q̄tia est s̄tia p̄hs in textu. z ponit iste discursus

Maioꝝ Inter om̄ia opa anime vegetatiē p̄mū est nutrire. quo ministerio quattuor virtutū naturaliuū alimentū dissimile p̄mū sube alit postea sit simillimū. Dicoꝝ Sicut hoc saluat in eē indiuiduū. z augmentatio ad p̄fectā quātitatem sive sp̄i debita p̄ficit id ip̄m. sic in sphaera actiuoꝝ z passiuoꝝ generatio ordinat ad p̄petuandū esse specificū. Lōcō Igit̄ cū tale sit esse diuinum inter hec opera tria generare sibi simile est naturalissimū.

Maioꝝ quo ad p̄mā p̄tem p̄z ex declaratione minoris p̄cedentis discursus Pro declaratione vero secūde p̄tis notandū est s̄m̄ dominū Albertū q̄ virtus abatiua liue nutritiua que saluat indiuidū p̄ distributiōnem nutritiui ad membra sub se habet quattuor virtutes que in sūt singulis membris. p̄ quas eorum est essentia atq̄z per mansio. Quarum vna dicitur aceractiua. Alia retentiua. Tercia digestiua. Quarta expulsiua. Atractiua est illa. q̄ de cibis ad vniūquodq̄z membrū attrahit quod ei cōuenit. sicut ad carnē tempore complexionis attrahitur sanguis. Ad ossa vero quod declinat ad frigidū z sicuz. ad cerebrum quod ad frigidū z humidū. Eodem mō superfluitates trahunt vasa. que illis parata sūt vt sel a sanguine supfluitatē cholericam. Splen vero nigram. Renes phlegma siue aquositate. Operatur autē hec virtus operatiōem actiuam p̄ calorem z siccitatez. cum caloris sit ars trahere. siccitatis vero magis q̄ humiditatis in trahēdo durare. Innatur autē hec virtus tribus. scz similitudine vacuitate. z calore. Similitudine q̄dem sicut magnes attrahit ferrū. z illud sit in anima vegetabili. q̄n̄ cibis acēpit similitudinē membrū. Et p̄ illam mouet ad ip̄m. Vacuitate vero quādo membra vacua sūt. z poti membro nūm. p̄pter multā dep̄ditōem factā in eis z cōsumptionem

Calore autē nterahente q̄ calor naturalis fugit cibū. sicut ignis oleū in lampade. z isti tres modi p̄ficunt attractiōem in om̄i habere nutritiuā virtutē aut potentia In animalib; insup sūt villi p̄ longitudinē stomachi. z quorū dā inestis noꝝ ordinati. qui motu suo ingerūt z attrahūt cibū in locū digestionis vt ibi digerat. Est autē hec virtus speciafiter in tribus. in stomacho. epate. vt ostendūt sicut z fames. et tercio in singulis mēbris nutritiōis que p̄paratiōem nutritiui incarnant z sibi incorporāt p̄ modū spongie liquorem fugētis. Hic quoq̄z p̄ quas nutrimentū ad membra pakēda deferūt sūt vene z arterie Vene q̄des respectu huius moꝝ. z arterie respectu spiritū naturaliu p̄ alleuationem transitū nutritiui inuantiū. q̄ spūs nascunt ex nutrimento ad eoz suspensio p̄ calozē viuificū cordis in ip̄m agētis. sicq̄z resolutus viuificat totū nutrimentū ingeniando sibi inclinatōem diffusiois ad singula mēbra quare multū nutritur q̄bus copiosus inest spūs Propter q̄s d̄ p̄hs q̄ soluz dulcia nutrit. eo q̄ illa abundāt calido z humido aerē do minantib; in nutrimento licet nutrimentū sit mixtū ex q̄s tuoz elemētis. Juxta quod p̄siderandum est q̄ spūs est instrumentū aie vt inq̄t Albertus q̄ mouet totū corp̄ z aia nō est instrumentū aie. spūs autē est corpus subtile aeris lucidū a vapore cibi vel p̄ anhelitū inductū. quo medianstē aia mouz corpus. q̄ est vehiculū virtutū q̄s aia insiuit corpi. q̄s q̄dem om̄ia aie opa p̄ficūt. sicut instrumentū artificis inducit formā quā in mente h; artifer. nō q̄d vt ferrum vel lignū. sed pur est ab aia motū z directū. Similis spūs ille q̄n̄ digestus z purificatus est ab aia z directus ab ipsa. tūc om̄es aie op̄ationes p̄ficere p̄t quas aia habet in corpe. Hic autē spūs abundanter est in corde. z in pulmone z in arterijs. sed paucior in alijs. est tñ in oibus. q̄s ostēdit alioz spumofitas q̄ est in sanguine z semie z cibo. z in alijs humiditatib; q̄ spumofitas nō est nisi ex spū in eis concluso. Hic etiā potest formas p̄ cellulas capitis. que sūt tres. Anterior media z vltima. Retentiua (que est in stomacho. epate z extremitate venaz) opatur vt cibū ita diu stet in loco vno donec debita accipiat alteratiōē. Et hec vt inq̄t Albertus tuatur tribus. z quartum specialiter habet in animalib; p̄fectis. P̄mū trūē d̄ dissimilitudo. quā habet ad mēbra z pres diuersas eius q̄s nutritur. Et p̄ illam impeditur attractio ad partes nutriti. Secundum inuās est siccitas retinētis cuius aeris est in retinendo z confortatur ipsa siccitate. Et tercium est frigiditas. licet frigiditas ad illud ogetur p̄ accidens z non p̄ se. Per accides autem dico frigiditatē opari. quia frigiditas tenet id quod a nutriens in essentia sua z figura. ne calozē dissoluat et euasnescat virtus eius. eo modo quo etiam conseruat aliquādo a putrefactione. p̄ se autem non operatur frigiditas ad aliqua opera vite. Sed potius impedit eo q̄ est qualitas mortificatiua. Id autem quod specialiter habet in animalibus perfectioribus sūt villi ex transuerso in intestinis z stomacho postri qui cōprimendo retinent cibum ne de loco moueatur. Digestiua vero in omnibus innatur calido z humido. eo q̄ calidum alterat z terminat. Humidū autem facile insiuit mēbris. z recipit eoz formam z figuras. Est autē digestiua ex p̄tio z naturali calozē digerētē z sep̄te purū ab impuro z terminatē ip̄m ad spēm eius q̄s nutritur. inquantū est instrumentum anime. Et habet quatuor sedes. scz os. stomachū. epat. z extremitates venarū. s̄m̄ q̄ quattuor sūt digestiōes. Prima est in ore. q̄z supfluitates oris ē stomacho z terminal. z opat alteratiōē in cibū. Et hoc p̄z q̄z tritū masticatū i ore a masticatiōe accipit p̄tē

maturationis apostematū quā non habet si solū fuerit eōn-
 fufum. Secūda digestio est in stomacho vbi grossū a sub-
 tili separatur. & hec a quibusdam & singulariter medicis voca-
 mur p̄ma & vna cū illa q̄ fit in ore. Et hec vera sententia est
 quia p̄ma digestio in ore incipit & in stomacho p̄ficat. Stom-
 machus aut̄ vt dicit Guilhermus de conchis naturalit̄ frigi-
 gidus est quia neruose nature p̄pter hoc vt si hō plus soli-
 to comederit possit extendi. & si minus contrahi. & cuz du-
 rum insugit non ledat. & vt melius retineat intertus ē vlti-
 mosus. Quāuis aut̄ sic naturalit̄ sit frigidus tamē ex accidē-
 te calescit. Ep̄ati nāq̄ supponitur. & fere rotus ab illo clau-
 ditur. In dextera p̄te eius est fel. in sinistra eoz que oia sunt
 calida. & sic fit acc̄ntaliter calidus. sicut igne supposito olla
 cacabō sit calidus. Et ergo p̄p̄rie loquēdo in stomacho nō
 a stomacho decoquitur nutrimentū. Sed forte diceret.
 Quāis res appetit suum sile. Si stomachus sit frigidus &
 sicus dō appetere frigida & sicca & fugere calida & humida.

Solo stomachus nō appetit & coquit. p̄ se sed p̄ omni-
 bus mēbris. & q̄ q̄ sibi est sile sibi appetit. & quod sibi dis-
 simile alijs tribuit. Et ita cibo mutato & alterato quod sibi
 hi necessariū est retinet & in substantiā mutat. reliquū vero
 sibi supflūū & ceteris mēbris necessariū vt expulsua expel-
 lit vt postea dicit. Secūda est in epate massa q̄ vocat̄ p̄p̄sa
 naria hoc est succus de cibo eliquus trahit̄ p̄ venas q̄ dicit̄
 vt in epate ad epar vbi sanguis accipit colorē ruberū &
 dirigat̄ ad venas. Et in extremitatibz illaz terciā accipit
 digestionē & in albedinē mutat. & separatur ab ea nimia adhi-
 tas que est in ipso p̄ colatoria vine in quibusdā aialibus q̄
 vna aial habent. In alijs aut̄ q̄ nō habent remanet cū fece ster-
 eoz imixta. Tercia q̄ vlt̄ q̄ta s̄m p̄mā diuisione digestio
 fit in singulis mēbz in extremitatibz venaz ad p̄mā mem-
 b̄roz s̄titudine. In plantis. vero qz terrestres sunt nō est
 stomachus. Sed est eis terra. p̄ stomacho. qz in terra sub-
 radicebz eliquat̄ humidū p̄mixtū. & subtile q̄dem sugūt ra-
 dices & grossum dimittūt. & iō ventre nō indigent. Expul-
 sua aut̄ q̄ supflūū est siue sit purū siue impurū p̄ inferius
 forā expellit̄ in intestinū duodenū sic dem. quia cōtinet
 quāritatē xij. digitorū abiq̄ relicto q̄ conuenit eius nutri-
 mēto transit̄ in aliud intestinū q̄ ieiunū d̄. qz q̄ncuz ho-
 ra aial occidat̄ nil in eodē de succo inuenit. Huic aut̄ ieiunū
 nō se cōiungūt q̄dam subriles vene q̄ p̄grediunt̄ ab epate.
 Est em̄ epar p̄ncipiū venarū eoz arteriaz. & cerebzuz ner-
 uozum. Habet aut̄ hec vis tria vasa. qz venter cuz suis in-
 testinis suscipit grossum expulsum a stomacho. vesica hys
 midū v̄inale stillans ex epate. & vasa semialia. q̄ recipiūt su-
 pflūū quare digestōis q̄ est supflūū in q̄nto nō in quali-
 tate. vt postea dicit. Iuuat aut̄ expulsua in ope multis. Sed p̄-
 cipue sunt q̄tuor q̄eam iuuant. Iuuat em̄ caliditas vias
 p̄ quas fit expulsio ap̄tendo & acūdo illud q̄ expellendū
 est. Iuuat etiā humiditas aliq̄ vias p̄ q̄s fit expulsio luf-
 b̄ificādo & mobilitatē ei q̄ expellendū est cōferendo. Iuuat
 etiā frigiditas p̄ acc̄ns ventositatē q̄ est in eijciedo su-
 pfluitate cōtinendo ne euaporet. & etiā ingrossando. q̄ cuz
 fortis est magno impetu eijcit supflūū. Iuuant etiā frigi-
 ditas & siccitas p̄tes p̄ quas eijci debet contrahendo. & tūc
 quasi exp̄mendo eijcitur supflūū. Similiter caliditas inci-
 dit viscositatē & separat. & tūc facilius educit. In om̄ibz
 aut̄ hīs virtutibz est manifestū qm̄ frigiditas nō iuuat nisi
 per accidēs. & hoc ideo fit. qz virtutes iste p̄cipue motu p̄-
 ficiunt̄ & sunt q̄dam opera vite. frigiditas at̄ immobilitatē
 ex mortificat. Vocantur aut̄ iste quattuor virtutes natu-
 rales. eo q̄ vt natura p̄ instrumenta ogantur corporalia. Et

om̄nū harum virtutū instrumentū siue vehiculū est sp̄s
 et frigiditas spiritū a motu suo impedit. & ideo ad opera
 virtutū p̄ se officit sed proficit p̄ acc̄ns. Et sic p̄z q̄ p̄ istas
 quattuor virtutes nutrimentū dissimile primū. postea fit
 similitū substantie ipsius aliti. Vnoq̄ p̄bat̄ ex dictis su-
 perius. Quia sicut nutritio p̄ appositōes nutrimenti restau-
 rantis dep̄ditum p̄ actōem caloris naturalis saluat̄ indivi-
 duū in esse suo naturali. & augmētatio que maior virtutū
 calore p̄ficat quāritatē p̄cipue s̄m longitudinē. Ita genera-
 tio que est ex supfluo nutrimenti ordinarat̄ p̄petuādu
 esse specificū. quod non potest in generabilibz & corruptibz
 bilibus in vno indiuiduo saluari. p̄pter quod fit p̄ genera-
 tionē indiuiduoꝝ multiplicatio. vt dictum fuit in questio-
 ne p̄cedenti. Et hec sunt tria opera que requiruntur ad vi-
 tam vegetabilem & sufficientem distinguere eius potentias.
 Est em̄ vita vegetabilis substantiale esse quod exierit ab ani-
 ma. quod ipsa saluat̄ sine virtute extrinseci loci. tam in eē in
 diuidū q̄ sp̄i. Et ad esse indiuidui vt tactū est requir̄ ma-
 tritiam & augmentatiuā. & ad bene esse generatiuā. Ad
 esse sp̄i requir̄ augmentatiuā p̄parantem. & generatiuā vt
 exequētē. Et in hoc considerandū est q̄ anima iterum ex-
 cedat naturam que non potest saluare esse ab ea exercitū
 sine virtute loci. Nec valet si dicatur. Animata etiā requi-
 runt locū. qz non requirunt illam vt animata sunt. sed vt
 sunt naturalia. locus aut̄ est vnum de cōsequētibz naturā.

Conclusio sequitur ex p̄missis. Unde nihil potest excede-
 re in agendo p̄fectōem siue facultatē sue sp̄i. Naturalissimū
 ergo est attingere p̄fectionem sp̄i producendo simile.
 Etiam generatio est actus secundus rei naturalit̄ consisten-
 tis. Sed actus sc̄do est p̄fectissimus qm̄ assilat suū opus
 actus p̄mo. Tūc em̄ natura mediū p̄fecta est in rōne forme.
 sed etiā in rōne finis totius vniuersitatis entū cū p̄ in cō-
 seruatōem eē diuini q̄d fit p̄ generatōis reciprocationem.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mum est dicendum. Quod alimento vt hoc sub-
 diuiditur in nutritionē & augmentatiōem. & sic sunt tria.
 Ad secūdum est dicendum q̄ potentia actiua nō indi-
 get aliquo quod dat sibi virtutē agendi. sed hñ potest ali-
 quid subseruire potētē actiue. & sic ille virtutes subseruiē-
 tes aīme vegetatiue p̄parat̄ id in quod debet agere nutri-
 tiua. Ad confirmatōem est dicendū q̄ anima vegetati-
 ua est supra naturam. & sic cōtinet virtualiter istas p̄tutes
 sed non formaliter. & ergo vti eis vt instrumentis. nō enī
 vey est q̄ quicqd̄ p̄ virtus inferior p̄ virtus superior eodē
 mō. sed verū est q̄ superioris virtutis opatio est altior q̄ in-
 ferioris. Ad terciū est d̄m q̄ expulsua nō est in om̄ibz
 vt dicit Albertus eo q̄ natura non abūdat in supfluitate. cū er-
 go plante trahunt cibum digestum prima digestionē & in
 illo grossum & impurum separat̄ a puro subtili & conueni-
 enti non indigent ventre & expulsionē. eo q̄ terra est eis p̄
 ventre vt dicit phis in vegetabilibus & plantis. Causa
 autem huius est. quia trahunt cibum per poros. & non re-
 ciipiunt grossum sicut animalia. & hoc p̄pter debilitatē
 caloris qui est in eis qui non posse grossum cibū in plan-
 tam digerere. Et huius signum est. quia ex modico frigo-
 re exteriori distinguuntur porzi plante. et densatur succus
 et fluunt folia. & iō attrahit cibū in radice tā ex calore sui
 q̄ etiā ex calore vaporū q̄ sunt in terra. Ad q̄rtū est d̄m
 q̄ nutrire est hñ naturalis indiuiduo. sed simpliciter spe-
 ciei est naturalis generatio. per quā esse diuini quod est

De anima

Aristotelis

ppertu saluat Sed forte dices Spes est ingenerabilis. qd no saluat p generatorem Ddm q est ingenerabilis fz esse essentie z qd dicitur. tu bn est generabilis fm esse extis rie qd hz in singularibz. de q esse loquitur Galenus dices q natura occulte opatur inquantu pducendo singulare pros ducit ex consequenti vniuersale

Circa textum sunt du

bia Primum est Quare phs de tm duo esse opera aime ves getatiue. scz generare z alimero. vti. cuz tm sint tria Solutio Duo sunt in genere recdita ad esse vuentis. vnuz ad esse indiuidui. vt alimero vti. aliud ad esse spci vt generare Sed alimento vti indiuidui ad duo. scz ad restauratoz depditi p nutritioem. z ad pfectoem quantitatit p augme taroem. eo qd omne qd generat ppter paucitate materie ex q generat pus est imperfectu fm quantitate. z virtus dedus tens ipm ad pfectoem est augmentatiua. cui p raria est dis minutia q surgit ab imperfecto z impotencia eius de. gene ratiua aut no vtiur alimento. p salute ipsius alitri. sed sup fluo vtiur p seruatione ipsius spci

Secundum dubium

Quare Empedocles dixit terraz motu deorsum nutrire mebra inferiora. z igne motum sursum nutrire superiora Solutio Alberti Precipue fuerunt tres rones inducetes eum Prima est. qz videbat motu nutrimenti esse naturale et naturale motu habere sine definitiati in natura. tractu aut ee motu violentu. Sicut pz. vij. physicoz. Et io ne dices tur nutrimentu trahit ad membra p virtute membrorum dixit q naturalr mouet ad illa p naturale motu elemento rum q comixta sunt in alimero. Secda ratio eum induces fuit. qz vidit elemeta p alique sui actum remanere in mix to. Et io dicebat q etia suos motus naturales retinebat Tercia ro fuit. qz in omni aiato videbat mebra inferiora habere nutrimentu grossum z terrestre Superiora aut habe re nutrimentu subtile z calidu Sicut aut in sembo in qbus deficit calor. videbat inferiora mebra plus nutrir q supe riora. z in iuuenibz in qbus est multu calidu mebra supio ra plus nutrir q inferiora. qz in eis calor ignis multaz ad se trahit materia. z illa multiplicata multu eleuat sursum et paru deorsum. Eade aut ea est q in mulieribz mebra in feriora multu augent sicut crura z nates. z mebra superiora hnt scilla. sicut brachia z humeros. qz frigiditas vincens in eis ingrossat nutrimentu qd po derositate sua trahit in ferius Videbat nihilominus in omni nutrimento domina ri aqua z terra. z io putabat hec no moueri sursum nisi p us essent pueris in igne vel ignita Hec aut in textu suffi cieter sunt improbara Rones aut sue facile solunt. quia duplex est tractus. vnus in quo trahes p virtute que oino extrinseca est trahit id qd trahit. z ille tractus est violentus Alius aut est qn trahes aliqd sue p raris generat in traero q virt inata tracto facit ipm sic alteratu naturalr moue ri ad trahes. sicut trahit ferz alteratu a magne. z h trac tus est naturalr. z ita trahit cibo ad mebra. eo q virtus me bri generat in cibo. q agere in se mebro p rine reduct ad actu. z p illa alimetu mouet ad mebz. sicut ad locu sue foie et spci in q pplemetu accipit illud p raris q est in ipo gna ra p actioem aie q est actus mebroz. Lu at illa p raris no sic elemetal. sz aie q est actus mebroz p raris q naturalr vt po tius aialit mouet ad mebra z no p virtute elemetal. Qz

aut de sebo elemeta alq lter remanere in mixto cibo no iu uat ad sue opionis asseroem. qz elemeta materialia effict un. z p raris aie alimentu assimilas effict format z moues Qz aut de tercio grossius z terrestri esse nutrimentu infe riorz mebroz no est generat vey. Qz mebroz terrestriu sicut osia nutrimentu est terrestre. z mebroz aquaticoz tu sicut est cerebz nutrimentu est aquaticu. Et ossa q sunt terrestria sunt in capite supius z etia inferius Et cerebz qd est de natura aq tm est supius Vey tm est q in semboz in mulieribz frigidis pl nutriment mebra inferiora q supio ra ppter calozis defectu. qz calor est instrumetu aie. z defict ente instrumeto aut nulle sunt opardes aie. aut no bn fuit Sicut deficiente in mechanicis instrumeto aut nulle sunt opardes artis aut no bn. Sz ex istis no pbat q nutritio tu fiat virtute elemetal Sz pot p raris aie cu aliquo defice tu instrumetu. qz fm Empe. nihil deberet de nutrimento in talibz ferri sursum sed totum deorsum

Tercium dubium est

Que fuerit rones inducetes Democritu z eu sequetes dicetes nutrimento fieri no p raris oim elemetroz Sz tm ig nis Solo Alb. duabz ronibz sunt inducni Prima est. qz videbat igne no nutrimentu perire p rinau sue materie dep h ditioem. euolat em sp ascendedo ptes materiales ignis et tendit supius. cu sic p rine depdat indiget depditi re stauratoe. no aut restaurat depditi nisi p murticium. oz q ignis nutrat Si aut quis eis dixerit q ignis naturalr mouet sursum z io ptes sue materiales euolat ex ipo natu raliter Dicebat hoc esse non posse ppter h. qz nihil corru pit seipm. nec naturalr intendit suipius corruptioem. qz nis aut corumpit z destruit p hoc q paulatim euolat ex ip so ptes materiales sue. ergo no naturalr emittit eas sed p aliquod corumpens Et igitur etia naturale nutrimentu ipm saluans z depditum restaurans. Alia aut ro fuit Qz dicebant augmentu fieri p hoc q ad ditur aliud corpus in trans in poros eius qd auget. z nihil esse ita porozum sicut igne. p raris sicillimus est z p raris ex sicitate cotinet poros. p raris aut multitudine ostendit poroz Sz Quis cenna has rones improbat dices q ignis qn nutrit z au get no nutrit vt auget nisi seipm Alia at vegetabil nec nu trit nec auget seipam. sed potius corpus Rones aut faci le solunt. qz ignis no p raris nutrit nec auget Id ei qd puer rit in igne no ingredit in igne nec ingredit in ipm vt culibz pti addat z vniat. Sz diffundit ignis p gnatioez foie sue in materia aliena vt tactu fuit in questione pcedenti circa solutionem ad tercium

Quartum dubium

Qd est obiectu poterie pme aie vegetatiue q vocat nutritiua So Aristot. nutrimentu. Et hoc dz ee poteria sile et qd nutrit Local at poteria sile qd vnico motore agere actu assilari p Et q nihil simpliciu nutrimentu aiari ee pe qz cu oe nutritu sic comixtu ex elementis. si simplex debeat nutritio assilari oz q vno motore moueat ad h q fiat coz mixtu. z alio motore ab illo in gne moueat ad similitudine qd nutrit Doues em ad mixtoem est aliq qtuat pmax cu motu celi Sed moues ad similitudine aiari est aia Quia motores no sunt eiusde generis. ideo nec etia eiusde sunt potestatis. ergo nullum simpliciu potest nutrire corpus anunatu. Et ergo dicit Albertus in primo libro de p raris

varib; elementoy cap. ij. z in. iij. metauroy tractatu scdo caplo secudo qd falsum est. quod qdam antiquoy tradides runt quattuor in simplicib; viuere elementis Salamandram qdam in igne Talpam in terra Halcem in aqua simplici. z Sturionem in aere. Quia ex eisdem nutrit z generat omne qd est z cum qdlibet istoy sit comixtu ex quattuor oz qd ex comixto z non ex simplicia nutriat. Ea aut qd pellis et panus de pelle salamandre factus no ardet fm eundem in loco pallegato est. Quia poros no hz p quos ingrediens calor solvere possit ab humido continuante. z io impedit et incendiu Halcem aut z sturionem z qdam alia aialia non habent intestina inuoluta. non em hnt nisi stomachum z intestinum rectum. z io cito emittit ab eis cibus. z qd nihil inuenitur i ventrib; eorum. ideo putant non comedere. euz tñ hoc no sit verum. ex quo in captura emittit cibum Augustinus vero in libro. xxi. de ciuitate dei. ca. iij. de qd sicut scripserit qd naturas aialium curiosus in da gauerit salamandra in ignibus viuit Et Isidorus. xij. et hy. mo. ca. iij. de qd salamandra vocata est. qd ptra incedia valet. Ita em cõtra incedia repugnans sola aialium ignes exinguit. Vult em in medijs flammis sine dolore et psumptione z no solum non vitur. sed exinguit incendiu Sed contra p dicta sic arguitur. Simplex p nutritre potetia remota et si non ppinqua qd p esse aliquo mo nutrimentu. Ad quod respondz Albertus qd potetia remota non ppe vocat potetia. Nec p terminare ppiam potetia ad hoc vel ad illud qd nihil hz i se vñ determinet. Sed nutrimentu potetia est potetia ad actum nutriendi determinata. z ideo no est nutrimentu potetia. quod no e nutrimentu potetia ppinqua. Et az potetia passiuoz ex suis actibus habet definiti z determinari. z ideo potetia vni actiuo z moroz no pportioata non ppe e vna potetia. sed est potetia pfula. Et io cum moroz in nutrimento sit aia. qd cumq; illius morozis actione no sunt nutrimentu etia fm actum. illa non pnt dici potetia nutrimentu. z ideo solum p mixtum est potetia nutrimentum.

Quintum dubium est.

Utrum omne comixtu p esse nutrimentu aimati. Solutio Alberti. no. qd sunt aliqua p mixta que sunt spes terre coagulationis forma hntia. sicut lapides qd sunt spes terre. z metalla que sunt ex aqua coagulata. qd nullu videtur nutrire aialium ppter vicinitate eorum ad elemeta. nec ipa vno motu digestionis in corpa aimata pnt trāsmutari. sed totum qd in eis est impuru est z incongruu aialium corporibus z plantaz. z io talia non nutriunt. Et illius in comunitate sunt tres cause. Prima est talia ad elemeta vicinitas. z ideo no sunt subtiliter p mixta. sed potius dominant in eis qd itates aque z terre que admodu in simplicib; z io frigida sunt omnia talia calida z humidu non hntia. ppter qd sit corporatio. Signu aut vicinitatis p dictoy ad elemeta est qd facili est eoz transmutatio ad inuicem sicut z elementoy quod p in opationib; alchymicis in qbus de facili vnum metallu alterius recipit colore z proprietate. Secda ca est. qd talia nutrire no pnt nisi soluant. non solum aut a calido z humido cõplexionali. sed metalla qdem ab excellenti calido z seco. Lapides aut non oino soluntur. sed adurunt in calcem ppter humidu extractoem. Tercia aut causa est. qd talia vt in plurib; z maxime metalla ex sulphure cõponuntur quod oino ppariu est pplexioni aimatoz. sic p p fetoz sulphuris qñ resoluitur. talia q non nutriunt aliquod aialioz. Sicut aut qdam aialia videntur glutire lapides sic

strutio. z qdam alie aues absq; dubio indigestos emittunt. et ex eis nutrimentu non capiunt. z hoc p in elixatoe ex q lapides nullu oino accipiunt alteratoem. Digestio aures elixatoe silis est. vt dicitur in. metauroy. z io id qd nullo modo elixabile est nullo modo p esse nutrimentum

Sexum dubium

Que plus nutrit z q minus. Solutio. Quicunq; hnt naturale humidu facile cõuertibile in naturaz eius qd nutritur sunt plus nutrietia. Vinus aut nutrietia sunt que tunc hnt tale humidu sepabile a terreo. quod est in eis. z io qd cumq; modica habet humiditate paruz nutritur sicut ossa ex pili. Sicut ossa p nutritur qd pili. qd pili sunt qd sum ex seccatus z humidu in eis est valde paucū. z io nullu omino aial pils z pennis nutrit. sed potius qd cumq; pils vt pennis in cibo recipiunt. vel etiam aut indigesta cõtinent. Quodam tñ aialia calida ossib; aliqñ nutriunt. eo qd ossa p separatione humidu aliqualiter imitant elixata. Ligna aut eo qd non sunt elixabilia non nutriunt nisi sint recetes palmites adhuc teneri z molles. Illa em elixari possunt. z io etia calido complexionali imitant p digestionem. Et generaliter qd cumq; elixata cõtinent z siccora sunt z immutant calido humido. illa possunt etiam qdam aiatoy nutrire. Quod calidu digestiu est quod dāmodo sile elixanti calido cu humido. Generat aut veru est qd quanto nutrimentu similius est quod nutrit tanto efficacius nutrit z citius puerit. Et huius signu est desiderium. qd vni quodq; animatoz desiderat sile sue pplexioni. Sicut id quod est de cholera adusta. desiderat sicca. aliqd amaritudinis habentia. sicut fortiter asia. Et pplexio sanguis desiderat temperata calida z humida sicut carnes leues z oua receta. vinu rubeu. z panem albu frumentinu. Et pplexio phlegmatis desiderat frigida z humida sicut pisces z alia hmo. Ea aut qd illa melius nutriunt est. qd habentiu symboliu factioz est transmutatio ad inuicem. Vt cum nutrimentu pmo sit difficile tñ postea z vltimo est sile. et quanto fuerit similius tanto est puenientius. Et hac de ca fructus generat male nutrire hojem. qd est in eis virtus terre. z elongati sunt ab hominu pparissima pplexioe. ppter quod nutrimentu generatu ex talib; putrescit aut in stomacho aut in venis. Et illa est etia ca qre plantaz nutrimentu pueniens est finus. qd se re euolue p mixtois est finus cum plaris. cu finus sit quasi terra p mixta alijs elemetis. Omnes em vires plantaruz a terra p mixta causant. Omnia aut ista dñtias hnt fm qd sunt magis z minus sile eis que nutriunt. Et ita p q nutrimentu est p mixtu habes humidu aereu cu aqueo. Ita qd vtrumq; subtili terreo sit terminatu. Si em hz humidu aqueu tñ hoc erit humectans z no nutriens z auges. Si aut humidu tñ aereu habeat. hoc no erit incorporabile. ppter hoc qd est spuale z euolabit. z ita vt sit subintrās subtile dz esse aereum. z vt sit no euanesces z sit incorporabile et qd nutrit opz qd sit in ipo natura aque. vt aut recipiat z teneat formas z figuras meritoroy. oz qd sit p siccu subtile terreum terminatu. Signu aut illius est. qd taliter comixta optima sunt saporis ac dulcissima. ppter quod etia indigesta vt mustu z fructus enapozat p mu vt adunef. vapore sum hntu aereu cu hnto aque. z ex illis fiat vnus sapor.

Septimum dubium

Utrum eodē mo sensibile se hz ad sensum sicut nutrimentum ad nutrimentu potetia. Solutio. non sed cõuertus

De anima

Aristotelis

h3 mo dū q3 sensibile p se. est ex q̄litate q̄ agit in sensum. et suba est sensibilis p accūs. Nutrimētū at p se z fm subam nutrit. et p accūs q̄le nutrit. Et hui? rō ē q3 substantia nō fit nisi ex suba. fit autē suba nutriti p nutrime- rium. et iō oportet q̄ id qd nutrit p subam per se nutrit. Dulce aut vel amarū p accūs nutrit. eo q̄ subam nutri- menti ipe sapor ostendit eē puenientē vel incōuenientē.

Octauum dubium est

Utrū corpa simplicia pnt nutriri Solo Nō. s3 oia q̄ debet nutriri necessario erūt aiata Qui? cā est. q3 oīne qd nutrit d3 habere poros p q̄s ingressum h3 nutrime- tum. poros at facit calidū. Oportet etiā ptes nutrien- di eē molles p quas possit refundere humidū nutrime- tale. et tales ptes nō hnt metallū z lapides. z iō nō nu- trunt s3 si calia aliqñ vident augeri hoc pringit per ge- neratōem qua materia vicina pueritur ad speciem ip- sorum et nō per nutrimentum

Nonum dubium est

An oia aiata eodem mō nutriant et singulariter plantē et aialia Solo Nō. q3 plāte ex q̄ terrestres sunt. nu- trimenti p̄mā puenientiā accipiūt ex terra. z terra ē eis p ventre. et stomacho. q3 ex terra fugens radix. impurū dimittit et purū attrahit vt sup̄ dictū fuit ppter qd nullū h3 organū nisi poros. nō stomachū et viscera. qd nō tra- hant nutrimentū pueniens de ipsa terra z sine sūū p- tium. qd ē pueniens vni et est pueniens alteri z iō per po- ros fit digestio in eis iuuante calore solis S3 in aialibus nō est sic. q3 oportet in eis ppter mēbroz diuersitatē. nu- trimentū in diuersa digerentia dirigi ppter qd oportet nu- trimentū h3e vias in oē mēbrū S3 generat tres in plā- tis inueniunt nutrimenti diuersitates. Vna ē ex poris directe ascendētibz ex radice. et p hos poros cursus ē nutrimenti. z sūū fere in tota plāta digestio. Et si qd est impurū expellit ad corticē. Et oia talia sic vias nutrime- ti habent vt frequēter sunt magis scissibilia q̄ frangi- bilia. Scdā autē diuersitas ē ex poris trāsueris ex medul- la ad sup̄ficiē venientibz. et hec diuisa sunt radiosa sicut stella q3 vie nutrimenti p circuitū veniūt ex medulla ad sup̄ficiē sicut ex q̄dā centro. Et talia vt frequēter sunt quoqz medulla ē multa et sunt ligna gulosa vel alie plā- te multū attrahētes humiditātē nutrimentales. et hec sunt magis frangibilia q̄ scissibilia. sicut ē vitis z sam- bucus. z qdā alta. et ingeniata est natura in illis. Q3 si haberēt poros directos cū sint pori eoz ampli nō retine- retur humidū nutrimentale vbiqz z auferret. nūc at vbi liber in corporibz eoz nutrimentū retinet. Tercia vero diuersitas est ex nodis. Nodi em̄ talū sunt plantaz q̄ sunt multū p̄caue vel mulce et rare medulle. q3 in talibz radix rara nutrimentū impurū traheret iō nō oportz ip- sum meli? in nodis depurari. Qui? etiā ē alia cā. q3 vir- tus plante puerēt nutrimentū in subam q̄ ē in radice pualescere nō p̄t in stipite plāte p̄cauo z siccō. eo q̄ p̄t tenuitatē defacili siccat a sole. z ab aere. z iō sagax natu- ra multiplicat in eis nodos in q̄bz p̄tus plante susten- sata puerat nutrimentū et nutrit plantam

Decimū dubium est

Quō aialia alio mō nutriunt q̄ plāte Solo q3 in

aialibz nutrimentū necesse ē variari fm diuersitatē p̄tū nutrimentoz. p̄t qd oia aialia sūta in corpe nulla hnt viscē- ra sicut lumbrici terre z qdā alia. Alia at fm q̄ fuerint maioris diuersitatē in cōpositōe corpis sunt etiā fm h- maioris diuersitatis in variatōe alteratōis et digestio- nis nutrimenti. q3 vt i p̄mo perigenseos d3. opoz qdlibz nutriri fm formā. cū q̄ forme p̄tū siles fuerint. etic nu- trimentū nō distributū p distilia. qñ aut forme mēbroz fuerint valde distiles tūc oportet plura in corpibz nutrime- tum eē vasa. in q̄bz nutrimentū p digestionē diuersas ad plurimas formas alteret. Et iō generale est in oī eo qd nutrit. q̄ necesse ē ipm h3e q̄uoz. Quoz vni ē vit- tus nutries q̄ dar spēm. et fm diuersitatē speciez p̄tū nutriti diuersas largit spēs ipi nutrimento. Scdm ac ē instrumentū ipius p̄tū. qd ē calor digestiū? q̄ termi- nat z cōplet nutrimentū. remouēs ipm a. Siacitū q̄lita- ribz et passionibz. Tercū at ē receptaculū nutrimenti in- tra seipm qd receptaculū aliqñ ē manifestū sicut i habē- ribz viscera. aliqñ occultū sicut in plātis z alijs habētibz sūta corpa q̄ sunt qdā aialia in genere vermū repētūz v̄mōbilū aialū. Quartū at ē spongiositas et porosi- tas corpis. q3 alit calore diuidere corp? nutrimentū nō ha- beret nutrimentū vias ad singulas ptes fm spēs determi- natas in corpe. qdlibet em̄ fm spēm in corpore deter- minatum nutritur.

Undecimū dubium est

Scdm quā distributōem nutrimentū distribuit mēbris Solo fm distributōem geometricā et nō arithmeti- cā tā in quātitatē q̄ in q̄litate nutrimenti. De quātitate p̄bat q3 plus dirigit ad magnū q̄ ad p̄uū. z tñ p̄ portōe distributōis seruata qm vnicuiqz tñ dirigit q̄- rum sue quātitati debet. sicut in digitis man? apparet q3 medius plus accipit q̄ auricularis. Et si hec portio nō fuaret puerteret alicui nutrimentū in tumore. et pu- tresceret vel faceret quātitatē enozimē. eo q̄ ad mēbrū plus attraheret q̄ deberet mēbro. z si qd illud in spēm mēbrū puerteret efficeret quātitas enozimis. Si nō con- uerteret tūc tumesceret p̄mū z post in plus puerteret ad man? at mēbrū attractū nutrimentū facit minus mē- brū auferere et deficere cū sufficēter mēbro depedit nō restauraret. Scdm q̄litate at eandē oportet fuare portio- nem qm cū nō oia mēbra sint eiusdē p̄plexiōis. z oportet at nutrimentū assimilari nutrimento oportet q̄ nutrimentū in di- uersa q̄litate distribuat mēbris. fuata tñ portioe illa q̄ dirigit vnicuiqz qd sibi fm p̄tū cōplexione debetur

Duodecimū dubiū ē.

Que ē cā ist? ordinate distributōis Solo Due sūt cause. Vna z p̄mā ē sagacitas nature z sollicitudo q̄ ni- si ordinaret nutrimentū p̄mōi distributōez nō saluaret in spē z p̄tute z figura idiuidui. Proxima s3 cā ē p̄tū p̄tū et istrumentū p̄tū vniuersaliqz fm spēm determi- nati mēbrū. qm p̄tutes dnt fm mēbra. q3 si qdlibet mē- broz eēt aial vt in p̄ncipio hui? dicitū ē p̄tū q̄ est in ipō eēt ei? aia. sicut at dnt p̄tutes ita opoz differre istrume- tum z ē calor nutries in toto corpe. suba qdē vn? z idē fm eēt z rōez differēs z p̄portioat? p̄tū q̄ in mēbro et iō nō trahit nutrimentū neqz puerit nisi fm q̄ portōe natū ē q̄titati z q̄litate z forme et figure vniuersaliqz mēbrū et a tali actu. sequit q̄ nutrimentum portōe q̄

De anima

Aristotelis.

erit diuersitas motus fm illa in q̄ sit p̄uersio Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū est dōm q̄ termini q̄ sunt ad finē q̄ sunt termini p̄culariū op̄er. nō p̄rie distinguūt fm sp̄m op̄atōem efficiētis. et iō cūz tales termini sunt cū dīa nutrire os. nutrire carnē iste p̄ruēs p̄rie nō dīfferunt sp̄e s̄ numero et materia Ad scđm est dōm. q̄ organa p̄rie sunt mēbra officialia. q̄ ad officiū aliqđ sunt ordinata. vt oculus ad visum. Auditus ad audiendū. et h̄mōi nō sunt organa nutritiue potentie s̄ potius materia circa quā op̄at nutritiua in aliqđ organo exstēns vt in epate vel in corde. Vel dōm est q̄ nutritia diuersoꝝ organoꝝ q̄ sunt diuersoꝝ finium sunt diuersē potentie in sp̄e. s̄ nō oportet q̄ diuersoꝝ organoꝝ eundem habentiū finem diuersē sint virtutes.

Xviij. dubium est. Utr

virtus nutritiua habeat motū. Et videt q̄ nō. qz ois motus est ad finē q̄ est in mouente p̄ intentōem vltimā substantiā Substantia autē carnis q̄ est terminus nutritōis fm p̄m. nec p̄ intentōem nec p̄ subam est in potētia nutritiua. q̄ nō h̄z motū q̄ sit ad terminū ip̄m. Maior est manifesta p̄ inductōem. qz mouens p̄physice p̄uertit patiens vel transmutat in suā subam sicut pater de acōne ignis in aquā q̄ p̄uertit aquā in sui subam. q̄ terminus motus ibi fuit in mouente. Mouens autē in arte p̄ intentōem cognitiōis p̄determinat finē. Minor p̄batur. qz aia vegetabilis nec intentōez h̄z nec ip̄a fm subam ē caro. Solo Alberti. Nutritiua h̄z actū et motū q̄ est assilare nutrimentū et vnire substantiē nutritiue. s̄ p̄m^o motus est restauratio dep̄diti in p̄tib. p̄ cibū aduenientem Ad obiectū in oppositū est dōm q̄ suba carnis ē p̄ intentōem in potētia nutritiua et nō p̄ subam. S̄ duplex est intentio. Una est tendēs ad finē tm. sed nō p̄determinās ip̄m p̄ cognitiōem oim p̄tū aiatoꝝ in natura Om̄i em̄ cui attribuit finis attribuit intentio in finē illū. Alia est ip̄ius finis tendēs in finē. p̄determinans ip̄m per cognitiōem et talis est intentio artis. et de tali p̄cedit argumentum.

Xviij. dubium. Quō

virt^o nutritiua op̄at nutritōem siue incoꝝpatōem nutrimenti Solo Per virtute digestiua nutrimentū transmutat p̄mū ex p̄iacentibz passionibz. et assilat mēbris. et p̄ calore naturalē puri^o eleuat sursum ad nutrimentū superioꝝ. et grossius dep̄mit inferi^o ad nutrimentū inferiorum et sic p̄ calidū digestiua fit qđā digestio nutrimenti siue talis digestio fiat in poris siue in vasis. sicut in his q̄ sunt viscera. Est at assilatio triplex Incoꝝpleta et cōpleta. et media q̄ ē inter cōpleta et incoꝝpleta Et huius rō est qz in oī motu necesse est eē mediū in q̄ mutat id qđ mutat an̄q̄ sit in extremo fine. Et postq̄ separati ē a p̄ncipio mot^o. et cū mot^o sit act^o ump̄fect^o eius qđ ē in potētia fm q̄ ē in potētia. oportet om̄e qđ mutat a suba in subam habere tres stat^o. qz vn^o ē q̄ viciniū ē p̄ncipio mot^o. et alter erit fm mediū et terci^o fm finē p̄plemēti qz ois mutatio de extremo ad extremū ē p̄ mediū. p̄pter qđ etiā digestio. cū sit cōpletio nutrimenti p̄ motū. quo transmutat a passionibz p̄iacentibz ad sp̄m ei^o qđ nutrit erit p̄mo iuxta dissilitudinē in q̄ tū ē inchoata silitudo. postea sit in q̄ silitudo ad aucta est et postea in cōpleta silitudine. Et istud p̄z luce clari^o in p̄fectis aialibz qm̄

in illis p̄ma alteratio cibi cocti est p̄ separōem succositate magis pure a fece impura. et purior succositas trahitur ad ep̄ar. et qz aquosa est valde. et aqua humectat plus q̄ nutriat. et auget. et quasi summergat membra Ideo scđa sit depuratio in epate ab aquositate sup̄flua q̄ sic separōe aquei humoꝝis ab eo q̄ magis aeruus terminatus subtili terreo. et in q̄busdā aialibus aquea sup̄fluitas trahit p̄ poros ad vesicā. In q̄busdā redit ad stomachū et fluidā facit sup̄fluitate sicca. et exit eū ipsa. Tercia autē est in venis a q̄ etiā sep̄at sup̄fluitas q̄ redit ad humidā et aquosam sup̄fluitate p̄ viā nutrimenti et hypostasēs facit in vrina. In alijs autē aialibus p̄iungit stercoꝝi et mittit cū ip̄o sicut fit in his q̄ vesicā nō h̄nt. Et illē tres sunt generales digestiones et p̄paratōnes nutrimenti q̄ faciunt nutrimentū sile nō huic vel illi mēbz. s̄ toti coꝝpi. Et siles qđē his sunt in plantis et animalibus silibz. S̄ p̄fici p̄ma statim in tractu nutrimenti a terra. scđa in radice. tercia in stipite et in ramis q̄busdam. et aquositas sup̄flua reludat ex radice et ramis. qz in his sunt generales virtutes nutrimenti alteratēs. In mēbris autē et p̄tibz specialiter p̄siderat^o p̄ficiunt singulares digestiones q̄ assilant nutrimentū vni mēbz et nō alteri. q̄ qđē est q̄ra p̄paratio nutrimenti. q̄ efficit nutrimentū. nutriens p̄res speciales et assilant hęc fm Platōē virtutibz celestibz q̄ qđē sunt vles. mouentes fm vniuersū p̄gruentiā. virtus autē mēbz et assilant virtutibz p̄cularibz q̄ sunt in materia determinata mouētēs. et iste est modus cōmūnis quo assilantur om̄e nutrimentum ei quod nutritur.

Xviij. dubiū Ad quā

sp̄m motus reducitur nutritio. Et videt p̄mo q̄ ad generatōem qz motus reducitur in sp̄m p̄ p̄ncipia sua q̄ sunt materia. forma et p̄uatio. Sed materia hui^o motus est suba. et forma accepta est substantialis. et p̄uatio est abiectio forme substantialis. q̄ motus iste reducitur ad generatōem q̄ est p̄gressio in esse ex potētia suba in substantiā actu Scđo p̄hs dē in libro de aialibus q̄ virtus formatiua et generatiua q̄ est in semine trahit in se nutrimentū. ex quo format organa. s̄ tractus nutrimenti est etiā nutritio. q̄ cū eiusdē sit facere et post destructōnem aliqđ reficere et generatio facit. et nutritio reficit. videt q̄ generatio et nutritio vident esse eiusdē p̄tutis. et nutrire erit idē qđ generare et hoc p̄cellerunt aliq̄ ex antiq̄s dicētes nutritōem nihil aliud esse q̄ generatōnem in p̄te restaurata post dep̄ditōem eius qđ nutrit.

Solo Nutritio non est generatio. qz generatio est in p̄gressio in esse qđ nō est. nulla nutritio est generatio. Maior patz p̄ definitōem generatōis. Minor p̄bat qz nutritio est in p̄gressio in esse nutriti et an nutritioem ip̄m nutritū est in actu. Etia duaz p̄tutū distinctaz p̄ organa nō est idē actus. generatio et nutritio sunt tales p̄tutes. q̄ cū actus generatiue est generatio. et nutritiue nutritio generatio nō erit nutritio. Minor p̄bat. qz generatiua ē in vasis seminarijs. nutritiua vero in corde vel in epate. in quo est vnus tractus nutrimenti p̄ venas meseraicas dicitas a meseron grece qđ est trahere latine Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū dē q̄ aliter est acceptio forme in generatōem et nutritōem. qz in nutritōem est acceptio forme q̄ est in actu. et illa nō est terminus nec p̄ncipiū

generatōis. Et ergo nō est generatio p̄tis. Nec phus hoc intendit s̄ potius generatio est p̄gressio in esse ab solute & simp̄l̄ siue in pte siue in toto qd̄ esse totū fuit in potentia. Sed nutritio est ingressio in esse qd̄ est in actu fm̄ sp̄m̄ et formā nutriti. Et non ponit aliquo modo in potentia nisi ex effluxu et refluxu materie. Et s̄ dicit Albertus q̄ nutritiōem ad formā nouā de potētia educam nō transmutatur sed potius ad formā que est. sed esse nouū accipit sub ip̄a q̄ accipit esse ossis. nerui & carnis. q̄ formā aut̄ fuerūt. Licet subā nutritiōem nunc ad dita nouū esse habeat sub forma ei⁹ qd̄ nutrit. et iō motus nutritiōem nō p̄t esse generatio z tū est motus substantialis. qz in generatōe vt statim dicitū fuit noua forma de potētia educit et esse nouū h̄z id qd̄ generatur. Nec aut̄ nulla forma educit de potētia qz manēs fm̄ formā nutritur et illā formā accipit nutritiōem. Sed neq̄ etiā alteratio dicit p̄t. qz in illa manet subiectū idēz sub diuersis acc̄tibz fm̄ idē esse substantiale. Nutritiōem aut̄ aliud accipit esse substantiale qm̄ mēbris vnitur. Sile aut̄ iudiciū est de eo qd̄ nutrit qd̄ vocat subiectum hoc aut̄ idē manet fm̄ formā nō aut̄ idē oīno fm̄ materiam. Et iō nō generat. qz generatū qd̄ fm̄ materiam manet idē. et fm̄ formā nō idē. Neq̄ alteratum. qz tale fm̄ substantia q̄ sunt materia et forma manet idē. nutritiōem aut̄ varietatē h̄z p̄ influxū et effluxū materie.

Ad sc̄m est d̄m q̄ nutritiōem qd̄ trahit a nutritiua in corpore aiato existente in semine. est alteri⁹ ratio nis q̄ nutritiōem quod trahit a vi nutritiua in corpore animato. Illud vero est in potētia ad formā et speciem organorum quando sunt actu. sed illud est in potētia ad formā et speciem membrorum similitum que iam in actu sunt. et nutrimento adueniente non acquirunt nisi saluatōem. q̄ autem sub dicitur q̄ eiusdem est facere & reficere. Verum est si in eadem ratōe sunt facere & reficere fm̄ formā. sed iam dictum est q̄ nutritiua est tantum reficere fm̄ partes materie effluēs et refluxentes.

Xix. dubitū est Quod

est mobile in motu nutritiōis. Et videt q̄ cibus. qz mobile est qd̄ mouet a forma in formā. s̄ hic nihil cam̄ bit formā. nisi cibus. ergo videt q̄ cibus sit mobile in h̄ motu. Sc̄o Nullū mobile est eiusdē dispositiōis vt loci aut̄ motū et post. sed illud qd̄ nutrit est eiusdē dispositiōis vel loci aut̄ motū & post. igit̄ qd̄ nutrit in isto motu nō est ip̄m mobile. Tercio. Idē nō est mouens et motū. S̄ mouens in hoc motu est ip̄m aiatū. igit̄ nō p̄t esse mobile. ergo relinq̄tur q̄ cibus sit mobile in h̄ motu. Solo Mobile in hoc motu est ip̄m nutritiua. q̄ oīnis motus est subiectiue in eo qd̄ denominat. nutritiō denominat nutritiū. ergo nutritiū nutrit et mouet hoc motu. Tunc arguit sic p̄ locū a piugatis. Nutritiō est motus. q̄ qd̄ nutrit mouet & qd̄ mouet est subiectū motus. q̄ qd̄ nutrit est subiectū motus. Et hoc p̄t. qz nutritiō est influxus nutritiōem. q̄ qd̄ recipit hunc influxū vt subiectū. est subiectū talis motus. Ad obiecta p̄o in oppositū est d̄m q̄ alia rō est in isto motu et in alijs. q̄a iste motus tū ē in p̄tibz materie. z nō ē de forma in formā. Occedit tū bñ q̄ cibo trāsmutat s̄z nō mutat motu nutritiōis s̄ alteratōis q̄ est ad nutritiōem decoctōis siue assilatiōis sicut in. x. vii. dubio dicitū est. Ad sc̄m est

d̄m q̄ nutritiū ē eiusdē dispositiōis aut̄ p̄ fm̄ formā. s̄ nō fm̄ ptes materie. Ad terciū est d̄m q̄ mouēs et mobile nō sunt idē in essentia s̄z bñ p̄t ee vni cōpositus vt aia et corp⁹. z vis nutritiua et corp⁹ nutritiū. Et sic p̄t etiā q̄ agēs trāsmutatōem nutritiōem est nutritum. sed restituens dep̄ditū in p̄tibz materie est virtus nutritiua. in vltimo actu nutriendi et faciēs in hoc actu esse corpus animatum fm̄ materiam.

Xx. dubiū est Quare

neceesse est aial nutriti siue nutrimentū sumere. Solo Quia alias nō posset p̄manere in esse indiuidui. Quō rō est. qz nutritiū oportet esse aiatū in quo sunt opatōes caloris. sp̄s em̄ est vehiculū p̄tutis aie. z sp̄s a calido generant̄ z ip̄i s̄ calidi. Calidū aut̄ oē p̄sumptiū ē sube et dep̄dēs p̄ euaporatōem aliqd̄ ex ip̄a suba. s̄ si d̄z saluari in diuiduū necesse ē restaurari dep̄ditū. In mīnera s̄ lib̄ ar̄ z lapidibz nō d̄natur calidū. s̄z frigidū pot̄ coasgulans z siccū terminās. z iō cū motus frigiditatis sit p̄strictio p̄tū rei ad interiora nō fit aliqua in h̄is dep̄ditio p̄pter quod nutrimento. nō indigent

Xxi. dubium est. Utrū

nutritio sp̄ sit in aial dū viuit. Et p̄mo arguit q̄ non qz d̄t phs in. vii. de aialibz. q̄ qd̄a aialia z qd̄a serpētes p̄t diu viuere sine cibo. z iō latēt in caernis. Et Aut̄ cenna in libro suo de aialibz d̄t q̄ serpētes z p̄chylia que sunt in suis locis sine cibo quatuor mētibz in hyeme nisi h̄il comedūt. Et s̄l̄t visus z heriti⁹ abscondūt se. z v̄za abscondit se q̄n̄qz p̄ quadraginta dies. z aliq̄n̄ p̄ multos mēses. z tūc parit. Argumētū aut̄ illi⁹ ē. qz nō bñ cogno scit̄ de p̄tu v̄se z etiam q̄ filij sui macletū sunt valde q̄n̄ viuit p̄t. Sc̄o sic. Phs vult in libro de somno z vi gilia Quādo cūqz ē aliqd̄ op⁹ pueniēs alicui fm̄ natū ram suā. si excedit t̄ps in q̄ opari h̄z necesse ē ip̄m q̄scere z languescere. sicut oculi op⁹ ē videre. z man⁹ opus p̄actice factibile aliqd̄ facere. si aut̄ excedūt t̄ps in operā do. necesse ē ip̄a q̄scere z languescere. igit̄ a sili cū nutritiua p̄t sit in mēbris habetibz aliqd̄ op⁹. nec ē ip̄az languescere q̄n̄qz z q̄scere z p̄ p̄ns nō inest aial q̄nto t̄pe viuit. Solo Alberti. Sic Ip̄a em̄ nutritiua sp̄ agit in vigilātibz. z in dormiētibz etiā agit sicut d̄t phs in p̄mo de somno z vigilia. z maḡ facit op⁹ suū in dormiēdo q̄ vigilādo. Uñ aialia maḡ tūc nutriunt̄ z au genit̄ rāqz nihil agētia ad h̄. eo q̄ sensus exteriores tunc vacant q̄ aliq̄ mō opatōes aliaz potētiāz remittūt. vt sup̄ dicitū fuit. Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū est d̄m fm̄ d̄m Alberti q̄ cū talia aialia abscondūt se nō q̄scūt in eis nutritiua. nisi fm̄ acceptōem nutritiōem ex terius. s̄z nō fm̄ opatōem interiorē. qz sp̄ vt trahit nutritiōem de mēbro ad mēbrū. vel dissoluit ip̄m et alterat et v̄nit mēbro. z sic q̄ntū ad h̄c motū vite sp̄ agit nutritiua opatōes vite. Ur̄i em̄. h̄irūdines. ciconie. z gl̄res qd̄a. z qd̄a alia q̄ h̄nt calozē digestiū debile z viscosaz humiditatē z pellē sp̄ssam z nō porosum corp⁹ q̄scunt bñ ab assumptōem nutritiōem exteri⁹. s̄z tū idē caloz q̄n̄ tā lūa aialia cibū exren⁹ nō q̄nt. dissoluit nutritiōem. z h̄m midū qd̄ ē circa locū digestiōis. et alterat ip̄m z p̄uertit z attrahit ad mēbra. Talia em̄ aialia voracia sunt z gulosa in estate. q̄ p̄forat caloz aliq̄ntulū. et iō qz cas

De anima

lor eoz qñ pax aut nihil psumit. s; tñ puerit modica alteratoe cibū et remanet in eis multa z indigesta humi-
 dicas et pinguedo magna: opiens interiora oia viscerū
 eoz. et sunt in talibus vene et cetera vasa stricta multū
 ppter debilitate calozis penetratis z pforatis Ideo qñ
 venit frig⁹ extrinsecū hyemis obturant pori pauci. qui
 sunt in corpib⁹ eoz. z tūc modic⁹ calor nō hñs q̄ euapo-
 ret cū fumo humido redūdat ad interiora ad locū dige-
 stionis et generat in eis phlegma abūdans z obstrues
 vias nutritiē. et sic cessat in eis appetit⁹. z desceit ab
 exteriori in q̄stioe nutritiē. Et humiditas grossa eua-
 pozans ad cerebra eoz facit ea qñ ebria et somnolēta et
 iō iacent imobilia z sagacitate nature puidēt sibi de ca-
 uernis. Et hui⁹ signū ē. qz egredietia de cauernis inue-
 niuntur maculēta eo qz psumpta ē in eis humiditas im-
 pinguans ea. Et hoc accidit qñ ē in eis calor adeo for-
 tis qz supfluitates illas p̄ psumere z dissoluere. Si p̄o
 adeo debilis sit qz nō possit psumere tunc indecocta su-
 pfluitas frigiditate intestinoz coagulaf in aruinam. z
 efficiunt magis pingua tpe abscofionis. Et fm qz cal-
 loz p̄ hoc facere tardius vel citius fm hoc est tps abs-
 scofionis eoz longius vel breuius. Et etiā fm quāta-
 tem et viscositate phlegmaris digerendi. Cōmune āt
 tps latentie est in hyeme tpe generatois phlegmaris et
 pigris. Sunt tñ q in estate larēt in locis frigidis sicut
 aues diomedis cuius causa est. qz sunt paucissimi caloz
 ris. et terrestris valde substātie. ppter quod in estate et
 paruo valde tempore latent. omnino em dissoluerent et
 morerent nisi fugerent. latentia in frigidis locis In hy-
 eme autē cōstante exterioris frigore colligitur et adunaf
 calor interior. et tunc apparent. p̄uo tamen tempore. hu-
 iusmodi autē sunt pauca et sunt breuis vite. Quā autem
 aialia p̄dicta lateant probat Albertus per experimen-
 tum de glirib⁹ dicens si in silua fouec p̄funde fiant. et
 terra et palca et lignis superius coopantur plene inue-
 nientur postea gliribus. Et sicut istud accidit in predi-
 cis animalib⁹ q latent et quiescunt ab exterioris nutri-
 menti sumptione. Ita fit in q̄busdam hominib⁹ et p̄ci-
 pue in mulieribus si fuerint imobiles fm locū. Un-
 dedicit domin⁹ Albertus septimo libro aialium trac-
 ratu tertio. Capitulo tertio. Ego vidi mulierē in Lo-
 lonia que sepe sine cibo remansit p̄ triginta dies. et ali-
 quando p̄ viginti. Et subdit Vidi virum melancholi-
 cum qui custoditus et clausus. saluis signaculis sine cib⁹
 bo fuit p̄ septem hebdomadas sed in die semel aut alter-
 nis diebus bibit haustum vniū aque limpide frigide. et
 aliū potum nō accepit. Et hoc quidē ego vidi z signa-
 eula quibus clausus fuit probavi diligenter. Et refere-
 bant mihi viridici de eodem viro qz semp per quinqz et
 quatuor septimanas hoc facere consuevit. Ad secū-
 dum est dicendū qz duplices sunt virtutes anime fm do-
 minum Albertū. Quedā que mouent organa suo pro-
 prio motu anime. et nō nature. vt virtus motiua fm lo-
 cum. et virtutes sensitue. Et quia talis motus non est
 de natura organoz. fm cōpōsitionem et elementis. in-
 ducit penam et laborem organis. et nascitur ex hoc de-
 sideriū imobilitatis et quietis. Alię sunt virtutes q̄
 mouent fm motus organoz. et ille motus est organis
 semp delectabilis. et sic mouent omnes virtutes anime
 vegetabilis z p̄cipue nutritiua. Et ideo dixit Dio-
 nysius phus qz motus generatois nutritibilis est na-
 suram assequens in mouendo.

Aristotelis.

Xxiij. dubiū est Propter

quid est nutritio animali necessaria. Solutio Alber-
 ti. Propter restauratōnem substātie depdite in eo qd
 nutritur. calor em̄ qui agit et spiritus in omnibus ani-
 malis pforatiua sunt prium animati. et exsiccatiua hu-
 midū radicalis quod est in eis. In pforatōne autē pfo-
 rantis cōtinuam necesse est esse depditiōnem. Simili-
 ter depditio. consumptio est et exiccatio humidū. ppter
 que duo sollicita natura ne p̄iret opus eius anteqz ves-
 nit ad p̄fectum. nutrimentū excogitauit vt ex alieno si-
 bi assimilando depditum restauraret. licet em̄ per de-
 pditiōnū p̄tinuū effluxum et restaurantiū cōtinuū in-
 fluxum. multa sit in p̄ribus materie animatoz varia-
 tio. Non tamē sic om̄ia effluunt successiue vt nihil ma-
 neat de substātia radicali que p̄mitus formata fuit et
 substātia seminis. et infusa humido seminali. Sed hec
 potius paulatim depditur. et in animalibus quoz cor-
 pora sunt multe diuersitatis nō restauratur. z cum sicca-
 tur moritur animal. In plantis autē. et animalibus q ue
 habent multum similia corpora. sicut vermes et cancri
 humidū nutrimentale efficitur sicut seminale et p̄rus
 nutritiua est sicut formatiua ppter operatōnis similitu-
 dinem. quonā formatōni in talibus sufficit assimilatio. et
 ideo in talibus membra abeisa regenerātur. Cancrī em̄
 nō habent diuersitate in cōponentibus ip̄m. nisi quo ad fi-
 guram exterioris teste. In planta autē propter huius-
 modi redit frequēter ad eam iuuentus eius. qz virtus
 assimilatiua per idem opus regenerat iuuenes palmit-
 tes vigore p̄ime plantatōis habētes. Hoc autē in his
 animatis que multū dissimilia sunt in membris fieri nō
 potest ppter diuersitate virtutum assimilantiū quarum
 quelibet nō operatur nisi in organo suo. et si abscondit
 organum. amittit calor terminans duas virtutes quib⁹
 bus assimilare et conuertere debet. que sunt virtus
 organi. z virtus potentie anime in organo. que fuerunt
 due p̄tutes ex quinqz virtutibus calozis posterioribus pos-
 sendis compositę.

Xxiij. dubium est.

Utrum depditio sit tantū necessaria in p̄ribus propter
 virtutem calidi cōstituetis. Solutio Non tantum
 ppter illam causam est necessaria. sed etiā vtilis est. quia
 sicut in respirantibus aer diu tentus nō efficitur vtilis
 ad operatōnem respiratōnis. Ita etiā in animatis ma-
 teria dū tena induratur et efficitur inhabilis ad vite
 organice ogatōnes. propter quod resicare et imouare
 oportet. Gestatur hoc animalia dure teste que p̄ abie-
 ctionem teste renouantur fm materiam. specie et forma
 eadem remanente. Significat etiam hoc aues per mu-
 ratōnem plumaz. exteriorum em̄ abieccio et depditio.
 et restauratio interioris materie. signum est depditio-
 nis et renouatōnis. ppter quod etiam cum restauratur
 debilius z ignobilius efficitur propter extraneitate ei⁹
 quod ab extrinseco assumitur ideo per multum temp⁹
 durefcunt corpora. et rigescunt. et infrigidatur in eis ca-
 lidum. et nō est in eis nisi extraneum et aqueum humi-
 dum non nutriens. sed phlegma viscosum. et multum
 efficiens. sicut est in corporibus senum propter quod ru-
 gantur pelles eorum propter frigus contrahens et in-
 b ij

spissans et sic indurans et arefaciens

Xxiii. dubium est.

Utrum nutritio solum fit ad impediendū calorem naturalem ne consumat substantiā. Solutio Nō. quia sū hoc nō oportet membrū per susceptōem nutritiōis nutriri. sed tantū supfundī vel infundī. Et magis ad hoc esset idonea humiditas aque q̄ nutrimentalis. Et hoc manifestū est esse falsum ex supra dictis. Etiam si hoc diceretur nutrimentum nō nutrirēt ex hoc q̄ est potentia caro vel os vel aliud membrum nutriti. Sed potius ex hoc q̄ alteraret vel remitteret intensiōes caloris que est in ipso que omnia sunt absurda. Sed dices Nos videmus multa corpora consumi p̄ famem quando cibus subtrahitur. et impediri consumptiōem cum abundanter cibus sumitur et sic nutrimentum videtur in hoc nutrire q̄ impedit caloris naturalis motū

Solutio Nutrimentū quando membrum nutritur abundanter. fortificat membrum ne cito consumatur et naturalis substantia. et ideo nutriendo et restaurando impedit. et nō ita q̄ supfundatur tantum uel infundatur et ergo per se causa nutrimenti. est restauratio deperditū in eo quod nutritur quemadmodū in dubio vigetis mosecū d dictum est.

Xxv. dubium est.

Utrū in omnibus partibus materie potest fieri deperditio et restauratio. vel in quibusdam tantū. Solutio Substantia corporis humani et etiam cuiuslibet animalis naturalis constat ex duplici humido. scilicet ex humido seminatiquod nō est tantū materiale. sed etiā factiū organoꝝ. et ex illo principaliter fit substantia illa. in qua est prima organizatio corporis. Recipit autē augmentū aliud humidū quod attrahit quasi pro cibo. Et vocat humidum nutrimentale a quibusdā. et tamē nō est adeo consuētus p̄ factura corporis sicut p̄mum. et p̄ hoc virtutes naturales operantes in corpore hebetant in illo In p̄mo igitur humido deperditio nō recipit restauratiōem per humidū eiusdē ratiōis. licet em̄ membra radicalia augmentū et nutrimentū participant per cibū. nūq̄ tamē adeo p̄ueniens potest fieri humidū cibi q̄ efficiat radicale. Et ideo p̄sumptio fit humidū radicalis cōtinue vel in toto vel in parte. et sic nō sufficit corpus animato humidum nutrimentale p̄pter quod necessario inducit mortē et nō potest fieri restauratio. p̄sumptio vero eius impeditur p̄ cōtinuā infusiōem humidū nutrimentalis. Numidum em̄ radicale est illud quod est in ipsis membris radicaliter imbibitū. et est quasi quoddā vas et instrumentū naturale in quo virtutes anime q̄ sunt in organis p̄uertunt humidū nutrimentale attractū in membra. et in cōplexiōe membrorum. sine quo hoc facere nō possunt sicut artifex nō p̄t operari sine instrumento. Inde est si distinguat humidū p̄ locū. triplex humidū reperitur in corpore humano scilicet radicale quod est intra membra radicalia. Et p̄ quod tanq̄ per instrumentū natura operatur in humidū cibi sūm quod est humidū nutrimentale. qd̄ est iam attractū ad singula membra. Et est humidū nutrimentale infusibile a ventis q̄ sunt vie nutrimenti. Et huius exemplū ponit in oleo lucerne cuius qdam pars est imbibita panno q̄ ardet. Et qdam pars attingit vndā

et qdam circumat. Et cū operat ignis agit quiddē immediate in humidū quod est intra pannū. cōtinue et paulatim attrahit humidū circumatans. Et vt nō possit subito consumere humidū p̄mum impeditur a cōtinua infusione olei circumatantis. Et sic naturalis calor cōtinue agit in humidū radicale deperdendo pres eius. s; ne subito possit consumere. impeditur a cōtinua infusione ne humidū nutrimentalis Et ita patet q̄ deperditio fit in omnibus partibus corporis sūm materia si fuerit ex humido nutrimentali siue radicali. sed nō eodē modo fit restauratio licet em̄ restituatur calor ex humido nutrimentali. tamē illud qui fit ex humido radicali p̄hus appellat vas in libro de generatiōe Substantia em̄ organoꝝ. illa fit ex humido radicali. Et ita sicut destructa radice in planta nō fit postea nutrimentū. qz nō est illud quod cōuertit nutrimentū ad naturā plāte Sic destructo humido radicali qd̄ diffusum est p̄ organa. nō erit vegetatiō membrorum radicali em̄ est p̄uertens et actiū p̄ virtutē anime q̄ est in ipso. sed nutrimentale est p̄uertibile tantū. Et sic deficientibus membris talibus formatis deficit vas in quo p̄parari debet materia restaurans

Xxvi. dubium est.

An calor sit instrumentū virtutis nutritiue. Et videt q̄ nō. qz calor est p̄sumptiuus. virtutis autē nutritiue est saluare nutritū. et p̄seruare. cū igitur operatio instrumenti nō debet esse p̄traria operatiōi virtutis. videt q̄ calor nō sit instrumentū virtutis nutritiue Cōfirmatur qz calor nō videt nisi calefacere et dissoluere. In nutrimento autē videmus q̄ ipm̄ coadunat in carnes et ossa. ergo in ipso debet operari aliqua alia virtus q̄ calor Secundo sic p̄hus dicit in. xvi. animalū q̄ humidū est causa vite cū em̄ nutritiua sit ad p̄seruatiōem vite indiuisui videt q̄ instrumentū ei⁹ debet esse humidū Tertio humidū radicale quod est in membris formalibus et radicalibus est p̄uertens et humidū nutrimentale p̄uertibile. cū igitur ipm̄ nō p̄uertit vt instrumentū. vt p̄r q̄ necesse est vt aliqd̄ operetur in cibo ad receptiōem figurarū et specierū membrorum corporis. et hoc nō p̄t esse calor Solutio Alberti Sic. s; necesse est q̄ virtus caloris naturalis q̄ nutrimentū assimilāt nutritio sit cōposita ex quibus virtutibus. Prima est virtus simplicis calidi ignei per quā virtutē habet alterare. Altera autē est q̄ est ex subiecto p̄prio calidi qd̄ est humidū cōplexionale membrū. in q̄ operat calor. et p̄ virtutē hanc p̄gregatā facit digestiōes q̄ est ep̄selis q̄ elixatio naturalis vocat. Tercia autē est virtus quā hz calor ex mēbro sūm q̄ est mēbrū cōpositū q̄ virtute calor mouet ad finē determinatū q̄ est forma mēbri. Quarta autē virtutē hz a celo q̄ virtutē aliquā calor int⁹ mouet cur sol occidit. aliquā extra cū sol oriens signū accipit. aliquā ad superiora nutriti spūs et humore ducit qm̄ sol mediu celi ascendit. Quinta autē hz virtutē principale ab aia. cui⁹ est instrumentū. Sicut em̄ p̄t artificis cōter ē ars et instrumentū. ita etiā p̄t aie et sua ē et instrumentū sui. et p̄ hanc virtutē ip̄mittit sube nutriti spēm vite vt in ipso sicut in p̄prio subiecto actiōes vite exercentur Ad obiecta i op̄positū. Ad p̄mū ē ddm̄ q̄ calor igne⁹ ille p̄sumit et incinerat S; calor digestiū nō agit tūm sūm p̄rietatē ignis s; etiā sūm virtutē aie et celi. Et s; d̄ Albert⁹ q̄ calor digestiū p̄gregas subtile dulce humidū et digregans grossūz terreste. a q̄suz expellēdo. ille ē de natura ignis

De anima

Aristotelis

S calor q̄ ē p̄ncipiū viuificas in pre cū q̄ incōspat p̄ p̄rie dicitur calor celestis z precipue qui est a lumine solis. Calor vero digestiuus ab anima est alterius fm rōne ad speciem carnis z ad sp̄m ossis. z non d̄: vltra calor natu- ralis Et ab anima q̄dem calor est vnus subiecto. sed tri- plex in virtute scz elementi celi z aīne Et ergo phus rep̄- hendit in textu Empedoclem in hoc q̄ dicebat t̄m calozē ignis esse causam augmenti Et p̄ idem patet solutio ad confirmatōem Ad secundū est dicendum q̄ humidum est causa vite vt materia. om̄es em̄ cause longioris vite cō- sistunt in humido z in calido difficulter infriigidabili Ad tertiū est d̄m q̄ humidū radicale est p̄uētis vt vas in quo fit p̄paratio z non vt motor sicut calor

Vicesimūseptimū di.

Utrum nutriens debet esse simile vel dissimile nutrito
Solutio phi. nutrimentū prius q̄ decoquatur est dissi- mile. sed postq̄ decoctum est tunc est simile. Prīmū prob̄- bar phus. quia om̄e nutriens patitur a nutrito. nihil autē patitur ab altero nisi contrariū z dissimile. Scdm̄ patz. qz nutrimentum decoctū incoorporat nutrito. ergo oportz ip̄- sum esse simile sibi. Si autem queras. in quo attenditur ista similitudo D̄m est q̄ fm̄ proportōem ad vñū qd̄ in est vni actu z alteruz habet proximā dispositōem ad ipsuz hoc autē est forma carnis z ossis que inest nutrito actu ex nutrimentū vltimū quod iam est decoctum proximā habet dispositōem ad ipam. Non autē est intelligendum q̄ in istis trāsmutatis maneat eadem q̄litas numero sed sp̄ q̄ facit ad facilitatē trāsmutatis dicente pho sedo de gene- ratione In habentibz symbolū facilior est transitus.

Vicesimū octauū di.

Utrum illud quod nutrit nutritur fm̄ sp̄m z materiaz simul vel tm̄ fm̄ materiā Et videt pho q̄ fiat etiā fm̄ spe- ciem nutritio. Quia quod fm̄ materiā tm̄ est. fm̄ potētiāz solum est z non fm̄ actum. ergo si nutrimentū tm̄ esset fm̄ substantiā. que est potētia nunq̄ nutritet aliqd̄ actu. sed h̄ est falsum. Scdo sic. Quando depditur ps materie in carne. cū forma nō habeat esse nisi in materia necesse est des- trui formā que fuit in illa pre materie. ergo si restauratio fit fm̄ motum depditionis necesse est restauratōem fieri in forma z materia Solutio. absq̄ dubio vt d̄: Altercus nutrimentū non est nisi fm̄ materiam. Eulus rō est. quia id quod nutrit eodem mō manet hodie sicut heri fuit in to- to z in parte. z eadem caro est hodie que heri fuit licet non eadem materia p̄to. ergo nō mutat tale fm̄ sp̄m. Et confirmat. qz d̄: phus q̄ vna ps numero destruit z alla- duent. sp̄s autē stat. z ideo d̄: sp̄m simile esse vase. z ma- teriam aque mense z remense. vase vno z eodem remanē- te. Ad obiecta inoppositum Ad primū est d̄m q̄ nu- trimentū non est tm̄ in potentia. sed in actu. Sed ille act⁹ est idem q̄ plus fuit in p̄tibz nutrit licet non eedez p̄tes sint fm̄ materiā Ad scdm̄ est d̄m q̄ cum depditur species materie non destruit p̄pter hoc sp̄s mebz aīnati corpis Sp̄s em̄ depdita nō fuit necessaria sp̄i. ita q̄ sine ea esse non posset. z p̄t effluere illa z influere alia. sicut per simile oñdit phus in vase z aqua

Vicesimū nonū dubiū.

Que est differētia inter nutritiua z augmentatiua Sed lurio Alterci. quatuor sunt differētie. Prima z p̄ncipalis est. quia nutritiua non accipit alimentum nisi inquantū est potētia substantia membrorū z nō curat de quantitate Aug- mentatiua autē accipit ip̄m inquantū potentia addit quan- titati membrorū. inquantū membrorū quantitas extendit ip̄o addito mebzis. Secūda differētia est. quia nutritiua addit substantiā tibi substantie membrorū. equales fm̄ tres corpis diametros longitudinē latitudinē z profunditatez in om̄ibus hīs equalit depditum restaurans Augmentat̄ rina autē p̄cipue addit longitudinem z ideo indiget q̄ calor suus sit fortior z membra in q̄bus est sint mollia que extē- di possint Quod patz. qz longitudo nō sit maior nisi extē- sis ossibz z hec sunt dura z nō nisi forti calore faciente dis- currere nutrimentū p̄ ipam fieri potest Simil̄ mō non sic extensio siccit̄ indurat̄ sed potius eius quod est humidum fluxibile z ideo non fit augmentū nisi in iuuentute anteq̄ adueniat siccitas nimia que phibet extensionem Et illa est vna causaz quare non semp̄ corpa augent. Nutritiua fo- licet fm̄ om̄e dimensionē nutriat. tamē fm̄ latitudinem maxime nutrit. qz ad illius incrementū nō exigitur nisi ass̄- similatio nutrimenti z additio z nō extensio in ampliorē q̄- ritatem nisi quantū extendit in addito Et hoc frequenter fit in solis mebzis mobilibz que sunt caro z hm̄di. p̄ter hoc q̄ ossa extendantur. z hoc fit calore debili magis q̄ forti. Tercia differētia est. quia nutritiua hebetior instrumento opatur Augmentatiua autē acutiori. cum em̄ calor naturalis sit vtriusq̄ instrumentū. hebes calor est q̄ solum cōuer- tit nutrimentū z assimilat Acutus autē q̄ facit ipsum dis- currere per membra dura. que mollificat infundendo ea acuto humore nutritiuali. z tunc extendit ea. Et huius causa est. qz cū quelibet virtus plus possit in materia pro- pria q̄ in aliena. hebetat calor quanto plus de aliena mate- ria ingerit. z vt hoc melius intelligat Considerandū est q̄ duplici humido indiget om̄e qd̄ nutrit Vñū qd̄em est se- minale qd̄ est aliquid substantie semis. z illud ē p̄riū subiec- tum caloris naturalis Aliud est nutritiuale qd̄ accipitur de nutrimento quod semper retinet aliquid de natura cibi Et ideo semper habet aliquid de extraneo. propter quod non adeo efficac̄ est in eo calor naturalis sicut in primo hu- mido Et quanto plus ingeritur de humido nutrimenta- li quod additur radicali siue seminali ex quo formant̄ me- bra radicalia z quod est infusum eis. tanto plus inspissant̄ et indurantur. z calor plus in eo debilitatur. Et ideo cas- lor qui primo duas fecit in eis operationes. alimenti scilicet et extensionis. tandem propter sui debilitatem et mem- brorum duriciem. non potest p̄ficere nisi vnam que est nu- trire. z ideo tunc stat augmentū Est autem circa hoc con- sequēter notandū q̄ tempus incrementi fm̄ Galienum z Auicennā est tempus etatis puerilis qui sunt calidi z hu- midū propter vicinitatem ad suam originem q̄ est ex calē- do z humido. humidū autem z calidum simul cōiuncta faciunt diffusionem z extensionem. procedēte autem temp- ore exiccatur paulatim humidum in tempore iuuentutis et induratur membra Et licet acutius in iuuentibus sit ca- lidum tamē non est magis in iuuentibus q̄ in pueris. Et de hoc exemplum conueniens dat Galienus dicens si ali- qua caliditas determinare virtutis penetrat in aquam. z eadem in essentia caliditas penetrat in materiā siccat. acu- tior erit caliditas in secco q̄ in hūido. sed non maior. Et sic est de calore puerorū z iuuenū q̄ equis ē. z acutior sit in iuue- nibz q̄ in pueris. z iō in pueris plus de cremore opat p̄ter

molliciem membrorum. et in iuuenibus minus propter eorum durti-
riem. licet color sit equalis. Et huius signus est quod pueri cir-
ca septimum annum ut in pluribus plus quam dimidium proficiunt
sue quantitatis. et ista est tertia differentia inter augmenta-
tionem et nutritivam. Quarta est penes finem utriusque accep-
ta. quia anima sicut et natura non est infinita et indetermi-
nae virtutis. et ideo habita debita quantitate in qua exerce-
re potest suas operationes. non auget ultra augmenta-
tionem animae. etiam si posset bene ultra augere. quia non abundat super-
fluitas natura. sicut etiam non deficit in necessariis. Finis autem
nutritivae est saluare individuum per defectum restaurationem
et hoc necessarium est in toto tempore. et ideo per totam pes-
tationem continue operatur

Tricesimum dubium

Utrum virtus augmentatiua sit in virtus aie vel etiam
aliozum puta inanimatozum. Et videtur primo quod conueniat
etiam inanimatis. Quia secundum philosophum in hoc secundo. Aqua ali-
mentum est ignis. Ignis autem non alit aquam. Et in secun-
do de generatione dicitur quod aqua augmentat ignem. Si
igitur in quolibet augmentato est virtus augmentatiua. ergo
etiam erit in igne quod est quiddam inanimatum. Et confirma-
tur ex definitione augmentationis que est. Augmentum
est persistens quantitatis additamentum. Ad id autem alii
quid magnitudinis ignis quando aliquid in ipsum transfertur.
igitur etc. Secundo sic. Illud augmentat quod efficitur
in maiori quantitate. sed omne rarefactum fit sub maiori quan-
titate. ergo in omni rarefactibili est virtus augmentatiua. et
non tamen in animatis. Solutio. sic si proprie accipiat. quia
tunc proprie virtus augmentatiua facit maiorem quantita-
tem ex aliquo extrinseco quod conuertitur in substantiam rei
augmentate. Ita quod res aucta maneat in sua specie et forma. et
res augens eandem speciem et formam numero accipiat

Ad obiecta in oppositum. Ad primum est dicendum quod aug-
mentatiua virtus accipit dupliciter. Uno modo proprie. et tunc
recipitur tamen in animatis. Alio modo accipit communiter. tunc
quolibet res actiua consumptiua substantiarum sibi oppositarum
et generatiua sue speciei in ipsas de augmentatiua sicut est vir-
tus caloris ignis in igne. et hoc modo de ignis augmenta-
ri. non tamen proprie. quia non eadem numero species ignis efficitur
in maiori quantitate. sed noua species generatur ex materia
aque. et hanc generatorem consequitur maior quantitas ne-
que aqua auget hoc modo ignem ut subintret quolibet partem
ignis. Sed sufficit si addat ei in parte vna ut supra dictum
fuit. Ad confirmationem dicitur quod in vera augmentatione
debet fieri additamentum cuiuslibet per se speciem per subductio-
nem augentis in auctum. Hoc autem non obseruatur quoniam aqua au-
get ignem. Auget autem generaliter accepta augmentatione ad
ignem et non eodem modo. Quia in augmentato oportet esse vim acti-
uam transmutatiuam alicuius in se. et oportet esse naturam rari pos-
sibilem receptiuam. Et oportet tunc adesse naturam sicut terminum
natis illud quod receptum est. et hec tria in nullo elemento re-
periuntur nisi in igne. In augente autem oportet esse naturam hu-
midam subtilis. sicut de partibus in secundo de generatione et corrup-
tione. De humido quod est impletiuum. quia non terminatur eodem
in se. sed bene terminabile est ad terminum alterius corporis. quod
sequitur tangens. Subtile autem impletiuum est in partibus. Oportet
autem augere esse incorpabile aucto. et hoc conuenit tamen aq-
ua non humido aereo. quod non est incorpabile. Ad secundum est dicitur
quod improprie sumitur ibi augmentum in rarefacto. quia nihil est nisi
ibi magnum per exercitum additamentum efficitur in maiori quantitate

Tricesimum primum dicitur.

Utrum omnis additio quanti faciat augmentum. Solutio
non. si accipiat augmentum ut est motus ad perfectam quantita-
tem aiatum. quia fabricantibus vel aliter extenuatis restituitur
pinguedo et quantitas. et tamen non dicimus tales augmentatos
omne enim corpus sicut in predicamento quantitatis dicitur est
habere tres diametros ad rectos angulos scilicet intersecantes
quarum vna est mensura longitudinis. secunda latitudinis. et ter-
tia spissitudinis siue profunditatis. Augmentum autem animato-
rum proprie secundum longitudinem determinatur. eo quod illa fit in pri-
bus radicalibus proportionabiliter. Augmentum autem secundum spissitudi-
nem et latitudinem fit per totam vitam aiatum. et fit magis in sup-
plementis que sunt proprie caro et adiposus. et ille sunt partes
maxime in animatis secundum materiam determinate influentes et ef-
fluentes proprie. Radicales autem magis sunt in ossibus et ner-
uis et arteriis et chondris et ligamentis et corde et epate et pul-
mone et cerebro et testiculis et alijs hominibus partibus in quibus
et per quas anima exercet vite operationes sicut per organa. Ho-
rum tamen augmentum secundum longitudinem determinatur. estis crescit
horum profunditas et latitudo hoc est proportionabiliter longitudi-
nalem. quia aliter pertracta longitudine necesse esset ipsa continuari
et restringi secundum latum et profundum. sicut fit de corio pertracto
et tunc anima in eis vite operationes non exerceret. Augmen-
tata autem quia recipiunt proportionabiliter fiunt et manent per vis-
tam. licet non continue augeantur sed solum tempore iuuetutis

Tricesimum secundum dicitur

bium est. Utrum augmentatio sit vere motus. Et videtur
primo quod non. quia omnis motus est inter contraria. augmentatio
non est inter contraria. non est motus. Vnde probatur. quia
est ad quantitatem. sed quantitati iuxta philosophum in predicamento
nihil est contrarium. Secundo. nullus motus est inter eadem. sicut
incipit quorum vnum manet in reliquo. Augmentatio est inter eadem
ita principia. non est verus motus. Maior est nota. quia
omnis motus abijcit terminum a quo et mouet ab ipso. et sus-
mit terminum ad quem et quiescit in eo. ergo si terminus a quo
est in termino ad quem oportet quod aliquid abijcat et quiescat in
eodem tempore idem mobile eodem motu. Secundo est manifestum
ista ad sensum. quia videmus cum aliquis accipit incrementum
non abijcit quantitatem quam prius habuit. eo quod prius per substantiam
et quantitate est in magno. Solutio. sic. et est motus
secundum quantitatem. et terminus sunt perfectus et imperfectus secundum figu-
ram et magnitudinem debitam corpori aiatum. Ad obiecta
vero in oppositum. Ad primum est dicendum per declinationem mi-
noris. Ad probationem vero dicitur quod quantitati in quantis
est quantitas non est contrarium in genere et in specie quous-
modo ipsa consideratur in predicamento. sed quantitati
considerate ut est perfecta et imperfecta in comparatione ad vi-
res organorum nihil prohibet aliquid esse contrarium. Con-
traria autem inter se est motus non sunt eiusdem rationis
in omnibus motibus. ut in predicamento quantitatis diffuse dicitur est

Ad secundum est dicitur quod licet minus quantum saluetur in
maiori secundum esse materiale secundum quod est terminus motus. tamen non
saluat in ipso secundum rationem perfecti secundum quam erit terminus motus

Tricesimum tertium dubium

Utrum motus augmenti sit ad omnem partem equaliter vel plus ad vnam
quam ad aliam. Et videtur quod non equaliter ad omnem partem. quia principia
licet est secundum longitudinem ut de Aucenna et dicitur est longius

De anima

Solutio Alberti. vis augmentatiua p̄cipue operat̄ ad extensionē oīm membroy radicaliū ad p̄fectam figuraz et magnitudinē ipsoꝝ. 2 fm q̄ illa sunt in toto corpe. ita augmētū est in toto corpe. Sed vltimuz eius fm quod virtus eius determinat̄ est in sursum. fm qd̄ est principū longitūdinis membroy. 2 iō p̄ter nutritiua necessariū fuit ponere istam virtutē. Quia nutritiua nō ponit augmentatiū nisi per se. nec in latitudine. nec in sp̄situdine. Sed per acc̄ dens. quia sc̄z id quod restituit quantū est. non tantū in eo q̄ quantū est restituit. sed in eo quod sub a est

Tricesimūquartū du

bū est An motus augmētū necessario stat q̄nc̄. Et videt̄ q̄ nō. qz p̄tinue addit̄ cibuz cop̄i. 2 sicut nutritiua continue ingerit subam sic augmētatiua videt̄ cōtinue ingerere q̄ntū. 2 sic erit p̄tinue restauratio q̄nti sicut p̄tinue dissolutio. Sc̄do sic Omnis virtus crescit 2 fortior efficitur ad multiplicatiōē p̄tue materie. sicut pars in calore q̄ in maiori igne est maior 2 in minori minor. 2 in aīato quāto plus ingerit de nutritiua tāto maior est materia. 2 tanto maior est calor. Caloz aut̄ instrumentū augmētatiue p̄tutis est. 2 tanto magis augmētabit. Solutio. sic. Quia omne instrumentū virtutis corpe ex nimia opationis frequentia hebetat̄. ita q̄ aliqui impotētius sit. cū igit̄ maxima difficultatis sit extendere mēbra radicalia. p̄ter duriciem illoz. aliqui hebetat̄. 2 impotēs erit ad hoc 2 sic stabit augmētū. Et hoc cōfirmat Albertus tribus rōibus. Prima sumitur ex calore naturali q̄ est in mēbris radicalibz cuius posse in extendēdo limitatū est. Sc̄da est ex p̄te mēbroꝝ radicaliū q̄bus licet addat̄ nutritiua. tū nō sunt extēsi bilia vltra debitā sp̄i quantitātē. Tercia rō sumitur ex comparatione mobilis ad motōrē. hoc est organi ad virtutē anime que est in ip̄o. Illa em̄ in tanta 2 in tali figura virtutis anime p̄portionata est vt nō possit augmentari vltra determinatā quantitātē. Ad obiecta in oppositū. Ad primū est dōm. q̄ non est simile de nutritiua 2 augmentatiua. Quia finis nutritiue est saluare indiuidū. 2 hunc finem non consequitur nisi cōtinue nutritēdo. sicut cōtinue fit deperditio. Finis vero augmētatiue est p̄fectio fm̄ magnitudinis nem̄ 2 figurā organoz. 2 cum cōsequitur illum q̄scit̄ in illo. qz vanū esset vltra mouere. Omnis em̄ virtus q̄scit̄ in fine quādo p̄fecit eam. Ad sc̄dū est dōm q̄ virtus crescit in multiplicatiōē virtutis p̄tue materie. sed non aliene. p̄tue aut̄ materia calozis est suba radicaliū membroy. Substātia aut̄ humidi nutrimentalis ingerit̄ ab extrinseco p̄p̄ter hoc non est p̄p̄tue propria. Et ideo caloz remittit̄ in illo quanto magis multiplicatur

Tricesimūquintū du.

Utrum animal in eo tempore quo auget̄ continue augeatur. Et videtur q̄ sic. qz calor naturalis semp̄ agit cōuertendo nutritiua. ergo semp̄ fit additio 2 in q̄libet hora 2 in q̄libet momento. Et cōfirmat. qz nō esset rō quare nūc potius q̄ alta hora augmētaret̄. 2 p̄tinue. Solutio. nō. vt p̄ p̄ p̄m. viij. physicoꝝ dicentē. q̄ non op̄z si aliqd̄ totum augmentatū sit in aliquo toto tpe q̄ in q̄libet p̄te tps augmētū fiat fm̄ p̄tue p̄portionabile illius totalis quātitatis eo q̄ p̄tue q̄nc̄ totum simul augmētari fm̄ omnes p̄tes sicut p̄tingit tota aqua simul 2 gelari. Ad obiectū in oppositū est dōm. qz calor nō sp̄ addit̄ sed q̄nc̄ disponit vt possit facilius fiat additio. Ad p̄firmatōem est dōm q̄ nō

Aristotelis

eodē mō illud cui addit̄ in q̄libet hora est dispositum. Nō etiā id quod addit̄ 2 fm̄ hoc dicit̄ continuatur additio

Tricesimūsextū dubiū.

Est de instrumento virtutis augmentatiue. Solutio. Est calor q̄ agit in triplici virtute. sc̄z ignis celi 2 aie. 2 illi caloz obedit̄ frigiditas coagulans 2 illis duobz obediunt̄ humidum 2 siccu recipiendo 2 tenendo figuram

Tricesimūseptimū du

bū. Quid vocat̄ rō magnitudinis 2 augmētū euz de p̄bus. Omniū natura p̄stantiū 2c. Solutio. Hoc qd̄ b̄ ratio magnitudinis ab Aristotele vocat̄ p̄portio ab Auicenna. Et sic rō magnitudinis b̄ p̄portio magnitudinis. p̄portio q̄ dem potētē ad actum. 2 etiā p̄portio figure 2 magnitudinis ad formā 2 virtutē forme. Vocatur aut̄ p̄portio potētē ad actum. mensura substātie que est in humido radicali. ex quo fiunt mēbra radicalia ad tantā extensionē fm̄ longum. latum. p̄fundum. Mensura aut̄ illa est in duobz sc̄z in calido actiuo 2 humido passiuo. Calidū em̄ actiuū in se mīne (qd̄ actiuū est in virtute triplicis calozis iuxta iā dicta) debilius est in aliquo semie 2 in aliq̄ fortius. 2 fm̄ h̄ extendit̄ mēbra radicalia in maiore 2 minore diuisione. fm̄ quod inueniunt̄ corpa mulieruz in mēbris radicalibz minorā corpbuz viroz. vt frequentius. Humidū aut̄ passiuum in semie q̄nc̄ est magis extēsiibile. 2 q̄nc̄ minus. Et hoc cōringit̄ tum ex caliditate. tum ex siccitate ipsius. 2 fm̄ hoc fiunt corpa maiora 2 minora. nūc̄ em̄ in infinituz extēsi bilia. Humidū em̄ illud p̄ extensionē non diuidit̄ vltra hoc q̄ possit in eo manere virtus p̄fectiua mēbroꝝ radicaliū que sunt vt vas in corpe animato. Et iō p̄tue q̄ nō diuidit̄ inquantū hoc est diuisibile in infinitum. sed vt semen distri buit̄ p̄ mēbra qd̄ retinet̄ virtutē factiua oīm membroy. Et hoc b̄ p̄portio potētē illius que est in semie ad actum tante magnitudinis vel tante p̄portionis figure 2 magnitudinis ad formā 2 virtutē. Forma est mēsurā tāte quātitatis in organo radicali. in qua p̄tue aia corroborata virtute exerceret̄ opationes suas. 2 hoc vocat̄ a pho rō magnitudinis. Rō augmētū vero vocat̄ p̄portio eius qd̄ addit̄ ab extrinseco. 2 ad finē 2 statū magnitudinis. Radicallia em̄ mēbra ad finē 2 statum p̄uenire nō p̄nt p̄ quātitatē p̄tue substātie. S3 op̄z q̄ multiplicent̄ p̄ alienam assumptam

Dubiū primū circa ter

ciam potentiam anime vegetatiue est istud.

Quid sit illud ex quo fit generatio. Solutio. semen qd̄ reperitur tam in plantis q̄ in animalibus. 2 non inuenitur nisi in animatis. propter quod illa soluz de se sunt generātia. alia autem generant species suas in materia aliena. Animati autem materiā oportet esse preparatā opationibus animati 2 anime. qz aliter non retineret̄ formā 2 substāntiam que est in anima. cum em̄ anima imp̄mat̄ in corpa. 2 corpus sit instrumentū anime nō potest̄ anima causari ab actionibus qualitarum actiuaz et passiuarum corporalium. sicut causantur alie forme. Oportet aut̄ in opatione anime fieri semen animati. vt potentia habet ad aīam propter quod oportet semen accipi de substātia nutrimenti in quo actus 2 opationes suas imp̄ssit̄ aīa. Pro cuius de claratione Notandum est q̄ nutritiua saluat̄ indiuidū p̄ distribuēdo nutritiua ad mēbra. Et qd̄ sup̄fluit mēbris

hoc sequestrat ad membra genitalia q̄ trahit ip̄m sicut ven-
to sa sanguine. Membra aut̄ illa seminaria sunt organuz
virtutis generatiue. sicut cerebrū est organuz virtutis aiā/
lis ⁊ cor virtutis vitalis. Et p̄tus generatiua sita in mem-
bris genitalibz imp̄ant in alimēto sup̄fluo virtutē forma-
tiua que in semis viscositate retenta. q̄n fuerit in debito lo-
co format semē in organicū corpus. Sicut em̄ nutritiua ci-
bo influit sp̄m mēbroz p̄ quā tendit ad mēbra. Ita gen-
italia influit ei virtutē formatiua q̄ format semē in mēbra
corpus organici. Et hoc q̄dem est sup̄fluitas quarte diges-
tionis. supposito q̄ sint quatuor digestiones. eo q̄ sumps-
tum est de nutrimento q̄d passum est sufficienter ab aīa. Nō
aut̄ sufficienter passum est quod nō sufficienter assimilātū est.
et ergo ab vltimo digesto nutrimento opz esse semis deest
p̄nc̄ anēq̄ tamē corp̄ vnatur. Hoc aut̄ est quando illa
quarta digestio cōpleta est in ip̄o. Et ideo tradit̄ peripate-
rici q̄ semē est sup̄fluitas quarte digestiōis a toto corpore
re decisa. ⁊ maxime a capite. a toto q̄dem corpore q̄d est pos-
tentia totū ⁊ quodlibet mēbrz. A capite aut̄ plus descen-
dit q̄ ab aliq̄ vno singulari mēbro p̄pter hoc q̄ aīa in ip̄o
efficit. non vt actus p̄mus corpus. sed vt artifex opans sibi
habitaculū. ⁊ quia in capite virtutes sunt q̄bus aimatus
differt ab inaiato. hoc ē motus ⁊ sensus. ideo a capite ma-
xime descendit. Cuius signū est q̄ maxime opationes cere-
bri debilitant̄ ex multo coitu. eo q̄ venis q̄busdā iuxta tem-
pora p̄cis q̄ vocant̄ spermarice non amplius p̄tingit sper-
matizare. Descendit aut̄ istud semē a mēbris p̄pter sp̄o quo
firatem mēbroz. ⁊ attractiua virtute testiculoz trahit̄
ad vasa seminaria. ⁊ ibi informat̄ p̄dicta virtute. Et p̄pter
hoc virtus generatiua s̄m veritate est duplex. Vna est in
generante que descendit semē attrahendo. ⁊ hec opat̄ tribz
calore. sc̄ q̄ sp̄mofum facit semē vt sp̄mofum sit sp̄ritu
deserit̄ formatiua virtutē. ⁊ hic sp̄s extendit mēbra ges-
nitalia. ⁊ eodem calore cōsumit sup̄flūū humidū seminis.
vt efficiat̄ globosum ⁊ quasi glādiosum vt magis retine-
re possit virtutes imp̄ssas ⁊ melius retineat figuras mem-
broz in se efficiatas. Opatur aut̄ seip̄a virtus generatiua
influyendo virtutē formatiua que est in semē. sicut ars est
in materia artificiat̄. ⁊ opatur humidū cibali sic materia.
et opatur ventositate sicut instrumēto extendēte membra
genitalia ad actum coitus ⁊ eijciendo semē a masculo in fe-
minam Ventositas em̄ appellat̄ semen ad locum debitum
Alia aut̄ generatiua est in semē que est virtus formatiua
duo habens instrumenta et duas materias et duo opera
Unum q̄dem suoz instrumentoz est calor seminis qui
triplici virtute est informat̄. Quaz vnā habet a substā-
tia inquantū est calor. ⁊ illa est virtus dissolutiua ⁊ subleua-
tiua ⁊ alteratiua semis. Secūda aut̄ est virtus celest̄ qua
virtute opatur ad vitam ex potentia motionis celi. Terc̄
ia est virtus anime cuius ip̄e calor est instrumentū vir-
tute qua inducit formas organoz ph̄ysici corpus potētia ex-
ercētis opa vite. vt supra dictū fuit. Habet etiam sp̄m in
fra sp̄mā corpus p̄tentū p̄ instrumēto p̄ que vehit in om-
nes pres semis suas virtutes Duo aut̄ humida sunt ma-
teria in q̄bus hec opatur Vnū q̄dem est in suba seminū. ⁊
hoc est p̄ncipale Aliud aut̄ est attractū vt addat illi. hoc est
humidū sanguinis mēstru. loco cuius infans q̄rit cibum
cum a matrice separatur. ⁊ hoc humidū est supplementū q̄d
addit̄ hūido semiali vt sufficiat formatōm mēbroz. Duo
aut̄ opa sunt vnū q̄dem mēbroz formatio. alterū est q̄d
attribuitur mēbris sicut numerus mēbroz ordo. sit̄. aspi-
tas. lentitas. ⁊ cetera h̄mōi q̄ mēbris attribunt̄. Et sic p̄z

ex quo fit generatio. qz ex semie quod fit ex nutrimento

Secundum dubium

Utrū generatio sit ex eo q̄d est actu ps aiati pura ex carne
Solutio Albi. nō. Qd ostendit̄ quatuor rōibz. Prima
est. qz caro vel aliud q̄d est actu ps corpus aiati nō est potē-
tia corpus animatū nisi p̄us a sua forma corumpat̄. semē
aut̄ est potētia totū corpus animatū. Seda est. qz illud q̄d
est actu ps non decidit̄ ab aiato nisi cuz magno dolore. se-
men aut̄ separatur cū maxima delectatōe sicut ⁊ oim super-
fluitatū eieccio cū delectatōe est Tercia actu ps nō decidit̄
a toto corpore. vt in p̄cedētī dubio tactum fuit. Quarta
qz videmus oculis nostris semia plantaz neqz lignuz esse
neqz folia. neqz radice. sed semia maturata. Et videm̄ ses-
mina aiatiū non esse carne. neqz os. sed humore albu. igit̄
non p̄t esse ps corpus aimati Sed diceres quō tūc p̄t ee
generatio vniuoca. vt ex planta planta. ex hoīe homo Ad
quod dōm est q̄ generatio d̄z vniuoca vel equiuoca quan-
tū ad generā s̄ p̄mū effectiū. quod decidit̄ a se semē. hoc
em̄ dat virtutē formatiua semini. ⁊ sic fit ex plāta planta. ⁊
ex homie hō. In oibus q̄ aiatis sperma a sup̄fluo quarte
digestiōis cibi est Dicit̄ aut̄ a sup̄fluo generari. eo q̄ genes-
rat̄ a sup̄fluo indiuidui. ⁊ ergo q̄dū magno cremēto ind̄-
get indiuidū semen nō descendit̄ Et huius signū est q̄ aīa
lia multi cibi multū h̄mō desideruz ad coitum. sicut homo
et equus ⁊ alia pua q̄ p̄ortōe suoz corpoz multū accipiūt
cibū. sicut passer. s̄r mus ⁊ h̄mes multū ponūt in seie.

Tercium dubium est

An generatiua d̄z finis a quo est denoiatio inter vires aīe
sensibilis. Et videt̄ q̄ non. qz finis est in q̄ quiescit̄ efficiēs.
generatiua aut̄ p̄ncipiū h̄z morus post quā mouet nutri-
tiua ⁊ postea augmētatiua p̄ducendo ad debitā quāritatē
tem. ⁊ sic illa erit finis. Seda Si generatiua est finis tūc
d̄z p̄neri inera efficiētē. generatio aut̄ semp̄ est ad alēz
et nō ad idem. igit̄ nō est finis. Solo. sic. vt d̄r ph̄s in
textu. qz a generatiua denominat̄ aīa vegetabilis ⁊ d̄finiūt.
Cuius rō est. qz nutritiua non attingit nisi restauratiōē
materie indiuidui p̄ nutrimentū ⁊ cuz materia nō sit finis
nutritiua nō p̄t esse finis. Et idē iudiciū est de augmētati-
tiua que cōducit ad p̄fectōem ⁊ figurā quantitatis q̄d acci-
dit substātie. ⁊ ideo nō est finis. Generatiua aut̄ ad salutē
forme ⁊ sp̄i (que simpl̄ est finis) ordinat̄. ideo d̄z finis Et
hoc est in his in q̄bus est vegetatiua vt sp̄s. sicut in plan-
tis solū Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū est dōm q̄
generatiua q̄scit̄ in sp̄e ⁊ post sp̄m nō est motus aliquis
ad sp̄m. s̄ nutritiua est ad restauratiōem p̄tis materie et
augmētatiua ad p̄ductōem debite quāritatis. ⁊ sic licz in
eodē sequant̄ generatiōem tū qz nō sit̄ ad idē nō impediūt
qn generatio sit finis Ad scōm est dōm. q̄ generatio in
eodē vniētē p̄cedit nutritiua ⁊ augmētatiua. qz vniēs p̄t
mo accipit̄ ee viuū p̄ generatiōē. q̄ habito ip̄m q̄ ad p̄ma-
nētā in tali ee. ⁊ q̄ ad q̄ntitatē eide debita s̄m sp̄m suā cō-
mitit̄ nutritiue augmētatiue S̄z gnatiua in gnante q̄d ad
alēz in eadē sp̄e seq̄r nutritiua ⁊ augmētatiua ⁊ substā-
unt ei nutritiua ⁊ augmētatiua. Et hec gnatiua h̄z duplicē fi-
nē. Vnū que seq̄r in motu vno q̄d gnā vni. Aliū que p̄t
quā in oibus motibz q̄ est salus sp̄i p̄ successiōē in oibz

Quartum dubium

Utrum generatio sit eiusdem speciei in omnibus generantibus. Et videtur quod sic quia potentie distinguuntur per actum et obiecta. In omnibus generantibus est ex superfluo nutrimenti. Et videtur quod in omnibus sit eiusdem rationis generatio. Secundo non quia puenientia actus et obiecti in omnibus non est nisi in genere. quia non est eiusdem speciei superfluum ex quo est generatio in plantis et animalibus. nec in vna specie plantarum et in alia. et sicut motus est in forma inducta per actum. Et propter hoc in illis quibus eiusdem speciei est generatio eiusdem speciei. Quod autem non est eodem modo generatio in animalibus et plantis. quia virtus generatiua talium non est tamen in semine. et etiam in radice et ramis. Succus enim in talibus propter similitudinem corporum eorum. vbiq; virtute seminis habet et ideo vbiq; est generatio principium. et est in eis multi forma generatio. Sed in animalibus non est sic ut supra patuit. et per hoc patet responsio ad obiectum

Quintum dubium.

Quare virtutes anime sensibiles vocantur naturales cum tamen anima quibus etiam vegetatiua eleuata est supra naturam. Secundo Albertus Vegetatiua proprie dicitur non motus ad animam sensibilem et rationalem tunc vires anime vegetabilis dicuntur naturales. eo quod non nisi per instrumenta principum corporum naturalium operantur. et ad naturam in individuo vel in specie seruanda. Secundo motus accipitur in se et sic est perfectio corporis organici extrinsece eleuata supra naturam. sicut alie anime. et ideo licet nutritiua sit diffusa in toto corpore. propter hoc quod vbiq; saluat indiuiduum. Et sicut augmentatiua eo quod omnibus diametris. et precipue longitudini principalem addit. et generatiua in plantis. tamen in animalibus perfectissimas habet virtutes sedes habet determinatas a quibus influunt suas operationes in corpus. Et sedes quidem nutritiue precipue est epa tunc calore suo alteras et ad membra dirigens cibum. Sedes autem generatiue est in testicularis masculorum et feminarum.

Terminatis autem his dicamus consequenter de omni sensu.

Utrum est tertius tractatus huius libri. qui est de potentibus sensibus exterioribus. Et diuisus in duas partes principales. Quia prima parte determinat de sensu et sensibilibus in communi. et secundo de sensibilibus in speciali. Et hoc libet. Quia sensus visus. Quo ad primum continuat dicere dicendum dicitur. Determinatis his virtutibus anime vegetabilis que sunt actioes anime quas anima operatur. eo quod potentie vegetatiue sunt actiue. Primum est de omni sensu vltimum et in communi. Et postea in particulari de quibuslibet. quia hinc exprimitur processus que ponit. per in primo physico.

Sensus autem in ipso moueri aliquid et pati accidit. sicut deum est. Videtur enim quod alteratio esse. Autem autem quidam et simile a simili pati. hoc autem quomodo possibile et impossibile dictum est in vniuersalibus rationibus de agere et pati.

Hic philosophus aggregat principale propositum dicens quod sensus non est de genere potentiarum actiuarum. sicut potentie vegetariue sed est virtus passiuua. Et hoc probat philosophus tribus rationibus. Prima est. Illa virtus est passiuua que consistit in moueri et pati a suo obiecto. quod forma sua agit in organo sensus. Sed sic est de sensu. quia sensatio videtur esse quidam alteratio licet non sit vera alteratio. Alteratio vera est cum quadam passione. ergo sensus est virtus passiuua. Quidam autem philosophorum antiquorum possunt passionem non fieri nisi sibi a sibi. et alij dicunt non fieri passionem nisi quoniam contrarium patitur a contrario. Quomodo autem ista dicitur sunt possibilis vel impossibilis deum est in primo de generatione et corruptione. vbi posuit philosophus rationes naturales de ipso agere et pati

Habet autem dubitationem propter quod sensum ipsum solum non sit sensus. Et quare sine his que sunt extra non faciunt sensum inextinguente igne et terra. et alijs elementis que est sensus per se autem secundum accidentia his. Danieli festum est quod sensum non est actu. Sed potentia tamen vnum non sentit sensus sine sensatio sicut probustibile non proburitur a se ipso sine combustione. comburere enim seipsum et nihil indigeret actu ignem esse.

Hic philosophus ponit secundam rationem ad idem dicens. si sensus esset virtus actiua. tunc sentiret sensibilia que sunt in organo suo nullo extrinseco mouente. Sunt enim in organo sensus. ignis. aer. aqua. terra. que sunt sensibilia. His autem actiua et se perfecta est ad agenda. nec indiget aliquo extrinseco. Questio igitur qua queritur. quare sensum non sunt sensus. Ita quod sensus sentiret seipsum. non potest solui nisi dicatur sensus virtus passiuua. Unde dicit philosophus quod manifestum est etiam dictum quod sensus cum sit potentia passiuua non est actu sine presentia sensibilibus extra. Et hoc patet per simile de combustionibili. Sicut enim illud secundum se id est sine combustione acceptum non combureretur. quia aliter si sine illo combureretur combureret seipsum. et hoc esset acsi ligna composita facerent per se igne sine aliquo igne. incendente ea in actu. hoc autem est impossibile. Similiter sensus etiam non potest perfici secundum sentire in actu sine presentia sensibilibus quod agit in ipso forma suam. ut mediante illa sentiat in actu. Patet ergo quod quilibet virtus sensitiua mouetur et patitur a suo obiecto.

Quomodo autem sentire dicimus dupliciter. potentia enim audiens et videns. audire et videre dicimus. esse forte dormiens aut iam operans. Dupliciter vtiq; dicitur et sensus vtiq; hic quidem sicut potentia. ille autem sicut actu. Similiter autem et sentire quare quod potentia esset et quod actu.

Hic philosophus ponit tertiam rationem qua ostendit quomodo sensus procedit de potentia ad actum dicens. Sicut enim omne quod est potens potentia passiuua dicitur dupliciter. ita et sentire dicitur dupliciter. Primum enim idem est quod sensum habere. sicut visum vel auditum. etiam animal secundum illas potentias non operatur. et hoc modo dicimus eum sentire forte et quod dormit. qui licet sensum habeat in habitu. habet tamen eum ligatum. eo quod somnus est vinculum sensuum. et ideo remotiorem habet potentiam ab actu videndi dormiens quam ille qui est in obscuro. secundo dicitur sentire sensu vti. Et ita sicut dupliciter dicitur videns et audiens. Hoc est visum habens et non vtens. et auditum habens et non vtens. Autem vtens visu vel auditu quando actu habet speciem visibilem et audibilem. sic vniuersaliter dicitur sentiens dupliciter sensum habens in habitu complotero. non tamen hinc speciem sensibilibus secundum actu et dicitur sentiens habens speciem sensibilem. et hoc est vtens sensu et operans secundum ipsum. et sic sensus est virtus passiuua et primo in potentia. et postea per speciem sensibilibus sui fit in actu.

Primum quidem idem igitur tanquam sit idem pati et moueri et agere dicimus. et namque motus est actus quidem imperfectionis tamen sicut in alteris deum est. Quia autem patitur et mouetur ab actiuo et actu ente. vnum est quidem tanquam a simili pati. Et autem ut a dissimili sicut diximus patitur quidem enim quod dissimile subiiciens. passiuum autem sicut esse

Hic phis rñdētatire obiectiōni qua possēt aliq̄s dicē
re. Sēnsatio illa sit q̄n̄ sēnsus actu patit. Hūc autē dicitū est
q̄ sēnsatio sit q̄n̄ sēnsus est in actu. Ad quā obiectiōnē. p.
rñdēt q̄ sēnsus etiā sit in actu p̄ aliquā passiōnē. q̄ in phy
sics manifestū ē q̄ eadē ē foza fm̄ quā agēs agit 7 paties
patit. q̄ q̄ obiectū est agēs 7 potētia paties. iō est eadē for
ma p̄ quā obiectū agit 7 ipa poña patit. Et ex isto p̄z solo q̄
stionis sup̄ius more. An scz passio 7 actio fiant a silt v̄ d̄is
silt. q̄ patiens in principio 7 an̄ terminū actōnis est agēt
d̄silt. eo q̄ nō h̄z agētis formā in qua pp̄ie est siltudo. s̄z
postea a actione p̄pleta agēs 7 paties sunt siltia. q̄ h̄nt eā
dem formā. 7 sic sēnsus p̄mo 7 in potētia ex̄ns est d̄siltis
obiecto. sed postea 7 in fine est obiecto similis. sicut hoc v̄s
dētus in omni actione

Diuidēdū autē 7 de potētia 7 actu est. Nunc
em̄ simplr̄ dicamus q̄ habemus de ip̄is. Et q̄
dam em̄ sicut sciens aliq̄d. Sicut si dicamus
hoiēm q̄m̄ hō scientiū est. 7 habentiū scientiaz
Est autē sicut iam diximus scientē habentē grā
maticā v̄terq̄z at̄ hōz nō eodē modo possibilis
est. Sed hic q̄dem q̄m̄ genus huus. 7 materia
est. Ille autē q̄z volens considerare possibile est
p̄siderare. nisi aliq̄d phibeat exterius. Jam at̄
cōsiderans actu ens 7 pp̄rie sciens h̄c lram̄

Hic phs occasione dicitōz 7 p̄ maior̄ intelligētia dīcen
doz dīstinguit de potētia 7 actu. 7 hoc simplr̄ 7 v̄l. q̄z cer
tificatiue de eis dicere p̄tinet ad primū phm̄. Et hoc facit
ad ostēdēdū quō sēnsus ducit de potētia ad actū. Et p̄t
mo dīstinguit de potētia q̄ ad intellectū ostēdens quō intel
lectus dīversimode ex̄ns in potētia dīversimode ducit ad
actū. Sc̄do applicat hoc ad sēnsus. Quo ad primū d̄t q̄
duplr̄ d̄t aliq̄d esse in potētia. Uno mō potētia indisposi
ta. 7 sc̄do potētia disposita p̄fectione p̄ma. sicut dicitur? ali
q̄n̄ hōiēm i potētia scientē. q̄z nihil h̄z nisi naturā ad sciētā
ordinatā. quo mō hōiēm dīcimus potētia scientē. quia est
n̄al dīsciplinabile. Et hec potētia q̄ est an̄ p̄fectione p̄mā
sive an̄ habitū h̄z gradus duos. q̄z p̄t esse remota 7 pp̄m̄q̄.
Remota q̄dem sicut dīcimus potētia scientē eū q̄ nouit instrumēta 7
p̄ncipia q̄bus accipit scia. q̄ dīscens a doctore nō accipit
Sicut q̄ de q̄libet p̄tingit affirmare vel negare 7 de nullo
silt. 7 q̄ oīne totū sit maius sua p̄te. Et q̄ vni 7 eidē cōlta in
ter se sunt equalia. Quibz scitis nō p̄t hoc scitur ars. l̄s
ter eis ignoziatis nō p̄t ars sciri. Et idē est in practicis. sic
si dicamus infantē potētia esse scriptorē. 7 dīcimus? potētia
esse scriptorē eū q̄ nouit pennā 7 calamarūz tempaturā in
caustū. 7 h̄mōt alia scripture instrumēta. Alio mō dīcimus?
potētia scientē eū q̄ iam h̄z habitū scie. q̄ habitus potētie
siltis est somno in eo qd̄ nō agit. sicut dīcimus scientē 7 nō
cōsiderantē esse potētia scientē. 7 iste h̄z potētia p̄pletam
p̄ actum primū. q̄ somno siltis est quo mō habentē grāma
ticā 7 nō grāmaticantē dīcimus esse in potētia. Inter has
autē potētiās multa est dīna. q̄z ille q̄ p̄mo mō est in poten
tia d̄t in v̄terq̄z gradu esse in potētia sciens grāmaticā v̄l
aliam sciam fm̄ potētia materialē adhuc imp̄fectaz. que
t̄n̄ fm̄ genus primū est subiectus scie vel alterius habitus
ad quē ordinata est potētia Ille vero q̄ sc̄do mō est in potē
tia id est q̄ h̄z potētie primā p̄fectōem ad modū somni d̄t
sic potēs. q̄z p̄t agere fm̄ habitū quē h̄z q̄n̄ voluerit. Das

bicus em̄ est quo qd̄ agit aliq̄d eū voluerit si nihil eū extē
rius 7 p̄ accūs phibuerit. sicut dolor vel ebrietas. aut aliq̄
h̄mōt. Et silt mō actus d̄t duplr̄. scz fm̄ actū primū 7 fm̄
actum sc̄d̄m. 7 sic habēs habitum d̄t actu sciens. s̄z cōsides
ransiue fm̄ habitū opans pp̄rie d̄t fm̄ actum sicut actuali
ter sciens. eo q̄ sc̄z h̄z p̄ modū vigilie. v̄t supra in p̄ncipio dī
ctum fuit de actu p̄mo 7 actu sc̄do

Ambo q̄dem igit p̄mi fm̄ potētia scientes
sunt. Sed hic q̄dem p̄ doctrinā alteratus est 7
multoties ex cōtrario mutatus habitu. Hic
autē ex eo q̄ habet sēnsus aut grāmaticam non
agere in agere alio modo

Hic phs ostēdit quō differēt sit reductio de ista duplr̄
ei potētia ad actum Dīcēs q̄ h̄i q̄ p̄mo mō sunt scientes.
ambo vocant̄ scientes fm̄ potētia. sed differēt Quia ha
bens habitū fm̄ potētia materialē 7 imp̄fectā em̄. non d̄t
sciens nisi q̄n̄ p̄ doctrinā est alteratus. 7 multoties ex p̄tra
rio in habitū sciētē mutatus. opz em̄ multoties dīscens
mutari. mō ex ignōtia in dispōem. mō ex dispōem in dispō
tionē. anteq̄ sit in habitū p̄pleto Quā autē dīcimus q̄ p̄
mo mō ex̄ns in potētia ex p̄trario venit in habitū p̄ tanto
dicitū est q̄z h̄z dispositio fm̄ id q̄ est nō sit p̄traria habitus.
em̄ est p̄traria fm̄ suū modū essendi. eo q̄ ipa est facilis mobi
lis euz em̄ habitus sit q̄ltas stans p̄pleta 7 immobilis. Ig
norantia etiā large accepto p̄trario d̄t in p̄posito scie cōtra
ria Qui vero h̄z habitū fm̄ actū non sic mutat de contra
rio in contrarium p̄ corruptōem alicuius sive abiectionem
sed magis de non agere in agere sive de ocio in actuz ex̄ns
in hoc sūm̄ lis dormienti.

Non est autē simplr̄ agere neq̄ pati S̄z aliq̄
q̄dem corruptio q̄dam a contrario Aliud autē
salus magis est eius quod est in potētia ab eo
quod est scz actu. Et similiter sic sicut potētia
se habet ad actum

Hic phs ostēdit q̄ p̄cedens de potētia remota ad actū
non alterat alteratōe pp̄rie dicta. dīcēs q̄ duplex est altera
tio sive passio. q̄dam est corruptiua. que est a p̄trario agen
te remouēte potētiā formā sibi cōtrariā. Sicut est videre
in alteratōe sive passiōe qua patit aq̄ ab igne. 7 p̄ talē alte
ratōem non p̄cedit ex̄ns in potētia remota ad actuz. sicut
scia nō generat in intellectu p̄ remotōnem alicui? forme
cōnaturalis intellectui. Alia est alteratio p̄fectiua que ē sa
lus et p̄fectio alterari. 7 tali alteratōe bñ alteratur p̄cedēs
de potētia ad actum

Speculans em̄ sit habens scientiā. qd̄ verē
non est alterari. in seipm̄ em̄ deductio est v̄l ad
dītio est in actū. aut alterū genus alterationis
est. v̄n̄ non bñ habet dicere sapientē euz sapiat
alterari sicut neq̄ edificatōrē cum edificat. In
actum q̄dem igitur ducēs ex potētia ente fm̄
intelligere 7 sapere nō doctrinā sed alteram ha
bere dēndiatōem iustum est. Ex potētia autē en
te addiscens 7 accipiens sciam ab actu ente et
didasculo. aut neq̄ pati dīcendū sicut dicitur
est. aut duos esse modos alteratōis. 7 eam que
in priuatiuas dispositiones mutationē. 7 eam

que in habitus naturam.

Hic phs inquit An reductio de potentia p̄m̄ q̄ ad actū fiat fm̄ alteratōem dicēs q̄ h̄ns iā habitū nō cor̄rū p̄t fm̄ aliqd̄ qd̄ in ip̄o sit qm̄ venit ad op̄atōem. s̄z poti⁹ venit ad id qd̄ ē saluās habitū. qz habit⁹ p̄ op̄atōes saluānt eo q̄ op̄atio est silis tali potētie habituali. et ergo speculās siue fm̄ sciam opans aut nō alterat. Aut si alteratio dici debeat alter⁹ gen⁹ dicet alteratōis. eo q̄ nihil in eo abijcit aut generat s̄z poti⁹ habit⁹ q̄ iā ē p̄firmat⁹ z saluānt eo q̄ speculatio nihil aliud ē nisi habit⁹ q̄ inducit in seipm̄ h̄ ē in ea q̄z spēs iā insunt. Et ex his venit i actū q̄ ē op̄atio sicut est videre in exēplo architecti qui h̄z habitū edificādi z p̄ducit habitū in seipm̄. h̄ ē p̄uer tendo se ad ea q̄ sunt in habitu vt fundamentū lapides ligna. et ordinat ea z ip̄etū facit ad op̄. et tūc nihil no. ut acq̄rit. s̄z idē habit⁹ p̄firmat. Cū igit̄ alteratio sit ali⁹ cuius noue forme inductio. iste nō ē alterat⁹. vel erit aliud gen⁹ alteratōis. q̄ alterari d̄: q̄cūq̄ mō se alter h̄ns nūc q̄z pus. Cū nō bñ se h̄z dicere sapientē cū fm̄ op̄ationē sapiat alterari. sicut nec edificatōrē bñ dicim⁹ alterari qm̄ fm̄ actū edificat. Cū em̄ aliq̄s ex habitu in actum seducit. nō ē iustū vt talis ductio i actu vocef doctrina siue doctrinatio. hoc ē doctrine acceptio. S̄z op̄z q̄ habeat aliā denoiatōem. S̄z qm̄ sit mutatio ex eo qd̄ ē potētia materialis sciēs z ē sciam accipēs a didascholo siue doctore. q̄ actu h̄z ea illud ē pati potius vel alterari oportet q̄ uti duo aut nō dicant alterari abo simplicif. Aut si abo alterari dicant tūc op̄ret q̄ nō sit vn⁹ mod⁹ alteratōis in vtroq̄z s̄z vnus alterat⁹ in p̄uatiuas disposiciones z in habitu et ignorātia. et alter solū. qz nō vno mō se h̄z p̄siderās z nō p̄siderās fm̄ habitū que h̄z absq̄ eo q̄ aliqd̄ noui generē in ip̄o vt aliqd̄ eo. q̄ iustū abijciatur. Vex. ē tñ q̄litercūq̄ dicam⁹ de potētia siue p̄ma siue scōa. neuter alterat⁹ alteratōe p̄p̄issime dicta de q̄loq̄ phs. vii. p̄hysicoy. dicēs q̄ solū est ad qualitates tēcie speciei.

Sensitiuū at̄ p̄ma qd̄ mutatio sit a generāte Cū at̄ generatū est h̄z iā sicut sciam et sentire. Q̄ aut̄ fm̄ actū similt̄ dicat̄ ip̄i p̄siderare

Hic phs illud qd̄ dictū est de duplici potētia q̄ intellectus in potētia est et dicit̄ diuersimode ad actū. appli cat ad sensuz dicēs q̄ mutatio potētie sensitīue ad p̄mā p̄fectōem suā ē a generāte. Quēdā em̄ potētiāz app̄hensiuāz cōplēt p̄mā p̄fectōe a natura. z qd̄ p̄ experiētū et studiū. A natura qd̄em sicut potētia sensitīua ad sentire. p̄ experimentū aut̄ et t̄pus sicut intellectīua. ab ip̄o em̄ generāte dante formā sensitīuā. dat̄ etiā act⁹ p̄t mus sensus q̄ sensus sentire poterit qm̄ voluerit quādo nihil ē p̄hibēs extra. Qd̄ addit̄. qz mediū aliq̄ dispositō impedire p̄t sensum. et absentia sensibil̄. sicut z scie h̄ns habitū p̄siderare poterit qm̄ voluerit qm̄ nihil ē extra p̄hibens. cū igit̄ generatū est cōplere sentīes. tūc iā h̄z habitū p̄ficiētē sensum. p̄mā p̄fectōe. q̄ ē sicut scia q̄ p̄t mus act⁹ in intellectu. Sentire at̄ fm̄ actū est scōa p̄fectio que est quādo recipitur species sensibilis in sensu sicut considerare ad scientiam.

Differt aut̄ qz hui⁹ qd̄ accidētia op̄atiōis extra sunt. sensibile et audibile. Silt̄ aut̄ et reliqua sensibilū. Causa aut̄ est qm̄ singulariū q̄ fm̄ actum sensus. Scia aut̄ v̄lum. Hec em̄ in ip̄a q̄

dam mō sunt aia. vnde intelligere in ip̄a est cū velit. Sentire aut̄ nō est in ip̄a. Necessariū aut̄ est esse sensibile. Silt̄ aut̄ et hoc se habet in scientijs sensibilū. et propter eandē causam. qz sensibilia singulariū sunt. et exterior̄. Sed de his q̄ dem certificare tēpus fiet et rursum

Hic phs ostēdit quō intellectus et sensus differēt reducunt ad actū. dicēs q̄ illa q̄ sunt actīua et motīua ad op̄atōem sensus sunt extra. sicut visibile et audibile Cuius rō est. qz spēs sensibilū nō mouent siue p̄sentia materie. materie aut̄ p̄sentia necesse ē ēē extra. Igitur in omnibus sensibz. mouentia sensum ad sentire fm̄ actum sunt extra. Et h̄ ex eo qz sensus ē singulariū fm̄ actū illū q̄ est sentire. S̄z singularia sunt p̄ materiā indiuiduā sine cui⁹ p̄sentia forma sensibilis nullo mō app̄hēdit. Scia at̄ ē eo. q̄ actu v̄lia sunt. talia aut̄ sunt abstracta. nō solū a materie p̄sentia. s̄z ab oibz q̄ accidit forme fm̄ q̄ ē in materia indiuiduā. sicut sunt figura. z vbi. z qm̄ et cetera talia. Hec at̄ v̄lia sic sepata qd̄ amō sunt in ip̄a aia. qz imagines sunt in aia. et ab ip̄is abstrahitur v̄le qd̄ mouet intellectū possibilē. z iō nō simplr̄ s̄z qd̄ amō sunt in aia. In ph̄atasmate at̄ v̄lia nō sunt fm̄ actū v̄lia s̄z potētia q̄ p̄ abstractōem intellect⁹ sūt v̄lia simplicia. et qz v̄le in ph̄atasmate ē intus in aia. z nō extra. nec exigit materie p̄sentia. iō ē in potēstare aie itelligere cum velit. Sentire at̄ nō ē in potēstare ei⁹ cū velit. qz mouēs sensus exigit materie p̄sentia. que nō est p̄ns i ip̄a anima. Ad sentire em̄ necessarium est sensibile mouens sensum fm̄ materie p̄sentiam. Conueniunt tñ itēz sensus z intellectus. qz sicut sensus exigit materie p̄sentiam. ita se h̄z de scia sensibilū fm̄ q̄ sensibilia sunt. Causa em̄ ip̄a sciē di z sentiēdi ē spēs mouēs sensuz. fm̄ materie p̄sentia sicut cā itelligēdi ē v̄le in ph̄atasmatis mouēs intellectū. Cū at̄ q̄ op̄z ēē sensibile extra. qz sensibilia sunt singulariū q̄ sunt i materia z hec sunt exteriora. S̄z qz de his q̄ ad intellectū p̄tinet. h̄ certificare non possumus. adeo referuet̄ illa materia vsq̄ ad librū terciū

Hunc aut̄ tantū sit definitum qm̄ nō simplr̄ sic qd̄em potentia dicit̄. Sed aliud qd̄em sicut si dicamus puez posse militare. Aliud aut̄ in eate et existētē. sic se habz sensitīuū. Qm̄ aut̄ in nō minata est ip̄oz d̄rā. iā determinatū est de ip̄is qm̄ altera. et quō altera. vti aut̄ necesse est ip̄o pati et alterari tanq̄ p̄p̄ijs nominibz. Sensitiuū aut̄ potētia est quāle sensibile iā actu sicut dictū est. patitur qd̄em nō simile ens. passum aut̄ asit̄ milatum est. et est quale illud.

Hic phs recapitulat ea q̄ dicta sunt dicēs q̄ nūc d̄t̄ etū ē q̄ nō simplr̄ siue vno d̄: id qd̄ ē in potētia. s̄z aliq̄ qd̄ d̄: potētia materiali z ip̄fecta. sicut dicim⁹ pueruz posse militare. Aliud at̄ sicut dicim⁹ posse militare illū. q̄ h̄z p̄tutē et habitū militie. z nō militat in ope. Et sic silt̄ sensitīuū d̄: duplr̄ sensitīuū. sicut si dicam⁹ im̄ p̄fectū fm̄ organa sensus. posse sentire. z sicut dicim⁹ posse sentire p̄fectū fm̄ organa sensus. Et qz h̄oz sic i potētia ex̄ istētū d̄rā. v̄sualit̄ nō ē noiata. Iō oportuit dicere qz sic d̄r̄t z quō d̄r̄t. ne potētia actīua sp̄ p̄fecta ēē credat̄. et qz noiā p̄ria nō habem⁹ vti nos op̄z noiē alteratōis

et passionis in istis. tãq̃ pprijs noibz. cũ tñ nō pueniat eis nomē alteratōis nisi extēse accepto noie vt sup̃ dictū fuit. Sensitiuū em̃ ē tale in potētia q̃le ē sensibile i actu. sicut dictū ē. patif̃ q̃dē nō sile ens siue ext̃s. passum aut̃ assimilariū est et est quale illud. id est in p̃ncipio passum ē dissimile agenti. in fine vero simile.

Dicendū at̃ ē fm̃ vnūquēq̃ sensuz de sensibi/ libo p̃mo. Dicit̃ at̃ sensibile triplr. Quoz duo q̃ dem dicim̃ p̃ se sentiri. vnū at̃ fm̃ acc̃is Quoz at̃ aliud q̃dē ppriū ē vnuscuusq̃ sensus Aliud p̃o cōe oim̃. Dico at̃ ppriū sensibile q̃dē qd̃ non p̃tingit altero sensu sentiri et circa qd̃ nō p̃tingit errare. vt visus coloris. et olfact̃ odoris. et audi/ tus soni. et gustus hūmoris. tact̃ aut̃ hz plures dr̃as. S; vnusquisq̃ iudicat de his et nō deci/ pit qm̃ sonans. nec qm̃ soñ. s; qd̃ coloratū ē aut vbi. aut quid sonans. h̃mōi qdē ergo dicim̃ p/ pria vnuscuusq̃.

Postq̃ p̃hs determinauit de sensu in cōi. quō ē p̃t̃ passua. Hic incipit determinare de sensibilibz vnuscu usq̃ sensus. P̃mo in cōi. qz de cōibz p̃or ē speculatio in phisicis. Sensibile at̃ in cōi acceptū d̃ triplr. Duo at̃ sunt p̃ se sensibilia. vnū p̃o fm̃ acc̃is. Sēlatū p̃o siue sensibile p̃ se. diuidit̃ in duo q̃z vnū qdē ppriū est qd̃ tñ ab vno sensu p̃cipi p̃t. sic coloratū i q̃tū coloratū i nullū agit sensuz nisi in visum. et soñ in nullū nisi auditū. et sic de alijs sensibilibz pprijs. p̃p̃ado qd̃libet ad suū sensuz. Aliud p̃o est sensatū siue sensibile p̃ se qd̃ iō p̃ se d̃. q̃a sua intētio in sensu im̃p̃mit. p̃iūca pp̃io sensibili. et h̃ ē ppriūz. p̃ximū subiectū sentire sp̃ci qd̃ ē magnitudo in q̃ sicut in subiecto pp̃io ē ois q̃t̃as sensibilis. Propriū at̃ subiectū sensibile duo hz in se q̃ faciūt ip̃m ppriū. P̃i mum iā dictū ē. qz se; nō p̃tingit ip̃m alio sensu sentiri nisi illo cui ē actiū ppriū inferēs ei passionē. et cũ nō agat in sensum nisi intētiōem pp̃ie forme. seq̃tur qz sensum nū p̃tingit errare circa ppriū sensatū. sicut visus ē coloris et audit̃ soni. et gust̃ saporis. q̃ a grecis vocat̃ humor. eo qz in humido sp̃ sentit̃. Tact̃ at̃ plures hz dr̃as q̃ non ad vnū ppriū genus cōe reducunt̃. tñ in vna q̃q̃ iudicat de illis et nō decipit̃. Cōpositiōne tñ sensibilibz magna ē frequēter decep̃. sic qd̃ ē qd̃ ē coloratū vt vtz crocēū sit mel aut cholera citrina. Aut vbi ē coloratū. aut qd̃ est qd̃ sonat et sic de alijs. Et huĩ rō ē qz sensus ppriū non hz cōponere. s; aliq̃ sup̃ior potētia et illi est error. Dec agitur sunt sensata propria.

Cōia at̃ mot̃. q̃es. nūer̃. figura magnitudo huiusmodi em̃ nulli vnū sunt. pp̃ia S; cōia vito. Tactū em̃ motus aliq̃s sensibilis et visui p̃ se qd̃em ergo sunt sensibilia hec

Hic p̃hs ponit nūer̃ sensibilibz p̃ se cōmuniū. addēs rōem q̃re dicim̃ cōia. dicēs p̃mo qz cōia sensibilia sunt sicut magnitudo in q̃ sunt sensibilia pp̃ia. Et cũ magnitudo ē termiñ cōp̃is natural̃. et terminata q̃t̃icas sit si gura op̃otet etiā figurā esse sensatū cōe. Trigonū em̃ ē vel tetragonū qd̃ im̃p̃mit in oculo in videndo et tactu in tāgendo. qz at̃ nūer̃ cognoscim̃ diuisione p̃rimū. Et p̃rimū est essential̃ diuidi ex q̃ diuisione causat̃ nūer̃is.

ergo numerus etiā est sensatū cōe. Magnitudo p̃o nō diuidit̃ solū p̃ essentiā. s; etiā p̃ motū. eo qz mot̃ non hz añ et post. nisi p̃ añ et post in p̃tibz magnitudinis. Ideo etiā opoz̃ motū ēē sensatū cōe. Et qz opposita s; eius/ dem potētie. iō etiā q̃es est sensatū cōe. Et sic p̃tz qz qñ qz sunt sensibilia cōia. Dico. q̃es. nūer̃is. figura et ma gnitudo. Nec dicim̃ ista sensibilia cōia. qz qd̃libet eoz qd̃libet sensu accipiat equaliter. S; qz qd̃libet istoz. p/ batur p̃cipi pluribz sensibz. et nō vno solo. qz fm̃ verita/ tem motus. q̃es et numerus. oim̃ibz sensibz p̃cipiunt Sed quātitas et figura tactu et visu.

Scdm̃ acc̃is at̃ d̃: sensibile vt si albū sit diar r̃ifilū. Scdm̃ acc̃is at̃ h̃ sentit̃. qm̃ accidit albo h̃ qz sentit̃. vñ nihil patif̃ fm̃ q̃h̃mōi ē a sensibili sensibiliū at̃ fm̃ se. pp̃ia sensibilia sunt. Nā z ad q̃ substantia apta nata est vnuscuusq̃ sensus.

Hic p̃hs declarat quale sensibile vocatur fm̃ acc̃is Dicens qz sensibile fm̃ acc̃is est qd̃ pp̃ia essentiā vt in/ tētiōem in sensum nō im̃p̃mit. nec p̃mo nec sedo. s; cũ sensibili pp̃io et cōmuni accipit̃. et nō sine extrinsecōe vt cogitarōe. Sicut sunt intētiōes alique. sicut qz h̃ albū est Diarri vel cleonis filius. vel hoc nigrū est amic̃ vt h̃o vel aīal. sicut ois vidit̃ qz hoc pilolum fuluum est lu pus. et hoc pilolum est canis. et vnū extrinsecōe amicit̃ et alter̃ inimicū. Et sic fm̃ hanc doctrinā facile cognoscit̃ tur distinctio sensibilibz. Noc em̃ qd̃ nihil de intētiōe siue essentiā im̃p̃mit in sensum fm̃ se sentiri nō p̃t. s; sentit̃ p̃ acc̃is. qz accidit albo qz sit ei iunctū. Et iō organum sensus nihil patif̃ a tali sensibili oim̃o. qz natura hois nō ē sensibilis p̃ pp̃ia essentiā. s; intelligibilis. Scdm̃ se at̃ sentiunt̃. qz pp̃ias intētiōes im̃p̃munt in sensuz. et ad ras lia. ip̃a organa ex suis cōponentibz h̃nt aptitudinē

Circa textū expositū

mouent̃ due questiones. p̃ma: Utz aie potētia sensus. sit virtus passua a suis sensibilibz

Et videt̃ p̃mo qz nō. qz illa q̃ h̃nt se ad inuicē vt acti ua et passua. debent puenire in materia. Sed sensus et sensibile nō pueniunt in materia. q̃ nō h̃nt se vt actiua et passua et p̃ p̃ns sensus nō est virtus passua. Et p̃firmat̃. qz illa q̃ sunt actiua et passua. h̃nt se sic qz ad se inuicē sunt trāsmutabilia. vt d̃ in libro de generatōne. Sic nō ē de sensu et sensibili. Igit̃ idē qd̃ p̃us Scdo Arguit̃ p̃ra q̃ritū sic. Quicūq̃ duo sic se h̃nt ad inuicē qz vnū est inferi⁹ et alter̃ sup̃ius in ordine nature. si in/ ferius fm̃ oēs suas potētiās est actiū necesse est etiam sup̃ius esse actiū. cũ sup̃ioris poti⁹ sit agere q̃ inferio ris. Cū igit̃ aīa sensibilis sup̃ior sit aīa vegetabilis. et ve getabilis nō hz nisi potētiās actiuas. sensibilis etiā non habebit nisi potētiās actiuas. q̃ sensus erit p̃rus actiua.

Tercio sic. Inferi⁹ materiale nō agit in sup̃ius for/ male. s; sensibile ē inferi⁹ et materiale. et sensus est supe/ rior et formalis. q̃ nō p̃t sensibile agere in sensum. et per p̃ns sensus n̄ ē p̃t̃ passua Quarto Judicare ē agere S; sensus iudicat de obiecto suo. q̃ sensus ē p̃t̃ actiua Quinto Sensus visus est potētia actiua. q̃ idē iudicat̃ videt̃ de alijs potētijs. Añs p̃z qz oculi menstruat̃z inficiūt aerē et specula. et aliq̃ oculos intuentū eas vt

inquit phs in tractatu de somnio Actia basilise sparge
do venenu videdo interficit. hoc ac no sic nisi agendo in
aere et in obiectu. qd sensus videt ee virt^a actiua. Ses
pro fm phm in tercio de aia no tm ponit intellect^o possi
bilis recipies. s; etia intellect^o agēs. qd videt qd a sili etia
debet poni aliqs sensus agēs. qd no erit sensus vlt^o p^ous
passiua. Pro vitare qdci e phs Et ponit iste discursus

Maioz Est duplex in genere passio vna e
q^a p^otrarij abiectōe transmutabilis forme recep
tio. Alia sine abiectōe p^otrarij. est passi sui salus
et pfectio. **Minoz** Obiectū sensibile p sui
intentōem sensum immutat. et nihil sibi p^otrariū
in eodē corrūpit. **Cōclusio** Igis est virtus pa
ssiua. a sensibilib^o suis passione pfectiua

Maioz p^o ex pho pmo de generatōe et alijs locis
qd ibi determinas de agere et pati d^o q agens et paties
debent puenire in materia et ee ad se inuicem transmuta
bilia. talis aut passio est p^orie dicta et est cū abiectōe for
me p^orie a patiente. s; ibi q^a ignis hoc mō agit in aqua
et aqua ab igne patit in q^atm recipit formā caloris. s; illā
no recipit nisi abiectōe formā p^orie p^otrarij. s; frigida
tem. qd p^oter hoc fit actio vt pati ens agentis assimilatur
Assimilatio ac in q^aitate. dicere Boetio Silitudo est
rep^o differentiu eadē q^aitas. Alia p^o e passio q vocat p
fectiua. et in tali passione nihil abiect^o a passio. s; solū p^o
citur ipm passum recipiendo formā agentis. et hoc mō
receptio forme vel potius intentōis forme vocat passio
generali dicta **Minoz** q ad pmā p^ore patebit inferius
vbi dicit quō ois sensus est susceptiuus speciei sine ma
teria. id est intentioni sensibili. **Qd** addit qd fm dnm
Albertū **Differētia** e inter formā rei. et intentōem For
ma em p^orie vocat qd ac em materie in formādo et cōposi
to et forma et materia. **Intētio** ac vocat id qd q^a catur
res individualiter siue vlt^o fm diuersos gradus abstra
ctionis. **Et** hec no dat esse alicui nec sensui qm ee in ipso
Hec etia intellectū qm ee in ipso. s; signuz exis facit de
re noticiā. **Et** iō intētio no e ps rei sicut forma. s; po
tius e spēs totius noticie rei. et iō intētio qd abstractitur
de toto e signū totū. de re p^odicat. **Intētio** em colorati
q ee in oculo totū rem signat. sicut et intētio q ee in imagi
natōe. p^oculari no p^ote **Et** hoc e qd d^o phs scōdo de
aia q sensus sunt p^oculariū et no sunt forme alicui^o tm
s; totū p^oicularis. **Sicut** et intellect^o e vlt^o. qd no e no
ticia et spēs p^o. s; totū. **Et** iō noticiā facit de toto **Un**
p visum no accipit noticiā coloris tm. s; colorati. **Et** spe
cies ei^o in visu. spēs e colorati fm q colorati e. et iudiciū
fit de colorato fm q colorati e. et sic de alijs intētiōib^o.
Silt qm d^o abstractio fit a materia. **Intelligit** q mate
ria est qd dā p^ocularare qd suā p^ocularitātē h^o a materia
Hoc em e pmū subiectū forme et p ipm substat p^ocu
lare nature cōi q abstractit vlt^o ab intellectu. et individu
antib^o formis. quaz intētiōes alijs gradib^o abstractūtur
abstractōis. de qb^o inferi^o dicit. **Scōdo** ps p^obas. qd in
tētio sensibilis in sensu no h^o p^oriū. qd intētiōes p^orioz
no sunt p^orie vt d^o Albert^o **S; solū** p^oria s^o q h^ont ee in
materia physica. **Cōclusio** sequit ex p^omissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad pmū est d^o m. q actiua et passiua ad se inuicē phy^o

sice sic se hnt q ipoz e materia vna s; talis mod^o pas
tiendi et agēdi no e in sensu et sensato. **Et** p^oter h^o s^o h^o
cit ibi vt vni sit recipiens et alterz agens fm spēm **Et**
p idē parz solutio ad p^ofirmatōnem. qd actiua et passiua
physice sic se hnt q ad se inuicē transmutant. iā sensus
no patit a sensibili physice. **Ad** scōdū e d^o m. q forma
sensibilis dignior e et superior respectu vegetabilis. s;
no ordinant p^ones agere et pati qd sensibils no patit a
vegetabili s; pot^o ecōtra. **Et** sic cū alteri^o rōis sit. illd
pati et istud agere. no ordinant fm nature grad^o veget
abilis et sensibilis. s; pot^o p^ones h^o q vbiq^oq vegeta
riū e in sensitiuo. vegetatiū e sicut instrumentū. et sens
itiū sicut p^oncipalis motor et forma. **Et** hoc ps mani
feste. qd nutritiua q est potētia aie vegetatiue conuertit
nutrimentū in carnē q e mediū in tactu. q est aie sensibil
potētia. et generatiua format organa ad sensus apta. po
tius q vegetabili deputata. **Ad** terciū est d^o m. q
sensibile qd e inferi^o et materiale no agit in aiam q e ima
terialis. s; potius in organū corpale in qd p^o agere **Et**
qd in organo corpali e aia siue sensitiua potētia. q mot^o
sensibiliū puenit vsq^o ad aiam **Ad** q^artū e d^o m. q sen
sus fm q e potētia passiua et materialis no iudicat neq^o
agit. s; sensus cōposit^o p actū spēi sensibil^o agit et iudicat
sicut sciens p^o p^oderare qm vult. **Et** h^o no e p^otra phm
sicut ps manifeste a sili de materia in physice q accepta
fm se e in potētia et impfecta et passiua. neq^o agēs neq^o
mouēs **S; qm** e expedita p actū forme mouet et agit

S; dices p^otra. **Sentire** e agere. q sensus e actiū.
p locū a p^ougarz. **S; ad** h^o d^o m e q sensus no e abstra
ctū a sentire **S; sensatio**. **Et** q^a sic ee arguēdū. **Sentire**
e agere. q sensatio e actio. **Sensatio** ac ipozat iudiciū
qd fit post receptōem spēi in sensus et h^o iudicare e agere

Ad q^antū d^o m. e q talis actio no e oculi in q^atm in eo
e sensus visus. s; pot^o vt e ps corpis euaporatis. **Un**
p^otem resolut^o ab oculo e ille q inficit. et no visus q ee in
oculo. s; tm vapor ille eo q subtilis e et acur^o magis p^o
nerrat in corpa clara sic in specula et oculos q sunt quasi
specula aiata q penetrat in alia corpa. **Et** hec e cā q oculi
li citi^o q alia mēbra ledunt in talū aspectu. **Et** silt dice
dum e de oculis basilise. **Est** ac basilise qd dā pessimū
serpētis gen^o **Et** habitat teste Plinio. viij. naturalis
historie in solitudinib^o aphyice cū candida in capite ma
cula. velut qdā diademate adornat. acutissimū h^o cas
put rubeos oculos et colorē ad nigredinē tendentē. et e
malū singulare in terris. **De** q Lucan^o li. ix. etiam hec
ait Sibila q effundens cūctas terrētia pestes. **Un** vene
na nocēs late sibi summouet omē **Iulius** et in vacua
regnat basilise arena **Ad** vltimū e d^o m. q no est sile
de sensu et intellectu. qd intelligibilia fm q a p^ore rei s^o
no sunt actu intelligibilia eo q forma q ee in phārasina
re no p^o dare ee intellectuale. eo q rale e multo simplici^o
ea. et q opret ee motorē siue agens ad danū sibi ee tale
mouēs aut dans illud ee intellect^o agens h^o forma q
mouet sensus est actu a parte rei. qd forma corpalis p se
agēs nihil sup se p^ofert qm p^ofert ee intētiōnale et iō no req^o
rit aliqs sensus agēs siue facies ipm sensibile actu tale.

Questio secūda. vtrū

tm triplex in genere sit sensibile vnum p accēs et
duplex p se. p^orium s; et cōmune

Et videt pmo **Qd** oē sensibile sit p accēs. **Probat** quia

quod dicitur hoc sensus per se sensibile. Sed ois spes sensibilis e accns eo q no e suba. q oine sensibile est per accns. Secdo sic. Sensibilia coia no sunt sensibilia p se. q no est duplex sensibile p se. Ans pbat. qz sentiunt p aliud scz p sensibilia ppria. Et pfirmat sic. qz sensibile se hz ad sensum sicut actiuu ad passiuu. Actiuu aut no hz se p se nisi ad vnu passiuu. q p se sensibile non erit nisi vnus sensus. q falsum videt q sensibile coe est p se cu sentiat a pluribz sensibz. Tercio phus in scdo de aia dr. q in vno qz sensu pnculari sentim? sensata coia fm accns. vt motu. statu. magnitudine. qetem. igit non sunt sensibilia p se. Quarto Sicut qntas e sensibilis ita qnitas imaginabilis. Sz magnitudo. qes. numerus mor? sunt qnitates igitur no sunt sensibilia coia.

Quinto Ho e tm triplex sensibile in genere. qz pter singulare sube et ad aliqd sunt alia singularia. sicut qn. vbi. et de alijs nulla facit mentonem. sz tm de singulari sube et ad aliqd. dicendo Diari filii. Sexto Nullu sensibile sentit p essentia sua. sz oe sentit p spem sue essentie. q nullu omino est p se. Cofequetia pbat. qz illud p se puenit alicui qd est de eius essentia. Pro veritate qnti est phs in textu Et ponit iste discursus.

Maioz Sensibiliu. Aliud p spem ppriaz Aliud vero p spem cognoscat aliena. Vnoz Magnitudo numer? mor? qes z figura sunt qnqz sensibilia coia. Conclusio Igit est triplex in genere sensibile vnu p accns et duplex p se scz proprium et comune.

Maioz e phi in textu dicitur q e duplex sensibile scz p se et p accns. vocantis p se sensibile qd ppria spes generat in potetia. Tale aut e duplex. qz vnu e pprium et aliud coe. Propriu aut dr vel qz vni sensui e approposatum inferedo ei passionē. vel qz no ptingit sensum circa ipm errare. vel tercio. qz suba organi sensus ei? apra natura sit pari ab illo. Et istud e p se. inquantu p se oppositū est ei qd e p aliud. Coe vero dr sensibile p se vt p se op ponit ei qd e p accns qz sensatu ppriu e qd agit in pprio sensu et tale sensatu hz magnitudine z figura. q talia no recipiunt p accns in sensu. sz pprie eoz intentioes impmunt in organo sensus. Et hui? e silē. Dicim? forte ee albu p accns. eo q no est substancialiter albu. Et dicim? forte p accns ee aial ronale mortale. no q ipe subaliter no sit aial ronale mortale. sz qz hoc imediate no puenit ei in qntū e fortes. sz inquantū e ho. sicut etiā dr phs q habere tres angulos equales duobus rectis accidit Isocheli. z p se inest triangulo. Sensibile vero p accns no cognoscat p ppria spem. sz oino p spem alienam sicut prz de suba singulari. Sanct? Thomas fo aliter resoluit ea q dicitur sunt dicens. q sensibile p se e qd aliqua variatōem facit in iudicio sensus. Et hoc duplr. vel per se pmo in ipso iudicio ipmendo nouam spem q mo sensus aliter iudicat de colore. aliter de sono. Vel p se scdo et hoc variando modū iudicandi sicut aliter magnū visibile imutat sensum visus et aliter parū z hno faciunt sensibilia p accns. qz nihil variat vtz visibile sit dulce vlamaz ho vel asin? Cu em visibile. vt dicitur Perspectiui videat p pyramidē radiosam. Qui? conus e in oculō. et bzis est in re visa. magnū visibile aliter z aliter figuratum. facit aliū et aliū conum. Et sicut con? rei qesentis recipit sp in eadē pre oculi. sed no rei mote z ita mo

rus et qes etiā variant iudiciū sensus. In signū cuius si oculus moueat et res visibilis qescat. visus iudicat rez visibile moueri. vt patet in ebrijs z sedentibz in nauimota. silt res discrete faciūt plures conos. Sz numerus etiā facit ad modū immutandi. Vnoz parebit inferi? in quadā questione. Et supius patuit in declaratōe textuali. Conclusio sequitur ex pmissis et ampli? patet in solutōnibus argumentoz.

Ad obiecta in oppositū

Ad pmū est ddm q no dr sensibile p accns ex eo qd immutat sensum per aliquod accidēs sed ex eo quia no immutat ipm p ppria spem genitā a tali sensibili Sz forte replicares. Hoc no est sensibile qd non immutat sensum. Sz qualitates sensibiles no imutant sensus. sz potius ipm subiectū substās qualitatibz. Solo Dupliciter dr aliqd imutare siue agere. Vno? qz est rō pncipalis imutatiois. z sic qualitas dr imutare qz e pncipalis rō imutandi. Alio mo dr aliqd imutare qz est tota rō actōnis siue imutatiois. et sic qualitas non immutat sensum. sed subiectū acceptū cū qualitate. sicut color no immutat sz coloratū Sicut in silt in formis rez naturaliu forma est pncipiū actōis no qz agit qz no subsistit sine materia. sed qz est pncipalis rō actōnis.

Ad scdm dicitū est in declaratōe maioris q qn sensibilia coia dicunt p se. tūc p se no opponit ei qd est p aliud. sz ei qd est omino p accns. Ad pfirmatōem ddm est. q sensibile coe p se est sensus cois. fm qper se dr imediate tum qd no respicit aliquē sensum aliū imediate. postert? vero sensitiuum pprio z. sicut visus proprie pmo accipit albedinē et postertus accipit figurā et magnitudinē albi. qz albu est in magnitudine sicut in subiecto. Ad tertiu est ddm q phs accipit ibi per accns vt no distinguitur ptra palid. et sic coedimuz sensibilia coia esse p accns. Ad quartū est ddm q spes magnitudinis z alioz sensibiliū cōmuniū duplr accipiunt. Vno mo vt iuncte spēs sensibiliū sensuū exteriorū. Alio mo vt sunt ab eis abstracte. Primo mo iudicat de eis sensus cois. Secdo mo imaginatiua et relique vires interiores. Et ex hoc prz pfectio intellectus sup imaginatōnem et sensus interiores. et illoz sup exteriores. qz sensus exterior solūmō formalit? pfectus cognoscat formā sensibilis qntatis. q est vt forma Interior aut pfectus formalit? et efficiētē cognoscat qntitāre p sicut effectiua forme materiā extendētis causatā. Intellect? at has pfectōes includens z eis addēs. finalit? redit ad se cognoscēdo simplicē subam ab accntibz sensibiliū et imaginalibz liberā.

Pro cuius vltiori noticia pnsiderandū ē. q sicut se habent in re suba qntitas z qntas. ita q suba fundat qntitatem. z suba qnta qntitatem. ita ē in intēōnibz istoz. q spes sensibilis qntitatis fundat in spēs qntitatis. z he vltren? in spēs sube. et cū nostra cognitio ē resolutoria. a postertiori in pus. sensus exterior p se iudicat de qualitate p spes eius. interior p fundius iudicat de qntitate et in intellectus penetrans oia accntia iudicat de suba rei z qz dicitur. et ergo sensibilia coia sentiunt p spes pnculariuz sensibiliū. Ad qntum responderet Albertus q singularia alioz p dicitamento z. sicut qntitatis. qn. vbi. positio nis. sentiunt sensu coī et pprio p accns. mediantrbz sensibiliū p se. Singulares aut qualitates quantū ad habitum et dispositōem ad naturāle potētā et impotentā

pacis sentiunt precise mediante motu. Passio autem siue passibilis qualitas per se sensibilis est. et forma et figura per se sunt sensibilia communia. Singularia autem ad aliquid et agere et pati et habere sentiunt per accis mediantibus sensibilibus cum quibus coniunguntur in eodem subiecto. Et quibus omnibus patet quod sensibile per accis non impedit propriam speciem in sensum nec primo nec secundo. sed cum sensibili proprio et communi accipit. et non sine extrinsecutione vel cogitatione sicut supra dictum fuit. Ad sextum est dicitur quod non est sensibile per se in primo modo preteritis in quo predicatum est de essentia sui subiecti. sed in secundo modo. quod est quod subiectum est causa per dicari. sicut quando dicitur homo risibilis vel disciplinabilis. et sic color odor sonus etc. quod sunt sensibilia. per proprias operationes aut essentias causa sunt sensibilitatis. et ipsius sensus secundum actum facti.

Circa textum expositum

sunt dubia. Primum est. An phis sufficienter in textu perbat sensum esse virtute passivam. quod si esset activa non egeret sensibili extrinsecuto. Sed sensibilia intrinseca sibi ipsi se sentiret. Et videtur primo quod non. quod sic potentia passiva requirit extrinsecuto agens a quo paratur. ita activa requirit extrinsecuto patiens in quo agat. Secundo sic. Sensibile intrinsecuto est in potentia. sed respectu illius potentia activa non valet agere. Solo Alberti in commento quod sic. quod virtus activa est se perfecta est ad agendum. et non indiget aliquid extrinsecuto propter quod si sensus esset virtus activa sentiret sensibile intrinsecuto propter presentiam eius. Ad obiecta in oppositum. Ad primum est dicitur quod non oportet patiens esse omnino extrinsecuto et separatum ab agente sicut prendit argumentum quod sufficit quod distinctum sit ab eodem secundum definitores sicut manifeste patet de aeternis moventibus seipsum. vii. physicoz. Anima enim movet suum corpus quod non provenit formis pure naturalibus quod sunt coniuncte secundum esse et definitorem. Ad secundum est dicitur quod obiectum potentie active non oportet esse tale in actu. quod est potentia. sed sufficit quod sit tale in potentia quod est agens in actu. sicut combustibile est in potentia ignis. et non actu. Quod si sensus sit sibi presentis et elementa compositionis organa sensus non desunt sensibus. ad minus si esset presentis activa sentiret seipsum. et igne et terra etc. quod sunt sensui presentia.

Secundum dubium est

An potentia sensitiva sit habitualis completa a natura sicut videtur inuenire. per d. Sensitivum quod dicitur prima mutatio est a generante. Et videtur quod non quod potentia sensitiva est passiva et apta pati ab obiecto. sed habitualis perficitur per speciem sui obiecti sibi ipsi presentis. Solo Alberti in summa de homine. Sicut potentia sciendi videtur tunc in textu habet tres gradus. Ita etiam potentia sensitiva. Dicitur enim potentia sciendi in puero et illa est remota materialis et imperfecta et indispota. Est etiam potentia in discere non dum habere habitum. quod tunc cognoscit per postiones primas. ut circa textum tactum fuit. Tercia est potentia quod perfecta est composita per habitum sic est potentia actu scientis et in potentia exercit ad considerare. Similiter modo est in sensu quod enim potentia aie coniungit cum organo tunc est potentia prima ad sensum. Quod si dispositio sit per spiritum et calorem naturale. et harmonia organum tunc est potentia sensus in secundo gradu. Quod si per spiritum sensibile tunc est potentia composita per actum. Et replum est per primam potentia sensitiva in visu inest dominium. secunda in vigiliis et exercit in tenebris. et ille due perficitur a generante. et in his distinguitur potentia sciendi sensus a potentia scientis

di quod potentia intellectiva ad acquisitionem habet distincti principiorum principioz eger et primo et tunc. sed modo sensus perficitur etiam a generante. Tercia autem potentia perficitur ab obiecto. Et per hoc patet solutio ad obiectum.

Tercium dubium est.

Utrum potentia passiva sensitiva per alterationem et motum deveniat ad actum vel sine alteratione et motu. Et videtur quod per alterationem. quod dicitur phis in textu quod sensus videtur alterari quod dicitur. Et confirmat quod distinguitur etiam in textu inter mutationem quod est ex potentia in habitum. et illa quod est ex habitu est in agere. Dicitur quod illa quod est ex potentia in habitum est per alterationem. Illa vero quod est ex habitu in agere est alteratio quod dicitur in finem quod dicitur. Sicut quod est ignorantia fit scientia est alteratio per a. quod est scientia fit considerans est alteratio secundum quod dicitur. Solo Alberti Quod re quod ad hunc quod sit alteratio in aliquid. Primum est quod qualitates inter quod est alteratio sunt in actu et passiva ad invicem vel in se vel in suis causis. In se sicut calidum frigidum humidum et sicca. In causis sic albi nigri dulces amari. Secundum est quod ille qualitates habeat medium vel secundum inrecessum et remissionem vel simpliciter secundum quod modum sumit medium ab Aristotele. vii. physicoz. ubi dicitur quod medium est in quod dicitur provenit mutas quod in extremum. Tercium est quod actio et passio qualitates trias inter quod alteratio est magis facta. i. inrecessa. abicitur aliquid ab ipso alterato. Quartum est quod quod alteratio. i. subiectum qualitates trias sit quod dicitur et divisibile. Ultimum est quod ille qualitates inter quod est alteratio sunt in subiecto illo secundum quod est quod dicitur et divisibile. Et sunt divisibiles per accis divisione ipsi. quod est in partem et habitum non est per alterationem. Et illis igitur dicitur manifeste patet quod non devenit potentia sensitiva in actu per alterationem.

Ad obiecta igitur dicitur Aristotele. dicitur alterationem esse quod sensus. procedit de potentia ad actum. Intellegit de alteratione secundum quod accipit primo de generatione ubi dicitur quod alteratio est quod subiecto manere eodem numero. mutatio fit in suis passionibus sive qualitatibus. Quod autem dicitur phis quod mutatio quod est de ignorantia in scientiam. i. de partem in habitum. et de non scientia in scientiam. est alteratio simpliciter. Intellegit de alteratione secundum quod definitores generis sui. et non de alteratione physica. Quod autem dicitur quod habitum mutat ad actum sicut fit considerans vel sentiens in habitu sentit in actu. non est alteratio simpliciter vel aliud generis alterationis. per tanto dicitur quod quod scientia considerat non mutat in alium habitum secundum habitum quod dicitur et in alterationem in genere. Sed potest confirmari et saluat eundem habitum per frequenter actum. Et dicitur Alberti quod totum quod dicitur est de alteratione Intellegit de ea considerat accepta. quod vii. physicoz. perbat secundum habitum et dispositionem non esse alterationem aliquam nec aiam secundum intellectum alterari posse.

Quartum dubium est.

Si potentia sensitiva secundum dicta in secundo dubio est aliquid modo habitualis a natura perfecta. et ois talis est aliquid modo activa quod sensus dicitur per passiva et non activa. Solo Alberti Potentia sensitiva duplter accipit. uno vel vis aie fluens ab ea. perfecta alicuius operationis specialis ipsi vite. vel huius operationis quod est sentire. distincte a vegetari et intelligere. et est aia opat et agit per ea quod voluerit nisi sit extra phibens. Et hoc modo vocat potentia vitalis. Alio accipit secundum quod est specificabilis a forma sensibili. sed non in speciem vite sed notios naliter quod ad noticiam rei exterioris habenda. et sic potentia sensitiva a generatione sua est materialis et imperfecta. et per spiritum aiale disponit et per actorem sensibilibus efficit completa

ad actū p̄ficiendū. Hoc mō em̄ ex notionali et int̄tōna
li ymone sensibilibs cū sensu p̄ficiē sentire qđ scđario est
qđ dā agere. pura iudicare de sensibili p̄ sp̄m̄ recep̄am.
p̄pter qđ grāmatici ponūt hęc p̄ba sentire videre z audi
re in genere actiuoꝝ sicut supra declaratū fuit

Quintum dubium est.

Utr̄ sensibilia agentia in sensum req̄rāt vnū motorem
sive vnū agēs int̄rōes sensibiles in sensuz sicut itelligi
bilia h̄nt vnū z eundē motore qđ ē itellec̄ agēs faciens
in eis int̄rōez itellec̄ualē. Et videt̄ p̄mo qđ sic. qđ dē sen
sibile ē vnū in eo qđ ē int̄rōnale z sp̄uale z nō materiale
Vnū āt in multis p̄cipatū necē ē causari ab vno. op̄z
igit̄ ēē aliq̄ue motore sive agēs qđ agat tale ēē in oibus.

Secdo sic. Forma sensibile fm̄ ēē materiale in re sen
sata extra animā z ibi afficit ip̄am rē sua q̄litate. fm̄ āt ta
le ēē nō ē in medio z sensu. qđ si color ēē in aere sicut i co
lozato. op̄oret qđ viderem̄ aerē coloratū. z oculū ēē co
lozātū colorē quē recipit. Et h̄nt̄ p̄riū videm̄. qđ fm̄
aliud ēē ē in abstractōe qđ in materia p̄pria. aliqd̄ igit̄ur
p̄fert ei illd̄ ēē. z illd̄ erit mouēs ip̄m̄. igit̄ rē. Tercio
p̄h̄arasmata s̄t̄ maioris simplicitat̄ qđ sp̄es sensibiles
in materia. t̄m̄ op̄z p̄h̄arasmata h̄nt̄ mouēs ad h̄ qđ effici
ant̄ in intellectu possibili. sensibilia igit̄ habebūt aliqd̄ mo
uēs ad h̄ qđ efficiāt in sensu. Solo nō Lūi^o rō ē. qđ nō ē
nec̄ariū vnā ēē cāz multitudinis qđ ē mult̄ qđ fm̄ vnā
rōem nō ē in eis s̄ fm̄ rōes equoas. ēē āt int̄rōnale z
sp̄uale nō vnā rōe ē in sensibilibz. qđ vnū ē multo sp̄uali
altero. qđ vnū afficit z mediū z organū fm̄ ēē materiale
agens in ip̄m̄. sicut p̄z i obiectis tact̄. Ea āt qđ h̄nt̄ idem
mediū. sicut visibilia audibilia z odorabilia nō h̄nt̄ illd̄
fm̄ vnā z eādē rōem mediū. s̄ fm̄ diuersas z nō vnus
rōis est ēē qđ h̄nt̄ in medio. qđ sp̄uali^o ēē coloris in me
dio qđ soni et iterum spiritalius est esse soni in medio
qđ odoris. Et iō vent̄ nō aufert v̄l affert colores. s̄ ob
tundit sonos. aufereō eos in pre. et nō in toto. Odo
res aut̄ et affert z aufert in toto sicut dē Quicēna. Et p̄
batur experientia. Locedendū igit̄ est qđ sensibile aliq̄n̄
erit in aliq̄bz sensibz qđ. s̄ sentium p̄ mediū extrinsecuz fm̄
aliud ēē in re sensata. z fm̄ aliud in medio z in organo
S̄z h̄ ēē in nullis pluribz sensibz ē eiusdē rōis. Sicut
āt ē questio qđ q̄rit̄ qđ p̄ferat eis h̄ ēē. qđ vt dicitur fuit in
p̄mo dubio. ois p̄r̄ actiua p̄ se p̄fecta ē ad agendū sine
aliq̄ motiua extrinsecō. z iō forma sensari p̄ seip̄am ge
nerat se in medio sensus fm̄ ēē sensibile. Cuius rō necē
saria ē qđ sensibile p̄ se ē qđ in scdo mō dicēdi p̄ essentia
suā ē cā sui ēē sensibilibs. et qđ frustra q̄ritur qđ cōferat ei
illud ēē. Sicut si q̄rat̄ qđ p̄fert luci lucere fm̄ actū. Et
p̄ istud p̄z solo ad p̄mū. Ad scdm̄ ē ddm̄ qđ forma qđ
in re dupl̄t̄ agit. Vno^o p̄ q̄litates materie in qđ est z sic
agit materialit̄. Alio^o agit p̄ se solā. z tūc agit imaterialit̄
qđ ip̄a est essentia imaterialis p̄ seip̄am z non indiget in
istā scda acōne nisi se sola. in p̄ma aut̄ indiget alio. Et
sic p̄z qđ est aliud agens formā in materia. z aliud agēs
formaz t̄m̄. Agens em̄ formā in materia (in qđ ip̄a ligat̄
ta h̄z ēē materiale) est agens quod transmutat materiā
sicut calidū frigidū humidū et siccū. Agens aut̄ formā
t̄m̄. nō ē agens materiale. s̄ potius ip̄a forma supple
rius. et sic agit se p̄ hoc qđ ip̄a est essentia simplex sui ip̄i^o
multiplicatiua. et sic ois forma multiplicat̄ int̄rōnem

suā. Et cū forma sit essentia simplicior̄ om̄i corp̄e nō p̄
inueniri aliqua forma corp̄alis qđ possit et p̄ferre ēē int̄rō
nale. et qđ qdam ignozabant qđ forma sic se multiplicat̄
cat dixerunt qđ oporteret eā habere agens p̄ter ip̄am

Ad terciū dicitur fuit in questione p̄ma p̄cederi in fos
lutōne ad vltimum.

Sextum dubium est

Utr̄ sensus n̄ erret circa suū p̄riū sensatū sive obiectū
Et videt̄ qđ erret qđ visus iudicat celū esse rubeum qđ
t̄m̄ nō est rubeum. z auditus iudicat cāpanam aliter so
nare qđ sonat. et gustus febicitantis iudicat dulce ama
rum Solo Alberti Sensatū p̄riū duobz modis d̄z
Vno mō fm̄ qđ est in re ad extra sensata. in qua est fm̄
esse materiale. Alio mō accipit fm̄ qđ est receptū in or
gano sensus. P̄mo mō sc̄z fm̄ qđ est in re nō semp̄ iudi
catur de ip̄o. qđ p̄ hoc esse nō habet agere in sensus. p̄r̄
me supple. Sed potius per esse qđ habet in abstractōe
fm̄ qđ esse est p̄mo in medio. et postea in organo sens
sus. Dulce aut̄ variatōnes possunt fieri circa esse suū
quod habet in abstractōe tā in medio qđ in organo. qđ
si p̄tingat aerē qđ vocat̄ mediū in visu esse humidū mul
tum. forte videbit̄ albū p̄sum esse rubore vel crocetrā
te. et si forte pupilla sit infirma ex humore in oculū de flu
ente. alterabit̄ ēē coloris qđ h̄z in abstractōe. z qđ sensus
p̄rius iudicans ip̄m̄ habere tale esse nō errat. qđ sensu
bile p̄riū habet tale esse in abstractōe. licet nō habeat
tale esse in subiecto. in quo est fm̄ ēē materiale qđ h̄bz
in materia quo mō non iudicat sensus de sensibili. Alii
dicunt qđ sensus nō decipit̄ circa p̄riū obiectū. licz sepe
decipiat̄ circa aliqd̄ circūstans vel circa cōe obiectū. s̄. cir
ca sensibile cōe vel p̄ accis. Cui^o exemplū est. Visus
iudicat celū esse rubeū. et nō decipit̄ circa rubedinē. sed
circa subiectum rubedinis. quod est sensibile per acci
dens. qđ iudicat talem rubedinem esse in celo. que est in
nube rorida id est aquosa. Similiter auditus nō decipit̄
tur circa sonum sed circa corpus sonans. quod est senti
bile per accidens. Et eodem modo febicitatis iudicās
dulce amarum decipitur circa sensibile per accidens. qđ
iudicat illam amaritudinem esse in cibo que est in salua
lingue infecte per choleram amarā. Similiter tact̄^o ho
minis iudicantis cācellatis digitis ynam fabam ēē dus
as nō decipitur circa p̄riū obiectū. qđ nō decipit̄ circa
duriciem qđ est p̄riū obiectū tact̄^o sed circa numerū faba
rum qđ est sensibile cōmune. Sic etiā visus ex̄ntis in nas
ui iudicans arbores moueri in litore ex̄ntes nō decipit̄
circa p̄riū obiectū. s̄. colorē s̄z decipit̄ circa motū. Et sic
ista deceptio est in cōpositōe qđ cōponit sensus sensibile
p̄riū cū eo in qđ ē. Sensus p̄o p̄riū vt infra dicitur nō
h̄z cōpositōem. S̄z aliq̄ superior potētia et ergo illi^o est
error Et p̄pter istā d̄z Themi^o qđ tria req̄runt ad h̄
qđ sensus nō erret circa p̄riū sensibile. Primum cōpositi
tio bona organi. Et p̄pter hoc febicitās male iudicat
de cibo Scdo req̄ritur qđ mediū sit bene dispositum.
Vnde si mediū male dispositum vel alias diuersificatū
fuerit. sensus vtiq̄ decipitur. Cuius exemplum est si
velis efficere propter mediū dispositōem vt hoies sedē
tes circa mēsz appareāt coloris lividi et in facie qđ illico
mouituri accipe vnū sublimatū qđ alias vocat̄ cōbustū
et mitte i scutellā n̄ nūmis p̄cauā z misce cū eo sal postea

in coe de vini. qz facile est inflamabile z incenso spo' extingue
candelas. tunc post modicu' sedentes in mensa quos pote
rit euolas fumus tangere apparebunt indubitanter sine q
cu'qz came lesione aut sensibili transmutatõe in corpe qua
si enestigio mozturi. z postea statim cõsumpro vino aut se
moueres de loco p'stmi reacqrent colozem. Et ex eadem
cã si q's viderit hoicem p' vteru' rubeum apparebit hõ talis
als albus ppter dispositionez medij rubeus. Et ppter hoc
etiã albu' visum p' nigrũ apparet rubeu'. Manifestũ est igit
q' dispositio medij facit sensum errare circa sui p'rium sen
sibile. Tercio. si sensus nõ deby errare req'ritur q' nõ sit nĩ
mĩa distãtia inter sensibile z sensum. Et ppter hoc visus
nõ iudicat bene de p'ditionibz stellaz. qz d' solem esse bipe
dalis quãtitatis ppter nimĩã distãtia. q' tñ est maior tota
terra. Et sicut iudicat colozem esse in celo. q' tñ est in nubl
bus. Et p' istud patet responsio ad obiectum

Luius qdem est visus hoc est visibile Visi
bile aut est color qdem. z q' vere qdem est dice
re. innotatũ aut ptingit esse Manifestũ aut erit
ingredientibus maxime.

Istud est scdm caplm. in quo phus detetmiat de visu
et obiecto eius Dices pmo q' obiectũ cuius d' esse visus
vt p' p'ij actũ inferetis sibi passionẽ hoc in cõi noie d' vis
bile. tale autẽ est color z non solu' color. sed etiam quod cõi
rõne nois est dicere visibile. sicut lucẽtia videt in tenebus
nõ sub colozē sed sub lumine. Et sic nõ habemus vnũ cõe
nomen quod dicat cõiter omne visibile p'riũ quod visui ex
sua p'ria forma inferat passionẽ Visibile aut p' se erit mas
gis manifestũ qm ingrediemur melius in distinctionem z
tractatum per se visibilem

Visibile em̄ est color. hoc aut est in eo quod
fm se visibile. fm se aut nõ rõne. sed qm in se ip
so hz cãm essendi visibile. Om̄is em̄ color mo
uens est eius fm qd actũ diaphani. z hec est ip
sius natura. vnde qdem nõ visibile sine lumine
Sed om̄is cuiuslibet color in lumine visibile.
Ex quo de lumine primo dicendum est

Hic phs distinguit de visibili dices q' vnũ visibilũ est
color. z est de numero eoz que p' seipã sunt visibilia. non q'
dem illo mō p' se quo p'dicatu' est de rõne sue definitõe sub
iecti q' d' p'mus Sed illo mō vt sup'ius tactũ fuit q' sub
iectũ est causa p'dicari q' est scdm modus. Et iõ opz q' color
p' nullũ extrinsecũ. sed p' seipm sit agens in visum z sit visib
ilis. z q' hec est sua essentia. iõ opz q' sic definitã. Color ẽ
monuũ visus fm actũ lucidi Actus autẽ lucidi siue trãspa
rentis est lumẽ qd vocat formã ipm colozẽ formã. Hoc
em̄ cõuenit om̄i z soli colozĩ. Lucẽtia vero sicut ligna quer
ena inueterata. z capita quozundã animalũ nõ videntur
vt actu lucida. sed potius vt actu tenebrosa siue in nocte.
Laloz vero sine lumine actu p'ficente diaphanũ non videt
sed potius om̄is color cuiuslibet videtur in lumine. Et iõ
etiã tractandũ est primo de lumine

Est ergo aliqd diaphanũ Diaphanũ autẽ
dico quod est qdem visibile. nõ aut fm se visibi
le vt simplr est dicere Sed ppter extraneũ co
lozẽ. hmoi aut est aer z aqua z multa solidorum

Hic phus profectur determinationẽ suam de lumine
et quia subiectum luminis est diaphanũ. ergo primo d' d'
terminat de diaphano z postea de lumine. dicens primo q'
lucidum quod greci vocat diaphanũ est aliquid. qz est cor
pus. z corpus transparentis siue peruũ. Vnde apud grec
cos diaphanes idem est quod transparentes. Et est diaphanũ
illud quod fm se nõ est visibile. sed p' extraneũ colozem
Q' autem nõ est fm se visibile patet. quia nullũ habet colozem.
z quia nullũ habet colozem. iõ est om̄is colozis sus
ceptiuũ. z sic potest esse medium in visu Videtur ergo dia
phanũ semp' ppter extraneũ colozem qui sit in ipso dia
phanõ non in esse reali. sed spũali siue intentionali Diapha
na autem corpora que sic receptia sunt om̄is colozis extrane
nei sunt. aer. aqua. ignis. celus z multa alia corpora solida
sicut vtrumq' cristallus

Non em̄ fm q' aqua neqz fm q' aer diapha
nũ est Sed quoniã est natura eadez in his vtrũ
qz. z in p'petuo sup'ius corpore

Hic phus ondit quomã diaphaneitas que est quedã
spũalis p'prietas puenit istis diuersis corporibus in qbus
regitur sicut in subiectis. dicens q' aqua nõ est diaphana
fm q' aqua in rõne sue specificẽ forme p' quã distinguit ab
alijs elementis z elemẽtariis. quia si sic tunc non cõueniret
diaphaneitas aeri qui specie differt ab alijs elementis. vel
aliqui alijs corporibz ab aere distincto Sed cõuenit ista p'prie
tas p'prie siue diaphanis p' vnã cõmunẽ naturã in
qua inferiora simplicia vel mixta p'prie cõmunicat cum
superiori celesti z p'petuo corpore. Quãuis enim p'prie uis
tas sit in superioribus z inferioribus. tamen in superioribus p'
prie est z sicut in causa. z per posterius in inferioribus. z
mediante hac cõmuni natura efficiunt corpora quia p'prie
subiecta luminis. Corpora vero sup'iora omnia sunt p'
prie p'prie stellarum. que aut sunt actu luminosa sunt spũalia
et regentia ea que post ipsa sunt

Lumen autẽ est huius actus diaphani fm
q' est diaphanũ Potẽtia aut in quo hec est z te
nebra. lumẽ aut vt color est diaphani fm q' ac
tu diaphanũ. ab igne aut hmoi vt q' sursum est
corpus. et em̄ huic aliquid inest vnũ z idem.

Hic philosophus definit lumen quod etiam ad visio
nem requiritur. Et primo determinat de eo veritatem. se
cundo excludit errores. Quo ad primũ dicit q' lumen est
actus diaphani fm q' diaphanum. Quod sic ostendit. qd
contraria sunt apta nata fieri circa idem. Sed lumen et te
nebre contrariant. extendendo saltem contrarietate ad op
positionẽ priuatiuã. ergo habent fieri circa idem subiectũ.
Sed subiectum ipsarum tenebrarũ est diaphanũ. ergo
etiam est subiectum luminis. z ita lumen est actus et for
ma diaphani. Et ita lumen vt dicit phs est sicut color dia
phani. Id est. actus eius est. sicut color est actus colorati
quãdo est actu coloratum. Causã autem istud lumen in
diaphano ab igne Quod dupliciter intelligi potest. P'ri
mo ab igne. id est corpore celesti fm opinionẽ certoz antĩ
quoz philosophoz qui ponunt corpora celestia esse ignea
siue ignee nature. Vel secundo ab igne. id est ab aliquo illo
luminante igneo sicut est candela vel ignis mixtus. Vel
causã lumen a corpore sup'iori. id est celesti. tali em̄ z igni inest
aliquid vnum. z idem quod est esse lucidum

M

Quid ergo est diaphanū: et quid lumē dictum est. Quia neque ignis est neque oīno corpus neque defluxus corporis vllius. esset enim vtriusque aliq̄s corpus et sic si ignis aut h̄mōi alicuius p̄ntia in diaphano Neque enim possibile est duo corpora simul in eodē esse. Videt autē lumē p̄tranū cē tenebre. Est autē tenebra p̄uatio h̄mōi habitus ex diaphano. quare palā q̄ huius p̄ntia lumen est.

Hic phis posita definitōe lumis excludit falsam opionem antiquorū de lumie dicens. ex quo lumē est aeris diaphani vt tam patuit manifestū est q̄ nō est ignis. neque oīo aliq̄s corpus. neque etiā est defluxus corporis quēadmodum dixit Democritus. volēs q̄ lumē esset defluxus quundāz corporū aromaliū. i. indiuisibilū in diaphano. Ita q̄ est illa corpora aromalia defluentia a corpore luminoso. Si p̄cedat tū Democrito lumē esse corpus. tūc sequitur impossibile scz q̄ duo corpora erūt sil in eodem loco. sed hoc est impossibile. Lumē nō est corpus. Vt autē siue p̄ma p̄bat. q̄ aer est corpus et lumē est corpus q̄d est cū eo. q̄ duo corpora sunt sil in eodē. Vt autē lumē sit in aere p̄bat. q̄ lumē videt p̄tranū tenebre. sed tenebre sunt in aere. q̄ etiā lumē. Dicit autē nō tanter. videt lumē p̄tranū tenebre. q̄ nō est absolute p̄tranū sibi. q̄ p̄traria sunt due forme p̄trarie. tenebra autē non est forma. sed potius p̄uatio luminis ex lucido. quia cum p̄spicū non habet habitū luminis tunc sunt tenebre. p̄ntia autē illius habitus in p̄spicuo est lumen.

Et nō recte Empe. neque si aliq̄s alius sic dixit q̄ ferat lumen et extendat in medio terre et cōtinentis. nos autē lateat: hoc enim est et extra eā que in rōne veritate et extra ea que vident. In p̄uo spacio enim lateret nos ab ozīere aut in occidens latere. magna quēdē multū est questio.

Hic phis inuehitur cōtra Empedoclem nrentē solū vere quandā rōnem antiquorū. qua p̄babant lumē non esse corpus. Arguebāt enim sic. Nullum corpus p̄r moueri in instanti. sed lumē mouet in instanti ex quo illuminatio nō est motus. sed mutatio. q̄ nō est corpus. Ad quā rōnem dicebat Empedocles q̄ lumē fert siue mouet localit̄ de celo in terrā et p̄ motū localē et reflexiones extrēdit in toto hemisphero. q̄d est inter terrā et ip̄m celum p̄mēs. sed motus ille lateret nos p̄pter velocitatē. Sed phis dicit q̄ istud est oīo extra rōnē. q̄ si p̄cesserimus q̄ lumē ferat et sic corp̄ quēadmodū dicebat Empedocles. Nō admittit rōnē tradita in phisicis de velocissimis mobilibus. q̄ ferat in tpē impceptibili p̄ unū spaciū. cū p̄mū corpus ferat celū nō ferat p̄ vnū. gradū nisi in tpē satis pceptibili. Est etiā istud p̄tra ea que oculis vident. q̄ nos dñ vident q̄ aliq̄d est cuius motus in p̄uo spacio ē in tpē impceptibili. Sz magna q̄stio est si aliq̄d possit moueri in tpē impceptibili ab ozīente in occidentem quod est moueri per maximū spaciū.

Est autē coloris susceptiuū q̄ sine colore. sōni autē absonū. siue colore aut diaphanū est. inuisibile autē q̄d vix videt. vt videt q̄d tenebrosū est. h̄mōi aut diaphanū quēdē est. sed non cū sit actu diaphanū Sz cū potētia. Eadē enim natura quāq̄ tenebra. quāq̄ autem lumen est.

Hic phis dicit q̄d dicit quō h̄z se diaphanū ad colorem et ad visum. Et p̄mo quō se h̄z ad colorem dicit. q̄ diaphanū siue lucidū fm̄ q̄ est actu illuminatū est susceptiuū coloris. fm̄ q̄ nullū h̄z actu colorem. q̄ lumē nō est color sed potius actus p̄spicui fm̄ q̄ est susceptiuū coloris. et id nō color actus. quare illud quod est p̄uatiū colorem est susceptiuū coloris. sicut susceptiuū soni est absonū p̄uatiū scz sono. et id diaphanū p̄r recipere oēm colorem. q̄ nullū h̄z colorem actu. sz om̄nes potētia et q̄ p̄ma potētia est ad lumē et ad colorem id vtriusque suscipit. Nō color tū siue quod est p̄uatiū colorem dupliciter dicit. Vno modo lucidū siue p̄spicū dicit p̄uatiū colorem eo q̄ nullū actu h̄z sed potētia oēs habeat. Dicit etiā p̄uatiū colorem siue nō color eo q̄ est p̄ se inuisibile. Et h̄ multū tip̄t. Vno modo. q̄ nullo modo videt p̄ se sicut tenebra. Alio q̄ vix videt sicut atomi discurretes in radijs q̄ nō vident tū aliq̄s oculos in radio ip̄o teneat. eo q̄ tunc radius diu ricat visum et supat ip̄m q̄ non p̄r adunare virtutē suā vt minima p̄spiciat. Aliquādo dicit inuisibile siue p̄uatiū colorem quod nō nisi cum corruptōe visus videtur sicut lux solis in sphaera solis est inuisibilis. Et ita p̄ q̄ diaphanū est inuisibile sicut tenebrosū. Et hoc modo etiā cognoscitur q̄ visum. quia enim cognoscimus aliq̄d esse p̄ lucidum et p̄ ista tenebrosū. p̄p̄tūm q̄ est diaphanū. q̄ est eadē materia ex p̄r subiecti q̄ quōq̄ in se h̄z tenebras. et quōq̄ lumē. eo q̄ diaphanū ē in potētia ad tenebras. et ad lucē succellit.

Non om̄ia aut visibilia sunt in lumine. sed solum vnus cuiusque p̄p̄tūm color. Quēdā enim in lumine quēdē nō vident. in tenebra autē faciunt sensum. vt que ignea vident et lucētia. Nō autē nominata sunt hec vno noīe vt quercus putride cornū capita piscium. et squame et oculi. Sed nulli horum visum. et squame et oculi. p̄pter quā autem causam hec videntur alia ratio.

Hic phis postq̄ determinauit de manifeste visibilibus cōsequenter determinat de innominatis visibilibus dicens q̄ non om̄ia videntur in lumine siue per lumē extrinsecum. sed solum p̄p̄tūm color vnus cuiusque corpus in lumine videtur. Quēdā enim in lumine non videntur in tenebra vero videntur et faciunt sensum. Non sic intelligendū q̄ tenebra aliquid faciat ad visibilitatē eorum. cum sit p̄uatiū pura. Sed lucētia cum habeant lucem. in propria luce vident. eo q̄ quecūq̄ videt fm̄ actum lucidi videtur. Sz quēdā que non habent lucem in sua p̄p̄tū cōp̄sitione videntur in luce altera sibi cōiuncta sicut colores. Que autē rem in tenebris faciunt sensum sunt sicut illa que sunt ignea et alia lucētia. et hec quia multis modis lucem participat nō habet vnū nomen cōmune sicut quercus putred facit et quēdā cornua. et ossa et capita piscium et squame et oculi quorundā animalū. et vermiculi qui vocantur noctuice. p̄ducendo penultimā illius dictionis. Sed predicta q̄ sic nō videtur vt colorata magna habent differentia. q̄ quēdā eorum faciunt lucidā totam p̄spicū naturam. sicut sol. et quēdā non ita. sicut luna. que nō facit lumen sub refectione. et ignis minus lucet q̄ luna. et ea que nominata sunt h̄z pueniente lumine non videntur sub lucis actu sed sub forma coloratorū. Et hoc generale est q̄ semp̄ inaus lumē si pueniens offuscat minus. et id noctiluca. ille vermis totū lumē suū amittit in die et retinet colorem albi. p̄pter quam etiā hec in tenebris visibilia sunt. Alia rō est vt in libro de animalibus tractari h̄z et postea in questione de dubijs dicit.

liber

De anima

Hic aut in tantu manifestu est qm qd de in lumine videt color Unde no videt sine lumie Hoc em erat ipi coloru esse motuu esse fm acru diaphani. Act aut diaphani lumie est Signu aut huius manifestu Si qs em ponat hns colozem sup ipm visum no videbit. Sz color mouet diaphanu puta aerem. Ad hoc em iam cotinuo existente mouetur quod sensituu est.

Hic pbs ondit quo visibile pmu suu manifestu videt dices q nunc manifestu est q color videt in lumie Qd vt supra dem fuit definitio colozis est q mouet visum fm actu lucidi. pfecto aut lucidi siue pspicitur est lumie z sine hoc no videt color. Et signu manifestu huius est. qz si qs ponat id qd colozatu est sup oculu no videbit ipm. z ca est. qz colozatum fm tactu no agit in aliqd nisi actioe pphica q est pncipia materialia ipius. Coloz aut no fit in visu p actioes pphica. sed p actioem formale z spuale. z io indiget corpe in q efficiat pus spualis anqz generet in oculo. z illa est necessitas qre opz mediu esse in visu Opz qz qz coloz fm actu mouet pmo lucidu qd actu est lucidu z pnter. qz hoc cotinuo e vsq ad videt. qz pnter mouet ocls q sensit colozatu

Non em bene dt Democritus. opinatus si esset vacuu qz mediu pspici vtiqz certus. z si formica in celo esset Hoc em impossibile e. patienti em aliqd sensituu fit ipm videre Ab ipso ergo q videt colozem impossibile est. Relinqtur qz a medio qre necce est aliqd ee mediu Vacuo aut facto no aliqd certe. sed oino nihil videbit. Propter qua qdem ergo causam colozem in lumine necesse est videri dictum est.

Hic pbs ondit q no tene dit Democritus z qcumqz secuti sunt eu Opinatus em e Democrit' si vacuu eet spa euu inter celu z terra. etia si formica in celo moueret certis sine aspiceret. Et hoc io dicit. qz putabar mediu impedire visum nec fieri p diaphanu visum nisi p multos poros vacuos. q sunt in ipo Dixitqz visum fieri extra mtrudo qst esse vis actiuu Hoc aut falsum est. qz no fit visus nisi ipso aliqd suscipere z patere. z no pt imediate pati a re visa materiali. sed patit visus imediate a medio spualiter habere spes visibiliu. z io no solu no certe fieret visus sed etiam nullus fieret oino visus in vacuo. qz no esset mediu agens in visus. Propter qua qst igit causam z qliter necesse est colozem in lumine quod est actus lucidi videri quantu sufficit ad hanc intentionem nunc dictum est.

Ignis ac in vtrisque videt z in tenebra z iluie et hoc ex necitate. diaphanuu ab hoc lucidu fit

Hic determinat de mo videdi corpa lucida siue visibilia innominata dicens q ignis z alia luceria siue innominata visibilia vident z in lucido z in tenebris In tenebra qdem no sic q aliqd conferat tenebra ad visum. sed potius ex eo qz pspiciu siue diaphanu lumie raliu qm forte est efficitur luminosum eo qz talia luceria in nocte que dicunt visibilia innominata habent intra se lumie imbibitum quo illuminant diaphanum sicut coloz. Sed quando est in die debile tunc regitur a lumine fortiori diei. z tunc non videntur vt lucida sed vt colozata vt supra dictum fuit.

Aristotelis

Eadem autem est de sono z de odore: Nihil em ipoz rages sensitum facit sensu Sz ab odore qd de et sono media mouent. Ab hoc aut sensituu vtriusqz Lu aut sup ipm sensituu aliqs apponit. odorans aut sonas. neqz vnu sensum faciet De tactu aut et gustu hz se silt. Non aut videt ppter qua aut causam posterius erit manifestu Bediu aut sono qdem aer est. odori aut inno minatu est. Comunis em qdaz passio est ab aere z aqua. sicut diaphanu colozu sic est habent odor. qz est in vtrisque his Vident em aialium aquatica habere odoris sensum. Sed ho qdez et pedibus ambulancia queqz respirat. impossibile sunt odorare nisi respiratia. Causa autem de his posterius dicetur.

Hic. p.redit ad pus dicta. scz q color positus sup sensus no facit sensatione dicens. q sicut dem est de visu qz reqrit mediu in quo visibile est fm esse intentionale z spuale ita est eadem ro oimino de sono z odore que sensituu p mediu extrinsecu Licet in illo medio sonus aliquantulu materia lus sit qz coloz. Cuius signu est qz vtrius frequeter aufere sonos. nuncqz aut aufere colozes Un in his tribz sensibus a pmo sensibili media mouent z ab intentionibz sensibilibz que sunt in medio mouent sensus. Et cum aliquis ponat sup ipsum organu odorans primu Aut sonans primu no fit aliquis sensus fm opationem sentiendi. De tactu aut et gustu siltiter se habet quo ad hoc qz sunt p mediu. Sz tam e hoc no videt oino. qz mediu ipoz intrinsecu est. propter qua autem causam hoc fit posterius inqrendum est. Tres aut sensus licet sint per mediu extrinsecum tam e sonus non potest fieri nisi in aere. odor autem in aere z aq. Sed natura p qua hec duo elementa sunt mediu odoris e innoata. tm qdaz natura est in his elementis se habes ad odore sicut lucidu ad colozem Sz lucidu pspiciu dnter in qtuor simplicibz: co: pibz repit. scz celo. igne. aere. z aqua Odor vero in duobz tm. q sunt aq z aer Aialia aut aquica vident expsse habere odoris sensum. sicut postea dicit Sz ea que odorat dnter odorat. qcumqz em ambulatia sunt pedibz z no repunt sicut serpentes. z vermes illa non odorant non respirantia Cuius causa inferius manifestabit.

Circa predicta mouent

due questiones p ordine. Prima. vtru no tm ppter mediu sit lumie extrinsecu necessariu sz etia ppter colozem q est adequatu visus obiectum

Et videt pmo q lumie no sit necessariu ppter colozem ee mediu auctoritate Auerois z Alexandri z Aristotelis. q dicit q coloz est p se visibil'. q erit tota ca visionis p pntia sua eentia. q no p admixtioem lumis Sedo expimento pbat q no reqrit lumie ppter mediu. qz nos videm qz videntur exite in tenebris z aere tenebroso iuxta videntur z tati colozem illuminato fit visio Si aut eotra fiat vt scilz coloz sit in tenebris. z videns in lumine ster et aer sit illuminatus non fiet visio. Similiter speculo posito contra lumen z facie in tenebra non resultabit imago in speculo Si autem eontra fiat statim in speculo videbitur facies.

Sed color non est proprius obiectum visus quia multa videtur non colorata sicut capita granda aialui quercus putre facte et multa silva. Et confirmat quia color non est actu visibilis nisi per lumen quod est in extremitate perspicui mixtum superficiei corporis colorati. et sic cum colore etiam videtur lumen quod non est color obiectum. Pro veritate tamen quaesit et supposito est sententia philosophi et ponit iste discussus

Maiores Diaphaneitas est quaedam potentia spiritualis analogice distributa corporibus superioribus et inferioribus per quam capacia sunt luminis quod est diaphani secundum actu et coloris formalis hypostasis

Minor color predicto modo in actu est per se visibilis et diaphani secundum actu et per ipsum visus motiuus

Caeloigitur color est proprius et adiectum visus obiectum sicut diaphanum medium propter quod lumen extrinsecum tanquam formale principium est necessarium.

Maiores quod ad primam parte per se per in textu dicentem quod diaphanum quod visus coloris est receptum est aer aqua ignis et celum Non sic quod aer in quantum est aer siue per naturam aeris sit diaphanum quia sic aqua non esset diaphana nec aliud corpus sed potius est diaphanum per unam naturam eodem in quantum inferiora simplicia vel propter perspicua veniunt cum superiori celesti et perpetuo corpore et in illo est primo et in ea et in inferioribus est per posterum. Et sic per hanc eodem naturam sunt predicta corpora luis capacia ita quod illa communis natura per dicta vna naturalis possit analogice repraesentari omnibus diaphanis. secundum magis et minus. eo quod quaedam corpora sunt diaphana per totum in quantum est dicitur. eo quod quaedam de se cant lumen et illuminant alia sicut planete. sol et luna. Alia vero sunt diaphana per totum et sunt luminosa. sed non illuminant sicut ignis elementaris. quia si ille illuminaret tunc spiritus esset lumen circa terram quia spiritus ignis aliquid per se est in hemispherio nostro. Alia vero sunt diaphana per totum quod tamen non illuminant nec habent in se naturalem luis sitatem. sed solum recipiunt lumen ab extrinseco sicut sunt aer et aqua. Alia vero sunt quod recipiunt lumen solum in superficie sicut corpora colorata. Corpora vero superiora celestia omnia sunt perspicua propter stellas. et quod sunt actu luminosa sunt spissa regeria ea quod sunt ipsa. Hoc tamen considerandum est quod raritas sola non facit perspicuitatem. quia si sic terra rara esset perspicua. sed ob eam raritatem esse subtilitatem et spiritualitatem siue formalitatem quaedam prius et tunc talia rara sunt pura. Et quanto magis habent de hominum natura formalitatem et spiritualitatem magis erunt pura. Iuxta quod notandum est quod dicitur inter luminare. lucere. lumen. et splendore. Quod luminare est corpus quod in se habet lucem tanquam formam. sic sol luna stelle. Lux autem dicitur forma luis in luminari siue in eo quod est luis fons principius. Lumen vero est quod est receptum in aliquid corpore illuminato et ideo lumen est receptus habitus in materia diaphani. Et lumen est accursus et perfectio ut dicebat in seba per propter se secundum quod est diaphanum. Potentia vero lucidum dicitur illud id est subiectum quod est susceptibile luminis et tenebrarum. Et sicut lumen est color lucidum terminari. Ita se habet lumen ad lucidum purum. quia sicut color est diffusio luminis in corpore terminato. ita lumen est diffusio quod fit in superficie et in profundo diaphani non terminari. et ideo lumen est accursus lucidi puri quod actu luminosus est. sicut color est accursus colorati quod actu colorati est. Splendor vero est ebullitio luminis in perspicuo claro et polito. natura diaphana in superopacitate durante. Minor est philosophi in textu. Et per amplius eius declaratio. Notandum est secundum dicitur Album quod color habet duplex esse scilicet materiale et formale. Materiale dicitur quod habet per quatuor etiam mutantes materia quod sunt ea

lucidum frigidum. humidum et siccum. Hec enim diversimode de variatione superficie corporis terminari diversos inducitur et generant colores. licet neutrum istorum sit aliquid de essentia coloris. et secundum habet esse colores actu sunt in tenebris. et non movent diaphanum. quia sensibile quod agit in sensum non agit nisi secundum esse interioriale et spirituale. Formale vero esse est a lumine. quia sicut dicitur philosophus. Et in maiore demum fuit Lumen est coloris hypostasis. Et hoc esse causat ab hoc quod lumen influit extremitati perspicui terminari. Omne enim corpus est perspicuum. Sed duplex est perspicuum. Quidam enim est perspicuum totum et non terminatum. sed per se traducit visum. sicut aer ignis et aqua. vitrum et cristallum et quaedam alia similia. Quidam autem est perspicuum terminatum et hoc non in toto. sed in sua superficie est perspicuum. et ideo terminat et non traducit visum. et secundum quod corpus est perspicuum ita recipit luminis habitum. Quod enim in toto est perspicuum lumen recipit in superficie et in profundo. Quod autem non in toto sed in superficie tamen est perspicuum non recipit lumen nisi in superficie. et ideo lumen iuxta iam dicta per mixtum opacitati corporis constituit colorem. Et hoc fuit causa quare pythagorici colorem vocabant epiphaniam. quia scilicet videbant eum esse diffusionem luminis in superficie corporis terminari. Epiphaniam enim est superficies apparentis. Unde per lumen esse de suba coloris et non calidum. frigidum. humidum. siccum et cereras quatuorque causas ipsam materialitatem in subiecto. et non ingredientem essentiam ipsius. et ideo quod dicitur in oppositio cum Aristotele quod color predicto modo est per se visibilis et diaphani motiuus et hoc sit de suba eius intelligitur de suba formali. quia secundum hoc esse non est sine lumine. et ideo non videtur sine lumine. Conclusio sequitur ex premissis. Pro declaratione ratione tamen prime partis. Notandum est quod est duplex obiectum visus. Quoddam est proportionatum materiali. et plexionali sui organi. et hoc est color. Aliud est excedens harmoniam plexonalem eiusdem. et hoc est lucidum ad quod visus habet proportionem esse. Et ex precipitate sibi innare perspicuitatis. Dicitur autem in secunda parte quod lumen extrinsecum est de suba coloris. Quod dicitur notanter propter intrinsecum lumen ignis quod est in albedine mixto. quia habet non sufficit ad istam constitutionem coloris. Quia ignis in propria sua materia non lucet. in mixto autem est in propria sui materia. ergo non sufficit acquare colorem ut est obiectum visus

Ad obiecta in oppositi.

Ad primum est dicendum. Quod color est per se visibilis et per suam essentiam est causa visionis. Sed non valet consequentia. ergo non videtur per lumen. quia hoc est de essentia eius et substantia. Ad secundum est dicendum secundum dicitur Album. Si medium est omnino renebratum tunc non videtur color. sed oportet quod illuminatus sit circa colorem ad minus sibi debet generare intentionem suam in medio. Cuius ratio est. quia color est lumen alligatum materie et ideo mouere non potest medium. nisi sit actu illuminatum. quia per hoc magis disponit medium ad recipientem coloris similitudinem. et ergo proprium medium coloris est diaphanum illuminatum. et ideo accursus lucidum in visu existit propter medium. Et color per suam essentiam mouere per essentiam suam quod est que est in eo formalis et centralis. secundum illam enim non est in tenebris nisi in potentia. Et hoc modo intelligitur quod dicitur Album. in vna digressionem quod color per se est motiuus visus. et quod lumen non existit propter colorem sed propter medium. non enim requirit lumen tanquam distinctum a colore ut moueat color visum. quia ipsum est de essentia coloris. et ita per essentiam suam color mouet. Ad tertium dicitur est in declaratio prime partis per se. Ad confirmationem dicitur quod visus secundum actu est vnius visibilis. quia color secundum actu quo agit in visum vnius visibile est cum lumine. sicut mate

ria & forma non faciunt duo sed vnu Lumen autē iuxta p̄
dicta est forma color: & hypostasis. id est suba.

Questio secunda Vtrū

**lumen quod est accidēs sit incorporeū aut cor-
pus & defluxus corporū atomalium**

Et p̄mo arguit̄ p̄tra suppositū q̄ nō sit accēs. q̄ si lumē
esset accēs nō erit nisi in p̄dicamēto q̄litas. & cū sit visibyl
le p̄ se & alterās visum siue passiōē sibi inferēs nō erit nisi
in illa sp̄e q̄ ē passio vel passibil̄ q̄litas. q̄ erit al̄q̄ de p̄mis
vel posterioribz. Sed nō est de p̄mis. q̄ ille s̄z calidū & fri-
gidū hūidū & siccū. q̄ erit de posterioribz. Sed oēs postero-
res cānt̄ a p̄mis. q̄ lumē causabit̄ ab hūido & calido. frigidū
dō & siccū. vel q̄busdā eaz. sed h̄ est falsum. q̄ inuenit̄ in q̄
busdā corpibz q̄ nō sunt capacia p̄dicarū qualitarū. q̄ non
est accēs. Secūdo. oīs passio vel passibil̄ q̄litas h̄z cōtra-
riū in sp̄e q̄suls nō in genere. sicut p̄z p̄ inducōem. h̄ lumē
nō h̄z p̄trariū. q̄ nō est passio vel passibil̄ q̄litas. Vnōz. p̄
bat. q̄ nihil alterās subito h̄z p̄trariū. eo q̄ p̄trariū extis
in subiecto resistit̄ alteratōē n̄ fiat subito sed lumen subito
generat̄. q̄ nō h̄z trīnā. Et p̄firmat̄. q̄ si haberet̄ p̄trariū
corrūperet̄ p̄ p̄nā illius in subiecto. lumē non sic corrūpit̄.
sed p̄ absentiā illuminantis. q̄ t̄. Tercio. Nullū accēs
est forma p̄fectiua alterius accētis & actus ipsius mediāz
te q̄ agit actualr̄. sed lumē est forma p̄fectiua coloris q̄ me-
diante agit actualr̄ in visuz. q̄ lumē n̄ est accēs. Quarto
arguit̄ p̄tra q̄litiū scz q̄ lumē sit corpus. q̄ oīs q̄ p̄ se mo-
uet̄ localr̄ & dimēsum est. corpus est. Sed radius siue luz
men egrediet̄ a sole mouet̄ localr̄ ab oriētē ad occidentē. q̄
radius & lumē sunt corpa. Quinto sic. Nihil repetit̄ et
repellit̄ a corpe nisi corpus. Impossibile em̄ est nō corpus
corpe moueri. vt d̄t̄ Gilbertus. Sed lumis & radius sit̄ rep-
ulsio ad corpus opaci. q̄ lumē est corpus & radius sit̄
Sexto Impossibile est eē p̄fractōem & intersectiōes nisi
corporū. Sed ex repulsōe lumis ad speculū p̄cauū sit̄ ras-
p̄ioz intersectiō & p̄fractiō. q̄ lumē & radius sunt corpa.

Septio. Vē q̄ h̄z trīnā dimēsiōē est corp̄. sed lumē
in medio h̄z trīnā dimēsiōē. q̄ diffundit̄ fm̄ oēm oriām
p̄ōnis. nec t̄m̄ est in superficie. imo etiā penetrat̄ aerē visq̄ ad
p̄fundū. q̄ videt̄ q̄ lumē in medio sit̄ corp̄. Octauo. po-
sito q̄ sol esset & circa ip̄m spaciū vacuū. tūc cū sol potēs sit
ex p̄tore lumis absq̄ extrinsecō p̄currētē lumē suū diffan-
dere nisi habeat̄ resistētē & in illo spacio vacuo nullā habeat̄
resistētā. ibidē lumē suūz diffundere d̄z. Sed lumē illud
nō esset in alio corpe sustinētē. q̄ esset suba p̄ se ens. & non
sp̄ialis. q̄ corp̄alis. Nono. Radij egrediet̄es a corpe luz
miolo distinet̄ vident̄. nihil autē distinctū cernit̄ in natura
nisi corpus. Decimo. q̄d p̄cedit̄ a corpe aut est corpus
aut nō est corpus. Si corpus habet̄ p̄positū. Si nō ē corp̄
tūc op̄z q̄ sit forma corp̄is. Aut q̄ forma subalis aut accētis
lis. Si forma subalis tunc absurdū. Si accētis aut est accē-
sū. p̄trā materia q̄d est absurdū. Si accētis aut est accē-
dēs p̄ se aut accēs p̄ accēs. Si est accēs p̄ se tūc est insepa-
bile a suo subiecto. & hoc nō videm̄. Si nō est accēs p̄ accē-
dens tūc op̄z q̄ reducat̄ ad aliq̄d q̄d ē p̄ se subiectū. q̄z ac-
cidēs p̄ accēs reducat̄ ad accēs p̄ se. Undecimo. Nihil
est generat̄iū corporū nisi corp̄. h̄z lux siue lumē est generat̄
uū corporū. q̄ est corpus. Vnōz. p̄bat. q̄ generat̄ corpus
vegetabile & sensibile. Duodecimo. Augustinus dicit̄
in eplā ad Volusianum. Hominum inquit̄ iste sensus
s̄z vt̄ nihil nisi corpa valeant̄ cogitare siue iūta grossiora. scz

hūoz aut humus. siue subtiliora sicut aer & lux. q̄ sicut accēs
est corpus subtile ita & lux. Et sup̄ generis ad lrām l̄. vj
m̄q̄. Vnō oīm corporeā naturā dignitate nature p̄cellit̄. p̄
lucem tamē & aerē que in mūdo p̄cellentia sunt corpa. cor-
pus admistrat̄. P̄o veritate questū & suppositū est sens
tentia Aristotelis. & ponitur iste discursus.

Dator. Nulla suba p̄t̄ magis & min⁹ susci-
pere. sicut nec corp⁹ vnu alterūz penetrare aut
in istāti se diffundere. Vnōz. Lumē fm̄ ma-
gis & min⁹ recipit̄ in diaphano. & siue quis luc
cessiōe a corpe lucido multiplicat̄ in medio.

Loco. Igit̄ nō est suba sed accēs nec corpus
aut corporis deflux⁹ quēadmodū eronee op̄i
natus est Democritus

Dator. p̄z q̄ ad p̄mā p̄t̄ p̄. p̄. in p̄dicamētis. & q̄ ad scōz
q̄to p̄h̄sicoz. Vnōz. ē p̄b̄ in rextu. Et rō est. q̄ forma ī
instāti generat̄ in materia vltio disposita. h̄z sic est de p̄s̄p̄
cūo respectu vis. q̄ in instāti diffundit̄ in p̄s̄p̄cūo. Loco
seqt̄ ex p̄missis. Et p̄t̄ oīm d̄i ap̄lius. p̄mo q̄ nō est suba. q̄
oīs forma p̄ se alterās est passio vel passibil̄ q̄litas. lumē est
p̄ se alterās. q̄ est q̄litas. Vnō t̄m̄ est passio & nō est passio
parebit̄ postea. Vnōz. p̄bat. p̄. p̄. in de sensu & sensato. vbi
d̄z. Illuminatio ē alteratio. Et p̄firmat̄ ap̄lius. q̄ alteratio
fm̄. p̄. p̄mo de ḡn̄atōe ē q̄n̄ subiecto manētē eodēz trāsmu-
tat̄ in passiōibz. S̄z q̄n̄ aer illuat̄ p̄n̄ te luie & ab lente ma-
ner̄ idē. q̄ h̄z trāsmutatio est passioz oīs passio ē accēs. q̄ lu-
mē est accēs. Secūdo. ps scz q̄ nō sit corp⁹. p̄bat. q̄ nulluz
corp⁹ veloci⁹ mouet̄ q̄ corp⁹. p̄m̄ mobil̄. eo q̄ ille mor⁹ ē
p̄fectissim⁹ oīm motuū. & iō velocissim⁹. S̄z lumē ab oriē-
te in occidentē multo cit⁹ mouet̄ q̄ moueat̄ p̄m̄ orbis. q̄
lux mouet̄ in instāti. p̄m̄ nō mobile in x̄tū. hor⁹. Prete-
rea impossibile est duo corpa p̄mixta & nō se se augmētata
esse sit̄. Sed lumē cū aere est p̄mixtū & ip̄m aere nō aug-
mentat̄ & t̄m̄ est sit̄ cū ip̄o. ergo nō est corpus

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est dōm q̄ lumē nō ē passio vel passibil̄ q̄litas. h̄z
hitus. Ad p̄batōes nō dōm ē q̄ dupl̄r aliq̄d inferē passio
nē sensui. Vnō. vt̄ alterās solū. & tale est passio vel passibil̄
q̄litas. Aliud est inferēs passiōē nō vt̄ p̄ se alterās h̄z vt̄ p̄ se
ctio visus & visibil̄ fm̄ q̄ ē visibile. & fm̄ q̄ visus vadit̄ ad
actū. & tale est hitus & dispō. Hitus aut̄ & dispō s̄z q̄litas
tes p̄ficiēs pōnas ad actū. sic visibile sp̄o luie p̄ficiat̄ ad ac-
tū. & sit̄ visus etiā luie sibi p̄iecto cū hūore cristallino p̄ficiat̄
tur ad actū vidēdi. Si t̄m̄ velim⁹ verificare dē m̄ p̄b̄i t̄m̄ vt̄
sibile p̄trū ē color. & lumē nō ē visibile. h̄z ē hitus vel dispō
q̄ visio p̄ficiat̄ h̄z actū. vñ ille act⁹ cōis est organo & medioz
obiecto visus. Vnō. em̄ h̄z lumē inatū. & lumē est act⁹ dia-
phoni. vt̄ d̄t̄. p̄. & act⁹ corp̄is terminat̄ p̄ que mouet̄ visum
nec seqt̄. Loco. videt̄ p̄ lumē. q̄ lumē est magis visibile. q̄
nō eodē mō color & lumē se h̄nt̄ ad visuz. S̄z vñ se h̄z vt̄
passio vel passibil̄ q̄litas. al̄t̄z vt̄ hitus vel dispō. Et ē in
stāta extra p̄positū. q̄ significatū vocis. plate puenit̄ ad in-
tellectū mediāte voce. Nec t̄m̄ vox ē obiectū intellectū. Et
dōm est alter etiā fm̄ Alb. q̄ nihil. p̄hitet̄ lumē ē passio
nē vel passibile q̄litas. h̄z distinguēdū ē int̄ passioes. q̄ q̄dā
s̄z passioes corporū actiuoz & passiuoz. q̄ nō h̄nt̄ p̄rietates
nec agūt & patiūt̄ trāsmutādo. h̄z t̄m̄ mouēt̄. & tal̄ passio ē
lumē. Alie s̄z passioes corporū inferiorū. i. elementoz et elez

mentatorum et ille sunt extraneae et se se transmutant in vno subiecto. Quod autem sunt predicto modo duplices passionibus. quia sic se habet corpus celeste ad inferiora corpora sic passio eius ad passionibus corporum inferiorum. Unde sicut corpus celeste nullum habet extraneum in ipsis elementis. Ita nec passio eius in passionibus elementorum. Probus vero cum dicitur secundas qualitates generari a primis intelligit dictum suum in generatione et corruptione circulari elementorum. et ideo deum suum intelligit de passionibus et qualitatibus que sunt proprie elementorum sicut sunt calidum frigidum etc. Ad secundum est deum quod lux non habet extraneum. Nec opus quod passibilis qualitas superiorum corporum habeat extraneum. Quod tamen est quod non proprie alterat. quia ad alterandum proprie dicitur tria requirunt. Primum est quod forma alterans habeat aliam essentiam a qualitate et materia. Et propter hoc ratio et desum cum non dicatur nisi quandoque dispositio primam materie non proprie alterat. Secundum est quod forma alterans magis facta suae excellentibus abijciatur a subiecto corrumpeudo subiectum. Et propter hoc scilicet sanitas et lumen si in ratione habitus accipiant non alterant. quia sunt perfectiones eorum quorum sunt. Tercium est quod forma alterans corrumperet aliam formam sibi extraneam in subiecto. Ad tertium est dicendum secundum Albertum quod illa propositio nulla forma accipit talis effectus ma perfectiva alterius accipit falsa est. quia in multis habemus instantiam. Et ita lumen quod est accipit est bene forma perfectiva ipsius coloris vel sicut dicitur in subiecto. Ad quartum videtur Albertus quod lumen non mouet localiter nisi sicut umbra ut dicitur Avicenna et sicut forma quod est in speculo non est in idem lumen hic nunc. et potest ita ibi vel nunc et post tenebram iteque in eodem loco. Sed de struere lumen et succedit alterum ad absentiam illuminationis corporis et potentiam eiusdem sicut et umbra causat per interiectionem corporis opacitatis inter corpus illuminans et illuminatum. Et propter ista dicitur Bonaventura quod sicut videmus in specie generata a colore quod dupliciter mouet et vnus motus est per diffusionem procedendo a corpore obiecto versus ad speculum. Et alius est motus secundum quem videtur moueri in speculo ad motum corporis obiecti. et primus non est motus localis sed generatio. Sedo vero motu non mouet per se sed per accipit. Sic in proposito intelligitur dicitur est quod motus lumen quod est per egressum ipsius a corpore lucis et effusio. et hoc patet quod fit subito in spacio quocumque magno motus vero alius quod est per delatorem ipsorum radiorum super terram cum ipso sole est solus per accipit. sicut virtus mouet ad motum sui principij influentis et tamen spiritus non est corpus. Ad quintum est deum quod repercussio alicuius ab alio potest dupliciter fieri et est duplex quodam est ex collisione duorum sibi inuicem obuiantium. sicut pila repercutit a pietre. quodam est ex indispone patientis ad suscipiendum virtutem agentis. Et isto modo repercutit radius a corpore opaco. Solem siue quocumque aliud corpus luminosum habet virtutem diffundendi lumen versus ad aliquid determinatum spacium cum sit spiritus finite. Et quod dicitur se prendit illa spiritus multiplicat lumen si susceptibile sit idoneum. cum vero ante terminatum illum virtutis obuiat aliquid corpus quod non est idoneum ad eius susceptioem tunc non potest lumen se amplius multiplicare. Quod autem dicitur quod impossibile est non corpus a corpore repelli ut dicitur Subtilis Porretanus. deum est quod si est aliquid quod est non corpus. ita quod sit spiritus. verum est si autem est ita non corpus quod indiget corpore deferente sic potest repelli sicut deum est de lumine. Et patet de imagine quod reuertit in speculo propter appropinquationem plumbi. quod est corpus terminatum. Si enim esset speculum corpus primum non terminatum plumbi transiret spiritus et non rediret. ad oculum ut manifestum est per experientiam. Ad sextum est deum quod illa refractio fit ratione aeris coniuncti quod ex virtute radiorum ibi reuertitur subtiliter et mouet. et sic ex multiplicacione secundum oppositas vias

pergressus et regressus fit quodam aggregato luis et subtilitatis aeris circa corpus tertium ex quo pergit radii incedi et igne ibidem per coloris intensionem ex aere sic subtilitatis generari. Ad septimum est deum quod dimensionem potest aliquid habere dupliciter. vno modo ex se alio modo ex ratione eius in quo est. Sic se sic est corpus. Si alitudo non opus sic enim habet trimam dimensionem non albedo in cerasa (que ad candorem semper adhuc) et nunc que sunt albe intra et extra. Sed diceretur. lumen figuratur spherice. quod adhuc videtur esse corpus. Solo albe non valz pna. quod quod generat a corpore spherico necesse est in forma spherica generari. Lumen autem egreditur a corpore luminoso spherico. et a quibus puncto eius et ideo habet generatis formam. habet tamen eam in speculo cui inmittit et non in propria essentia. Ad octauum est deum secundum Albertum et Bonaventuram quod posito in convenienti non est in convenienti aliud seque. Vacuum autem non potest accedere in ter celum et terram. Et sic esset vacuum tale spacium nihil videtur sciret. probat philosophus in textu. Et sic si esset tale spacium vacuum nec lux nec lumen ibi generaretur. quia non esset corpus susceptibile lumen. Et ergo dicit Augustinus in. xij. confessionum suarum in principio. ubi lux esset nisi superflua esset et illustrado. Ad nonum videtur Albertus quod radius materialiter est recitudo illuminata quod est quodammodo per speculum. vnde illud speculum super quod manet lumen directe dicitur radius. Et si radius vocat linea visualis que est aer cum lumine. tunc corpus est. sed non est corpus quod sit habens materiam distinctam a materia speculatiua. imaginant illi quod dicitur lumen esse corpus. Ad decimum videtur Albertus quod lumen non est corpus sed est forma et qualitas corporis. et est possibile ad duo subiecta quorum vnus est subiectum eius et ca. et in illo speculo. et hoc est corpus luminosum. Ad autem est subiectum eius tamen et hoc est primum. ideo illud aliquid est sine lumine. Sicut calidum apparat ad ignem sicut ad subiectum et eam in quo est. et ad alia calida sicut ad subiectum. Ad vndecimum est deum quod lumen dicitur generari corporum in quantum est qualitas instrumentalis ipsius celi. quod est mouens materiam generabilem et corruptibilem. Unde sicut deum fuit supra de calore naturali quod in quantum est instrumentum anime vegetabilis habet multas virtutes ex anima quas non habet propria natura. Ita dicitur quod lumen multas habet virtutes in quantum est instrumentum celestis corporis moti per intelligentiam. et ideo in talibus virtutibus exis efficit corpora generabilia et corruptibilia. Et sic corpus non efficit a non corpore. sed a corpore celesti per instrumentum quod non est corpus. sed in se habet virtutem eorum per se intelligente quod mouet corpus. Ad duodecimum videtur Bonaventura quod sicut humor et calor dupliciter potest accipi. Vno modo ut dicunt proprietates siue qualitates corporis substantie sicut sunt humor et aqua. et calor ipsius ignis. Aliquando nominant ipsam substantiam sub tali forma quod dicitur Augustinus quod humor et humus sunt elementa. Et philosophi dicunt quod calor est suba quodam subtilis. Sic sicut modo potest dici de luce quod ipsa potest accipi in abstractione. et sic nominat formam luminosi corporis per quam habet lucere et agere. Et sic dicitur Damascenus quod est qualitas ignis. Alio modo nominat ipsam substantiam luminosam puta solem vel ignem. et sic accipit in illa diuisione quod dicitur ignis carbo ignis flamma. ignis lux. Et per hunc modum loquitur Augustinus quod dicitur lucere esse corpus subtile. Et quod dicitur et tenet primum locum in corporibus. et quod lux et aer sunt corpora subtiliora.

Circa capitulum expositum

de visu mouentur dubia. Primum est. An visus sit primus sensus. Et videtur quod non. quia ille sensus videtur esse primus quod est primum ipsius animalis.

De anima

Aristotelis

sed sic est de tactu. Ille est primus sensus. Sedo sicut se hinc organa sensuum in ordine ita et sensus. Sed organum ipsius tactus est primus et est fundamentum omnium organorum aliorum sensuum. Et tactus est primus sensus. Solo sic quod probatur ex parte potentie in se. et ex parte obiecti et modi immutandi. Et ex parte potentie quod visus est plurimum differentiarum. quod comprehendit corruptibilia et incorruptibilia. propter quod dicitur philosophus primo metaphysice quod plures res dicitur nobis incongnitas ostendit non accipies sicut sensatum in una medijs dispositione. sed in pluribus eo quod colorata accipit in medio actu lucido. et lucida accipit in tenebrosos. Et ex parte obiecti etiam patet quod obiectum suum proprium est color. quod constituit in esse per lumen. sed lumen est qualitas magis spiritualis quam quicquam alia qualitas igitur etc. Et ex parte vero modi immutandi quod obiectum visus immutat potentiam in instanti. Alia vero potentia rum obiecta immutant in tempore. Ad obiecta in oppositu ad ambo respondet Albertus quod sensus habet duplicem compositionem. unam ad sensitivum. et aliam ad sensibile. Ad sensitivum quidem in constituendo ipsum. ad sensibile in cognoscendo. secundum primam considerationem tactus est primus sensus. et secundus gustus quod est sensus alimentorum quod est quidam tactus. Et ideo dicitur philosophus in tertio de anima quod illi duo sensus sunt necessarii propter esse. reliqui propter bene esse. Tertius est odoratus. quod videtur in libro de sensu et sensato odores in alijs animalibus propter homines non habent propriam delectationem sed tamen ea quod est cibi. Et ideo dicitur in ethicis quod canes non gaudent odoribus leporum vel cervorum propter delectationem odorum. sed quod propter iniquum est lepus vel cervus ad deorum dum. In hominibus autem quidam sunt delectationes odorum. videlicet et quorumdam aromatum. Quartus vero erit auditus et vicinus visus. et secundum istam compositionem procedunt obiecta. Secundum autem rationem cognitivis visus est primus videtur probant rationes inducte in solutione principali et post eum auditus. tertio odoratus qui dicitur quedam animalia ad cibum longe distantes. deinde gustus et vicinus tactus

Secundum dubium est.

Utrum persistetia oculi sit tamen in humido aquoso vel sit etiam in igneo luminoso. Et videtur primo quod in oculo dominet ignis vel lumen. probatur quod visus perficitur secundum actum lucidum. Sed primum quidam animalia videre de nocte vel lupos quando medium non est actu lucidum a luce exteriori. ergo erit lucidum tunc a luce egrediente ab oculis ergo in oculis eorum dominatur lumen. Sedo sic nihil videtur in tenebris nisi in quo dicitur lumen. oculi quorumdam animalium videtur in tenebris ad modum candela. sicut patet de oculis luporum. ergo in illis dicitur lumen. Sed eadem est ratio de oculo quod tunc ad videre. quod in omni oculo cuiuslibet animalis erit dominus ignis. Tertio Perspectivus non ponit lineam visuale per imaginatorem tamen. sed per rem egredientem ab oculis. ut linea visualis non est nisi radii quod non egredit nisi a luminoso. quod in oculo dominatur luminosum. Quarto philosophus dicit in libro de celo et mundo quod in videndo stellas fixas visus tremat. sed videndo planetas non tremat. ergo videtur tremere per aliquid quod erit ab oculo. et hoc non est nisi radius. ergo radii non egredit nisi a luminoso. Solutio In oculo dicitur aqua et non ignis. quod si ignis dicitur rerum in oculo videtur Empedocle. cum ille emittat radios ad illuminationem medijs sicut lumen egrediens a lucerna tale lumen illuminaret medijs et sic pringeret videre in tenebris. Nec patet dicitur quod radius egrediens extinguatur. sed

tunc Plato dicit in Timeo quod nihil extinguit nisi a suo contrario sicut frigidum a calido et humidum a sicco. Ad ergo dicitur ignis sicut aqua. Et huiusmodi etiam alia ratio est. quod una est forma visibilis quod recipitur in medio. et ab oculo. quod operatur esse una natura receptibilitatis in medio et oculo. Sed in medio est natura perspicuitatis. quod in oculo dominatur aliquid perspicuum. sed tamen duo sunt perspicua receptiva. scilicet aer et aqua. Sed aqua est magis fluens. propter eam quod magis servat figuram et quantitate oculi quod componitur ex ea et melius fuerit actum luminis ab extrinseco ingrediente in ipsum huiusmodi morum oculi. et fuerit etiam melius species visibiles receptas quod transeunt per ipsum aerem. cum igitur ipsius oculi sit recipere et aliquantulum tenere. relinquitur quod organum visus sit de natura aque. Et ita in ipso quod ad eam partem in qua sit impressio dominatur aqua. Est enim in eo duplex humor quorum unus est in acie quod dicitur crystallinus propter puritatem. et glacialis sive grandinosus propter frigidum complexionale dominans in ipso. quod sicut dicitur philosophus oculus est ita frigidus quod fuerat complexionem non in frigidum simplicius. Et ideo in tenebris et in locis in quibus in frigidum oculi super tumentur generat obscuritas visus. Et hoc quod dicitur per experimentum quod ambulanti diu in nive. vel aqua et mari obscura apparent loca nitium et glaciei et ripe aquarum in litora marium. Alius humor est post eum in textura venarum quod habet colore aliquantulum tendentem ad ruborem et ideo quod dicitur philosophus dicitur vitreus. claritatem enim vitri habet ex puritate cum crystallo. Sed ruborem ex puritate cum sanguine et quod generat in extremitate venarum tangenti oculum. superfluitas autem ponitur in albugine et est sicut humoris crystallini. Circa hos autem humores sunt tunice oculi quod tunice in parte anteriori sunt perspicue videtur per ipsas possit fieri immutatio humoris crystallini. et circundat acies cum circumscriptione in gravel glauca. et ex illo colore sit congregatio et coadunatio spiritus visive cum natura est turbata claritate nitium. Et quod etiam cum velamina et super pellis ponunt extrinsecus et ideo accidit quod aspiciens inter alia albedinem vel claritatem postea non bene videt nisi plus coadunet visus. cum pro humidum crystallinum receptibile sit lumine et coloris. operatur per pellicule quod in ipsam sunt sunt puritate quod per ipsas possit immutando ingredi color et lumen. quod color non immutat visum nisi per actum luminis. ut in questione dicitur est. et propter hanc quod aliquis habuit diu clausos oculos. videtur in tenebris. et postea subito vadit ad lumen non videt nisi quod ingrediatur lumine tunc parte immutata ab extrinseco. Quia pro visus iteque perficitur spiritum visibile quod defert ad oculos per nervos obtritos ab interiori parte cerebri dicitur spiritus secum trahit partem calorem. ideo primum quod post somnum in quod spiritus oculos movent ad interiora ad locum digestionis relinquendo organa exteriora sensuum. statim apertis oculos non bene videbit nisi reditu spiritum ab interioribus ad exteriora organa sensuum. quod pro illi spiritus clari et puri sunt quod defertur ad oculos super oculos spiritus sensibiles ideo turbatio quod contingens in cerebro magis apparet in ipsis. Et hoc apparet in ebrijs in quibus multum vaporis fertur ad cerebrum et obscuratur visus. Et eadem causa est quod obscuratur in iratis. quod ira accedit sanguine circa cor. et elevat vapores ad caput. Cum pro item spiritus ille feruntur sit iteque primum quod spiritum illi a vaporibus calidis remoueri extra sicut proprium in quibusdam firmantibus et ideo tunc talibus apparet unum duo. quod in duplici sicut accipit. Et hec eadem causa est quod unum apparet duo quod dicitur superponit et elevatur oculum ad sicut altiore videtur deprimat ad inferiora et ideo quod magis ponitur extra sicut proprium vel alius tantum magis apparet distantia inter ideam duplici sicut acceptum.

Et huiusmodi est videre in sole pcutiere sup aqua fluentē q̄ videt eē maioris q̄ntitatis p̄m̄ duplū vel triplū fm̄ motum eque. Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū ē dōm q̄ q̄dā aialta sunt q̄ debile h̄nt v̄sum et nō bñ adunatū et illa claritate diei vincunt. et p̄pter hoc in die q̄scūt et nocte mouent q̄m̄ lumē lune et stellaz ē in aere q̄d ē debilius lumine solis. Si vero oīno essent tenebre tunc nihil viderent. et si tunc venant odoratu venant et nō v̄su.

Ad sc̄dm̄ ē dōm q̄ noctiluca. sicut oculi q̄rundā aialū et capita pisciū et corpa putrefacta. sunt actu i tenebris nō tñ sic q̄ sp̄ illuminant mediū. Q̄d p̄z ex eo q̄ si mediū esset illuminatū tñ nō luceret illa. aliter em̄ luceret die ac nocte q̄d nō videm̄. Un̄ lux in talibz ē a p̄ribz igneis q̄ sunt in exteriori p̄te vt̄ postea dicit̄ nō p̄gre dicitur ab inferiori oculi ad p̄icrōem radioz p̄ q̄s illuminaret mediū et obiectū visibile. Aliter em̄ circūstās aer et colorata oīa illuminarent sicut a candela. q̄d nō videm̄. p̄ma em̄ q̄ sunt iuxta noctiluca nō vident. s̄z solū lupi nasus. et maxilla. Ad terciū dōm ē q̄ p̄spectui falsum dicunt. q̄ ponunt radios eē corpa egredientia ab oculis. q̄d falsum ē. s̄z sunt imuratōnes fm̄ rectas lineas in diaphano. Et q̄ ocul⁹ corpa politū ē et terfuz tñ reflectit sup ip̄m̄ lumen (q̄d ē actus rei visibilis) sicut sup speculū. Et q̄ reflexio lucis fit ad pares angulos cū incidentia eiusdē. It̄ sicut radij a p̄mo illuminare dirigunt fm̄ figurā pyramidalē (cui⁹ punct⁹ ē in corpe. p̄ uicente radios) iō s̄nt in corpe reflectere lumē et radios colligunt radij in punctū pyramidis. et apliant plus et plus fm̄ q̄ radij distant magis a corpe reflectere lumen et radios. et cū tale corpa sit ocul⁹ p̄ hunc modū fit reflexio lucis ab ip̄o et nō sic q̄ radij p̄cedant ex ip̄o sicut ex p̄mo illuminare. Ad q̄rtū dōm ē q̄ tremor ille de q̄ loq̄ p̄hs ē in sp̄u visibili interiori. q̄ sicut exigit p̄portione in claritate et obscuritate visibilis. Ita etiā in distātia pueniente sibi. Et si tremor ē aliquis in radio. ille erit in radio reflexo ad oculū. et nō emisso ab illo. sic aplius inuenies i dubijs mor̄ circa libz de sensu et sensato.

Tercium dubium est.

Quare videt hoi q̄n̄ res immobilis moueri. Solutio Alberti. Oculus cōponit ex humoribz aqueis diuersis vt̄ bñ recipiat sp̄s visibilis et retineat. et iō humores illi sunt puri et sp̄si et iō q̄n̄ humor ē mult⁹ in oculis. v̄s dentur in eis forme moueri q̄m̄ mouet humor et plongari. sicut etiā de stellis videt. et formis in aqua q̄n̄ aqua mora ē. Et hoc vt̄ in p̄cedenti dubio tactū fuit p̄tingit hoi p̄cipue cui⁹ ḡlanti post somnū digestione nōdū completa post ebrietatē vel crapulā. tunc em̄ humidū fluēs ab interiori p̄te cerebri. adhuc fluit ad oculos q̄d mouet calidū digestiū et iō moueri videt ei q̄cqd̄ videt et habere formas longas moras nō stantes. Sicut et ille qui dicit̄ v̄ct⁹ ē in nauī vel in alio vehiculo in humido oculi retinet sp̄s motus q̄ nō fuit v̄num de sensatis p̄ se sed cōmune et videt ei ea que videt moueri.

Quartum dubium est.

Quare q̄dā nō vident em̄. s̄z tñ de p̄e iuxta oculos clare vident. Solutio Alberti. hoc ē p̄pter peccatū situs humor̄ et nō p̄pter oculi cōpositōem. h̄nt em̄ tales glaciāle oculi multū in interiori p̄te p̄sus neruū obricū. et p̄pter meringas (q̄ sunt sp̄sse aū oculi speculū) nō pene

trat visibile ad speculū oculi nisi sit p̄pe. et alonge nō v̄ det nisi indistincta et p̄fusa visione. h̄ fit p̄p̄cam dictā sc̄z q̄ ex interiori poliro oculi debilitat sigillat forma q̄ visq̄ ad interiora nō puenit nisi p̄fusa. Et cōtra p̄o q̄dā nō vident nisi em̄inus est. p̄pe sit visibile iuxta oculum nō vident et isti debile h̄nt v̄sum. et sunt p̄cipue senes. Q̄d iō accidit q̄ lux incorporea fm̄ actū est color et h̄ q̄n̄ p̄pe ē vincit oculū debile et int⁹ disp̄git ip̄m̄ et iō tñ oculi nō videt nisi p̄fusa. Un̄ ar̄ em̄inus est res visa tunc p̄portionatur virtuti oculi et nō dispergit ip̄m̄ et tñ distincte vident.

Quintū dubiū est.

Quare q̄dā aialta venant in nocte cibū. sequētia v̄sum et q̄dā de die. Dicit̄ notat̄er sequētia v̄sum. q̄ sequunt̄ forte q̄n̄ odoratū. vt̄ in dubio sc̄do dicit̄ fuit i solutōe ad p̄mū. Solo. Eadē eā ē q̄ p̄on dubio dicta ē et sup⁹.

Sextum dubiū est.

Quare oculos suos deponēs iuxta terrā in nocte remotus videt q̄stans erect⁹. Solo q̄ diaphanū terminatum lz̄ min⁹ capiat de lumine q̄ nō terminatū tñ fortius tenet et ad modicā distātia aliquātulū illuminat lumine debili. et cū talia sint iuxta terrā inuānt v̄suz ali quantulū in nocte. Quis et alia cā est. q̄ lumē modicū q̄d tunc est in aere ex stellis. reflectit reflexione debili a corpe solido iuxta terrā et multiplicat et iō inuānt aliq̄ v̄sum. Tercia cā est. q̄ vapores eleuati obscurātes aerem natant nō iuxta terrā s̄z in aere et iō in aere impediunt plus v̄sum q̄ iuxta terram.

Septimum dubium est.

Quare lux solis in sphaera sua est inuisibilis. Solutio Alberti. q̄ lux solis fortissima sup oculū sphericū et politum multas facit radioz reflexiones ad mediū oculi. vbi est humor glaciālis. in quo sigillat forme visibilis et reflexio illa calefacit et dissoluit humorē illum et forte p̄sumit vel facit fluere humidū alienū d̄. Solutum circa oculū infra meringas et tunicas oculi et tñ generat maculam in oculo. vel aliud impedimentū v̄sum inducit. et hec est cā quare lachrymans oculi q̄n̄ excellens lucidus viderit oculus. Tero dius vero de quo d̄z q̄ respicit lucem in rota solis nō p̄t hoc habere ex sui oculi puritate vt̄ tñ q̄dā existimant q̄ ex hac sola causaret velox oculi corruptio. sicut p̄z ex rōne inducta. Sed h̄z hoc e v̄sum coadunatōe. Coadunātia v̄sum nō sunt nisi duo v̄nā p̄ se. aliud p̄ accēs. Per se q̄dem nigrū q̄d nō sinit ipsuz disgregari. Et iō terrestre nigrū circūpositū humor glaciāli adunat ip̄m̄. Frigiditas etiā ip̄i humoris naturalis p̄stringit et nō sinit ip̄m̄ dissolui. Et hec duo in oculis auis illi⁹ maiora sunt et iō lucem in rota solis intuef licz nō posset forte hoc diu facere. Signū ar̄ hui⁹ ē q̄ natus ra oculos in oibz habētibz v̄suz p̄fundat. quasi clausos in vase. et circūponit nigredine palpebrāz et sup̄cilioz vt̄ ex obscuro fonte et nigredine sup̄cilioz v̄sum coadunetur et fortificet. Adhuc ar̄ hui⁹ signū ē. q̄ si h̄o crystal lum sup argentū viuū feruens ponat. et diu morū argēti viuū sub crystallo vel vitro intueatur multum ledetur v̄sum eius et forte excecabit p̄pter v̄sum diuaticatōnem. Sicut aut̄ si inspiciat̄ auz polituz vel aliqd̄ aliud fulgens

q8 est vel sit ignitū. et hoc totū sit qz humor glacialis et vitalis ex talibus dissoluitur et fluit et amittit pprie cōs plexionis habitudinem.

Octauum dubium est

Utrū eūsdē rōnis sit lumen celi. lumen ignis. et corpū inferiorū. Solo Alberti. Nō est vna rāō generis vel spēi. s; vna rō pportōis ad actū. eo qz lumen vtrūq; ē actus diaphani et pfectio coloris fm actū. Pfectit at diaphanū nō in esse essentiali s; in eē accidentalī inquantū scz est diaphanū vel pspiciū. pcedens aut in id qd est ter/ minatū est actus coloris vt dictū fuit. Est igit sic actus pspiciū fm qz ē pspiciū. qz nequaq; est natura superioris corpis imixta nature corpis inferioris. qz sic natura cor/ poris superioris eēt corruptibilis qz mutat aliqñ pspiciū in nō pspiciū qñ de igne vel aqua fit terra. vel aliud cor/ pus opacū. Corpus vō celeste fm subam in aliud mu/ tari dicere dementis est. Et iō pspiciū ignis est de natu/ ra ignis z aeris de natura aeris. z pspiciū aque de natu/ ra aque. et pspiciū celi de natura celi. Vabēt tñ istā na/ turam inferiora vt sup dictū fuit et h qz pueniūt cū ppe/ tuo corpe s; puenientia talis nō est nisi in actu pspiciuita/ tis. et nature pspiciū. qz analogiā ē in illis. Et sic p3 qz lumen ē vtriusq; diaphani actus. s; dīa est in hoc. qz lūmē solis manet in inferiorib; fm pcurē tñ. et fm essentiam nō manet in aliquo nisi vt dispositio et nō vt habitus vt p3 in colorib; et colorat; qz lumine solis pnt sunt in ac/ tu. et recedente manent in materia tñ. sed lumen ignis manens in suba ignis comiscibile ē corpib; et manet in eis vt habitus sic p3 in his qz lucent in tenebris. Sed forte dices. Si lumen ignis manet in corpib; mixtis. qz debz psumere corpa mixta cui? tñ oppositū videmus in oculis vbi lumen ignis est cū humore crystallino z tñ nō exticcat humidū crystallinū nec extinguitur ab ipō.

Solo Suba ignis duplicē hz cōparatōem. Vnā cum forma pperui corpis fm pportōem qē lumēz ab hac nō hz qz sit elementū. Aliā hz cū qz lūmēz actiuis et passi/ uis et ab hac hz qz sit elementū. Et iste dū cōparatōes sic se hnt qz pma fm naturā et rōem est an scōam. qd parz qz nisi pma esset an scōam lumē nō apponereēt cū substā/ tia ignis. nisi mediāre calido z sicco. et tūc nō eēt cōpos/ nibile cū alijs elementis nisi p casū qz lūmēz. qd parz fal/ sum eē in aere z in aq. Lumen em ex pte subiecti nō qz sit nisi naturā diaphani qz est in trib; elementis fm natu/ ram cū qz lūmēz actiuis et passiuis. Et iō ignis in mix/ to p alterari a qz lūmēz actiuis et passiuis nō retinendo eas fm actū. z tñ idē retinebit lumē qd est an illas qz lū/ tates fm naturā. et qz hoc nō hz pparietatē ad aliqū qz lūmēz subaliū p h nō corripit eas nec corripit ab eis.

Nonum dubium est

Utrū lumē sit qz lūmēz realis vel intencionalis. Solo Al/ bertī. Lumē qd generat a luminoso corpe in pspiciū hz se ad lucē qē forma corpis luminosi. sicut se hz in intencio coloris generata in pspiciū ad formā coloris qz est in corpe colorato. Et iō satis pueniēter dicit qz asserunt qz lū/ men ē intencio. spūale eē hns in pspiciū. quēadmodū co/ lor hns ē intencionalē in medio. Sed in hoc dicit tñ. qz lux est forma nobilior et simplicior qz sit color. z iō pfi/ cit pspiciū et facit ipm actū. et hoc nō pōt facere color. Sūt aut dat actuale esse colorib; et hoc itez nō pōt face

re color. Est aut hec forma qz vocat lumē nō simplr intē/ tio abstracta qz nō sit realis qualitas aliquo mō. sed est viuificatura viuoz. et calefactura et motiua ad esse genē/ rabilū inquantū est instrumentū intelligētie qz p motū luminariū lumine emisso mouet ad esse omē qd in natu/ ra est. sicut supra dictū fuit. Et iō est etiā hypostasis colorz fm esse formale qd est esse simplr colorz.

Decimū dubium est

Que dicitur lucētia. Solo Illa in qz spissatēz quasi calcare pmanēt pres nobiliores diaphanēz iō lucet ignis qñ ē ignis spissus. sicut apparet in flāma qz spissa ē z nobilior et subtilior prium est ipius ignis. Nō aut lucz carbo qz est terrestis. Si autē sunt aliqua cōposita ēz ignitis terrestrib; efficiunt etiā lucētia sicut carbo igni/ tus. Et talia sunt qdā aliqñ ex ipa generatōe. z aliqñ ex putrefactōe. Ex ipa generatōe qñ cōponunt ex pibus ignitis. qz ignis ex mixtura excellētā amittit calidi adu/ rentis. et ex subtilitate ptiū retinet lucem. sicut videm; qdā capita et squamas pisciū lucere. z videm; qdā aial/ lia lucētia in vere. z qdā viderūt ouū galline lucens. et qdā grillos tales et cicadas. et Quicēna dē se vidit hē gallū mortuū lucentē. z etiā lucent oculi lupoz. et carro rum. ex ista cā qz in oib; talib; ē natura pspiciū qz nullius elemēti ē ppria. eo qz in mixtione amittit excellētias qz lū/ tatiū actiua; et passiuaz. et retinet sibi lumē p naturale et cū illo pmiscet talib; corpib; vincens in extēmitatib; bus corpoz illoz. et iō cū spissa sit ibi lucet. Et hnt; ar/ gumentū sunt lapides pcciosi qz qñ lucēt pspiciū s; Qu/ ius etiā ē argumētū et signū qz aqz hz sic minus pspiciū qz aer tñ ppter spissitudinē plus hz luminis et retinet ip/ sum fortius. Et iō si talū aliqd nitens sicut argentum ponat in vase in loco subobscuro. ita qz in aere videri nō pōt sit videbit aqua limpida supfusa. Et iō verissimū ē pspiciū p densatū in pibus et lumē valens tenere fortis; et aliqd luminis in se hz z p illud micat hntōi corpus. Quēz aut putrefacta pres igneas hz in supficie suaz ptiū. eo qz calor in putrefactis ad supficiē egredit. et ibi pres incendit et tūc pspiciū ignis aliqd retinens lumē/ nis eis adheret. et p illud micant. Hec ē est cā in oculis quorundā aialū et ossib; qz rōndā piscium. terrestria em adulta comitā sibi hnt pspiciū naturā. et hēc qz lenior in supficie est micant ppter illud. Sunt aut qdā qz capi/ ta lauātes cū aqua calida. et acuta. sive liscūm et radēt res pilos capitis. et cū extergunt capita sua panno aspe/ ro euolant de capite scintille qz pfecto sunt pres terre in qbus natura ignis est micans p modū dicitū. Vetus etiā cā est quare scintillans est aqua mar; fortiter mos/ ta qz scz pres salis cōbuste multe sunt in ea in quaz sup/ ficie similiter est ignis micans.

Undecimū dubium est

Quare ignis in mixto amittit excellētias suaz qz lūmēz actiua; et passiuaz. et nō amittit pparietatē luminis. Solo Alberti. Ignis habz duo scz pparietatē luminis. quā accipit a corpe celesti. et calidū z siccū fm qz ē elemē/ tum. S; pō illa qz sube ignis cū lumine pōt ē natu/ ra qz illa qz sube ignis cū calido et sicco. Qd p3 tribus rāōnib;. Prīma ē qz illā hz p relatōem ad pmiū corpus qd ē celi. qd nō recipit ipzessiones pegrinas. elemēta; s; sunt receptiua talū ipzessionū z maxime ignis qz pmiū

elementū attingit spherā lune in q̄tū est p̄mū elementū
Prima p̄o ipressio sup̄ inferiora ē ipressio luminis. Se-
cunda rō ē. q̄z lumē cōius ē q̄z calidū z siccū. Inuenitur
enī inseparabiliter in celo et igne in p̄tibz inspissatis Sepa-
biliter at̄ in aere z aq̄. q̄d at̄ cōius ē uenit rōe cōioris z
poris q̄d q̄d ē p̄riū fm̄ sp̄m. Tercia rō ē. q̄z lumen
nō ē cōmiscibile p̄ se q̄z nō h̄z p̄riū. et nihil cōmiscet nisi
q̄d h̄z p̄riū vt d̄r in libro de generatōne et corruptōne. S̄
ignis amissis p̄rietatibz posterioribz fm̄ actū nō amittit
de necessitate p̄rietatē p̄oē fm̄ naturā. Et mixturā
fm̄ p̄rietates p̄oēs nō de necessitate cōmiscetur s̄ fm̄
posteriorēs que sunt qualitates elementales quas sibi
determinas.

Duodecimū dubiū ē.

Quare q̄dā videntur lucētia in die sicut ignis. Solutō
Quia lux ignis fortior ē q̄z alioz. Nihilomin⁹ si ignis
supponat radijs solis videbit ali⁹. Cui⁹ signū ē q̄z car-
bones igniti si exponant̄ imediate radijs solis. videntur
coopti alba fauilla. Et h̄ iō p̄tingit q̄z fortior lumē vni-
cit minus regendo ip̄m. z tūc nō videntur alia vt lucida.
s̄ vt colorata. eo q̄ generalr sp̄m lumē offuscant mis-
nus lumē. z p̄p̄ h̄ nociluca. i. ille p̄mis totū lumē amittit
i die z retinet colorē albū z amittit p̄tū irradiatōis

Terciuūdecimū dubiū ē.

Quō p̄t p̄p̄dī motuū magnitudo. Ita q̄ res visa vi-
deat̄ maior q̄ sit q̄ritas oculi. cū accēs nō sit mai⁹ suo
subiecto. Solutō. Propter h̄ q̄ lux abstrahit colores z
facit eos fieri in lucido fm̄ rectas lineas ita q̄ p̄cessus
colorū ad visum ē sicut p̄cedēs abstrahit eos lux z ideo
nisi color directe in oculos p̄cedat nō videt̄ licet enī col-
or spherice in circuitu generet̄ in lucido tū color q̄ ē p̄
nos nō videt̄. eo q̄ lux q̄ post nos z abstrahit eū nō p̄-
cedit in oculos z p̄ p̄is ipe color nō p̄cedit ad oculos s̄
ab oculis. Vñ h̄ color directe sit an̄ nos in aere. tū non
fit in oculis ex dicta cā. Cui⁹ etiā ē alia cā hec. q̄z color
nō mouet visum sine p̄ntia materie et materia p̄ directā
lineā nō ē p̄ns oculis. q̄n at̄ directe p̄cedit in oculos. tūc
fit p̄cessus ei⁹ sub duobz radijs luminis. q̄z vñ vnum
sine colorati attingit. z alter alterz ita q̄ figurat̄ triangu-
lus vñ pyramis cui⁹ basis ē res visa. z agul⁹ p̄cluditur
p̄sus oculū. Qd̄ p̄t sic ondi. sit res visa. a. b. et ducatur
vna linea ab. a. in c. et alia a. b. in c. et ponat̄. c. ocul⁹ z po-
stea ponat̄ q̄ ocul⁹ p̄p̄nquior rei vise sit. d. et ducant̄ due
linee radiales luminis. a. d. et b. d. et adhuc p̄p̄nquius
ponat̄ ocul⁹. g. ducat̄ q̄ linea a. g. et b. g. tūc dicimus q̄
immutatio oculi fit in p̄ucto in q̄ p̄cludunt̄ linee radia-
les z generatio coloris ē spherice p̄ triangulos tales vñ
pyramides in circuitu rei visibilis. Et iō de q̄ritate for-
me colorati in oculo nō ē aliq̄ questio q̄z illud q̄d sigillat̄
in puncto ē indiuisibile fm̄ q̄ h̄mōi. Ne hoc ē incōue-
niens. cū in oculo et in medio sit p̄o⁹ rei int̄rio q̄z res.
Iudiciū at̄ q̄ritatis rei vise fit p̄ q̄ritatē aguli ei⁹ q̄ cō-
cludit̄ in oculo. z iste quāto ē p̄p̄nquior rei vise tāto est
maior. z q̄ro remotior ē tāto ē minor. et iō eadē res p̄-
pe visa. videt̄ maioris q̄ritatis. z lōge visa videt̄ q̄rita-
tis minoris et q̄z linee visuales q̄ro plus p̄cedūt a re
visa tāto magis coeunt̄. Si p̄tingat̄ q̄ p̄cludant̄ an̄ q̄z
uent̄ at̄ ad oculū res om̄ino nō videbit̄. Et hec est cā q̄
tantū potest distare q̄ om̄ino nō videbitur.

Quartūdecimū dubiū

Quare res visibilis non iudicat̄ euerfa cū ant̄erius
forme visibilis veniat ad oculū. z id q̄d ē exteri⁹ in colo-
rato est interius in oculo. Solutō. Solo q̄z int̄rio rei generat̄
a forma fm̄ q̄ ē forma. z illa nō h̄z ant̄eri⁹ necq̄ interius
s̄ suā intentōem generabit in oculo. Et sicut mō dōm ē
de dextro et sinistro q̄z intentio nō mouet visum sine rei
p̄sentia. Et iō h̄z dext̄r visus sit p̄tra sinist̄r. intuentis.
nō tū p̄uersum fit iudiciū. eo q̄ ad rē d̄terminat̄ sine cui-
us p̄sentia nullo mō p̄t mouere visum. cū enī oculus sit
sicut speculū aiartū p̄uexū oīno necessariū est q̄ dext̄r in
se sit in sinistra p̄te oculi et ecouerfo. Et hoc apparet q̄n
duo hoies inspiciūt oculos suos ad inuicē tūc enī videt̄
suas imagines stare in oculis et dext̄rā ēē sinistra z ecō-
uerso z nō ipedit sensuz vep̄ p̄pter materie p̄sentiam

Xv. dubium est.

Cū duo sint oculi q̄re non videt̄ oīs res dupla siue due
res. Solutō. Quicūq̄. Vñ visua ē in neruo q̄ d̄r ob-
tutus hoc est visiuus infra quē decurrit sp̄s visiuus ac-
cipiens formas depictas in oculis. Est aut̄ ille neruus
cācellatus in anteriori p̄te cerebri et facit q̄st̄rianguluz
et in puncto illo vniunt̄ forme oculoz. et ibi fit iudiciū
de re visa. et q̄z ibi ueniunt̄ iō vñ videt̄ q̄d est vnum z
duo q̄ sunt duo. Signū aut̄ huius est q̄z si aliq̄s parūq̄
oculū exp̄mar. digitū supponens oculo neruus colūm-
ratus vni oculo recedit a neruo q̄ alteri oculo collimrat̄.
et tunc vñ duo videbit̄ ab habente duos oculos z nō
a monocolo. Forme tū duplices in oculis aliquantulū
impediunt̄ rectitudinē visus ad rē. et ideo illi q̄ recte di-
rigunt sagittas alt̄erz oculoz. claudūt̄. Sicut faciunt̄ q̄ re-
ctitudinē alicuius rei volunt̄ dephendere vt amplius z
p̄ticularius inuenies in De sensu et sensato.

Xvi. dubium est. Utr

sp̄s visibiles sint in medio et in oculo sicut in subiecto.
Et videt̄ p̄mo q̄ sic. q̄z omne accēs est in aliquo vt
in subiecto sp̄s visibiles sunt accidētia. s̄ sunt in aliq̄ vt
in subiecto. Et nō est dabile aliud q̄ mediū et oculus
igit̄ rē. Solutō. Omne accēs q̄d imutat̄ aliud est in illo
q̄d immutat̄. s̄ sp̄s visibiles imutant̄ mediū z visum.
ergo sunt in medio et oculo subiectiue. Solutō. Alber-
ti. Nō p̄p̄ie. Pro cuius declaratōe Notandū est q̄ tria
p̄sideranda sunt ad videndū q̄lter sp̄s tales sunt in me-
dio et visu. Prīmū est natura agentis colorēs z abstra-
hentis eos. z hec est natura agentis q̄d est q̄litas nō ha-
bens p̄riū cuius transitus p̄ mediū est subitō. et non in
tpe. et iō cū colorēs nō agant̄ in mediū et oculū nisi per
accū luminis fm̄ q̄ agunt̄ nō h̄nt̄ p̄riū in actiōe sua. Se-
cundū est natura coloris abstracti. ille nō abstrahit̄ cuz
causis generantibz ip̄m in subiectū q̄ sunt calidū. frigidū
humidū et siccū. sed abstractio fit in p̄p̄ria sp̄e colo-
ris tantū sine om̄i p̄re materie et sine oi cā materiali. Et
hoc est q̄d Auerrois sup̄ libro de anima vocat̄ sp̄iale eē
Cū ergo actio physica colorū et transmūtatiua nō sit̄ ni-
si p̄ qualitates actiuas et passiuas. p̄z q̄ in oculo z me-
dio nō se transmūtabit̄. nec vnus obstabit̄ aliq̄. Terciuū
est natura mediū q̄ vt dictum fuit sup̄ra aer et aqua nō
sunt mediā fm̄ q̄ aer et aqua sed fm̄ p̄uenientia quā

hinc est superius diuino corpore talis autem presentia est in
 transparentia que est aptitudo ubique recipiendi spiritum visibilium
 ubi opponitur res visibilis secundum actum lucidi. apti-
 tudinem autem dico recipiendi ut deferens recipit. et non
 ut recipit tenens. Et hoc est quod voluit quidam dicere quod
 visibilia sunt in medio ut in potentia motus scilicet et non
 ut in termino et actu. et propter hoc nec est pre illa visibili-
 lia habent contrarietatem. Ad obiecta in oppositum. Ad
 primum est deum ad minorem quod spiritus visibiles proprie non
 sunt accidentia sed accidentia intentionis et sic non sunt in
 medio nisi ut in deferente. et in oculo ut habitus vel
 dispositioes. que sunt principia cognitiois sensitivae quod color
 non agit ut tactus fuit in visum nisi secundum actum lucidi. et er-
 go est ibi per actum illum et non per actum nature rei co-
 lorare. et sic etiam in medio est tamen specialiter. propter quod aer
 proprie nec est albus nec niger sed potius lucidus. Et per
 idem patet solutio ad totum.

Xviij. dubium est.

Si color non est in medio et organo cum causis generantibus
 ipsum in materia secundum naturam corporis colorati. quod excellens
 visibile potest corrumpere visum. Solo Alberti Cor-
 ruptio talis non est ex natura coloris secundum quod color. sed secundum
 naturam lucis per cuius actum mouet color oculum. hec enim quod
 est nimia super spiritum visibilem et profundit visum. et per consequens
 quous hebetat eum. quod ad multitudinem luminis sequitur
 multitudine lucis et coloris. Lumen enim ingrediens nisi-
 mium in oculum incendit humidum crystallinum et remouet
 uet ipsum aramento sue complexionis. et resoluit pre et
 subtilem infumam. qua resoluta incipient inspissari partem
 res magis grosse. sicut phus dicitur. iij. methauroz. de coa-
 gularis a calido. Cum autem sic inspissatur humidum crystallinum
 non erit susceptibile spiritus visibilis qui venit a cere-
 bro per neruos obricos et sic accidit perfecta cecitas. etiam
 quando oculi apparent pulcri exterioris. Et per hoc patet
 quod corruptio oculi a luce est per accidens. Similiter deum est
 de his quod diu fuerunt in tenebris quod postea cum pena in-
 spiciunt valde alba. Hec enim non per se accidit a colore
 sed per accidens. Color enim et spiritus diffundunt in orga-
 nis sensuum. et multiplicant in eis duabus de causis qua-
 rum una est exercitium in operibus sensuum. Secunda est inten-
 tio anime in ope sensus unius. Et hoc enim retrahit ab
 altero et dirigit spiritum et calorem ad sensum illum in cu-
 ius ope est intentio. et cum calor sit aptius poro. facit
 decursum spirituum ad sensum illum. Et per oppositum diu
 manentes in tenebris non habent exercitium visus. nec ani-
 ma est intenta operibus visus. et ideo subtrahit spiritus vi-
 sibilis ab oculis et extricatur. et retrahitur neruus obri-
 cus intantum quod etiam quando veniunt ad lucem spiritus
 non possunt intrare nisi per auci paulatim. et ideo vincitur
 et leditur ab albo excellenti.

Unc autem primum de sono et olfactu de-
 terminemus. Est autem duplex sonus. Dic-
 quodam enim actu. alius vero potentia. Alia
 enim non dicimus habere sonum ut spongia lanam
 pilos. Quedam habent ut es et quicquid plana et
 lenia sunt quoniam potest sonare. Hoc autem est ipsius me-
 dii et auditus facere sonum actu.

Stud est tertium capitulum in quo phus vult determini-

mare de sensu auditus. et eius obiecto quod est sonus. cuius
 ius primo ostendit generationem primariam et secundo secundariam.
 videlicet soni echo. ibi Echo. Postea vero in speciali des-
 terminat de voce que est soni species. ibi Vox quod est soni species
 Quo ad primum primum dicendum primum dicitur. dicitur quod du-
 pliciter dicitur sonus. scilicet potentia et actu. Potentia quod est secundum
 quod dicitur quodam non habere sonum. eo quod impossibile sit ea
 sonare vel eo quod non faciunt sonum nisi valde debilem sicut
 spongia pili lana et humi. Quodam vero dicimus habere
 sonum non quod actu sonent sed quoniam potentia sonum faciunt.
 et hoc modo sonus in potentia est in corpore sonante et sic so-
 nantes. auri. argentum. et quicquid corpora sunt lenia plana
 et solida non quod sonant secundum actum sed potest facere sonum in
 medio aere et auditu.

Sit autem quod secundum actum sonus per aliquid ad ali-
 quod et in aliquo. percussio enim est faciens sonum. Un-
 impossibile est cum sit unum fieri sonum. Aliter enim est
 verberans et aliter quod verberat. quare sonans ad
 aliquid sonat tangit enim aliquid. cum autem ictu tan-
 gitur sonat. ictus autem non fit sine motu. Sicut autem
 diximus non omnem contingit ictus sonus esse nul-
 lum enim faciunt sonum pili etiam percussione. Szes
 et queque lenia. et pauca sunt. Es quod est quoniam lene est.
 pauca autem percussione faciunt multos ictus post
 primum ictum impotenti exte illo quod motu est

Posita diuisione soni in sonum in actu et in sonum in po-
 tentia ostendit quod generat sonus in actu. Dicens quod
 sonus in actu tria requirit. scilicet percussione aliquid et medium
 quod patet quod semper causat a percussione aliquid ad ali-
 quod percussum. et in aliquo scilicet medio sicut patet in cap-
 na ubi baptillus percussit ad circumferentiam campane. et ita
 nihil facit sonum nisi percussio. et ideo impossibile est vno solo
 existente fieri sonum. Aliter enim est verberans quod facit
 actiue sonum. et aliter quod verberat. Et hec duo ad tri-
 mus exigunt in omni sono. frequenter autem oportet ad esse
 tertium in quo fit percussio. In omni autem sono oportet quod ali-
 quid tangat et cum ictu vehementer aliquid tetigerit tunc so-
 nus secundum actum fit et ideo nunquam fit sine motu locali. Sicut
 autem supra dictum est non quodlibet contingit ictus so-
 num facit. quod pilorum et acutoz. aut non est sonus aut valde
 debilis. Sed potest quicquid sunt solida plana sonant.
 et maxime pauca. talia enim aerem expulsam continent. et ex-
 ire non permittunt. et ideo tumultuans aer percussus in eis res-
 tentus horribiliter sonat. eo quod impotens sit exte. Alia
 etiam causa est quare pauca sonant diu. quod percussio percussus
 plures facit ictus eo quod percussum in vno latere propter con-
 cauitatem et continuitate tremat in alio latere et ibi etiam
 percussit et ille trematus diu tenet sonum. Et huius signum
 est. quod si percussatur aliquod percussum latum quod mul-
 tas simul pres tangit circuli percussus sive in conuexo sive in
 concavo. illud aufert motum primum. eo quod si percussit et tene-
 re tremat. Et hoc minus facit sonum quod tangens ipsum in
 vna parte enim. et ideo bacilli altas baptilli campanarum percipi-
 untur bene rotundi fieri inferius. ubi tangunt campanas
 Quod etiam signum est quod si aliquid manu teneat campanam quoniam
 percussit. extinguit quasi sonum. eo quod impediunt pres cir-
 cumferentie in motu trematus. et forte frangit campanam
 na quoniam sic tenet eo quod pres non potest habere liberam cessione
 et motum per trematum que impedit tenens campanam.

Amplius auditur aut in aere et in aqua s; in aqua. Non est aut soni proprius aer neq; aqua. S; optz firmoz percussione fieri ad inuicem et ad aera. hoc aut fit cu pmaneat percussus aer. et non soluatur. vñ si velociter et fortiter percussus sonat. optz em p occupare motu ferietis fracturam aeris sicut si pgregatōem aut cumulu lapilloz percussat aliquis latum velociter

Nic pñr phs determinat de medio auditus dicens q; mediu soni est aer et aqua. S; aq; e imperfecto mediu q; aer. Istoz tamē duoꝝ nō est sonus ita proprius. q; n; hū amplius ad eius generatōez req̄rat. q; ad generatio nem soni req̄ritur percussio solidoz. et planoz ad inuicēz Illa aut solida et plana sese percussione etiā percussione aerem. et ergo aere vel aqua p se nō est subiectū soni. sed aer percussus et expulsus a superficie percussio solidi plani est pñmum subiectū soni. Ita q; in aere percussio fit sonus quā do aer percussus manet continuus et vnus et indiuisus. et nō soluit. Vñ aer est valde diuisibilis etsi paulatim impellat. diuidit et soluit. et nō manet vnus et pñuus et iō tunc nō sonat. Qu aut velociter percussus resistit et repellit percussione et constringit aliqd eius intra percussione et percussione aerē resistente et tūc sonat. Hoc aut in aqua magis apparet. eo q; ipa corporatioz et grossior est aere. Verbi grā Sigs baculū paulatim ducat p aquā nō resistit et aqua. s; diuidit. Fortiter aut et velociter ducens eundē videbit eandē aquam fortiter resistere et moueri. Et idē e in aere leniter et fortiter percussio. vñ si velociter fortiter percussus sonat. Vñ si d; son; generari optz ipm feriens siue percussione puenire diuisione pñui aeris Lusius etiā signū e q; si male sonantia aliqd fortiter percussat. sonabunt. sicut qñ percussio cumulus arene in q; sunt multi lapilli q; in seduūsi sunt. tñ velociter percussio pringuntur aneq; separent et tunc faciunt sonū. Sill mō fit sigs percussio solū aerē velociter. tunc em pstringit ps eius inter percussione et percussione aerē resistente et sonat fortiter sicut auditur quando auge percussione fortiter aerem flagris taurinis seu taureis. Contingit etiā qñ aer impulsus percussione aerē sicut est sonus in ventis qui nō nūq; vehementissimus est.

Echon aut fit cu ab aere vno fracto ppter vas determinans et phibens diffundi. itez aer repellitur sicut sphaera. Videt aut sp fieri echo sed nō certus. q; accidit in sono sicut et in lumine. et em lumē sp repercutit neq; em fieret sp penitus lumen s; tenebra extra solem s; nō sic repercutiunt sicut ab aqua aut ab aere aut ab aliq; alio lenium. Quare tenebrā facit q; lumen determinamus.

Hic phs psequitur iuxta superius habitā textus diuisione determinatōem suaz de sono sedario. siue reflexio q; vocat echo vel echon vt alij dicūt. Et pmo determinat de eius generatōe. scdo de eius diuersitate. Quo ad pñmum dicit q; echo fit quando aer vnus et pñuus fractus per vas vel simile vasi phibens eius percussione pñ duratōem vel dilatatōem itez ipse idem repellitur ad suum pñcipium. sicut pila proiecta ad parietem resit

lit ad percussione. Videtur aut echo siue sonus reflexus us semp fieri. licet nō sit semp manifestus. nō em manifestus est nisi quando reflectitur idē aer pmo percussus. ab aliquo solido obuiante. aliquantulū etiā concavo. Qu autē semp fiat aliqua soni reflexio licz nō semp percussio piatur. patet quia accidit in sono sicut in lumine. Fit autem semp luminis reflexio. Quis signum est. q; cum radius intrat per fenestram in domum si lumē nō reflecteretur nō videremus neq; illuminaret aer sub pariete vbi nō incidit radius. Sed tamē reflexio que fit ab aere nō est manifesta. que autem fit a solido plano manifesta est. et ideo quando aliquis latitudine manus ponit in radium. multo plus reflectitur lumen q; pñuus. Si aut in ipm ponatur politū et tertium tunc reflectitur p irradiatōnem splendoris. Et isto patet q; ab aqua licet sit puia multo magis reflectitur lumen q; ab aere. nec tantum ab aere sicut ab aliquo alio corpore leni et plano in superficie quod obiectū luminis tenebrā potest facere.

Vacuū em recte d; pñuū audiēdi. Videtur em esse vacuum aer. Hoc aut est facies audire cum moueatur cōtinuus et vnus. Sed ppter id qd fragilis est nō sonat nisi lene sit qd percussio. tunc at vñ fit aer sil ppter planū. vñ em lene et planū. Sonatiū qdē igit qd motiū vni aere continuati vsq; ad auditum.

Phs psequenter determinat de medio per quod sonus immutat auditum. dicens cum soni inundatio et reflexio fiat in aere inuisibili et inrangibili. quidaz recte dixerunt medium audiēdi esse vacuum. eo q; vacuum vt. iij. physicoz dictum est vocabatur illud in quo nō est corpus sensibile. Vacuum ergo in proposito vocatur aerem subtilem ad hoc q; verberaret bene aprum. talis em aer est faciens audire fm actum. quando supra dicto modo mouetur. continuus et vnus existens et saluatus. Sed tamen ppter id quod frangibilis est et diuisibilis multum. nō sonat nisi lene et solidum sit quod percussio. tunc em fit sil a superficie percussio impulsio aeris ppter superficie planicie. Uniformis em est planicie eius qd est lene corpus. et solidum. etsi fuerit aspera superficies tunc percussio vna parte nō percussio altera. q; pres nō sunt in superficie vna sed in multis. et inter aspirates eius coninetur aer nō expulsus. Lene vero percussio sonat vehementer. si habuerit conditōes supra dictas et pñque si fuerint multa nō cōtinentia ipm aerem percussio quasi repercutientia. Et ideo silue et montes lapidei mirabiliter sonora sunt loca. et camere bene cellate. Etsi sonas sit supra cōcauum tunc ad sonans cōtinue redit sonus eius. et generabit harmonia. et ideo instrumenta musica fere omnia sonant sup cōcauū. Et q; aer subtilis magis sonat ideo pluuie et frigus inspissantia aerem obediūt sonos et obscurant sonos. Auditus em fit in aere q; quasi vacuum est nō impediens sonoz generatōem et inundatōem. Sonatiū em motiū est vnus pñuus aeris vsq; ad auditum. Et si sit aliquod intercipiens sonum in aere non auditur sonus et ideo sonus longē nō auditur q; aerem vsq; ad auditum mouere nō potest. et cessante motu cessabit sonus.

Auditus aut cōnaturalis est aeri. ppter id at q; in aere est moto exteriori qd intra est mouet.

Hic p[ro]p[ri]a determinat de soni differentijs di. q[ui]s dicitur
sonor sequatur corpa sonaria. maxime t[ame]n dicitur soni n[on] p[er]ci
piuntur in sonantibus q[ui] son[us] sol[us] est in eis in p[ar]te. sed q[ui] so
nus est in actu. sicut em[en] n[on] videntur colores sine luce. sic nec
acutum nec g[ra]ue. Et h[ab]m[us] d[icitur] de percipiunt sine sono fm[an] actuz
facto Acutum em[en] z g[ra]ue fm[an] metaphorā de differentijs soni
dicunt. z trāsumpto ab acuto z g[ra]ui sit in angul[is] r[ati]onabili
bus In angul[is] em[en] d[icitur] acutum q[uo]d mouet sensuz multū pene
trādo in paucos t[em]p[or]e Graue aut[em] q[uo]d mouet sensuz p[er] pene
trādo in multo t[em]p[or]e. z t[ame]n n[on] p[ro]p[ri]e d[icitur] veloc[itas] acutum. z g[ra]ue siue
hebes tardū. q[ui] he[re]t p[ro]p[ri]etates motus. z acutum z graue si
ue hebes n[on] sunt motus. sed attribuit acuto veloc[itas] p[ro]p[ri]e
velocitate h[ab]m[us] motus q[ui] est in penetrādo id q[uo]d tangit. z
aliq[ui] g[ra]ui siue hebeti attribuit tardū p[ro]p[ri]e tarditate huius
motus q[ui] est in penetrādo in tactu. z q[ui] ad h[oc] graue z acutum
videtur habere similitudine cū acuto z graui in angulis t[em]p[or]e
bilibus Acutum em[en] sonū vocamus vbi q[ui] p[er]cutit multū velo
citer penetrādo in auditū. G[ra]uis aut[em] sonus est vbi q[ui] pelle
sicut si lassatū e[st]. Acutum g[ra]ui in paucos t[em]p[or]e p[er]tingit ad auditū
graue aut[em] in sonis p[er]tingit vix in multo Et iō accidit acuto
ro esse veloc[itas]. graui aut[em] accidit tardū. z acutus in veritate e[st]
son[us] z q[ui] p[ro]p[ri]e aere fortiter. z iō em[en] acutum penetrans
do ledit auditū Graue aut[em] est in multo aere q[ui] lente pulso
et iō non ledit auditū Cur[us] p[ro]p[ri]e est in fistulis. In q[ui]b[us]
strictiores acute. maxime aut[em] grauius sonant. De sono
ergo quantū spectat ad hanc intentione sic determinatū est

Circa textum exposituz

mouet questio Utrū sonus propriū obiectuz
auditus in aere n[on] p[er]manenter genitus sit qua
litas violenta vel naturalis

Et videtur p[ro]p[ri]e p[er]tra suppositū q[uo]d sonus n[on] sit p[ro]p[ri]us
obiectū auditus. q[ui] silentiū p[er]cipit ab auditu z t[ame]n n[on] est son[us]
nus. g[ra]ui n[on] est sonus adequatū auditus obiectū. Sicut cor
pus sonans percipitur z n[on] est sonus. Sec[un]do sic Nullum
sensibile cōe[st] est sensatū p[ro]p[ri]e alicuius sensus. sed sonus est
sensibile cōe[st]. g[ra]ui n[on] est p[ro]p[ri]e obiectū auditus. Vno[rum] p[ro]p[ri]e
barur. q[ui] est motus dicente. p[ro]p[ri]e est motus corp[or]is possibi
lis moueri Sed motus iuxta p[ro]p[ri]e habita est sensibile cōe[st].
Tercio Nulla actio est obiectuz sensus p[ro]p[ri]e. sed sonus
est actio. q[ui] est percussio Contra sc[un]d[um] suppositū arguit sic.
Sonus iuxta p[ro]p[ri]e dicitur est qualitas q[ui]dam sensibil[is] nata mo
uere auditū. ergo videt[ur] q[uo]d debeat habere esse p[er]manens. q[ui]
non ex[ist]is non potest alterū immutare Contra tertium
quod est questū arguit Omnes p[ro]p[ri]e ditiones circūstantes ge
neratione soni sunt violente. g[ra]ui generatio soni est violenta. z
p[ro]p[ri]e n[on] est q[ui]litas naturalis. Pro veritate q[ui]siti z supposi
toz est. p[ro]p[ri]e in textu Et ponitur iste discursus

Maior Sonus est q[ui]dam sensibilis q[ui]litas
ad cuius generationē tria requirunt. mediuz
percussio. z violēter percussio. Vno[rum] Ignis
et terra sunt h[ab]m[us] generationi penitus inido
nea. aqua vero est b[on]ū mediū sed n[on] est sicut aer
violēter motus p[ro]p[ri]e eius z naturale subiectuz

Conclusio Igitur est sonus qualitas natu
ralis non habens tamen esse p[er]manens: sed in
cōtinuo fieri existens est immutabilia de poten
tia ad actum ipsius auditus

Maior h[ab]z duas p[ro]p[ri]e q[ui] p[ri]ma est q[uo]d sonus est qualitas
sensibilis q[ui] p[ro]p[ri]e sic. Omne obiectū potētie sensitiue est q[ui]litas
tas sensibil[is]. sonus est obiectū potētie sensitiue. s. auditus. ve
in sequētib[us] patebit z experientia docet. g[ra]ui est q[ui]litas sensibil[is].
Ad generatōem aut[em] istius q[ui]litas requirunt tria de q[ui]b[us] lo
quit sc[un]da p[ro]p[ri]e. s. percussio. mediū. z percussio. Nō t[ame]n est son[us]
ip[er]a percussio. nec aer expulsus a terminis collisoz corpoz nec
etiā motus aeris P[ri]mū p[ro]p[ri]e. q[ui] quicquid sentitur ab alio
sensu q[ui] auditu n[on] est p[ro]p[ri]e obiectū seu sensibile auditus. p[ro]p[ri]e
cussio sentit a visu. g[ra]ui n[on] est p[ro]p[ri]e sensibile auditus. z p[ro]p[ri]e
n[on] est sonus Maior p[ro]p[ri]e. q[ui] q[ui]q[ue] sensus distinguunt
p[ro]p[ri]e sensibilia p[ro]p[ri]e Sc[un]da p[ro]p[ri]e ad sensum. q[ui] nos videm[us] i[tem]
p[ro]p[ri]e percussio Sc[un]da p[ro]p[ri]e. q[ui] aer est corpus quoddā. q[uo]d disti
guitur calido z humido q[ui] sunt q[ui]litas p[ro]p[ri]e percussioes t[em]p[or]e.
g[ra]ui n[on] erit p[ro]p[ri]e obiectū auditus Etia nullū corpus est p[ro]p[ri]e se
sensibile. aer est corpus. g[ra]ui n[on] est p[ro]p[ri]e se sensibilis aliquo sensu
Vno[rum] p[ro]p[ri]e. q[ui] q[ui]cquid infert passione sensu est passio
vel passibilis q[ui]litas. sed omne sensibile p[ro]p[ri]e se infert sensui pas
sione. g[ra]ui omne tale est passio vel passibilis q[ui]litas Tercio p[ro]p[ri]e. q[ui]
nullū sensibile p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e esse sensatū cōe[st] Motus aut[em] est sen
satū cōe[st]. g[ra]ui n[on] p[ro]p[ri]e esse sensibile p[ro]p[ri]e auditus. g[ra]ui n[on] est mot[us]
Etia q[ui]cquid sic se h[ab]t q[ui] vni p[ro]p[ri]e sine altero. illoz vni n[on]
est aliud Motus z sonus sic se h[ab]t. g[ra]ui vni illoz. n[on] est aliud
P[ri]ma p[ro]p[ri]e de se Sc[un]da p[ro]p[ri]e experimentū p[ro]p[ri]e. q[ui] multoties p[ro]p[ri]e
p[ri]mū sonū n[on] percipies motū. q[ui]bus em[en] son[us] n[on] generat
sine p[ro]p[ri]e motū. eo q[uo]d cōe[st] eius est in fieri. z op[er]e ip[er]m aliq[ui]d gene
ratis secū afferre ad hoc q[uo]d sit. t[ame]n son[us] est p[ro]p[ri]e sensibilis a[li]q[ui]o
ris. z iō ip[er] sic afficit tympanū auris q[uo]d afficit sine sensu cōe[st]
mouentis t[ame]n fm[an] esse sp[irit]uale p[ro]p[ri]e forma simplicē soni. sine esse
materiali q[ui] h[ab]z. Sc[un]da p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e. P[ri]mo de igne. q[ui] diffus
sio eius n[on] puenit ad locū mixtois que incolit audientes. z
n[on] est etiā leuiter passiuus ab extrinseco z alio actiuo De
terra p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e solidā cōsistentiā z fixā eius siccatē. form[is]
eius eā diffundi p[ro]p[ri]e t[ame]n q[ui] vero est mediū soni t[ame]n p[ro]p[ri]e q[uo]d
venit sonus fm[an] esse sp[irit]uale ad auditū q[uo]d esse agit a simpli
ci forma sonantis fm[an] q[uo]d est sonans. z ideo audit sub aqua.
Sed n[on] est ip[er]a subiectū in q[uo] sonus est fm[an] esse materiale si
cut in aere est Et ita p[ro]p[ri]e q[uo]d differēt est sonus in aqua z in
aere. eo q[uo]d in aere est sicut in materia siue subiecto z vt i me
dio In materia q[ui]dem z subiecto in aere cōmoto z percussio
In medio aut[em] quādo sonus ip[er]e intentionē solaz facit in ae
re sicut coloratum. licet non omnino ita sp[irit]ualis sit intentio so
ni sicut coloris intentio. z sic etiam est in aqua. vt tactus est
Quādoq[ue] tamē generat fm[an] esse reale in ea. sed tūc op[er]e vt
dr Albertus q[uo]d aer sit tangēs siue percussioes aut percussioes aut
vtrūq[ue] vt dicitur inferius m. xij. dubio Auditus em[en] son[us]
nū sub aqua si quis immisso aliquo ferrato ligno fortit[er] tes
tigerit fundū aque durum. z hoc est ex eo. quia percussioes tāz
git aerem z secum habet aliquid aeris quod signant spul
le eleuate in superficie aque Simil[iter] aut[em] sonant naues quan
do fundo tangūt arenas vel lapillos sub aqua eo q[uo]d tunc
fundus aque percit fundum naui. quia tangit aerē. z ideo
aqua non est p[ro]p[ri]e materia soni. sed portus mediū t[ame]n in q[uo]
sonus est sicut in via z non sicut in subiecto in quo habz ge
nerari Lulus signum est q[uo]d pisces sub aqua n[on] canendo can
percussioes z pinnulis mouentes nullum omnino faciunt
sonū. statim aut[em] quādo percussioes in superficie sonant Et
ita pater. q[uo]d sicut vni quodq[ue] sensibilis habet materiā vniā
in qua generatur. sic habet sonus aere percussioes fm[an] q[uo]d per
cussioes est. Et sic sicut vni quodq[ue] sensibilis p[ro]p[ri]e mater
riam habet mediū quod est via eius ad sensum. sic h[ab]z son[us]
aerem z aquā per quādam naturam cōmūnem vtrūq[ue].

Secundus

loci motu aer vniū & densat. & talis aer dēfāt? pcutit p flā
gellū. & sic aer subtilis est medium. & aer condensatus per
cullum De reliquo vero quod subiungit de fractura pās
ni dictum est in solutione principalī.

Quartum dubium

Est de mō generatōis soni Echo Solo Alberti. sicut
omne sensibile ita p̄cipue sonus generat circulariter. Et est
sile de sono sicut de lapide p̄iecto in aquā Cū em lapis p̄
iectus in aquā cadit ipse q̄scentrū est. & p̄mouet aq̄ in cir
cuitu circulariter & dilatant circuli plus & plus distātes q̄
diu durat impetus lapidis q̄ p̄mo pcutit aquas. & si fuerit
aliqd̄ impediēs generatōem & pcutit circuloz redit cir
culatio versus centrū vbi cecidit lapis Et sicut mō generat
sonus in aere. & est primū sonās sicut loc? cētri & inundat
sonus sup̄ circulos aeris. & si sit ibi p̄ies solid? & p̄cau? aliq̄
q̄ntū & altus. obuiās circularit̄ ibi s̄t reflectet ad primū son
mans. sonus in eis. & talis sonus vocat Echo. Tinnit? autē
ab Autenna vocat Echo. sed fm̄ idcoma latinū differit
tremitus & tinnitus & Echo. qm̄ tinnitus est p̄p̄ie metal
loz reflexus sonus. sicut est in cymbalis & cāpanis qm̄ ibi
vt in vase p̄rines. & p̄hibet exit. & de pariete in parietez res
flectit Et ob hoc talia tinnitū. qz se3 aere plena sunt. et iō
pcutit & tremētia diu sonum dant

Quintum dubium.

Quō duo soni p̄tra se inuicē facti p̄nt discrete audiri. & nō
impediūt se inuicē cū videm? in aq̄ circulos p̄tra se inuicē
motos se impedire Solo. duo soni excellentes p̄trā
obuiātes sibi infringunt se in loco practus. ita q̄ ab ambo
bus generat vnus p̄fusus sonus. & h̄ qm̄ ambo sunt excel
lentes vel vnus corrūpit aliū si vnus fuerit fortis & alius de
bilis Sed tñ p̄siderandū est q̄ nō vbiq̄ corrūpunt se nisi
alter obtineat altē in rota circūferentia sicut qm̄ vnus est
debilis & alter valde vehemēs. sed qm̄ p̄panit in fortitudine
tūc maxime infringūt se ad diametrū sonantiū. sed in alia
p̄re circūferētie nō ita. Et cū vbiq̄ fiat reflectio in sono. vt
de p̄hs. ideo p̄tingit q̄ vterq̄ illoz sonoz adhuc p̄cipitur.
qm̄ licet quilibet in quadā sui p̄re sit corrūptus. tamen in
alia p̄re sit reflectitur ad auditum

Sextum dubium

Utrū in Echo sit reflectio eiusdē soni & aeris p̄mo pcutit.
Solo. est idē sonus in sp̄e. & nō in numero. qz sequēs so
nus reflexus h3 formā p̄me pcutitionis. nō autē eandē mate
riā in numero puta eundē aerē Sed diceret in echo au
dit vox sub eisdem accidētibus reflectit. & videt idem sonus
numero Ad qd̄ dōm est q̄ est bñ idēz sonus formālī in
quantū sub eisdē accidētibus reflectit. & si significatiuus sit
idē significat. sed est alius & alius materialī. Unde cuz dē
Autenna eundem sonum reflectit. ipse attendit soni originē
in forma. & non in materia. reuertitur em̄ sonus Echo fm̄
formā p̄mi sonantis

Septimum dubiū

Utrū Echo sp̄ fiat Et videt q̄ nō. qz reflexio est pcutit
sio qdā. sed pcutit nō fit nisi a solido plano Sonus vero
nō nullōtēs generat in aere liero vbi nō est solidū. & nō sp̄
fit echo Solo. sic. vt d̄t. p. in textu. h3 non sp̄ p̄cipiat. Et
hoc p̄pter duas cās. quaz vna est debilitas reflectētis. Al

Liber

tera vero p̄p̄inqtas eiusdē ad aures audientis Ad ob
iectū in oppositū est dōm q̄ reflectēs est resistens pcutientī
Et hoc est q̄libet p̄ pcutit violētē. qz quelibet aliquantū
lum resistit licet vincatur a violentia

Octauū dubium est

Quare Echo magis manifest? est in montibz & siluis
Solo. qz in montibz p̄m̄cibz sup̄ius. & cauernis est des
p̄ctio aeris pcutit in sphaera. In siluis altis sunt mul
ta pcutientia ad ramos sup̄ius & stipites inferius Et p̄p̄
ter hoc etiā fit ibi depulsio sp̄ualis. In cauerna autē & p̄ctio
pue si stricta est p̄hibet diffusio impulsiois p̄ circūferētia
et iō necesse est q̄ aer impulsus impellat ab aī & fortificet
eius impulsio. & iō in cauernis etiā lōge audif son? p̄ius.
Et hoc etiā est q̄re in siluis bene audifur. qz arbores impe
diunt diffusionē aeris pcutit Et p̄pter hoc fortificat violē
tia eius ita q̄ longe facit sonum.

Nonum dubium est

Utrū sonus fm̄ eē reale suū qd̄ h3 in medio siue aere imus
tat sensum Et videt q̄ sic. qz qd̄ d̄ alterat aliqd̄ p̄ se alte
rat ipm̄ p̄ q̄litate q̄ est in ipō fm̄ eē Aer alterat auditū p̄ se.
& alterat auditū p̄ q̄litate q̄ est in ipō Solo. audit? imu
tat ab aere pcutiēte & sonāte p̄ h̄ie modū. qz aer extrinsec?
motu fractōis sonās pcutit aerē & naturales in aere. et ille
etiā efficit pcutit & sonās ad silitudinē exterioris Aeri?
aut audibils expāsus in tympano auris tāq̄ ab aere per
cullō Sed nō de necessitate imutat nisi fm̄ sonū. & hoc ē ex
eo. qz sensus recipit sensibiles spēs sine materia. cū autē ma
teria soni sit aer pcutit sensus auditus p̄cipiet sonum sine
aere pcutit. ita tñ q̄ aer pcutit non alterat neruū. & iō so
nus fm̄ eē suū qd̄ h3 in natura est in aere. & alterat aerē. sed
fm̄ q̄ p̄siderat vt spēs sensibilis est in sensu Ad obiect
tū in oppositū est dōm. qz soni esse nō est nisi cū vtrā loquēs
do de esse ei? reali. quō est cū fractōe aeris. h3 nō de eē soni
qd̄ h3 vt spēs sensibilis. & inde est q̄ nos p̄cipimus sonū. &
non aeris motū. qz licz in aere duo sine. s. sonus & motus
non tamen de necessitate alterat neruum sensibilē. nisi fm̄
alterum tm̄. s. sonū. Vel dōm est q̄ aer tāq̄ ne mū audit
uū q̄ p̄cauus est & apparēs vsus tympanū auris in p̄m̄cibz
pio lui. sed in sp̄ū descendēte ab anteriori p̄re capitis imp̄p̄
mitur solum spēs soni nisi vehemētissima fiat impulsio. &
ille est que corrūpit p̄ excellentiam

Decimum dubium est.

Utrū son? veniat ad auditū subito vel cū motu locali.
Et videt q̄ subito. qz in oi sensatiōe sufficit sensibile eē p̄ns
sensu. & nō o3 auditōez fieri p̄ motū locale & in tpe. sed pos
terit fieri subito So. in p̄ncipio siue generatōis necario
h3 fieri cū motu locali eo q̄ causat ex motu locali aeris h3
nō ē necē in p̄gressu sonū fieri p̄ motū locale. Primū p̄bat
qz p̄pter h̄ d̄t. p. ij. merauroz q̄ visus anticipat auditū i to
nitruo & in coruscatione qd̄ nō est nisi ex eo. qz son? p̄ motū
locale successiue defert & visibile subito & in instāti Etā cō
firmat istud. qz p̄ceptio soni ipedit vel p̄mouet p̄ ventū nō
aut visio Si q̄ p̄ceptio soni ipedit p̄ motū locale. & fit p̄ mo
tū locale Sedm̄ p3 tribz rōnibz Prima est. qz d̄t. p. q̄ sens
le positū sup̄ fluz nō facit p̄latōez. si q̄ p̄ reale motū sensibi
le veniret ad sensuz tūc nō faceret sensatiōez Seda. son? ge
nit? in aere audif sub aq̄. sicut p3 de piscibz q̄ audif sonuz

De anima

Aristotelis

transfentū in litore. sed nō p̄t realiter generari sub aqua...

Ad obiectū in oppositū dōm est q̄ dupl̄r aliqd̄ facit ad...

Undecimū dubium est

An sonus generet in vno aere tm̄ vel successiue in multis...

Duodecimū dubium est.

Utrū aer et aqua sint media ipsius soni sicut d̄t p̄hs in...

solidum aurum scindit et cōminuit aurum totum. et bursā...

Terciumdecimū dubiū

An aer sit medium seruabilis soni vel aqua. Et videtur...

Quartūdecimū dubiū.

An aer inquantū vacuus sit medium in auditu. Et videtur...

Vox aut sonus quidam est animati Inanimatorum...

Hic sequenter plus determinat de specie soni. que est...

Multi aut animalium vocem non habent ut qui...

Hic plus ostendit p̄ter q̄ non omnia animata formant vocem

dicens q̄ ppter p̄dicta multa animalū non h̄nt vocē sicut
 illa que sunt sine sanguine. sicut caneri ostrea & testudines.
 nec etiā omnia animalia h̄ntia sanguine faciūt vocem. sed solū
 illa que h̄nt calidū sanguine. p̄dicta autē nō solū carent vos
 ce sed etiā sono q̄m eis formēt. Et hoc rōnabile est. qz so
 nus causat ex motu aeris. & qz aer taliter sonās nō est nisi
 in spirantibus. sanguine autē nō h̄ntia. vt pisces & sīta nō res
 pirāt. iō rōnabile est ea nō sonare. Et qm sonāt nōn sonant
 in aere respirato. sed potius in aere exteriori offendenti ad
 alas eoz & ad reliquas ptes corpis. & ad diaphragma sic
 expresse d̄t in libro de animalibus Inuenerunt etiā h̄mōi esse
 strepētia & cantantia sicut grilli & cicade & locuste. sed quā
 do hec faciūt tūc sic magis motus circa diaphragma eoz.
 et iō ille sonus sic vt credit offendēte exteriori aere ad dia
 phragma eoz. Si em̄ esset p̄ respiratōem tūc emitteret p̄
 caput & os. Hunc autē experimento cōstat d̄t. Albert⁹ q̄ gril
 li cantant p̄ magnū sp̄s ad h̄uc caputib⁹ amputatis. & non
 cantāt in p̄tib⁹ ubi est caput. sed in p̄te ubi est diaphrag
 ma. qd̄ a quibusdam vocat succinetozū. licet em̄ multa sine
 nō respirantia. em̄ nulla sunt viua sine sp̄. & iō tali sp̄ pul
 sante in eis sonant & faciūt quandā cantus melodīā. Pis
 ces vero nihil horū h̄nt. & iō nō sonāt. Qz autē d̄t q̄ pisces
 sonant in fluuiis qui d̄t acheolus hoc nō fit sp̄ s; brachijs
 in superficie flumīs p̄cutientib⁹ aere. vel forte naso eo q̄ sp̄
 in cerebro generato exufflat ab eis sup̄stitas que est in ce
 rebro. sicut ab hoīe fit in sternutatōe. non ergo h̄ faciūt sp̄
 sed vel naso. vel brachijs vel aliquo alio h̄mōi membro

Vox autē sonus aialis est. & nō in qualibet p
 te. Sed qm̄ om̄e qd̄ sonat verberante aliq̄ & ad
 aliqd̄ & in aliquo. hoc autē est aer. rōnabiliter vt
 qz vocabunt hec sola q̄cunqz suscipiūt aera. Jā
 em̄ respirato aere vti natura in duo opa. sicut
 lingua in gustū & locutōem quoz. q̄dem gustus
 necessarius est. Vñ & plurib⁹ inest Interpretatio
 autē est. ppter bñ esse sic & sp̄ ad cor. & ad colorē
 interiorē tanqz necessariū. Causa autē in alteris
 dicta est & ad vocem quo sit esse bene.

Hic. p. determinat de mō generatōis vocis dicens q̄ vox
 est sonus aialis. Sed nō in quibet pte. sed tūc in ea q̄ verber
 rat aere. & ad aliqd̄. & in aliq̄. sicut de sono supra d̄m̄ est. et
 ideo ad formatōem vocis necesse est p̄currere pulmōne. q̄
 exufflat aere in instar follis. & canna durā. que vocat arte
 ria vocatiua ad quā verberet aer. & linguā q̄ figuret & ver
 beret aere. & qz in aere necesse est fieri h̄mōi verberatōes. iō
 rōnabile est q̄ illa sola vocēt que aere h̄mōi attingūt p̄ hu
 iusmodi mēbra respirādo. Respiratio autē p̄gruit ad duo
 opa sp̄i nature respirāri. sicut etiā lingua ad duo cōgruē.
 quoz. alterū necessariū est ad esse & saluari qd̄ est gustus. &
 alterū ad bñ esse quod est locutio q̄ fit p̄ linguā. Hui⁹ em̄
 est ad esse sine quo nō saluat natura aialis. & iō gust⁹ plus
 ribus aialibus inest etiā nō respirantibus Interpretatio autē
 ppter bñ esse. & sic etiā est de natura respirādi. Sp̄s em̄ q̄
 respirat in oibus ambulantib⁹ & sanguine h̄ntib⁹ est ad ce
 sine quo nō saluat respirans. & est ad calorē cordis interior
 rem mitigandū & refrigerandū In vocantib⁹ autē est ad be
 ne esse vt fiat interpretatio. & sic id qd̄ de sp̄ attrahit ad vo
 cem non est ad esse sed ad bene esse

Organū autē respiratōis vocalis arteria est.

enius autē cā bec ps est pulmō. hac em̄ pte plā
 habēt calorē pedib⁹ gradicētia alijs. Indiget at
 respiratōe & circa cor locus p̄mus Unde ne
 cesse est interiori respirante ingredi aerē Quare
 p̄cussio respirati aeris ab aia que est in his par
 tibus ad vocalem arteriam vox est.

Hic p̄bs oñ d̄t qd̄ sit organū ip̄ius respiratōis dicens
 q̄ organū ei⁹ est vocalis arteria q̄ vocat canna. & d̄m̄ an
 lis p̄ponit. & pulmōne sicut p̄tinue cōnenti aerē & q̄si follis
 cōtinuat. & in ip̄o radicat Causa autē q̄re p̄ hanc fit respira
 tio est. qz hec ps sup̄iora attingit. & in p̄pō ne est gutturis.
 et ad illa p̄cipue p̄tingit calor cordis. & iō indiget vt p̄ illa
 arteria calorē refrigerās. Locus em̄ p̄mus q̄ indiget re
 spiratōe est circa cor. & iō necesse est q̄ interiori respiratus
 aer ingrediāt. Concludit h̄ ex predictis vocis definitio ista
 Vox est repercussio respirati aeris ad arteriā vocatiuā ab
 anima p̄ imaginationē aliquā eam formatē que est in parti
 bus illis que ad respiratōem congruunt

Non em̄ om̄is aialis sonus est vox sicut et
 diximus Est em̄ et lingue sonare sicut tussientes
 Sed opz animatū esse verberās. & cū imagina
 tione aliqua Significatiuus em̄ q̄dam sonus
 est vox. & nō respirati aeris sicut tussis. S; iste
 verberat eū q̄ est in arteria ad ip̄am.

Hic p̄bs oñ d̄t qualis sonus aialis sit vox dicens. q̄ nō
 om̄is sonus aialis est vox. qz cōtingit quōqz linguā sonare
 aliquo sono que nō format imaginatio. sicut sonāt tussien
 tes. opz em̄ in voce esse aiatū verberās & q̄ cū imaginatōe
 significādū aliquid p̄ vocē verberet & figuret verba. Vox
 em̄ est sonus aliquid significans & non est sonus simplicis
 ter respirati aeris sicut est tussis

Signū autē est nō posse vocare respirantem
 neqz expirantē. sed detinentē. mouet em̄ iste re
 tinens. Manifestū autē & qz pisces sine voce. nō
 em̄ habent guttur. Hanc autē ptem non h̄nt. qz
 nō recipiūt aerē neqz respirāt. s; q̄ dicūt sic. pec
 cant. propter quā igitur causam. altera ratio est

Hic p̄bs pbat p̄ signa duo q̄ vox p̄dicto mō fit. P̄
 mū signū est q̄ ille q̄ expirat vel inspirat in respirādo nō
 p̄t formare voces sed potius opz eū tenere sp̄m̄ sine aere
 sonantē in quo format voces. & iō diu loquētes dum respi
 rant interrumpunt necessario voces. qz mouent p̄ organū vo
 cis locutōem diu retinēt sp̄m̄. Sed m̄ signū q̄ nō fit vox
 nisi in aere respirato tento est. qz pisces q̄ nō inspirāt aere in
 tentū aliq̄ndiu non format voces. Non em̄ h̄nt guttur de
 cuius cōpositōe est canna radicata in pulmōne. prem autē
 hanc nō h̄nt. qz nō indigent recipere aerē p̄ respiratōem. sed
 qui dicunt eos respirare peccāt. & fallum dicunt. Cā autē
 ppter quā nō respirāt determinabit in libris de animalibus.

Questio Vtrum vox

fit soni sp̄s solū formabilis a quibusdā aialibus
 Et videt p̄mo q̄ vox nō sit sp̄s soni. Probat. qz sp̄s
 et genus debēt esse eiusdē p̄dicamētū. sed sic non est de sono
 et voce. Vñ. p̄bat. qz sonus est q̄litas. vox vero ē ac
 tio. qz vt d̄t textus. est repercussio Sed sic Si a quibusdā

Libr

De anima

Aristotelis

aialyb no fieret vox. maxime esset a no habetib sanguis nem. Sz oppositu pz de apib et vespis cu sono quoda volantib q videt esse vox eo q aiati corpis. Eode mo patz de grillis et cicadis. Tercio Pisces faciunt vocem. qz afortio oi aia aialia. Anis pbat qz pisces respirant qd pz de Lameleone q viuit in aere et ex aere. Sz respirat. Et hoc pfirma qz aqua z gelata pisces suffocant et moriunt nisi aperiat glacies. hoc aut no est ex alia causa nisi qz respirant. Quid veritate questit est phus et pontur iste discursus

Ratio Scdm diuersitate sonantiu sumitur dicitur sonoz penes graue et acutu. **Vinor.** Aliter sonant naturalia aliter qdam aialia q in spirato aere vtunt ad duo opa. **Conclusio** Igit vox est spes son. eius repercussio aeris inspirati ad vocale arteriam. facta ab aia cu imagine fcandi. no formabilis propter hoc ab oi aialia

Ratio pbat qz accis diuersificat fm diuersitates subiecti et cause. sz sonus est in aere moto vt in subiecto et in sonante vt in ca. igit distinguit fm distinctioem sonantiu. **Vinor** pz qz corpa sunt in duplici dia. qdaz sunt q no sonant. sicut sunt mollia. aere apud se retinentia poti qz expellentia. sic spogia q quasi ibibendo aere retinet spm et no expellit. Silt pili et lana qz rara sunt et discontinua et io infra se aerem recipientia no sinit spm expelli ppter qd ralia insonabilia sunt. **Habilia** at ptime male sonant. eo q no expellunt fortiter. z hoc est ideo. qz tecti cedunt citius qz expellunt aerem. et ideo hec no multum sonant nisi aliqs vehementer pcurat. **Alia** vero sunt corpa solida plana multum aere habentia. et illa ziter sonant. qz ex hoc q sunt solida non cedunt et fortiter pcurant. et hoc aut q sunt plana et lenia equalitu superficie vndiqz sif aerem a se expellit. Et ex hoc q multum habent aerem. magna ministrant sonum materiam in qua generet. Et inde est q aramenta pie omibus corpozib sonora sunt. et picipue auz et ar gentium et capru. Hec em comixta sunt melius ceteris metallis ex subtili aqueo et subtili terreo. et terreo eoru est sulphur cui ablata est ventositas. Subtilitas autz miscebili fieri no potuit sine multo admixto aereo. qa illa ex vapore nascit. Vapor aut omis multu hz aeris et io ista sonora sunt vehementer. et diu retinent sonum eo q aere plena sunt. Ideo tremencia ex ictu forti coti nue a se expellunt. Et no ita sonant stannu et plubu. eo q plus aque habeant et io quasi suffocant et extrinectum sonu hnt. Propter qd capatas et organa facientes acumen soni qd ex cupro est tempant et grauant admiscetes stannu proportionabil. Ferru at qsi mediu e. qz ex eo q multu hz de terrestri scabroso z ipuro obubratu hz sonu. Et hoc at q sicca e stanno et plubo acuti hz sonat. Lapidis etia qcuqz melius comixti et solidiores sunt meli sonant. Silt aut et ligna qcuqz magis aerea sunt et siciora et solidiora. magis sonant. et qcuqz his pria sunt tanto etia minus sonant. Lini signu est lignu phaginu qd aereu e z io multu cremabile et solidu est z sonat fortiter et magis qz butus eo q butus magis terrefrictus est. Abies at lz sit aeree nature multu. tñ qz solidu no e no ita sonat. sicut phag. Et qn phaginu lignu e latu et longu z sunt in eo foramina multa ex trauerfo et superficie eius bn plana desup pcurit. sonat ad max

mam distantia sicut capane. his em greci vtunt p capanis. Aialia vero adhuc aliter sonant. qz cu sonant qdaz eoz format vocem. Et hoc pz. qz inspirato aere vtunt ad duo opa. quoz vnu e necessitatis z altere zgritatis. vt in expositoe textus satis tactu fuit. **Oclusio** sequit ex pmissis et tangit definitioem vocis posita ab Aristotele. qz ueniens est et bona. qz res naturalis definir hz per suas causas. sed in ea ponunt cause vocis. Per hoc em q d: repercussio tangit ca formalis et hoc vel formans vel informans. Si em accipiat repercussio actiue tunc est forma formans. siue ad similitudine sui effectui. q est sonus. pducens. et tunc pdicatio talis no est formalis generis de spe sed causalis sicut in simili calefactio acina causalit calor in calefactibili. Si po capiat neutralliter tunc e forma informans etis gen? isti definiti et tuc no e aliud qz sonus p repercussione actiua et passiuu causatu s q pscm dicit ab actiua et passiuu repercussionib. Per hoc po q d: facta ab aia. tangit ca effectiua pma et puma cu subdit ad vocalem arteriam. q vocat arteria vocatiua. Causa vero finalis tangitur cum dicitur cum imagine fcandi. quia spnis vocis est significatio.

Ad obiecta in oppositu

Ad pmiu pz responsio ex declaratoe conclusionis. **Ad scdm** est dom q talia aialia no sonant respirando. et q no faciunt vocem sz sonat p offensione aeris exterioris ad alas eoz vel diaphragma siue succinctoriu sicut dicitur est in declaratoe textus. qz lz no respirant attrahendo z expellendo aere tñ no sunt sine spu circa diaphragma. z q tali spu pulsante sonant. Si vero sonarent p respiratoem tunc sonus emitteret p caput. Hunc Albertus dicit se exptu esse talia sonare capitib amputatis ad multum tps vt tactu fuit circa textu. **Ad terciu** est ddm qz pisces no respirant nec viuunt de simplici elemento. sicut docet phs et Albert? post cu in pncipio de ppieta rtyb elementoz. vt supra ad longu dictu fuit. **Ad corl** firmatden vero ddm est q pisces in aqua z gelata no moriunt ppter defectu inspiratois aeris sed ppter excedentem frigiditate aque. qz si aqua sit degelata siue qualitercunqz apra. Ita vt radii solares possint tparare frigus? tunc etia tpatur frigus in corpb eoz. In cuius signu in hyeme pisces manent circa fundum aque vbi p antipharistatum e maior calor. **Vel ddm** q aqua stagnans clausa p z gelationem putrescit z sic moriuntur propter putrefactionem aque.

Circa predicta sunt

dubia. **Pmū** est. An vox ipa sit sp signu imaginis vel affectus nature. **Et** videt pto q no qz nihil id eode mo se hns pte esse signu diuersoz. Sz in multis aialibus brutis. videmus vocem no diuersificari. Sz vno mo oia vocant q sub eade sunt spe eode mo etia appetentia abū. Imaginatio vero in illis diuersificat. q no pot vox esse signu imaginariu. **Secdo** Damas. dicit qz bruti magis agunt a natura qz agant fm suas imaginatio nes. qz vox erit magis signu indistinctu nature qz imaginatois. **Et** Auicenna dicit i libro de aialib q aues z apes zstruunt nidus no ad imaginatoem sz ad instinctu nature pbis hoc qz faciunt eos eode mo. **Solo** Albert?

Et in libro de hoie. multa aialia vocant et nō solus homo. Quicūq; em p pulmonē attrahunt acere et arteria habent vocatiua et imaginatōem illa vocant et nō alia. et vox eoz fcat imaginatōem. S; signū est duplex scz for macū et distinctū et informe et psum. Distinctū voes signū nō est a natura. s; a placito et institutōe et sic Albertus in cōmento de tali pfecto signo loquens dicit q; cū duo sint in aia. affectus videlicet doloris vel gaudij et pceptus cordis de reb; . vox nō est fcaus affectū sed potius pceptū eo q; vox ppieno est nisi sonus interpretatiuus pceptū cordis. et ita vox pfecta q; vere est fcatua nō est nisi habētis intellectū pipientē intentōes rez. et tō ad expmēdū pceptū format vocē et hoc solūe in illis aialib; in qb; imaginatio dominaf institutū nature ita q; p abstinere ab ipō et imitari eū sicut est in hoie. In aliis aut aialibus in qb; causaf ab institutōe nature et se hnt eā p oia. Cuius signū est nō habere pilia neq; inq; sitōes suoz opez. In illis etiā signū imaginatōis nō est nisi p naturā et nō ab institutōe. et q; natura est eadē in oibus. ppter hoc voces eoz et opa sua in omnibus sunt silla. Et q; silitudo est eā indistinctōis. S; vōtes manent indistincte. Nec vni aial pēpit ex voce alterius nisi desiderū in cōi scz indigētiā cibi et desiderium coitus et vocatōnem societatis. Et in his desiderijs etiā aliquo modo variant suas voces. vnde ea q; sunt plurium desideriorum siue affectuum sunt etiā plurium sonorum et que sunt leuiozis complexionis et ideo aues sunt plurium garricuum q; gressibilia. et ille que sunt inter aues latioris lingue et meliozis memozie magis imitant locutōem et sonos quos audiūt. Ad obiecta in oppositum. Ad pimum est dōm q; vox eodē mō plata est signū cōe diuersoz s; nō est signū ppiū. Ad scōm est dōm q; et Damascen⁹ et Auicēna nō intēdūt excludere imaginatōem ab aialib; brutis vocantib; sed intēdunt dicere q; imaginatio eoz nō dominaf institutū nature et sic nō mouent ab imaginatis fm rarōem imaginatōez. sed a natura et tō oia sili mō opantur sicut ma hūdo eodē mō facit nidū sicut alia. et hec imitatō potius est nature q; artis. et ideo aia imaginatiua in eis nō regit naturā neq; agit eam ad opa fm diuersa imaginata sicut facit in hoie. sed potius regitur a natura et agit ad opa ab ipa. Et ideo fit q; licet habeant apud se imaginata tamē ad expmēdum illa nō formant voces supple distinctas. affectus aut leticiaz et tristitiaz magis pfundantur in natura q; in anima et ideo illos expmunt sonis et garricibus.

Secundū dubium est

Quid vocatur imago fcaudi cum dicit phus vox est repulsio aeris inspirati cum imagine fcaudi. Solutio. Est quedam silitudo spūalis siue intentionalis forme intellectualliter pcepte que actiue et exemplariter im pmitur voci per virtutem interpretatiua cuius est mouere mediante imaginatōe organa interpretatiue p trutis corpalis et formare vocem cū intentōe fcaudi ad placitum instituentis cuius placito posteriores sese confor mant. et sic vox est sonus formatus in signum quod ad placitum fcat rem. et ideo de re facit noticiam sicut signum. ppter quod ignorantes institutōem signi nō intelligunt fcatum vocis et ppter hoc de diuersis idioma tibus non se intelligunt. Et istud intelligendū est semp

De voce humana que simpliciter est vox.

Tercium dubium est.

Cū duo sint i voce fcatua scz figuratio locutōis et fcatum quō. ptingit fcatio cū voce. Solo Alberti. generatio fcatōnis in fcatuo sermone nō fit materia liter sed potius p trualiter et potestatiue sicut oia spūalia q; ordine hnt ad corpus. impressiōne faciunt virtualitē potestatiue in corpore. Et illa corpora q; sunt ppiā materia illaz impressiōni statim recipiunt eas. Silt potētia rōnis q; d; potestatiua pcuriēdo aerē p organa vocalia impmit vocib; formatis spēm et silitudinē in gnanantis et intelligentis. et tangit aerem suscipientē illas spēs p instrumenta vocalia et fm q; tangit agit in ipm et fm q; agit transmutat eū ad actū fcaudi. Nec est verum q; qdā dicunt q; spēs intellectiue et imaginatiue deferunt ab anteriori pte capitis ad linguā et ad instrumenta vocalia p neruū ab anteriori cella descendente. Nec uius em descendens ab anteriori pte capitis nō est pncipaliter motiuus et actiuus s; sensitiuus et passiuus et sic nō facit ad interptatōem s; ponus ad gustū et est natus recipere spēm et nō dare eam s; neruus descendens a posteriori pte capitis est ille q; est pncipaliter actiuus et motiuus. et duo ex illis ptingūt ad linguā et faciunt eam moueri et qdā alij ad pulmonē. et qdā alij ad mandibulam inferiōrē et ad labia. Vn qdā sunt tardi at male pferunt illā lrām. r. ex quo nerui illi nō pncipaliter ptingunt ad pncipiū lingue in quo format. r. lra. et isti sunt nerui q; deseruiunt potētiē interpretatiue. Et oia ista intelligenda sunt de voce humana q; ppiē d; vox et for matur cum imagine fcaudi sicut supra dictum fuit

Octauum dubium est

Utr; differentie vocis bñ sunt sumptē p metaphorā ab his q; sunt i tactu. Et videt q; nō. q; in pmo topicoz d; q; ē aliqua vox alba. s; sumunt d;re vocis ab his que sunt in visu. Solo Sic. q; sonus h; debūssimū esse. et tō p d;as ppias distingui nō p; . sed oportet q; p metaphoram accipiant a tangibilib; . q; sicut sensibile tactū nō sepatū a materia sua venit ad sensum. ita sonus non sine materia venit ad auditū q; est aer pccussus fractiuo moru. Et ppter hoc habem; p naturalē aerē in aurib; q; pcutit ab aere pccusso exteri. Alia etiā rō. q; spēs soni causant a mō scindendi aerē in q; figurat aer q; est materia soni in acutū et hebes. Ad obiectū i oppositū ē dicendū q; alba vox nō d; nisi p silitudinē. q; sicut albi color penetrat visum p actum lucis sic vox per actū fractiui motus pertingit ad auditum

Quintū dubiū est.

Que est vocis grosse et q; acute causa. Solo Alberti post p hū i libro de aialib;. Causa grosse vocis ē motus tardus aeris. et acute velocior. Cā ar tardi motus est q; aer nō bñ obedit p truti mouenti et remittit eā. Cā p velocior motus ē victoria mouēt; sup aerē motū. Al p q; d; plus trahit de aere p inspiratōem q; possit moueri fortiter p motū pulmonis. a p trute motua q; est in ipō sp h; graue vocē et q; d; puū trahit aerē h; acutā. Paru p tractus aeris ptingit trib; modis. Primo mō p puitatē instrumētoz et organoz trahentiū. sicut in pue

De anima

Aristotelis.

ris et mulieribus et propter difficultatem tenendi spiritum tra-
 ctum. sicut in infirmis et senibus. Sicut enim dicit philosophus vox
 non fit inspirando. nec expirando. sed spiritum tenendo. et quia in
 firmi non possunt tenere spiritum propter hoc quod cito corrumpitur et
 oportet emitti et alium trahi. id est acuius vox eorum in puro spiritu
 retento. et quod est in infirmis ex calore corrumpente. hoc est
 in senibus et senectute quod sicut est putrefactio et est via ad
 illam sicut dicit philosophus in metauro. Et quod dicitur Avicenna in h
 loco quod aer inspiratur propter calorem pulmonis redditur inu-
 rtilis ad mitigationem caloris in pectore. sicut etiam vide-
 re in alijs elementis quod corruptioem trahunt ab ipso tene-
 re. et ideo quoniam pulmo in senibus est via ad putrefactionem ne-
 cessesse est eum cito expelli et alium trahi. Sicut enim dicit philosophus
 inspiratio et exspiratio non fit tamen propter pectus sed etiam
 propter superiores partes ad quod calor ascendit et propter pul-
 monem inter omnia animalia cum homo solus sit qui quatuordecim voces
 quoniam acuius et quoniam grauat idem numero tamen etiam. et si non
 est nisi ex eo quod ipse habet industriae aerem tenendi multum vel
 paucum et commouendi ipsum fortiter vel remisse et stringendi
 diuina vocalia vel elargiendi. In genere autem vocum
 cum grauitatis in iuuentute est quia longa habent in iuuentute
 instrumenta vocalia et debile virtute mouendi et quan-
 do crescunt non crescunt proportionate organa vocalia et
 virtus mouens. sed virtus mouens crescit plus. et ideo
 incipit viuere super aerem attractum. et ideo minuitur vox
 propter iuuentute. De his vero particularibus dicere pertinet
 nec ad librum de animalibus ubi Albertus exponens Aristote-
 le causam in particulari omnium istorum dicit.

De odore autem et olfactibili minus bene de-
 terminabile est dictis: Non enim manife-
 stum est quale quod sit odor sicut sonus aut
 visibile vel lumen. Causa autem est. quia sensum hunc
 non habemus certum. sed peiorum multis animalibus.
 prae enim odorat homo. Et nihil odorat odora-
 bili sine lenia et tristitia. sicut non existente cer-
 to eo quo sentimus. Rationabile autem sic quedam
 et fortes oculis colores sentire. et non manifesta
 stas ipsi esse differentias colorum nisi terrentium: et
 non terrentium. sic autem et odores hominum genus

Istud est quartum capitulum. in quo philosophus postquam deter-
 minauit de obiecto auditus. pura sono et eius specie. scilicet vo-
 ce incipit determinare de olfactu et eius obiecto. quod est
 odor. Et diuidit in quatuor partes. In prima parte ostendit
 quod difficile est de his bene determinare. Secundo determinat
 de speciebus odoribus per analogiam ad species saporis. Tercio
 determinat de medio olfactus. Quarto et ultimo quod
 diuersimo de olfactu reperitur in diuersis. In prima parte
 dicitur quod minus bene determinabile est de odore et olfactu. quod
 de super dictis sensibus. quia non est manifestum per sensum ipsi
 homini quale quod sit odor sicut manifestum est sibi quale quid
 sit sonus. et quale quod color. Cuius autem huius est. quia sensum
 olfactus non habet homo certum. sed alijs sensibus et multis alijs
 animalibus peiorum. prae enim siue debilitate homo odorat. Cuius
 signum est. quia diuersas quas ad saporibus non refert non discer-
 nit in odore subtiliter. sed tamen percipit excellentias. quare vna
 est cum lenia. quod est redolens siue bene odorans. alia autem cum
 tristitia quod est fetens siue male odorans. medias autem diffe-
 rentias non considerat. sicut non existere certo. eo quo sicut

agente sentimus in hoc sensu quod est odor qui immutat senti-
 sum debilitate. Et istud declarat in silis dicens. Ratio
 habile enim est hominem sic esse odorantem. sicut sunt quaedam animalia
 videntia. Animalia enim aquatica duros oculos habentia
 non sentiunt bene colores. et dicitur colorum medicorum non sunt his
 manifeste valde sed excellentias sentiunt. quoniam terrore
 sunt et non cum terrore. quoniam excellentia visibilis cum terrore
 immutat oculum proprie multum humidum humiditate alie-
 na. ut dicitur Albertus. Cuius causa subiungit dicens. quod talis
 humiditas mouet et discurrit in oculo et forma lucis vel
 albedinis intense receptam diuicatur. propter quod apparet
 quoniam res visae magna et monstruosa. et id cum terrore
 videt id quod videt. Hanc autem humiditatem habent in oculis
 aquatica magnos et duros oculos habentia atque palpe-
 bus carentia. Indicat autem istud id quod in homine accidit. si
 enim homo indigesta humiditate in oculis discurrere. post
 somnum subito candele lumen videat videbit lumen sibi
 magne confusionis esse. vel incendij et tunc ad visum.
 Alia autem his opposita videtur talia sine terrore propter ma-
 liciam sui visus. Sic autem hominum genus sentit odorem qui
 ad hoc quod non valde manifeste sunt sibi odoribus medicorum

Videt enim et analogiam habere ad gustum. et sicut
 species humorum. cum his qui sunt odoribus. sed certiorum
 habemus gustum. propter illud quod ipse quod dicitur tactus est
 hunc autem habet homo sensum certissimum. In alijs enim de-
 ficit ab animalibus multis. sicut autem tactum differenter
 homo certificat. vnde et prudentissimum animalium est Signum
 autem et in genere hominum sicut sensibus hunc ingeniosos
 et non ingeniosos accipiunt. sicut aliter autem nullum
 duri enim carne inepti mente molles autem carne be-
 ne apti mente sunt.

Hic philosophus ostendit ex quo odoribus dicitur non sunt nobis per
 manifeste. quod olfactus eas sentit dicens quod diuersas odoribus
 quas in natura non manifesta sentit. ingenio adiutur potest
 eius quod olfactu sicut analogiam ad saporibus gustus distinguit
 et accipit per similitudinem species saporibus cum illis speciebus qui sunt
 odoribus. hoc enim modo iuuat optime in odoribus differentijs cogit
 noscedis. quia gustum qui discernit saporibus diuersas habent certis-
 simum. ex quo est quod dicitur tactus. Tactus autem habet homo certissimum
 ter oes sensus. et inter omnia animalia. In alijs enim sensibus multum
 deficit a multis alijs animalibus. sicut tactum vero multum
 differt in bonitate sensus ab alijs animalibus propter quod et homo
 prudentissimum est aliorum animalium. Cuius signum est. quia homo est
 ingeniosos a non ingeniosos per tactum discernunt. et non sicut
 alios sensus. vnde molles carne qui optimi tactus aptos
 mente dicimus. duros vero mente ineptos

Est autem sicut humoribus. hic quidem dulcis. ille vero
 amarus sicut et odores sunt. Sicut alia quaedam habent propor-
 tionabiliter odorem et humorem. Dico autem dulce
 odorem et dulces humorem. alia pro humorem. Sicut autem et
 acer et austerus et acutus et pinguis est odor. sicut
 dicitur diximus propter id quod non multum manifesta
 sunt odores. sicut humores ab his acceperunt
 noia sicut similitudinem eorum. dulcis enim quod dicitur a croco et
 melle. acer autem a thimo et humorem eodem autem modo et alijs

Hic philosophus docet modum sumendi species odoribus per analogiam

giam ad spēs saporis volens. q̄ tā in extremis q̄ in me-
dis spēs sibi correspondēt. q̄ sicut sapor alius ē dul-
cis et alius amarus ita etiam odorum alius est dulcis
alius amarus. Et plerūq̄ est dulcis odor resolutus a
dulci sapore. et ab amaro sapore plerūq̄ resolutus amarus
odor. Ita q̄ q̄dā proportionabiliter hñt odorē et saporem
Alia autē nō ita s̄. s̄. hñt saporē et odorē. cur? cā po-
sterius determinabit. Sicut autē dictum est de amaro et
dulci saporib; et odorib;. ita etiā est acer sapor et odor. et
acutus sapor et odor. et auster? et pinguis s̄. put. pri-
cularius patebit in de sensu et sensato. Nota s̄o accepe-
runt odores a saporib;. eo q̄ nō multū in p̄rio genere p̄-
manifesti sunt odores. sicut saporē s̄m rez. saporosaz
s̄. litudinē. Dulcis em̄ sapor est in melle et in croco. Acer
s̄o ē in herba q̄ d̄. thym? et ab his est etiā acer odor. qui
fere similis est saporē et odorē serpilli.

Adhuc autē sicut audit? et vnusquisq̄ sensuū
hic q̄dē audibilis et nō audibilis: ille vero visibi-
lis et nō visibilis. et sic olfactus odorabilis et nō
odorabilis. Nō odorabile autē aliud q̄dē s̄. id q̄d
oīno impossibile est habere odorē. aliud s̄o p̄uū
h; et p̄auū. s̄. aut et nō gustabile dicit?

Hic p̄s ostēdit quoz ē olfactus. dicens q̄ sicut au-
ditus est audibilis et nō audibilis. puta soni et silentij.
et visus visibilis et nō visibilis puta coloris. et tenebrarū
ita etiā olfactus est odorabilis et non odorabilis. Non
odorabile vero d̄. tripl̄. Primo q̄d est impossibile habē-
re odorē. sicut simplicia corpa. Secūdo d̄. nō odorabile
q̄d p̄uū h; odorē vix p̄ceptibile p̄ bonū olfactū. Tercio
d̄. nō odorabile. q̄ h; odorē p̄auū. aut q̄ fetidū est.
aut q̄ corrupens ē sicut sunt odores s̄. undā venenoz et
cadauer; corrupentū. Et his modis d̄. etiā igustabile.

Est autē olfact? p̄ mediū vt aer ē aut aquam. et
nāq̄ aquatica vident? odorē sentire. S̄. aut et que cū sanguine et sine sanguine. sicut et q̄
in aere. Et em̄ hoz. q̄dā a longe occurrunt ad ali-
mentum. que ab odore mouentur

Hic determinat de medio olfact? dicens. q̄ olfact?
sentit p̄ mediū distās q̄d est aer vel aqua sicut et duo sen-
sus de q̄b; sup̄ determinatū ē. q̄d sic ostendit. q̄ aquaticū
ca aialia p̄ter eandē cām vident? habere odorē sensuz
sicut et aialia sanguine habentia. In oib; em̄ his vnū
signū est q̄ olfactū habeat in eo q̄ a longe currunt ad ali-
mentū cū nō moueant nisi ab odore. p̄ter q̄d etiā falsū ē
est q̄d d̄. Plato. q̄ odor; sit fumal? euapora? vt d̄. Albe?

Uñ et dubiū videt. si om̄ia q̄dē s̄. odorant.
Nō autē odorat respirās. nō respirans autē sed
expirans aut retinēs sp̄m nō odorat neq̄ alō/
ge neq̄ a p̄pe neq̄ si in nasum intus ponat. et in
hoc q̄dem in ip̄o positiū quo sentit insensibile ecē.
oib; cōe est. S̄. sine respiratōe nō sentire p̄p̄riū ē
est homini. manifestū autē est tētantib;. Quare
sanguinē nō habentia q̄m nō respirant aere. al-
terum itaq̄ quēdam sensum habent p̄ter eos
qui dicti sunt.

Hic p̄s circa p̄dicta mouet dubiū. Vt om̄ia ol-
facientia s̄. odorant omnes differētias que sub odore
sunt. Et arguit p̄mo q̄ nō. q̄ homo nō odorat nisi
inspirās siue attrahens sp̄m. et si nō inspirat sed aut expi-
rat emittendo sp̄m. aut retineat sp̄m nō odorat. si/
ue odorabile sit p̄pe siue longe. si em̄ odorabile infra na-
sum supra organū in quo est potentia odorans ponatur
tunc homo nō odorat. ex quo sensus medio indiget non
p̄ter bene esse tantū vt q̄dam dicunt. sed p̄ter hoc vt
sit sensus s̄m actum. hoc em̄ oīnibus sensib; p̄mune est
Odorabile autē vocat p̄mū odorans sicut corpus mi-
xtum a quo resoluitur odor. nō autē vocatur euaporatio
ab ip̄o resoluta que iam habet formā et naturam me-
diū in esse sp̄ali q̄ ideo imitat sensuz tangēs organū in-
tus. sed si nō respirant nō sentiunt. nam sentire p̄p̄riū est
homini sc̄o mō. p̄ueniens oīni q̄dam talia dixerūt hā-
stentum est tentantib; in seip̄is p̄p̄unēta. Ea vero ani-
malia que nō habent sanguinē nō olfaciunt hoc modo
sc̄z respirando. eo q̄ frigida habēt corda. et nō indigent
euentatōne refrigerante. et ideo q̄dam talia dixerūt hā-
bere alium sensum p̄ter eos qui dicti sunt. quo percipi-
perent odorem.

Sed impossibile est si q̄dem odorē sentiunt.
odorabilis em̄ sensus. et mali odoramenti. et bo-
ni odoramenti olfactus est. Amplius autē et cor-
rumpi vident? a fortib; odorib; et q̄bus homo
corrumpitur. vt a sulphure et huiusmodi. olfactus
q̄dem igitur habere necessariū est. sed nō respirā-
tia videtur aut hominib; differre hoc sensitiū
ad ea que alioz animalū. sicut oculi ad ea q̄ du-
rorum oculoꝝ sunt. hec q̄dem em̄ habent frag-
ma. et sicut relamen palpebras quas aliquis nō
mouens neq̄ retrahens nō videt. fortia autē ocu-
lis. nihil huiusmodi habent. sed mox vident q̄
sunt in lucido. Sic ergo et odoratiū sensitiū
alijs q̄dem sine operculo est. sicut oculus. alijs
vero aerem recipientib;. necesse est habere com-
perimentū quod respirantib; discoopitur am-
pliatas venis et poris. Et p̄ter hec respiran-
tia nō odorant in aqua. Necessariū em̄ est odo-
rem pati respirantia. hic autē facere in humido
impossibile est. Est autē odor sicut sicut humor
humidi. Odoratiū aut sensitiū potētia hui? ē

Hic p̄bat p̄s duab; ratōnib; q̄ olfactus sit vnus
sensus s̄m sp̄m in oīnibus animalib; tam olfacientib;
inspirando aerem q̄ alijs alio modo olfacientib;. Pri-
ma est. q̄ olfactus dicit ille qui patitur ab odore. ergo si
ue fiat inspirando siue nō. semp vnus rōnis est sensus.
s̄m q̄ est potentia passiuā a tali actiōe q̄d est odor. olfa-
ctus em̄ sensus est odorabilis et differētiaz odorabilis
q̄ sunt ea q̄ sunt boni odoramēti et ea q̄ sunt mali odora-
menti. et talia sentiunt et respirantia et nō respirantia. Se-
cunda rō est. q̄ ab eisdem corrumpunt respirantia et nō
respirantia. q̄ nō respirantia corrumpunt a malis odora-
bus vt a sulphure et huiusmodi a q̄bus etiā hō corrumpitur.
Sulphur em̄ in lacrimis pietrum odore iterficiat p̄fecto.

sicut etiam faciunt lina et canopus. oportet igitur talia olfactu habere. sed non habent eum per illud modum quo habet ipsum homo. et alia animalia respirantia. talibus enim occurrunt odores in medio sine attractione aeris. et hoc est ideo. quia instrumenta odoratus discooperata sunt eis ad que libere habent ingressum per medium per quod est odoratus. Et ita videtur iste sensus olfactus pariter in hominibus. et alijs respirantibus et in non respirantibus differre sicut differre visus animalium habentium duros oculos a visu eorum qui habent molles oculos. Molles enim oculos habentia habent velamina. que sunt lachrymalia palpebre super oculos. quas aliquis non movens neque contingens non videt. Animalia vero duros habentia oculos non velatos habent oculos. et mox vident sine impedimento que apparent in speculo sicut actu lucido. Et similiter organum olfactus in quibusdam non est coopertum. in his scilicet que non respirant et ideo occurrunt eis mox odores que sunt in aere. Alijs autem que attrahunt spiritum inest hoc instrumentum coopertum. quod tamen discooperitur quando respirant attrahendo spiritum. eo quod tunc ampliantur venie odoratus ex spiritu. et sic etiam potius que sunt foramina nasi. Et propter ista quecumque inspirando odorant non odorant in aqua. licet aqua tamen medium sit odoris. sicut et aer. Et non est. quia talia olfactus sicut actu non habent nisi quando inspirant. inspiratio vero in aqua esse non potest. ideo talia in aqua odorare est impossibile. In fine vero dicitur Aristoteles. de organo olfactus. quod debet esse siccum. quia organum olfactus potentia est omnis odor. actu vero nullus. quia alias non omnes recipere odores. sicut dicitur est superius. odor vero est aliquid siccum sicut sapor humidus complexionalis. ergo organum debet esse tale. quia semper debet esse in potentia tale quale est obiectum in actu.

Circa textum expositum

movet questio. Ut odor sit proprium obiectum olfactus que peior habet homo multis animalibus et ceteris sensibus.

Arguitur primo contra suppositum. quod odor non sit proprium obiectum olfactus. quia necdum olfactus percipit odorabile. sed etiam inodorabile ut dicitur in fine textus. Sed non est tamen odor obiectum olfactus. Secundo sic. Quaqueque potentia est per se discretiva a differentia sui proprii obiecti. sed olfactus discernit duas odoris species analogia ad duas saporis species odor non est proprium obiectum eius. Contra que situm arguitur. Quia animal optime dispositum sicut naturam animalis optime debet disponi sicut sensum. homo est animal optime dispositum sicut naturam animalis. ergo debet optime disponi sicut sensum. ergo sicut olfactus. Maior probatur quia differentia constitutiva animalis est sensus. et sic nobilissimum animal debet habere nobilissimum sensum. Secundo sic. Illud animal propter quod maxime insensibile sunt species odoris maxime debet percipere odorem. homo est hominior. ergo maxime debet percipere odores. Maior est nota. Minor probatur per philosophum in de sensu et sensato dicentem quod delectabile odoris per se. est propter hominem tantum. Tercio. Homo per suum olfactum percipit odores per se et odores per accidens. Alia vero animalia tantum odores per accidens. ergo videtur homo habere meliorem olfactum ceteris animalibus. Pro veritate questus et suppositi est philosophus in textu et ponitur iste discursus

Maior Cuiuslibet potentie passive organum

num ad receptionem obiecti sui debet esse dispositum si potentia immutabiliter provenienter per ipsum.

Minor Odor calido agente immutat olfactum. cuius organum est frigidum et humidum existens per hoc ad receptionem sui obiecti indispotum Conclusio Igitur odor est obiectum olfactus quem habemus peiorem multis animalibus et ceteris sensibus

Maior sic declaratur. quia obiectum est agens respectu sue potentie patientis. patientis autem debet esse dispositum ad receptionem forme agentis. ergo organum potentie debet esse dispositum. cum iuxta sententiam philosophi debet esse tale in potentia quale est obiectum in actu. propter quod etiam ideo philosophus dicit quod agens et patientis in principio sunt dissimilia et in fine similia. Minor quoque ad primam partem patet. quia in hoc sic dicitur odor et sapor. quia licet ex eisdem qualitatibus causentur. tamen non eodem modo. quia sapor principaliter constituitur ex humido. et secundo ex sicco. calido commiscente siccum cum humido. Odoris autem materia principaliter est ex sicco et secundo ex humido calido faciente evaporatorem. Cuius signum est. quod frigidum per hoc quod impedit evaporatorem hebetat saporis et extinguit odores sicut videmus in hyeme. et ita calido agente immutat olfactum. Secunda pars probatur. quia organum olfactus postea dicitur est in anteriori parte cerebri. cerebrum autem est frigidum et humidum. ergo organum olfactus est frigidum et humidum. Denotem probatur. Albertus in summa de homine sic. Homo inter omnia animalia est rationalis. ergo oportet ut perveniant species pure optime recepte et optime retente inter omnia animalia. puritate autem operatur spiritus animalis purissimus. Optimum receptionem operatur humidum. et optimum retentionem frigidum. Quod sic probatur. quia si datur quod cerebrum sit calidum et humidum. ut quidam medici mentientes dixerunt. tunc cum calidum sit congregatum homogeneum ipsum continue elevari humidum vaporabiliter a cerebro. et sic continue turbabit spiritum animale. sicut nos videmus quod per ebriam et precipue in ebrijs bibentibus vinum. et magis medonem a loco calido digestionis ascendunt vapores ad caput turbantes spiritum animale necdum sicut quod deferre debet formas ad cellam rationis que est in medio capitis. sed etiam sicut quod recipere debet species sensibiles. et inde est quod turbant oculi et alij sensus. Unde dicitur quidam philosophus. quod bene odorant illi qui non bibunt vinum. Sed cerebrum non potest esse calidum et humidum. Definitur quod sit calidum et siccum cum igitur calidum coagular siccum ut dicitur in libro metauro. erit cerebrum sicut materia solidum et repugnans receptioni formarum. quod est inconveniens. Si vero datur quod sit frigidum et siccum. cum frigidum sit restrictivum siccum. erunt due qualitates contrariantes receptioni formarum. quod iterum est inconveniens. ergo relinquatur quod est humidum et frigidum. ut ex humido causetur facilis impressio. et ex frigido bona retentio quia frigidum spissat humidum aliquantulum. et ex carentia vaporis causatur puritas spiritualis. deferens formas receptas et retentas. Et propter hoc dicitur Aristoteles in libro de animalibus quod homo habet frigidius et humidius. cerebrum inter omnia animalia respectu sui capitis et corporis. Causa autem qua quidam dicunt manifeste falsa est scilicet quod habeat calidissimum cor. cuius caliditas repugnare debeat ex frigiditate cerebri. Quia enim partissimum animal sit homo. et principium totius temperaturamenti sit cor. impossibile est quod cor hominis sit calidissimum

num inter oia aialia. Dicunt etia autoritates q cor leonis est calidius corde hois. Si em cor hois esset calidius. p rime eleuaret vapores turbantes cerebrum sicut pns dicitur est. Locustio se qur ex pmissis. Posit est tñ amplius sic ostendi. qz q odor sit obiectu olfactu p r qz illud est obiectu alicuius potentie. qd ducit eam de potentia ad actum. sic est de odore vt paruit. Qz at ha beimus olfactu peioru multis aialibus et ceteris sensibus parz rone et signis. Rō est. quia homo inter cetera animalia maius habet cerebrū et maius caput in pportione sui corporis. cerebrū autē est frigidū et humidū. id autē qd est naturale odori oportet esse siccū et calidū. Qz autē cerebrū hois sit frigidū et humidū respectu alioz aialiu indicat longitudo dormitōnis hois. diutius em et sepius dormit hō ceteris aialibus. ita q quasi medietas vitē hois somno deputat. et ideo nō p accūs ppter defluentia rheumata vt dicunt qdam hō male odorat. s; naturaliter ex ipa cerebri qualitate et cōplexione. Propter qd aialia sicca habentia cerebra sicut canes q breues hnt nasos et vultures et tigrides bñ odorant. Signo vero p r hęc ps scōa q olfactu est in nobis peior. P rimo qd cū sensibilia oim sensuū reponant in imaginatōe et phāstata. spēs illius sensus debilius im p munt in organo hu mane phantasia. Lūius duplex est signū. P rimum quia hō rarissime somniat de odorib; et qñ somniat se esse in fetidis locis. nō multū turbat eo q phantasia illd de bilem motū reliquit in eo. Scdm signū est. qz cū phantasmatis sit mouere possibile intellectu ad discutiendū naturas rez. istud phantasia debiliter mouet intellectu. Et ppter ista dicitur Auicenna. qz hō sit maioris ingenij qz alia aialia in eliciendo odores p p ricationem subtilitacione et distinctōem odoz tñ minus ab odorib; afficitur debilius im p munt in organo olfactu humani. Propter qd vt in textu dicitur fuit nō bñ discernam ozas odoz. s; denotamus eos a nominib; excellentiaz. siue redolentis siue fragrantis et ferentis. S; p rā p dicitur instat. Si hō hz olfactu peiorē ceteris sensib; et multis aialibus ppter frigiditatem et humiditatem cerebri tunc natura ordi nasset organū olfactu in alio loco et nō in tractu cerebri. Ad qd dōm est. q hoc nō p rgruebat salutē ipius aialis. qz cerebrū est multū frigidū et humidū. et ergo organum olfactus est in tractu eius vt frigiditas eius tenet p r qd odorē. et tō dicitur p r in libro de sensu et sensato q odores p se. siue nō nutrimentales. pferunt ad sanitatē cerebri. s; p accūs qñ qz p r ledere sicut lilia ledit caput. Sedo etia ppter ipm sensum est organū in tractu cerebri. ex q oportet oem sensum terminari ad cerebrū in q est sensus cōmunis. q est centz et terminus oim exteriorum sensuum.

Ad obiecta in oppositu

Ad p mū dōm q olfactu nō odorabilis p uatiue. sed ipius odoris est positue. Ad scdm est dōm q olfactus. quantū est ex sui natura. discretius est differentiarum sui obiecti sed q nō bñ p r p r solū est ex indispōitione ipius organi. Ad p mū p rā suppositū dicendū est ad maiorē. qz ome aial optime dispositū p r naturā animalis. debet optime esse dispositū p r sensum illum q aial p r tuitur in esse. talis autē sensus est tactus quē hō habet certissimū vt dicitur est in textu. nō autē oportet q maximam certitudinē habeat in alijs sensib;. vnde differe

rentia animalis est sensibile. vt dicit a natura tactua. nō autē ab alijs sensib;. qz animal potest saluari in eē. qd dicit hz tactū. etia si careat alijs sensib; excepto gustu. in quā tum est. qdam tactus. Ad scdm dōm q spēs odoriū fin q odor ad sanitatē cōsistit. sunt tñ p rter hoiem. vt se; illis recreet cerebrū eius. qd est locus sensuū subter uientiu intellectui. nō autē est verum vt de omnibus odoribus. puta de illis q sunt sequela nutrimentū. Ad tertium est dōm q nō se qur Illud aial suo sensu percipit plures differentias odoz vel sui obiecti. ergo melius et in sensuū p r p r. vnde cum odor sit calidus et siccus. et ceterum hominis frigidū et humidū excellenter. nō im mutabit ipm olfactu nisi parz. et ideo homo p rraue odorat. Sed p rā hoc sic arguit. Ex eadē ratōne p rraue odorarent omia alia animalia. qz organū olfactus eozū est in anteriori p rte cerebri. S; ad hoc in p rte responsum est supra q in homine singulariter impedit olfactu p rter quantitatē cerebri. Etiam odoratus hois est p r p r quōz cerebro q odoratus alioz aialium. eo q vultus hōis minus minus lo g r u d i n t i s est et p rtes eius minus distat a centro. Etiam vie per quas debet odor p rtingere ad olfactum sunt magis stricte. Et ergo bruta vt dicit Albertus aliquas differentias odoz sentiūt que sunt hominū ignote. Sentiunt em et distinguunt multa aialia res indiuiduales eiusdē spēs per odores. Sicut canes discernunt vestigiū vnius cerui a vestigiū alterius cerui. et inueniunt ceruū per odores qui adherent vestigiū. Etia inueniunt furem p olfactum. et dominos suos alijs cōsociatos in tenebris inueniunt et ab alijs discernūt. Et hōz naturalis causa est quia homines sunt diuersaz cōplexionum. et ab ipis euaporant diuersi fumi odorabiles. cum igitur olfactu recepit canis odorem furantis in domo vel loco in quo furatus est. ex fumis resolutis. olfactu in se qur eum. donec et quousqz eum repererit a quo similes fumi resoluuntur. et sic etiam in tenebris inuenit dominum suum. quia per olfactu potest inter fumos illius et alioz p rter bonitatem sui olfactus discernere. licet nō potest hoc sic homo facere.

Circa textū expositū

sunt dubia. P rimum dubiū est. Quare p r p r determinat de olfactu et obiecto eius. qz de gustu et ei obiecto. Solutio Propter tres causas simul tūctas. P rima est. quia organum olfactus situm est supra organum gustus infra organum auditus. Scda quia obiectum olfactus spūalius diffundit se qz obiectum gustus quia per medium extraneum. tamē minus spūaliter qz obiectū auditu. qz sonus diffundit p motū localem odor p motū alteratōis s; motū localem ē spūalior qz alteratōis. Tercia est. quia olfactus cōuenientia hz cū visu et auditu in medio eo q immutatur per medium extraneum sicut visus et auditus. et nō per medium intraneum. sicut gustus et tactus.

Secundū dubium est

An animalia habentia duos oculos male vident et non nisi cum terrore vel sine terrore. Et videtur q nō. quia durum dicit naturalem potentiam faciliter resistendi nociuis siue contrarijs potentia ledentibus. ergo animalia duos oculos habentia nō male vident.

De anima

Aristotelis.

Solutio, sic. Quia visus est potentia passiva. ut superius dictum fuit. Requirit organum facilius passivum et immutabile ab obiecto ipso efficiente. Durus autem oculus non facilius immutatur propter eius resistentiam nisi per excellens visibile quod facit terrorem et oppositum eius quod non facit terrorem propter debilitatem visus. Sunt autem animalia oculos duos habentia aquatica que etiam non habent palpebras propter hanc autem aliam cooptoria oculos defendentia. Ad obiectum in oppositum videndum quod licet predicta animalia habent aliquam potentiam resistendi nocivis suis propter duriciem cum talis potentia resistendi est impotentia in potentia passiva cum illa hoc resistat suis perfectius facilius autem posse pari a perfectius est naturalis potentia. Quare autem cum terrore vident aquatica talia. demum est in textu in exordio capituli

Tercium dubium est.

An convenienter ex bonitate tactus iudicatur bonitas intellectus. ut dicitur philosophus in textu. Et videtur primo quod non, quia visus multas res differentias nobis ostendit. ut dicitur philosophus primo metaphysice. Et potius penes eum debet iudicari bonitas intellectus. Consequenter patet quod est principalior sensus. Et rursum iudicatur et visus sunt duo sensus discipline. non autem tactus. Et penes illos duos maxime iudicabitur bonitas intellectus. Solutio. Albertus. Sic. Quia tangibiles qualitates sunt calidum frigidum humidum et siccum. mixtione sua complexione fieri. que complexio quanto magis ab excellentibus recedit tanto equalitatis est vicinior. et per se in celo in quo nulla est contrarietas omnino vicinior. et quod forme dantur in materia ut dixit Plato et vicinior complexioni propria corpori ruder forma. ideo equalitatis complexioni debet anima nobilissima que est intellectiva. Inter homines autem quoniam equalitatis habet complexione habet eam in hoc quod magis recedit ab excellentibus contrarietatum. et ideo illi optimi habent intellectum alias tactum. et aptiores sunt in industria intellectus. ita forte quod tantum ducet ad equalitatem complexio. quod videbunt esse quidam terrestres omnia quasi per se ipsos intelligentes. et hi omnes sunt molles et non laxi carnis. quoniam mollicies provenit ex sicco bene commixto cum humido. et hoc est spumofum subtile generans spiritus. Laxitas vero carnis que est in mulieribus provenit ex multo humido frigido. sed caro debet esse temperata temperata calido quod proportionabiliter movet spiritus. et non commiscet operationes suas sicut facit superfluum calidum. Signum autem huius complexione est tenuitas vnguium subtilitas capillorum. Predicta enim indicant lucidos et subriles esse spiritus cordis qui a corde ad cerebrum venientes optime deserunt virtutibus animalibus. et homo sic dispositus in genosus est et ad actus prudentie venit. nisi per inertiam nature destruat appetitum. Et predictis igitur fallitas patet illius tunc hemistichii. preclit aranea tactu. Quia ut inquit Albertus. Nil spisse pellis et frigide complexione et viscosam huius humiditatem preclit in tactu. habet tale tactum quasi stupidum. Lutus signum est. quod aranea cum tangit etiam cum igne lente et non cito sentit. et ideo preceptio vermiculorum tangenti rere est propter motum retis. quod primum est. mora autem vna propter continuum movet rotum. Ad obiecta in oppositum. Ad primum est obiectum. quod ex bonitate visus non sumitur bonitas intellectus. sicut ex bonitate tactus. quia visus non immediate subservit intellectui sicut sensus interiores. cum igitur ex bonitate tactus iudicatur sensus interiores ergo non ex bonitate visus. sed tactus aliquis iudicatur in dultius et ingenosus. Etiam ex bonitate visus iudicatur bone dispositus in quid. sed ex bonitate tactus simpliciter. quia

ex bonitate tactus sequitur bonitas omnium sensuum eo quod ipse est omnium aliorum sensuum naturale fundamentum. sed non eodem modo. Vel potest dici quod hic non fit propterea tactus ad alios sensus in homine. quod visus est certior tactu. quod quoniam corrigat tactum. Sicut patet in digitis cancellariis. quod digitus cancellari iudicatur vna faba duas. Vel propterea corrigat huiusmodi tactus. Sed fit huiusmodi propterea tactus in homine ad tactum omnium aliorum animalium. Et similiter modo obiectum est ad secundum. Sed contra predicta sic instatur. si bonitas tactus argueret bonitatem intellectus et industrie sequeretur quod brutura essent magis industria homine. Sequela probatur. quod habent meliorem tactum. Quod sic ostenditur. quod tactus et gustus sunt per se in libro de sensu et sensato sunt de natura terre. Illa habent meliorem tactum et gustum in quibus domus naturae terra. sed in brutis magis dominatur terra quam in hominibus quo ad sensum gustus et tactus. quod significant carnes duriores et densiores. Sed ad hoc est responsio. quod illa non habent simpliciter meliorem gustum et tactum in quibus dominatur terra. quod nimia terrestritas impedit illos sensus in suis iudiciis. sed illa in quibus terra est in meliorem proportionem et commixtionem in suis qualitatibus cum aliis elementis. sed sic est in homine. ergo tactus hominis melior est. et ergo etiam plures differentias qualitatum tangibilium cognoscit et magis distinet.

Quartum dubium

Quare quedam habent contrarios saporos et odores. puta saporem dulcem et odorem amarum et contra. Solutio. hoc est per accidens. Est enim aliquid dulce habens saporis. quod cum extitit calido adurenti faciente ipsum evaporare. odor accipit amarum. et hoc fit multis modis. quia aliquando ipsius calidum complexionale terminatio et digerendo humidum facit dulce saporis. Et quod non potest terminare humidum nisi aliquid de terrestri comburatur. et in eo quod dicitur respicitur amarum. quod quod siccum et calidum est vincit odorem spigendo totum aliter. et ideo tunc dulce huiusmodi saporis amarum habebit odorem. Aliquod autem fit e converso. quod dulce habens odorem acrem huiusmodi saporis. Et hoc propter caliditatem inquit humidum terminante complexionale. tunc enim in exterioribus ubi calidum inuasit a sole et calore loci sufficienter terminat humidum et in interioribus adhuc est cruditas in eo propter frigidum. Et quod exterioris calidum est magis respicit odorem et est odor dulcis. quoniam tunc gustus propter multitudinem accedis interioris videtur totum acre. Et istud fit ut dicitur Albertus in summo de homine. precipue in floribus. et in quibus dicitur fructibus pomorum. Lutus signum est. quod si poma illa afferuntur acedunt etiam dulcem saporis per decoctionem illi humidum interioris crudum sufficere digerit et decocti.

Quintum dubium.

An spiritus odoris sumitur a spiritibus saporis. sicut dicitur philosophus in textu. Solutio. sic. quod ut dicitur fuit. odor est nobis manifestus. Et sumitur spiritus et a spiritibus saporis. quod est nobis manifestior. ex quo est obiectum gustus. quod est quod dicitur tactus. quod in nobis est certissimum. Quod autem generatio spiritus odoris accipit per exigentiam capitis. ex quo generantur in materia complexionali saporis que sunt calidum frigidum humidum et siccum. Calidum vero duplex est. scilicet temperatum et intemperatum. Calidum temperatum in materia humida subtili terreo commixta et materie inmiscata causat saporis dulcem. In humido autem commixto cum supernatante aereo facit saporis pingue. Lutus signum est. quod pingula non sunt aliis bene commixta scibilia sed sepe supernatant. In sicco vero vergente ad maturitatem per aliquam digestionem humidum causat ponticum. Et in sicco luti.

q̄ ab humido destituro p̄ter terrenū dñans eāt spiriticum
 Calidū vero in partū in materia dñante in siccitate causat
 amarū In sicco vero adstrati p̄mixto salsum A frigidove
 in partū p̄ter eius mortalē p̄rietatē nullus sapor gignit.
 A frigidove p̄plexionali terminato in materia grossa ge
 nerat sapor austerus In materia autē subtili et humida ace
 tosus. et in materia mediocri acer. Et q̄bus partz q̄ in vni
 uerso sunt nouē spēs saporis. h̄ p̄hs hic nō nomiet omēs
 quoz saporū duo sunt extremi. et vnus eque distanter mes
 dius. scz acutus et alij sex mediū Nā tres inter acutum et
 dulcē. vno p̄ eq̄ distantia mediare. et alio magis p̄mixto acu
 to. Vñ dulci p̄iungit pinguis et hūc seclur p̄oticus eq̄ d̄
 flāter mediās inter pingue et spiriticus. q̄ spiritice p̄iungit
 acuro Sic etiā inter acutū et amarū sunt tres scz salus p̄e
 amarū. que seclur austerus. deinde acetosus Et ex istis se
 clur numerus et ordo speciez odorū qui sumit fm analo
 giam ad spēs saporis. et nominant eisdem nominibus

Sextum dubium

An aliq̄ sunt odores p̄ se sicut odores floz. et aliq̄ odores p̄
 accūs sicut ciboz. put p̄hs dr̄ in de sensu et sensario Et
 videt p̄mo q̄ nō. qz illud q̄ nō cognoscit nisi in ordine ad
 aliud hoc nō videt habere p̄p̄ia spēm et delectationem sepat
 tā ab illo p̄ q̄ cognoscit. sed odor hoc mō se h̄z ad saporē
 vt deim est. q̄ nō h̄z p̄p̄ia spēm aut delectationē separatā a
 sapore Sed delectatio q̄ est in odore cibi nō videt p̄ ac
 cidēs. qz illud q̄ oibz odorātibz puenit magis p̄ se puenit
 re videt odorū q̄ illud q̄ puenit alicui tm̄. delectatio q̄ ē in
 odore cibi puenit oibz odorātibz. delectatio vero in odo
 re p̄ se hōi tm̄. q̄ delectatio cibi est p̄ se. et delectatio odorūz
 alioz p̄ accūs. Solo Alberti. odores distinguit p̄nt fm̄
 duos modos in genere. scz in se et in p̄p̄atione ad delectat
 ionē vel tristitiā quā inferunt olfactui In se distinguuntur
 fm̄ duos modos. scz absolute et in p̄p̄atione ad saporē.
 Absolute nō habemus p̄p̄ia noīa. eo q̄ male odoram. h̄z
 habemus tm̄ noīa excellentiaz dicēs vñū odorē redolen
 tem. reliquū ferentē. et si habemus medium hoc est p̄ abne
 gationē extremoz. et nō p̄ p̄mixtiōem. In p̄p̄atione ad sa
 pores denotamus spēs noibz saporū. vt a dulci sapore dul
 cem odorē. et ab amaro sapore amarū odorē. et hoc mō m̄
 triplicat mō sup̄ius posito. In p̄p̄atione vero ad delectat
 ionē quā inferunt olfactui distinguunt odores in duas spēs
 etes fm̄ q̄ delectabile p̄fert ad alimentū. et fm̄ q̄ cōfert ad
 sanitatē. Prīmū est in odoribz p̄ accūs. Scdm̄ in odoribz
 p̄ se. qz tales nō p̄tingunt ad locū cerebri ad quē nō p̄t per
 tingere suba cibi Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū tm̄ d̄z
 Alb. in summa de hoīe q̄ odor p̄stituit ex eisdē q̄ritatibz ex
 q̄bz sapor. sed nō sp̄ denotant odores fm̄ spēs saporū. qz q̄n
 q̄ sunt odores q̄ h̄nt p̄p̄iū delectabile. et illi non sunt p̄por
 tionati saporibz. sicut odor floz q̄ h̄z est dulcis et sapor non
 est dulcis. et iō penes saporē tales nō p̄nt distingui O do
 res vero q̄ h̄nt delectabile saporis et sunt seq̄la nutrimenti
 p̄portionati s̄z saporibz. et iō distinguunt penes spēs. Ad
 scdm̄ est ddm̄ q̄ h̄z oibz aiālibz puenit delectari in odore et
 bi. nō tm̄ sp̄ puenit eis. qz nō est delectabil̄ plenis et non esu
 rientibz Odores autē p̄ se p̄ delectat. et q̄ odores cibi bene
 dicunt p̄ accūs. et hoc fm̄ duplicē acceptionē accūs Prīo
 em̄ accūs opponit ei q̄ est p̄ se. et sic p̄ accūs cōuenit alicui
 q̄ nō puenit ei grā sui sed alterius. et h̄ mō id q̄ est sapo
 ri p̄p̄iū delectabile cōuenit odori grā saporis. Alio mō dr̄
 p̄ accūs q̄ p̄tingit inesse et nō inesse. siue q̄ nō sp̄ puenit. et

hoc mō delectabile tibi cōuenit odori p̄ accūs. qz iuxta p̄e
 dicta non semp delectat sed tantū elurientes

Septimum dubiū.

An delectatio in odoribz p̄ se p̄p̄ia sit hōi Et videtur q̄
 nō. qz eius est magis delectari in odoribz cuius est melius
 sentire odores. h̄z grūdā bzuroz est melius sentire odores
 q̄ hoim. q̄ ipsoz est magis delectari vel tristari in odoribz
 et sic nō erit p̄p̄ia hōi Solo Alb. in summa de hoīe
 Sic p̄ter dispōnem cerebri humani q̄ est frigidū et humi
 dū. delectabile vero p̄ se ip̄at illā rōe sue caliditatis. et hoc
 p̄tingit p̄cipue in flozibz et aromatibz. Et q̄ h̄z hūidū vapo
 ratiū sicut vinūz vel medo nocet cerebro hūano. eo q̄ va
 pores eleuat ab eo ad cerebz infrigidant p̄ter naturā ce
 rebri et corrūpunt Et tūc sic inde catarrus grece. id̄ distilla
 tio latine. Quē em̄ humores indigesti a capite ad inferiora
 descēdunt si ad nares pueniūt tūc vocari cōlueuerūt h̄z
 ma q̄ latine traductū eruptio v̄l fluoz. ad fauces bronchō
 q̄ alij corrupte dicūt biancū. Si vero ad thozacē vel pul
 monē p̄hūis dr̄ q̄ vocat vlceraio pulmonis ex humorūz
 p̄cursu. Luz q̄ p̄dica distillatio humorūz q̄ sic in cerebro in
 frigidat p̄dica et m̄taz etiā aliaz sic infirmitatū genitrix
 iō in potu talū sic maxie euaporantū imiscēt odorifera vt
 duo delectabilia duoz sensū in vñū pueniāt. scz delectabil̄
 se saporis in potu ad linguā q̄ delectabile p̄fert ad alimē
 tū. et delectabile aromatū p̄ p̄p̄amento frigiditatis cerebri
 q̄ p̄fert ad sanitatē in q̄ntū eleuat hūozes non sic p̄ter ca
 lore infrigidant Ad obiectū in oppositū ddm̄ q̄ animalia
 bnt a melius sentiūt odores q̄ hōi. h̄z nō indignant. vel le
 rant ad eos Vñ cā natural̄ delectatōis nō est melius sen
 tire odorē sed potius. qz magis p̄ferūt ad sanitatē. et ita hos
 mines sentiūt odores p̄ se. bzura vero sentiūt eos. sed non
 afficiunt illis sed tm̄ q̄runt illos qui sunt sequela nutrimentū

Octauū dubium est

An odor sit fumalis euaporatio sicut dixit Plato So
 luto Alb. nō. qz fumū est q̄daz ps subalis corpis fumāris
 resoluta ex ip̄o. p̄ter q̄d fumāris leuitus efficit q̄n multū sus
 mar. maior autē est rētio et raritas quā p̄t materia generabi
 lū habere est sub forma ignis. ponatur q̄ ex vno pugillo
 terre fiat mille ignis p̄ rarefactiōem. eo q̄ corpū rariū ma
 iore h̄z quāritatē Pars autē q̄ fumar et in fumū resoluū ex
 aliq̄ odorifero nō est q̄ntitas pugilli. nec fumū est ita attes
 nuat sic suba ignis. Ddm̄ est ar̄ q̄ sensaria siue sensibilia
 spherice in circūto gñant. diffundit ar̄ alicui odor i circū
 tu p̄ q̄n gētas leucas ad min. cū ar̄ a cētro rei odorifere di
 stat odor diffusus p̄ quingētas leucas tūc diametri spherē
 odoris s̄z mille leucay in circūto et repler odor spherice dif
 fusus totū illud spaciū. si q̄ est fumal̄ euaporatio op̄terz q̄
 fumosa ps rarefieret spacio mille leucay nō lineal̄ h̄z spher
 rice in lō gū larū et pfundū. tāta ar̄ materia nō h̄z tantā ex
 tēsiōne et sub forma ignis. q̄ fumosa ps rariū eēt incōpa
 bil̄ igne q̄ est ip̄osibile. nō est q̄ odor fumalis euaporatō
 q̄ ad tm̄ spaciū aliq̄n extrēdā duplex exp̄imēto constat.
 Prīmū est. grādi cede facta in terra grecoz aduenerūt ad
 cadauera vultures et tigridēs vt dr̄ Homer⁹ ab odore
 attracti q̄ nūq̄ an in tra illa visi fuerāt et locus p̄p̄ior et vbi
 antea visi fuerāt a loco cedis distabat spacio q̄ngētas leu
 cay Scdm̄ exp̄imentū est vt h̄ dr̄. et libro scdo tractatu. ij.
 caplo p̄mo de p̄p̄rietatibz elementoz. q̄ in aqua pua parte
 camphozē immissa inficit aqua multo longi⁹ q̄ camphoz

De anima

va p fumū possit extendi. Et ita vult Albertus q̄ sicut omnes spēs sensibiles p esse intētionale se multiplicant in medio. ita etiā odor. 7 ita sine omni materia rei odorabilis diffunditur in medio sola q̄litas odoris. Si em̄ in fumo diffunderet tūc materia veniret ad sensum 7 nō esset necessaria mediū ad sensum fm̄ actū. sed tūc ppter bene esse quod falsum est. qz sic sensus non esset susceptivus sp̄i sine materia. sed potius fm̄ illud esse qd̄ habet in materia qd̄ est oīo inveniētiens. Si vero p̄tra p̄dicta dicat̄ Odores corp̄ rūpne aliq̄n sicut p̄ de odoribz sulphuris. Rūdet Albertus q̄ hoc est ideo. qz ingrediunt̄ p poros oculos 7 apert̄ ad interiora animalū cū evaporatōe corp̄s venenosi. et evaporatio illa cōfortat odorē. sed nō ip̄a t̄m agit cū. sed potius mediū alteratio que est a qualitate odoris simpliciter. Qm̄ aut̄ evaporatio est sp̄ialis sicut mediū. ideo aliq̄n est in loco mediū. 7 defluit ad instrumentū odorādū in odora tu. materia aut̄ odoris nō est fumalis evaporatio nisi in medio 7 nō in odorifero. cū aut̄ venit ad olfactū non agit in ipsum p esse materiale. sed p esse intētionale qd̄ habet in eo in quantū est mediū. 7 nō in quantū est subiectū eius fm̄ eē materiale. Autēna vero seques Platonē d̄ odorē nō diffundit sine evaporatioe 7 cōcedit mediū sensus nō esse necessarium ad hoc vt fiat sensus fm̄ actū. sed ad bñ esse ip̄i t̄m. Ad argumenta vero d̄ q̄ p geometriā in sciētia visus scilicet. q̄ visus extendit̄ ad loca longiora qm̄ exaltatur oculus videns. Aues aut̄ vultures. 7 tigrides. 7 aquile altissime super eminentias montū volant. 7 sunt acutissimi visus. ideo longissime vidēt. 7 sic vult istud factū fore p visum. Sed istud nō videt solvere experimentū scdm̄ de cāphora. Et ergo p̄ dicit̄ q̄ odor p̄ multiplicari cū fumali evaporatōe. 7 sine ea. Primo p̄ qz odores nō sentiunt vento flante. Secūdo p̄ ma emittēdo odorē desiccant̄ 7 leviora fiūt. Tercio qz losca in q̄bus fuerūt corpa odorifera postq̄ fuerūt nūc ablata seruat̄ aliq̄diu odorē eundē. Quarto qz aliq̄ sunt corpa quoz odor nō sentit nisi ad ignē. hoc aut̄ est signū resolutionis fumoz. Scdm̄ p̄. qz aliq̄ corpa centū annis bene redolent sine notabili deperditione ipsoz. Scdm̄ hoc idem patet p̄ experimentū adductū de cāphora imissa aque q̄ multo remotius percipitur q̄ p̄cendi postq̄ eius fumus sine evaporatio. Et ita dñs Albertus 7 cordans ea q̄ hic d̄ in p̄mento 7 in summa de hoīe 7 in libro de proprietatibz elementozū loco 7 caplo p̄ allegatis d̄. q̄ odoriferat fetida dupl̄r infisunt. scz ex suba vaporatiua 7 fumosa. 7 ex fetore q̄litate. Primo inficit̄ de p̄e 7 forū infectōe. sicut p̄ de lino puz trefacto in lacumis p̄is inficere pisces. 7 de hyulquamio (a breuiādo) q̄ est herba medicinalis q̄ a nostris densca ballinus appellat̄. q̄ etiam inficit̄ aquā in quā p̄jicit̄ vsq̄a deo vt pisces 7 aialia aquatica mirant̄ exire de aq̄s et moriunt̄ in eis q̄si ebriū. Scdm̄ inficit̄ alterādo solū 7 lōge ml̄tū in locis vbi nunq̄ aliqd̄ fuit de evaporatōe fumali ipoz. sicut de cāphora dicit̄ est 7 de animalibus que venerūt a q̄ngentis leucis ad cadavera mortuoz. ad quantā distansiam non poterat diffundi evaporatio fumalis.

Nonum dubium est

An aer 7 aqua sint mediū olfactus. Et videt q̄ non. q̄a in ip̄is sunt tria. scz natura diaphani. natura frigidi. 7 natura humidū. sed fm̄ neutruz horū possunt esse media igit̄ rē. Qm̄ nō fm̄ naturā diaphani patz. qz sic sunt media visus. nec fm̄ naturā humidū. qz odor p̄cipalr̄ est siccū. nec f3 naturā calidū vel frigidū. quia neutrū cōuenit cōiter duobus.

Aristotelis

Solo. sic. vt p̄batur auctoritate Aucēne 7 Algazelis. et etiā Aristotelis in textu dicentis. q̄ tam aialia aquatica q̄ sanguinē hūit̄a a longe veniūt 7 q̄runt nutrimentū tanq̄ odore allecra. Ad obiectū in oppositū est vdm̄ q̄ odor est i aere 7 in aq̄ fm̄ q̄ vtrūq̄ ē sine odore. receptivū tū odoris. sicut sonus est in aere fm̄ q̄ ē absonus 7 tū susceptivū soni. Nec sequitur ex hoc q̄ debeat esse in alijs corp̄ibz simpl̄cibz. cū illa sunt etiā sine odore. qz licet talia sint sine odore. tū nō sunt susceptiva evaporatōis odorifere. Et aut̄ et aq̄ sunt eiusdem susceptiva. licet analogice. quia debilior evaporatio est in aqua q̄ in aere sicut etiā in tempore frigidū debilior est in aere q̄ in alio tempore. Quidā tamē dicunt q̄ in odore est p̄mixtū siccū cū humidū. licet sit actu humidū. Et ideo fm̄ q̄ magis vergit ad humidū est in aqua. et fm̄ q̄ magis ad siccū in aere. 7 sic bene cōceditur q̄ aer 7 aq̄ nō sunt susceptiva evaporatōis odorifere fm̄ aliquā illaz. p̄prietatū. sed tū p̄ aliquod cōe in nominatū.

Decimum dubium est.

Utrum olfactus vniuoce regitur in rōe potentie in resp̄rantis 7 non resp̄rantis. Et videt q̄ non. quia fm̄ Aristotelē in libro de animalibz. vie olfactus in animalibz aquaticis clausa sunt. licet em̄ qdam animalia videant̄ habere in naso foramina. tamē illa nō p̄tingunt vsq̄ ad medullā cerebri sicut dicunt Aucēna 7 p̄bus Alia vero animalia habēt vias aptas odoratus. ergo videt olfactus equocum in istis 7 in illis esse. Solutio. Olfactus in rōne potentie regitur vniuoce in olfactantibz. diuersimode etiā in diuerso naso regitur. Quia potētē sensitue passivae sunt 7 habēt definitū p̄ actus. 7 actus p̄ obiecta. cum ergo obiectū scilicet odor vniuoce rōnis sit olfactus similis erit eiusdē rōis. sicut em̄ diuersitas oculoz in habentibz duos oculos 7 molles et in habentibz velamen sup̄ oculos. 7 nō habentibz velamen non facit visum equocum. ita nec diuersitas nasi 7 habere organū odoratus cooptum vel non cooptum facit olfactus equocum. A modo em̄ organū non definit aliqua potētē scz potius ab obiecto vt tactū fuit. Et p̄ hoc patet solutio ad obiectū in oppositum factum. qz diuersitas organi non equoat potētē. sed tū diuersitas obiecti.

Undecimū dubium est

An oīa inspirātia odorē in eq̄li distātia percipiāt eq̄litate odore. puta hō cū alijs aialibz. Et videt q̄ sic. qz si hō stet cū cane in vltio evaporatōis odorifere eundēz aerē trahit hō que canis. s3 aer imutat̄ odore tāgit cerebz vtriusq̄. fm̄ vtrūq̄ agit 7 alterat ip̄m. Solo. nō. qz ad sensatōez odoris nō erigit̄ tū eq̄litas agentis. s3 etiā patētis. 7 q̄m loco vbi est debil̄ odor trāsmutat̄ cerebz. sicut alicui aialis. eo q̄ hūitū symbolū facilius est trāsmutat̄. 7 non potest trāsmutari in eodem loco cerebzū excellenter frigidū 7 humidū sicut est homis quod non immutat̄ nisi a forti odore. Et p̄ hoc patet responsio ad obiectum.

Duodecimū dubiū est.

Quare homies simi id est habētes nasum recurvū prave odorant. 7 siml̄ animalia tpe pluvioso ceteris partibus q̄ calido 7 sicco. Solutio primi. Qz hoīes simi hñt certos meatus. p̄ q̄s d3 multiplicari odor magis strictos. nec trāfacilē sic in alijs aperit̄ vie olfactus p̄ resp̄ratōez. ob quā tam sicut cū difficultate resp̄rāt. ita cū difficultate exp̄rāt.

et ideo remanet aer intrinsecus inclusus in oliis meatibus prope cerebrū & putrefit. cum autē emittunt illū ratiōe putrefactionis fetidum expirant. Ratio secūdi est. qz tempore pluuioso aer humectat. & humectatus trahitur p̄ nares et per cōsequens organum olfactus ingrossatur & disponitur. & propter hoc canes venatici aptiores sunt ad venationes tpe calido & sicco q̄ tempore pluuioso

Terciumdecimū dubiū

Quod est organū olfactus. Solutio Alteri. organū olfactus sunt due papule ad modū papulaz. q̄ sunt in maxillis mulier. in interiore pte cerebri cōstitue porrecte directe p̄tra ossa triangularia nasi. Et vt dicitur in libro de homine nō est in neruo cōcauo deferēte spūm odoratiuū. qz tūc nō recipit nisi spēm sine materia. & qz talis nō est calida vel frigida nō cōferret inuamentū cerebro quod tamen sepe facit odor. Sed nasus cōstitit anterius ex cartilagine. & supius ex osse. & distinguunt nares per os quoddā in medio veniēs. ita q̄ sūt quasi duo triāguli. vt quādo vna nariū recipit sup̄fluitatē descendētē a capite q̄ p̄ alterā inspiratur aer. Qui licet sit inspiratus ex magna pte descendit ad pulmonē & pectus. tamē in aliq̄ parte ascendit ad cerebrum ad mittendū calorem cerebri accidentalē q̄ ascendit in ipm ex mēbris nutritiuis & spūalibz. p̄ immixtos autem odores efficit aer leuior. p̄ter calores vaporis & habilis ad ascendendū. & quantū ad hoc tēperat naturalē frigiditatem et humiditatem cerebri. ptes autē anteriores cerebri. p̄ter figurā dīcunt additamēta mamillaz. vt tactū fuit. qz sunt similes extremitatibz eaz. In animalibz autē respirantibz p̄ter molliē cerebri & puritatem habēt cooprotia. sicut etiā oculi molles habēt. Sed differūt in hoc a cooprotiis oculi q̄ nō sunt illa ex se mobilia. sed oq̄ p̄ impetū aeris attrahit p̄ inspiratōem eleuent. & tūc odores simul cū aere veniēs immutant. Lūus signū est q̄ stricissimū habētēs nasum p̄ter clausuram foraminū que p̄ ossa triangularia ascēdunt aut nō odorāt omnino aut valde parz. In animalibz vero nō respirantibz nō sunt cooprotia. & hoc cōtingit p̄ter duritiē cerebri eoz que sufficit p̄ se ad cōseruandū cerebrū. Comparatio vero q̄ est inter odoratū & visum nō est nisi quo ad similitudinē illā que est habere velamē. nō q̄dem p̄ter necessitatē vniuscūq̄ sensus. sed p̄ter bñ esse. als non. Quia nō velatos habētia oculos p̄tius vident & nō velatum habentia olfactū melius odorant

Quartūdecimū dubiū.

Quo odor q̄ cōsistit in calido & sicco p̄ aliquo mō immutare organū olfactus q̄ est actu frigidū & humidū euz tñ habentū symbolū est trāsmutatio. Solutio Alteri. ea que habēt symbolū in toto nō trāsmutant semitice. qz nec agūt nec patiunt. sed que habēt symbolū in altera q̄litate et in reliqua nō. illa de facili ad semitice trāsmutant p̄m substantiā ita q̄ aliqd̄ corumpit. talis autē cōuenientia nō debet esse inter cerebrū & odorē. Quia p̄m hoc p̄ter faciliem alteratōem ab odoribz recederet cerebrū a t̄pamento & corrumperet animal. Sicut videmus q̄ a vaporibz calidis et siccis vehemēter homo incipit dolere caput. p̄ter nimiam siccitatē cerebri. sicut patz in fumo carbonū. Et p̄ter hoc etiam carbonēs respergunt sale vel vino vt humidū salis vel vini resolutū ex ipis t̄p̄ter siccitatē illius vaporis q̄ non excipit nimis cerebrū. & sic natura ordinat p̄tinetatē it

ter cerebrum & odorē p̄m vtrāq̄ q̄litate. vt ex odoribz calidis & siccis non immutaret nisi p̄m superflūū frigidū et humidum

Quintūdecimū dubiū

Verum odor sit q̄litas simplex vel cōposita. Solutio Alteri. odor pluribz modis cōsiderat. Vno mō in se p̄m q̄ habet naturā qualitatis. & sic est simplex. Alio mō cōsideratur in ordine ad subiectū in quo est. & hoc est corpus odoriferū. & sic odor nō est simplex. qz est vaporatū sicci et humidū vaporoso. p̄ter quod indicat nutrimentū sicci quod est materia odoris. Tercio cōsiderat in cōpatione ad medium q̄ est deferens. & sic est simplex p̄m q̄ simplex dicitur spūale p̄m naturā aeris. & cōpositū grossūm mixtū hūis purum cum impuro. & graue cum leui

Ustabile autē est tangibile & hec est causa quare nō sit sensibile p̄ medium extraneū corpus. Neq̄ em̄ tactus in quo est humor quod est gustabile in humido est sicut in materia. hic autē q̄ddam tangibile. Unde & si in aqua essemus sentiremus vtiq̄ appositū dulce. nō autē esset tunc nobis sensus p̄ mediū sicut in potu. Color autē nō sic videtur in eo q̄ miscetur humido neq̄ deflusionibz. Ut q̄dem igit̄ medium nihil est

In isto capitulo determinat cōsequenter de gustu obiecto eius quod est gustabile siue sapor. Et p̄mo ostendit q̄ gustabile est quiddā tangibile. Secūdo determinat de natura ipsius gustabilis. & quomō se habet ad gustū. Deinde determinat naturā organū tangens finaliter species saporis. Quo ad p̄mū dicit q̄ gustabile est quiddam tangibile. Et hac de causa gustus non percipit gustabile suū p̄ medium extrinsecum sed intrinsecū. Lūm igit̄ gustabile sit tangibile. sicut tactus non p̄ esse p̄ medium extrinsecū ita nec gustus. Quia autē gustabile sit tangibile probat. qz gustabile est corpus in quo est actu humiditas. cum gustabile siue sapor sit in humido. sicut in prop̄ sua materia. humidum autē ē tangibile ex quo calidum. frigidum. humidum & siccum vocātur qualitates tangibile. Quia autē humidum est propria materia saporis. in qua diffunditur et est p̄m esse materiale ipsius. ideo si possemus esse in aqua et p̄misceretur dulce aliquid cum ipsa. puta mel. nō gustarem dulce ab aqua separam. sicut accipimus spēm coloris. sed potius gustarem dulce aque p̄mixtū simul in humido aque. & sic non esset tunc sensus gustus ipsius dulcis per aquā tanq̄ p̄ medium. quia in medio sensibile est p̄m esse spūale & intentionale. istud autē dulce esset in humido aque sicut in materia cui corporaliter p̄miscetur. sicut etiam gustamus saporēs in potu. quia in humido visum sunt. & cum humido gustum immutat & non ab humido sicut a medio p̄m esse intentionale accipiunt. Color autem non sic videtur q̄ miscetur medio p̄m esse materiale nec videtur sic q̄ aliquid de partibus materialibz colorati defluat a corpore colorato ad visum. sed sic q̄ in medio videtur p̄m esse intentionale tñ. & hoc est potius a medio accipere sensibile q̄ in medio. Et sic vult p̄m q̄ accipiens dulce mixtum aque non accipit ipsum p̄ aquā tanq̄ per medium. sed est ipsa cum dulci simul obiectum

De anima

Ut autem color visibilis sic gustabile humor est nihil autem facit humoris sensum sine humiditate sed habet actu aut potentia humiditatem ut salsum bene enim liquidum ipsum est et liquefactiuum lingue.

Hic determinat de obiecto gustus dicens q sicut color est visibilis et pte agit in visum sic sapor est gustabilis et p se agit in gustu sed no agit et pteit sensus saporis in gustu sine actuali humiditate sicut expiri pte cu salsum agit in gustu illud em no agit sine humiditate sed qz salsum est bn li quidu et tactu humido dissoluif et liqfacie lingua et p mixtum incorporat illi humido q agit in gustu et no aliter.

Sicut aut visus visibilis est et inuisibilis tenebra aut inuisibilis est iudicat aut et ipam visus adhuc autē et valde splendidi est. et em hoc inuisibile est. alio aut mō a tenebra. Silt autē et auditus soniqz et silētij quoz aliud audibile. aliud non audibile et magni soni. sicut visus est splēdidi. Sicut em parvus sonus inaudibilis quodamō sic et magnus et violētus. Inuisibile aut aliud qdem oīno dicitur sicut et in alijs impossibile. aliud aut q̄uis aptū natū habere. nō tamē habet aut p̄uae sicut qd sine pedibz est et qd sine gressu dicitur. sicut aut gustus gustabilis. et nō gustabilis hoc aut est paruum habens aut p̄auū habens humorem aut corruptiuum gustus

Hic p̄hs ostendit q̄uo differentie saporis se habent ad gustum dicens sicut visus est visibilis et inuisibilis in quā tum iudicat lucidū. coloratum. et tenebrā. Et iterum sicut est inuisibilis quod est valde splendidū. quod nō ex se sed ex impossibilitate visus dicitur inuisibile. dicitur propter hoc alio modo inuisibile q̄ tenebra. Et similiter sicut auditus est soni et silētij quod dicitur inaudibile. et est magni et excellentis soni. quod etiam dicitur inaudibilis. sed aliter q̄ silētij. quia dicitur inaudibilis sicut valde splendidū inuisibile. qz sicut debilis et p̄uus sonus dicitur inaudibilis quodammodo eo q nō mouz auditū. ita magnus et violētus sonus dicitur inaudibilis. qz corrumpit auditum. Inuisibile em et inaudibile dicitur multis p̄liciter Aliud em dicitur oīno inuisibile a quo p̄uat vniuersaliter p se sensus. Aliud aut dicitur inuisibile quod q̄uis de se sit aptū natum videri. non tamē habet visum nisi p̄auū aut corruptiuū aut debilem Sicut ingressibile dicitur vel qd oīnis nō p̄uat gradū. aut qz non habet vt habere dicitur. sed hz debilem et p̄auū Simili mō dicitur sicut sensus se habet ad sui sensibilibz differentias Unde etiā gustus est gustabilis et nō gustabilis Non gustabile dicitur multiplex Primo mō. qz habet oīmodam p̄uātionem ad gustum. sicut insipidus. aut quia habet p̄uū et p̄auū et corruptum gustus sicut de visibili et audibili dicitur fuit

Videtur aut principium esse portabile et non portabile. gustus em qdam ambo. Sed hoc q̄dez vt p̄auū et corruptū gustant. illud aut fm naturā. Est aut cōe tactus gustus portabile. Qm at humidū qdem gustabile est necesse sensitiuū ipsius neqz humidū esse actu neqz impossibile sic

Aristotelis

ri humidū. patit em aliquid gustus a gustabili fm q gustabile est Necessariū est ergo humectatū fore qd possibile humectari saluatiū. nō humidū aut gustatiū sensitiuū. Signū autē ē neqz sicca existēte lingua sentire neqz multā humidā. hic em tactus sit p̄mi humidū. sicut cū aliquid quis q̄ an gustauit fore humorē gustet alterum et vt laboratibz amara oīnia vident. p̄pter id q lingua plena hmōi humiditate sentiunt

Hic p̄hs declarat naturam organi gustus dicens. q principium materiale saporis videtur esse portabile et non portabile. Dicitur aut portabile quod est humidū. nō simplex sed aliquid passum a sicco. tale em subiectū est saporis quos facit influere in gustum sicut in potu est Importabile dicitur multiplex sicut non gustabile. vnde cū gustus sit portabilis et nō portabilis. tamē gustus est importabilis. et importabile factū aut nō gustum aut debile aut p̄auū gustum. Portabile aut gustus est fm naturā. portabile tamē et nō portabile sunt tactus et gustus. sed simplex est ipius tactus q̄ litas. et tale vocat proprie humidū. et tale nō q̄dez simplex sed passum a sicco est ipius gustus. et sic vocatur p̄te portabile. Et quia humidū tale sic portabile est gustabile a q̄ passione accipit gustus. oportet q̄ organū quo sentim? sic tale q non sit humidū tali portabili fm actum. et q non sit impossibile ipsum fieri a tali portabili humidum. et sic actu nullū saporem habebit et potētia habebit omnes. Gustus em cum sit potentia passiva sicut ceteri sensus pariter aliquid et immutat a gustabili fm q gustabile et non fm q tangibile In tali autem passione necesse est q organū fiat humidum humido portabili. quia partes saporosi non pertingunt ad organū gustus nisi fluentes cōmixte humido portabili. si autem in tali passione sit humidū tunc oportet q fuerat tale q possibile fuerat ipsum fieri humidum. ita tamē q in se saluatum sit ab humido. quia aliter ipus nō reciperet portabile taliter in ipsum agens. relinquitur ergo q organū quo sentimus non est actu essentialit̄ humidū. sed potius saluatum ab ipso. Et huius signū est q duo impedimenta sensum saporis in lingua. Primum est si sit multū sicca et quasi adusta. sicut est in febricitantibz acuta febre qui nō sentiunt saporē in lingua. Secundū est si sit nimis humidū tūc em lauatur ab ipso saporē. sicut fit in hīs q̄ aqueū phlegma multū habent descēdens in lingua. tales enim eo q multū talem humorē in stomacho habent non bene sentiunt saporē. quia oīnia vident eis insipida sicut aqua vel sicut albumen ouis In lingua em sit tactus p̄mi humidū qd subicitur saporibus Hec aut duo impedimēta recipim? quia sicut quādo aliquis gustat fortem saporē alieuius vt scosi humidū. sicut mellis. et postea gustet alterū. videtur sensus impeditus p̄ p̄mū. et ita qui multū humidū est sicut perfuū habent in lingua semp impediti sunt a discretionē cerea saporum. Secundū experimentū est. quia infirmis laborantibz ex cholera adurente. oīnia amara videntur eē eo q talis sapor est in lingua eoz sicca et adusta. Ad hoc q̄ q bene gustet lingua opz ipam esse saluatā a supflua humiditate. et nō impossibile ad humorē receptionē

Species aut humoris sicut et in coloribz simplices q̄dez p̄trarie sicut dulce et amarū. habite aut sunt cū hac q̄de pingue. cū illo vero saluum.

media aut horz acre z austeru. z ponticu z acutum fere em bec vident esse humoz differētie quare gustatiuū est potētia hmōi. gustabile autem est factiuum actu huiusmodi

Hic phs determinat spēs saporū dicens. qd pme spēs et extreme in saporibz sicut in coloribz z alijs sensibilibz sūt simpliciter z p rarie. vt dulce z amarū. Post has sūt alte medie que p rarios sunt extremis. sicut pinguis. primus est dulci. z salus qd primus est amaro. Qui autē magis distāt ab extremis versus mediū p eqdistantiā sumpti sunt sic. acer austerus. ponticus. acetosus. z acutus. Iste igit fere videtur esse saporū omnes differentie De qbus peculiaris dicitur in libro de sensu z sensato

Et tangibili aut z tactu eadem rō. si em tactus nō est vnus sensus. sed plures. necessarii z tangibilia sensibilia plura esse. Habet ac dubitationē. vtrū plures sint aut vnus. z qd est sensitiuū tangibilis. vtrū caro z in alijs pportio nate aut nō Sed hoc qdem est mediū primum aut sensitiuū aliud qdem est intus Omnis enim sensus vnus cōtrarietatis esse videt. vt visus albi z nigri. auditus grauis z acuti. gustus amari et dulcis. In tangibili aut multe insunt p rarietates. calidū. frigidū. humidū. siccū. durū. molle. z aliorū quecuqz sunt huiusmodi.

Istud est sextū capm in quo phs determinat de tactu z tangibili Et stat determinatio in solutioe duaz dubitatio nū Quaz pma est. an tactus sit vnus sensus vel plēs. Secūda qd sit organū tactus. vtrū caro vel aliqd pportio nate carni in nō hntibz carne vel aliqd intus extis sub carne. Qd aut nō sit tactus vnus sensus v. def. pbari hoc mō. qz omnis sensus vnus est vnus p rarietatis. sicut visus albi et nigri in coloribz. auditus grauis et acuti in sonis. Gustus amari z dulcis in saporibz. In eo aut qd p rarietates qd spēs suam generat in tactū multe sunt p rarietates. quaz vna nō sentit p altā. sicut calidū z frigidū. humidū z siccū. Hec em omnia tangibilia pluriū generaz sunt non subalternatim p ostoz. z ideo tactus qd his cōrūdet sicut passiuum suis actiuis videtur esse plures sensus

Habet aut solutionē quandā ad hanc dubitationem. z q in alijs sensibz sunt p rarietates plures. vt in voce nō solū acuties z grauitas. sz et magnitudo. z puitas. z lenitas. et asperitas vocis z silia Sunt aut z circa colorē dntie huiusmodi altere Sed q sit vnu subiectum sicut auditui sonus sic tactui non est manifestum.

Hic phs adducit obiectionē sophisticā p rarietates rōem dicens. qd aliqd forte instabit z dicit q pbario inducta (scz q ois sensus vnus. vnus sit p rarietatis) sit falsa. qz etiā in alijs sensibz vident esse plures p rarietates sicut in voce nō solū vna est p rarietas q est acuties z grauitas sed etiaz magnitudo z paruitas vocis. z lenitas z asperitas eius z his silia p raria sunt q circa vocē inuentri possunt. Sunt z circa colorē etiā plures dntie p rarie Sz hec obiectio facile soluit. qz si pcedat in alijs sensibz plures cōrarietates esse. tū omnes illas videmus esse circa vnu cōe sub

lectū quod est proximū genus eaz. sicut prime omnes sunt in voce. z scde omnes in colore. In tangibilibz aut nō inuenimus aliquod subiectū proximū qd sit genus illaz p rarietatum. z ideo sensus tactus est plures virtutes tactive

Utrum autē est sensitiuū intus aut nō. Sed mox caro nullū videt esse signū fieri sensum si mul cū tacto Etem nunc si aliqd circa carnē extenderit vt hymenem faciēs. Sicut sensum mox tactū insinuat. z tamē cōstat q nō est hoc sensitiuū Si autē z p naturale fuerit citius vtiqz pertinget sensus ppter qd talis pars corpis videt sic se habere. sicut si circulariter nobis apratus esset aer. videremur em vno qdā sentire z sonū et odorē z colorē z vnus qdem sensus essz auditus. z visus. z olfactus. nūc aut qm determinatū est p quod sunt motus manifesta sunt p rarietates sensitiua altera esse In tactu aut hoc quidem nūc manifestū est. Ex aere qdez em aut aq impossibile est p stare aiatū corpus. opz em firmū esse Relinquitur autē mixtū ex terra z ex his esse vt vliter caro z pportio nabile. qre necessariū est z corpus esse qd mediū tactui aptū natū est. p qd sunt sensus cū sint plures. Demonstrat aut q plures sunt q in lingua tactus. omnia em tangibilia sentit fm eandē ptem z humozē. Sicut dem ergo et alia caro sentiret humozes. videret vnus z idem esse sensus z gustus z tactus. nūc aut sunt duo ppter id q non cōuertuntur

Hic phs accedit ad determinationē scde qstōis supius mote qd fuit An organū tactus intus sit an non. Et pmo pbat q caro q mox occurrit tangibilibz sit organū tactus. ad ducens signū. qz statim sit sensus fm actū qn tangit tangibilia carnē. Cū igit videmus in alijs sensibz q non sit sensus fm actus nisi qn spēs sensibilis est in organo sedur q caro sit organū tactus Sed istud signū inductū nō est sufficiens. qz si qd nūc circa carnē suā extenderit aliqd tenue sicut hymenē siue pellē vel mēbranā. z faciat sensum p tactū sensibilū siue recipiēdo sensibilia eodē mō fiet sicut p rarietates carni em terigent mēbranā illā tangibile. erit sensatio z non erit tangibilis qstas p rarietates in mēbranā vel pellē q sentitur in corpore. z nō manifestū est q mēbranā nō est organū tactus Si vero qd dicit q nō est sile qz mēbranā supinducta carni est extranea z caro est p naturalis z mēbrā aimati corpis Qd em est qd sit quantū ad hoc q non intercedit aliqd spēs inter sentire z esse qstare sensibilē in pelle. sed in hoc est difficile. qz caro eo q naturalis est certificat z demonstrat certū sensibile qz pellis. eo q ipa est ps sentiens. Signū igit qd induxerit fallax est. Caro autē ad tangibilia videt se habere. sicut si circulariter nobis apratus esset aer. sic ps actualis aialis sentiens extis. nūc em p vna ptem nostram videremur sentire sonū odorē z colorē. z ab vnitrate illius p rarietates q sentiremus videret esse vnus qdā sensus. apud olfactus z visus. Hūc aut qz determinatū z distinctū z separatum est a nobis mediū p qd sentim? tria sensata inducta. et determinata sunt organa ipoz sensuū. iō manifestū est nobis q p dicti sensus plures sunt z nō vnus Sed iam autē

M

pimentū nobis nō facit sensum unū vel plures. s; potius
 vna pportio passiuē et actiuē facit unū et plures faciunt
 plures. In tactu autē est hoc manifestū et latens. eo q
 mediū in ipō nō p̄t a nobis esse distinctū. Cui⁹ cā est qz
 aiata corpa sentientia oīa cōponunt ex tangibilib; per
 essentia corpis. et ideo oportuit q nō p̄t spēs suas tm̄. s;
 etiā p̄t suas essentias corpib; aiatis iūgerent in sensu. et
 ideo oportuit q actu ps esset aiati mediū p̄ qd̄ talia sen
 tit. Nec p̄t esse simplex corp⁹ et quo cōponit corp⁹ aiati
 tum. Et hoc trib; de causis vt d̄t Albert⁹. Prima est
 qz mediū nullā actu debet habere q̄tate illius sensib; /
 lis cuius est mediū. Et hoc nō p̄t esse nisi altero duozū
 modo. Quoz vnus est qz om̄ino sit p̄uati. sicut abso
 num et nō coloratū se h̄nt ad sonū et colorē. Alter autē ē
 qz sit p̄tū ad eq̄tate et recesserit ab excellentiis q̄tate /
 tum sensibilib;. et hoc oportet in tactu esse mediū eo qz
 sentiens nō p̄t oīno destitui q̄tate p̄mis cū ex illis cō
 ponat. Quī igit iste q̄tates fm̄ excellentiā sunt in sim /
 plicib;. simplex corp⁹ nō potuit esse mediū ad eas. nec ex
 ipō p̄t fieri corp⁹ aiati. Scd̄a rō est. qz si esset ex his nō
 esset susceptiuū diuersitatis organoz. h̄ autē requirit oīs
 aīa terrena. Tercia q̄ tangit in textu est. qz oportet aīa /
 tum corpus esse aliqd̄ firmū cōmixtū ex aqua et max
 me ex terra vt possint in eo fieri op̄atōes vite et spirit⁹.
 Si em̄ foret simplex aerēū vel aqueū tunc corpi prima
 retur qd̄ tangeret ipm̄. Si autē esset de terra nō haberet
 aptitudinē ad vitā p̄pter frigus et siccitatē. q̄ sunt due
 qualitates mortificatiue. Relinquit igit aiatum corpus
 esse mixtū ex aqua terra et alijs. et oportet vt mediū sibi
 habeat copratū vt vndiqz tangat nocentia et puenient
 tia. et recedat a nocentib;. et puenientib; p̄t sua essentiam
 iūngat se. Necessariū ergo est qz in eo qd̄ p̄t tangere et
 h; potentia tactiua sit aliqd̄ corp⁹ mediū mixtū p̄ qd̄ fi
 ant oēs sensus tangendi cū sunt plures vt habitū ē. Hoc
 autē est caro q̄ mox occurrit tangenti. Et etiā hoc est
 ex eo qz nulla ps hoīs vel alterius sentientis ita ad eq̄li
 tatem mediū est mixta et reducta sicut caro. Feruus em̄
 et venē et alia nō ita ad mediū sunt t̄pata sicut caro. Et
 si aliqd̄ ex hoc inferat qz tactus est vnus sensus ab vnica
 te mediū nō valet illatio. qz ab vnitate mediū nō p̄batur
 vnus sensus fore. s; pot⁹ ab vnitate organū passiuū fm̄
 rōnem et p̄ortōem ad suū agens. Hoc autē qd̄ demon
 strat qz tactus est plures et nō vnus est p̄cipue tact⁹ q̄
 est in lingua. ille em̄ tact⁹ tangit oīa q̄ tangi p̄nt et insu
 p̄ tangit saporosa fm̄ eandē p̄tē lingue in qua est tactus
 et si ita eēt i toto corpe sensibili q̄ etiā alia ps q̄lib; senti
 ret sapore cū tangibilib; tūc vlt tact⁹ et gustus videren
 tur vnus sensus et hoc idē videretur si lingua esset aīa
 Nunc autē discernunt gustus et tactus. eo qz nō fm̄ quā
 liber p̄tē p̄uertunt. que qd̄ em̄ gustat saporē fm̄ idē
 discernit tangibilia. sed nō p̄uertit. que qd̄ sentit tangi
 bilia qz fm̄ idē indicat saporē. Que autē subiecto sepa
 ra sunt essentialiter sunt diuersa. ergo gustus et tactus
 essentialiter sunt diuersi sensus. Licet autē ipi tactus sub
 iecto nō diuersifican̄. tū formā p̄pter causam dictā ne
 cesse est tactiua virtutes diuersas esse

Dubitabit autē aliqd̄ si om̄e corpus profunduz
 h; hic autē est tertia magnitudo. quoz at duozū
 corpm̄ mediū est aliquod corpus nō p̄tingit ipā
 aduicē se tangere. humidū autē nō est sine cor /

pore neq; humectū. S; necesse est aquā esse autē
 habere aquā. Que p̄t tangunt aduicē in aq̄
 nisi sunt sicca extrema necesse ē aquā habere me
 diū. quo repleta sunt vltima. Si autē hoc verū est
 impossibile est tangere aliqd̄ aliud sine medio in
 aqua. eodē autē mō est et in aere. Sicut em̄ se ha
 bet aer ad ea q̄ sunt in ipō. et in aqua ad ea q̄ sunt
 in aqua. latet autē magis nos. Sicut et q̄ sunt in
 aqua aīalia humectū tangit humectū. Atq; ergo
 oīm sicut sit sensus an alioz aliter. sicut nunc vide
 tur gustus qd̄ ē tactus in tangendo alij at alō
 ge. Hoc autē nō est. s; durū et molle p̄ altera sen
 timus sicut et sonabile et visibile et odorabile.
 S; alia qd̄ a longe alia p̄o a ppe p̄pter qd̄ latz
 qm̄ oīa qd̄ sentimus p̄ mediū. s; in his latet et q̄
 dem sicut diximus pus. et si p̄ pellē sentirentis
 oīa tangibilia ignorato illo qm̄ phibet. natura
 liter vtq; habem⁹ sicut et nunc in aqua et in ae
 re. putam⁹ em̄ nūc ipā tangere et nihil eē p̄ mediū
 S; differt tangibile a visibilib; et sonantibus. Quā
 illa qd̄ sentimus ex eo qz mediū mouet aliquod
 nos tangibilia p̄o nō a medio. s; sil cū medio si
 cut p̄ dypeū percussus. nō em̄ dypeū percussus pri
 us percussit. s; sil accidit vtraq; p̄cuti

Hic phs vt mag⁹ soluat questio scd̄a sup̄ mora d̄t
 bitatōem mouet dicens. Dubitabit aliqd̄ an medium
 qd̄ est in tactu actualis ps tangētis immutet sp̄ p̄ tactū
 corpis cuius accipit q̄tates. an etiā indiget medio ex
 trinseco siue exteriori. qz h̄ p̄na facie videt ex eo. qz h̄ntia
 p̄tūe tactiua nō habitāt nisi i aere vt in aq̄ nihil at tangit
 i aq̄ nisi fm̄ superficie humidā vlt humectatā. oē at h̄ntis sit
 p̄ficiē h; aliqd̄ corpis humidū sibi in superficie adh̄erēt.
 s; oē corp⁹ h; p̄funditatē. cū p̄funditas sit tertia diuersi
 fio eius. q̄ inter q̄libet se tangētia in aqua intercudit me
 dium p̄fundū h̄ntis. in q̄ q̄tates tangētis pus est q̄ in
 sensu tactus. Et sic cū oīm habitantū in aquis vltima
 repleta et infusa sint aqua oīa tangētia in aqua medio
 extrinseco vrunt in aqua. p̄ qd̄ sit tact⁹ ipō p̄. Eadē autē
 necessitate seq̄tur istud in aere. qz aer etiā humidus est.
 et replet et infundit vltimas superficies se tangētū. videt
 igit qnō sit tact⁹ tm̄ p̄ mediū intrinsecū. s; etiā p̄ mediū
 extrinsecū. hoc autē est p̄tra rōnem tact⁹. qz illa se contin
 gunt quoz vltima sunt sil nō intercidente aliquo corpe
 alio. Sic igit ver⁹ tactus nō p̄t esse habitantū in aqua
 vel in aere. s; in aere magis lateat. Sicut etiā ecōtra aīa
 lia habitātia in aqua. vt pisces magis nos latent q̄ in
 aere habitātia. eo qz aer magis p̄uis et m̄h⁹ tenet ea q̄
 sunt in ipō. Et his igit p̄dictis orit̄ dubiū. Utrum
 oīm sensibilib; in vnā sititudine sit sensus p̄ mediam ex
 trinsecū. an quozundā sensuum sit aliter qz in alijs. sicut
 gustus et tactus vident accipere sua sensata in eo qz tan
 gunt sua sensibilia corpali tactu fm̄ sua vltima. Si em̄
 oīs sensus est p̄ mediū extrinsecū (s; qdam cū hoc tan
 gunt sua sensata et qdā nō. s; sunt sensibilia longe distā
 tia ab ipis et reddunt eis a medijs q̄ pus a sensib; imu /

Dubium
 Si om̄e sensibilib; fm̄
 vnā sititudine sit sensus
 p̄ mediam extrinsecū in

Secundus Tractatus Tertius Liber

tata sunt tunc oia sensata sentim⁹ p altera nob et extrin/
 seca media et tunc p mediū extrinsecū sentimus duz et
 molle. et alia tāgibilia sicut et sonabile. et visibile. et odo/
 rabile. et nō erit dñia in habēdo mediū extrinsecū istoz
 qm qz sensuū. s; poti⁹ in sentiēdo p mediū extrinsecū lō/
 ge vel ppe. et p pñqras sentiēdi p mediū extrinsecū erit
 cā. qre later q qdā hñt mediū extrinsecū cū tñ habeant
 s; qd later nō erit cā nō essēdi mediū. Qm sicut supi⁹
 dictū fuit. si ponamus nos sentire p pellē mēbrane nō/
 bis supinductā q sit adeo tenuis. q; lateat nos oino. qz
 phibet sensum. eo q p cipi nō p r pus sit q̄litas sensa/
 ta in pelle. et p pellē in carne. licz sic lateat tñ pculdubio
 pellis ē media p quā sentim⁹ et mediū extrinsecū sicut
 dictū fuit de aere et aqua. Videm⁹ ar nunc oia tangere
 q tangi pñt. et nihil in sensu tact⁹ videt esse p mediū. cū
 tñ inter vltima tangentiū intercīdit humidum aeris. et
 aque. quo repleta sunt vltima tangentiū. Videt igitur
 tact⁹ habere mediū extrinsecū. S; ad hec oia dōm ē q
 in veritate ita est. q in humido aeris vel aque se tangen/
 tia hñt inter suas superficies intercīdēs aliqd corp⁹ humi/
 dum s; tñ hoc nō est mediū necessariū ad sensum. s; acci/
 dit. Et in veritate est adeo tenue. et ita adherens se tā/
 gentib; q vno tactu numero tangit illud mediū. et im/
 mutat sensum. et iō tangit p illud nō sicut p mediū. sed
 p aliqd artificiale sibi circūpositū. Et iō differt istud me/
 diū a medio qd est in speculatiuis s; m visum. et in sona/
 tiuis s; m auditū. qz in visu. auditu et olfactu sit sensus.
 ita q nos in eis facimus nobis mediū aliqd qd agat in
 organū et ab obiecto agat in ipm. Et iō in illis sensib;
 mediū aliquo mō s; m intentionem sensibilis agit in nos
 sensibile. qd in ipm egit formam sensibilis. nō qdē tps
 pōitate. qz in vno momēto p cipe in visu imutat et me/
 diū a visibili. et visus a medio. S; tñ ē ibi pōitas cause
 q in sensus nō imutat nisi causaliter imutatū sit medium
 et hoc mediū necessariū est ad sensum. S; q sentiunt v/
 sentiunt pñt in gustu. nō reqrunt extrinsecū mediū ppter
 esse sensus. s; p accūs vel ad bñ esse sensus. Ad bñ esse
 gustu s; p accūs ar tact⁹ ppter infusione vltimoz ab hu/
 mudo aque vel aeris. Et iō tangibilia nō sentiunt a me/
 dio sicut sit in sensib; visus. et auditus. et olfactus. sed
 poti⁹ sentiunt s; cū medio. qd infundit vltima. Et s; cū
 est in clypeato q pcutit. Nō em sic pcutit clype⁹. q ipse
 pcutit itez pcutiat hoīem. et reddat sibi pcutiōne. s; p
 poti⁹ sit in vno actu pcutit clypeus et clypeat⁹. Et ita
 est in his que se tangunt humido aeris vel aque

Dico at videt caro et lingua sicut aer et aqua
 ad visum. et auditū. et olfactū se hñt. sic se habere
 ad sensitiuū sicut illoz vniūqdqz. Ipō ar sensiti/
 uo tacto neqz ibi neqz hic fiet vtiqz sensus. vt si/
 qz ponat corp⁹ albū in oculū vltimū. Quare et
 manifestū q intus sit tāgibilis sensitiuū Sicut
 em vtiqz accidit qd qdē in alijs Apposita em su
 p sensitiuū nō sentiūt. sup ar carnē posita senti/
 unt. Quare mediū tactuū caro est

Sic determinat de medio tact⁹ dicēs. q oino caro et
 extremitas i lingua in gustu videt sic se hñt. sicut se hñt
 aer et aqua in visu. auditu et olfactu. In oib; em sensib;
 h videt generalr vtz q sensibile positū sup sensus nō fa/
 cit sensatiōem sicut si corp⁹ albū ponat sup vltimū oculū

puta sup humidū glaciale siue crystallinū nō fieret visio
 Ita etiam videt ee in tactu. si tāgibile supponeret ime/
 diate organo tact⁹. qd ē int⁹ nō fieret tactus. et qz tacta
 carne sentimus. patet q caro nō est organū tactus.

Tangibiles qdē ergo sunt dñtie corpis. sed
 qd corp⁹. dico ad dñtias qbz elemēta determi/
 nantur calidū frigidū. sicut humidū siccū. sicut
 de qbz pus dictū est in his q de elemētis. sensiti/
 uum tñ ipaz qd tactuū. et in q sensus vocat⁹ ta/
 ctus est pmo. qz potentia hmoi ps est. Sentiēre
 em pati qdā ē. Quare faciēns qle ipm actu hu/
 us illud facit cū sit potētia. An silt calidū et fri/
 gidum. aut duz et molle nō sentiunt s; excellē/
 tias tanqz sensu velut medicrate in qdā existente
 ei⁹ q ē in sensibilib; dñtatis: Et ppter h dñcer
 nunt sensitiua sensibilis. Mediū em discretiū
 est. sit em ad vtrūqz ipoz alterz vltimoz

Sic pbs ostēdit qle sit organū tact⁹. Premittens
 pmo q quoz sunt q̄litates tāgibiles que vocant dñtie
 corpis physica s; m q ē corp⁹ physicū. Sunt ar tales q/
 litates qbz elemēta a se inuicē distinguunt et determinā/
 tur. et sunt calidū. frigidū. humidū et siccū. de qbz in lō/
 bzo perigeneseos dictū ē. Illud ar q sentiunt sicut orga/
 no in q sit⁹ ē sensus. q vocat tact⁹. pmo ē potētia hmoi.
 post alteratōem. pō a sensibili factā. ē actu hmoi. Est
 em sentiēre idē qd pati. et iō faciēns et agens sensum ad
 silitudinē sue spēi ē actu. et patiēs ē potētia hñs formam
 agētis. Et cū oportet oēs pres aiacti corpis ee mixtas
 ex tangibilib; differētis. necesse ē q organū in tactu al/
 q mō habeat istas q̄litates. et s; m q hz eas nō suscipit
 eas. qz nihil suscipit qd tā hz. cū igit hz eas ad q̄litatez
 medij reductas nō suscipit eas hoc mō. et iō null⁹ tact⁹
 oino sentit q̄litates sibi p oia eqles. s; tact⁹ ē puatus et
 cellētia illaz q̄litatez. et ē in potētia ad illas excellētiās
 et illis imutat a tāgibilib; . Et iō tact⁹ silt sibi calidū et
 frigidū humidū et siccū. duz et molle. et reliq sibi siltā nō
 sentit. s; excellētiās. tanqz ipe sensus in qdā medietate
 cōplexionis existat inter sensibiles dñtates. et iō dñcer
 nit sensibilis tact⁹. qz mediū neutz ē extremo z. et cum
 puatū sit vtroqz. iō potētia ē vtrūqz. et iō ē discretiū
 eoz. Ad vtrūqz em ipoz cōparū ē sicut alterz. qz me/
 diū cōparū extremo est extremū. Et cū extremū sit pñ/
 uario q p r imutari ad suū oppositū. hoc mō p̄sideratuz
 id q tangunt⁹ p r imutari ad sensus ab extremoz. vtroqz
 et oportet esse in tactu sicut ē in visu et alijs. Illud em q
 sentim⁹ in visu albū et nigrū nec albū nec nigrū est actu.
 s; vtrūqz potētia. et silt ē in oib; sensib; . et sic in tactu id
 q sentim⁹ frigidū et calidū nō est excellēter tale. sed me/
 diū qd est in potētia vtrūqz. et actu neutz.

Et oportet sicut debens sentiēre albū et nigrū
 neut⁹ ipoz ee actu. potētia pō vtrūqz. Sic ar et in
 alijs et in tactu neqz calidū. neqz frigidū. Ampli/
 us ar sicut visibilis et invisibilis erat qdāmō vi/
 sus. silt ar et reliq oppositoz. sic et tact⁹ tangibi/
 lis et intangibilis. Intangibile aut est puā oino
 hñs dñam tangibilū. vt passus est aer et tangē

De anima *Capitulum Sextum* Aristotelis.

bilium excellentie sicut corruptiua. fm igitur unum quoniam sensum dictum est figuratiter.

Nunc determinat de obiecto tactus dicens. qd sicut visus est visibilis et inuisibilis modo quodam diuerso. ita tactus est tangibilis et non tangibilis. Non tangibile autem dicitur multiplex. primo quod habet partem et minores que possunt sensum mouere sicut aer qui videtur tactu percipi. Dicitur etiam non tangibile excellens quod corrumpit tactum sicut ignis. Non tangibile autem quod nullam habet differentiam tactus. nullum omnino est corpus. quod videtur dicitur est supra tactus differentie corpora physica determinant. quod et solis qualitatibus tactus corpus aiatum constituit. ideo sola illa per se corpora aiatum veniunt. vel per arantur ideo sensibilis delectatio et sensibilis tristitia non est nisi in tactu. In alijs autem sunt in quantum vicinij vel distantius tactus indicant delectationes. Sic igitur superficialiter et figuratiter. id est communi ter dictum est de vnoquoque sensum.

Circa capitulum de gustu

stui mouetur questio. Utrum gustus sit sensus a tactu realiter distinctus.

Et videtur primo quod non. quia philosophus dicit in textu quod gustus est quidam tactus. sicut gustabile quoddam tangibile. Non est sensus distinctus ab eo. Secundo sic Poterie distinguuntur per organa sua. sed gustus et tactus habent idem organum. Non sunt distincti sensus. Vnde probatur. quia in lingua est gustus et etiam tactus. Pro veritate questus est philosophus. et ponitur iste discursus.

Maiores Poterie sensitiue formalis distinctio non sumit ab organo vel medio. sed ab obiecto formaliter ad potentiam relato. Vnde propter primum obiectum gustus est humor enchymus a sic co complexionaliter terreo passis seu altera. Tactus vero sunt quatuor qualitates prime in suis excellentijs sensus imitatie. **Conclusio** Igitur sensus gustus est a tactu in ratione potentie formaliter distinctus.

Maiores est Alberti dicens. quod sensus non probatur vnde videtur plures ab vnitatem medij. sed potius ab vnitatem organi passiuum secundum rationem et proportionem ad agens suum. hoc est obiectum. Igitur hoc acceptum formaliter distinguit potentiam. quia materialiter per vnum id est esse gustabile et tangibile videtur postea dicitur. Secundo postremo patet. quia sicut motus intentionis et extensionis. euersum habent ordinem. sic odor et sapor. Primum habent alteratorem. quia odor est siccus passus ab humido. et sapor humidus passus a sicco. Est autem talis humor enchymus id est nutritiuus seu complexionalis altera. co complexionaliter a sicco terreo. Quisvismodi siccum complexionaliter et terrem est organum tactus et gustus secundum philosophum. ita sile extrinsecus obiecto natura est pari ab ipso. quia humidum istud non patitur a sicco simpliciter. sed a sicco complexionaliter in quo est calidum digestiuum et alteratiuum siccum in humido. et ita siccum terrem organum passiuum est ab obiecto habere in se fructus caloris digerentis et alterantis. Secundo patet scilicet quod tactus obiecta sunt qualitates prime in excellentijs suis parebit inferri. **Obiecta** seque ex premissis.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum est dandum quod gustus accipit dupliciter secundum Albertum in summa de hoiere. Vno modo secundum quod est sensus alimentum. videlicet in multis locis dicitur philosophus. Et sic est quidam tactus. et hoc quod dupliciter ratione. Primo ratione obiecti. quod est alimentum. cum enim alimentum non nutrit nisi per subam. sicut in primo de generatione dicitur et super dictum fuit. oportet quod suba alimentum tangat illud quod nutrit. Cum igitur non nutrit nisi id est quod sum oportet quod ipse sit comixtum ex calido frigido humido et sicco. sicut et nos comediti sumus. sicut dicitur in primo de generatione et corruptione. Cum igitur sic tangatur per subam sine medio extrinsecus et imitatur per calidum frigidum humidum et siccum partem quod ex pre obiecti gustus quidam tactus est. Secundo ratio sumit ex pre materie que est medium gustabile. hec enim est humidum aqueum insipidum. et cum illud sit vnum tangibile erit gustus secundum hoc quidam tactus. Tercia ratio sumit ex pre modi gustandi. non enim gustatur aliquid nisi vltimum lingue iunctum fuerit cum vltimo rei gustate. cum igitur illa se tangant. quorum vltima sunt sicut videtur de v. physico. cor. per. propositum. quod gustus est quidam tactus. Quarto. quia gustus est tactus in quibusdam membris. sicut in lingua et palato. tactus autem est in omnibus membris. Et ideo dicitur quidam tactus quasi tactus peculiaris. Alio modo accipit gustus secundum quod est dicitur. sapor. et secundum hoc nullo modo est tactus. quia per obiectum quod est distinctio sicut potestatem a tactu fecerunt. Ad secundum responsum dicitur philosophus in textu. quod non habent idem organum. Quod videtur quia vbiusque est gustus ibi est tactus. sed non e contra. quia tactus est per totum corpus. gustus vero in lingua tantum.

Questio secunda. utrum

tactus sit tm sensus vnus vel plures que admodum dicit Aristoteles.

Et videtur primo quod sit vnus. quia sensus dicitur vnus ex vnitatem medij et organi. sed tactus habet vnum organum videtur dicitur in textu. et sicut vnum medium. igitur vnus sensus. Secundo sic. Si tactus esset plures sensus tunc essent plures que dicitur philosophus. hoc est contra philosophum. igitur non. Tercio propter pluralitatem obiectorum non videtur tactus plures sensus. quia visus est apprehensio sui latus et coloris. cum tamen non sint lux et color in vno genere. primo. sed visus non est plures sensus propter hoc. ergo nec tactus. Quarto. Quod dicitur Aristoteles extrinsecus in obiecto. tactus reducunt ad vnum genus. scilicet tangibile. sed tactus erit vnus sensus formaliter. Quinto. Humidum et siccum reducunt ad calidum et frigidum. sed iste Aristoteles reducunt ad se inuicem. Primum probatur. quia vnum est eadem alterius. quia frigidum causat humidum. et calidum siccum. Pro firmitate tamen est sententia Aristotelis. Et ponitur iste discursus textualis.

Maiores Unus sensus tamen est vnus generis sensibilis. Aristoteles vnicam formaliter abietis. Vnde. Sensus tactus percipit plures Aristoteles ad se inuicem et ad genus vnum primum irreducibiles. **Conclusio** Igitur est formaliter plures sensus. licet materialiter posset dici vnus.

Maiores est philosophus et in primo physico dicens. quod in vno quod genere est vna prima Aristoteles. et quod metaphysice dicitur. quod ois sensus est vnus generis sensibilis. sicut scia vni generis scibilis. tale autem genus est communissimum sub cuius ambitu continentur oia in quod est sensus. sicut sub colore continentur oia visibilia. et ab vnitatem talis generis potestatem dicitur vna. Vnde patet. quia qualitas tangibilis est genus.

sensibile gemine trietatis. ex quo talis dividit in actiua et passiva. et actiua. sub distinguit in calidum et frigidum. et passiva in humidum et siccum. vt dicitur. ij. de generatōe. § tac- tus p̄cipit plures trietates. Et addit ad se inuicē et ad vnu genus irreducibiles. qz in tactu sunt plures p̄tra- rietates. Quaz qdā sunt p̄me ad alias nō reducibiles sicut trietates calidi et frigidi. humidī et sicci. quarum vna nō sentit p̄ aliā. Sunt etiā alie trietates sicut duri. molle. asper. lene. s; iste nō sunt p̄me sensibiles sicut q̄/ litates trie p̄ dicte ad alias irreducibiles. qz duz qd̄ re- sistit tangenti est aliq̄ mō siccū. et molle qd̄ cedit tangenti est aliquo mō humidū. Sicut asper qd̄ in plurib; p̄rib; sue superficie tangenti resistit. est aliq̄d sicci. sicut et lene cuius pres in vna superficie p̄stunt ē aliq̄d humidū. Est etiā tactus quorundā alioz q̄cunq; sunt h̄mōi qz tangē- tia immutat tactū et nō p̄ aliquā naturā potē sentiunt. sicut pars de dissolutōe p̄m̄i causata ex p̄bere v̄l vul- nere et p̄solidatōe. q̄ est illi opposita. Dissolutio em̄ cō- tinui. id est ipsius sube p̄ violentiā. nō sentit ex calido. fri- gido. humido vel sicco. nec ex graui vel leui. Corrup- tio vero cōplexionis sentit ex aliq̄ p̄max q̄litatū corru- pente cōplexionē. s; dissolutio nō est tria cōplexioni. sed potius cōpositōni. Tale etiā sensibile tactus. est delect- ratio que est in veneris s; nō ea q̄ est in potu et cibo. qz illa est calidi et sicci. put respondet fami. et humidū et fri- gidi. put respondet siti. vt sup̄ paruit in definitōib; esu- rici et sitis. Hec autē oīa tangibilia plurū genēz sunt nō subalternatūm positoz. Et ergo bñ infert p̄clusio qz tactus est plures sensus formali. et nō vñ genere specie vel numero. Hō em̄ sufficit qz oīa tangibilia sunt in vno genere generalissimo. qz sic oīa sensibilia essent vni^o sensus. Addit autē qz sit vnus materialiter qz ex p̄re orga- ni et medi; vt dictum fuit.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū dictū est in declaratōe p̄clusionis. qz ē vñ^o material. s; nō formali. Ad scdm̄ p̄z p̄ idē. qz solum q̄nq; sunt sensus quo ad distinctōes materialē organoz. s; formali sunt sex. eo qz tactus est gemine trietatis. Ad terciū est ddm̄. qz color et lux nō faciunt duo obiecta simplicia. ex quo lux siue lumē est hypostasis color. et sic faciunt vnu genus sensibile. Ad quartū est ddm̄. qz tangibile nō ē gen^o absolutū. s; solū est qd̄dā respectū. Vel ddm̄ qz ad vnitate sensus req̄rit. qz oēs trietates sub obiecto p̄tente reducunt ad vnu cōe gen^o qd̄ est p̄ se obiectū illius. sic qz adequate respiciat illū sensum. sicut p̄z de colore et sono respectu visus et auditus. Sic autē nō est de tangibili et tactu. qz tangibile se extendit ad tā- gibile p̄ se et p̄ accūs de qb; manifestū est. qz nō p̄tinent p̄ se et p̄tē sub obiecto tactus. S; dices. § ad mi- nus reducunt ad hoc gen^o qd̄ ē tangibile p̄ se. qz hoc est obiectū tact^o adequatū. S; ad hoc ē ddm̄ qz nō suffi- cit aliq̄d vni nōmē genericū. s; req̄rit qz tale gen^o sub se habeat vna trietate p̄ncipale ad quā alie possent reduci. S; sic nō est de tangibili. Pro q̄ p̄siderandū est qz mul- tiplices sunt potētie. qdā sunt naturales. q̄ nō sunt vni- us trietatis. s; vnius pris trietatis. Sicut ignis ē cal- lidus. Alie sunt q̄ sunt potius trietatis. s; nō plurū s; cut potētie sensitiue exteriores quatuor. Alie sunt que sunt plurū trietatiū. vt sensus interiores. Alie sunt oīm vt intellectus. Tangibile vero p̄ se p̄tinet sub se duas

trietates eque p̄ncipales et ad se inuicē nullo mō res- ducibiles. Quis em̄ oēs p̄trietates reducunt ad cali- dum. frigidū. humidū et siccū. vt dicitur in scdo de generatō- ne. tñ iste due p̄trietates nō possunt ad se inuicem res- duci. Sed dices. Humidū et sicci reducunt ad ca- lidum et frigidū. ergo iste p̄trietates reducunt ad se inuicem. Ans. p̄bat. qz vnum est causa alterius. qz frigi- da sunt humida. et calida sunt sicca. Ad qd̄ ddm̄ ē qz qualitates iste p̄nt dupl̄ p̄siderari. Vno mō quo ad esse causalitatis. et hoc dupl̄. Vno^o fm̄ qz repiunt in p̄- mis corporib; elementis scz. et sic nō causant se inuicem. Sic em̄ dicitur p̄hs. ij. de generatōe. qz iste q̄litates p̄me sunt p̄ncipia elementoz. sicut ergo vni elementū nō cau- satur ab alio. sic qualitates vnius elementi nō causant a qualitatib; alterius elementi. nec forma vnius a forma alterius. Alio modo accipiunt fm̄ qz repiunt in quib; busdā mixtis. et sic calidū et frigidū possunt esse causa sicci et humidū. qz calidū causat siccum et frigidum causat humidum. Sed isto mō nō est sermo de istis qualita- tibus in p̄posito. Alio^o accipiunt fm̄ qz immutant sensum tactus. et hoc mō vna nullo mō causat ex aliā. sic autē nō est in visu et alijs sensib; qz lumen et tenebre visu p̄cipiunt sub ratōne albi et nigri.

Circa predicta sunt

quedam dubia. P̄mū est. An organum gustus sit in lingua. Et videt p̄mo qz nō. qz dicitur Avicenna in libro suo de aialib; capitulo de anathomia lingue. qz nervus gustatiuus nō sit em̄ expansus in lingua. s; etiā in palato. et in his et alijs partib; circa linguā. Scdo sic. In quibusdā aialib; sicut in ciconijs et in quibusdā piscib; nō ē lingua. et tñ h̄nt gustū. Solo Alberti in cōmēto dicitur gustus est nervus gustatiuus qz diffundit ex max- ima p̄e sup̄ laryngē lingue. et in aliqua p̄e in sup̄- ficie p̄cava faucū. Et addit in summa de hoie qz in veri- tate necdū est in lingua. s; etiā in nervis palati. s; fm̄ sui optimū est in lingua. et in mēbro qd̄ est loco lingue. Et qz ab optimo sumenda est definitio et nomē. Ideo dicit Avicenna qz gustus ē vis ordinata in nervo expanso sup̄ corpus lingue ad cōphendendū saporē solutos ex cor- porib; p̄ngentib; ipm̄ cū p̄miscet h̄mōi vncuoso lin- gue p̄mixtōe p̄murante. Et p̄ hoc p̄z solutio ad p̄mū. Ad scdm̄ est ddm̄. qz talia h̄nt aliq̄d loco lingue scz quandā carnē. ad cui^o radicē p̄tinuat hyfophagus. id ē via cibi. et canna. i. vocalis arteria vel hyfophagus tñ vel stomachus vel in hyfophago et canna. qd̄ dicitur ex eo qz in quibusdā aialib; inueniunt hyfophagus et canna sicut p̄mixta ad linguā vel ad id qd̄ est loco lingue. In quib; busdā p̄o inuenit stomach^o sine hyfophago. sicut dicit p̄hs de quodā pisce qz nō h̄z hyfophagū. s; stomachū lon- gum. et iō qn̄ qz in voragine eicit ipm̄ p̄ os. In quibusdā vero aialib; sunt due lingue sicut in serpentib;. Vñ Gre- gorius Nissenus et Damascen^o dicunt. qz organa sensus sui creator aializ dedit duplicia et linguas duas sicut oculos duos vt si vnu destrueret in altero saluaret sen- sus. s; in quibusdā aialib; lingue sunt p̄mixte. scz in hoie. et in quibusdā nō p̄mixte. vt in serpente. In quibusdā lon- ge et acute vt in apib; et anulosis q̄ sugunt nutrimentū p̄ linguā q̄ longe emittit an̄ os. vñ qn̄ qz recurvant eam dū nō sugunt nutrimentū. In quibusdā autē curua. sicut vt quibusdā piscib; et quibusdā est media. sicut in hominib; et

Multiplex sup potētie

De anima

Aristotelis.

in quibusdam ligata anterioribus ad palatum. sicut in ranis. Et ideo vox ranarum non potest esse nisi coar.

Secundum dubium est.

An gustus sentiat per medium intrinsecum. sicut tactus. Et videtur quod non. quia sentit per humidum salivale. quod non est medium intrinsecum et quo non est pars corporis animati. Solo Sic. quia videtur Albertus. gustus non accipit speciem saporis denudatam a corpore saporoso. sicut tres alii sensus. sed accipit eam in deflexu primum corporis saporosi ad ipsum et ideo habet quod gustat non quod intus vel interius est sed corpus quod venit ad linguam propter quod verissime gustus quod dicitur tactus est et indiget medio extrinsecum quod est pars animalis. Ad obiectum in oppositum respondet Albertus. quia humor salivialis non est medium ad esse gustus. sed solum ad bene esse. pro tanto quia pres corporis saporosi permixte humido salivali subtiliantur. et sic efficiunt. ut possint per seipsas penetrare ad gustum. Generat autem tale humidum in radice lingue pro quod primum pro modo insudantis penetratiois spongiositas lingue irritat ad discretiones saporum sive differentiarum gustabilium. et sic prout tamen gustantur quod gustabili. propter quod dicitur pars in textu quod nimium sicca eritere lingue prave gustamus. Et predictis etiam patet id quod superius dicitur de odore. quod non est fumalis evaporatio. quia si esset fumalis evaporatio tunc cum ois fumus corpus est. et odor non nisi in fumo pro tingit ad olfactum. olfactus etiam erit quod dicitur tactus sicut gustus quod non dicitur aliquid per se.

Tercium dubium est.

Quare gustus et tactus magis sentiant per medium intrinsecum quam ceteri sensus. Solo quia hi duo sensus sunt necessarii. gustus pro salute complexionis. et tactus pro salute rationis. Alii pro sunt de bene esse. Nec valet si dicas. Visum non est salvandum pro sensum. quia sic ois mixtum sentiret. quia solum mixtum sensuum indiget sensu. ut mixture corruptio nem sentiat. Non autem mixtum in genere.

Quartum dubium est.

An gustus sit gustabilis et non gustabilis. Et videtur quod non. quia nulla potentia excedit se vitra suum primum obiectum. sed gustabile est obiectum gustus. sed gustus non percipit non gustabile. Solo Sic videtur dicitur sicut in textu in silis de visu. quod est visibilis et non visibilis et auditu quod est audibilis et non audibilis. Ad obiectum in oppositum dicitur quod non gustabile accipit dupliciter. Uno negatiue. et sic dicitur non gustabile quod nullo modo potest gustari. et sic non gustabile non potest sub obiecto gustus nec per gustum cognoscitur. et hoc modo lapis potest dici ingustabilis. Alio dicitur non gustabile proutiue vel contrarie quia scilicet proutiue vel paruum habet gustum et sic non gustabile potest sub obiecto gustus. et cognoscitur per gustum. et sicut modo dicitur potest de non visibili et non audibili.

Quintum dubium est.

An organum gustus non debet esse humidum actu. sed tantum potentia. Et videtur quod non. quia in lingua est organum gustus sed illa sicut est humidum humido salivali quod est in ea extrinsecum. sed est organum actu humidum. Solo Sic Sicut pars probantur duo signa in textu. quia multum sicca eritere lingue sicut in febriantibus acuta febre. et multum humidum sicut in his quod multum habent phlegma descendens in linguam.

nam prave fit gustatio. Ad obiectum dicitur quod duplex est humiditas. scilicet non saporosa et saporosa. Prima humiditate lingua debet esse humida. quia oportet humiditatez coniungi humido saporabili. ut dicitur est. sed secunda humiditate non debet esse humida nisi in gustu male disposito. sicut est in gustu febriantium.

Duplex est humiditas prima secunda

Sextum dubium est.

Circa aliud capitulum. quod tactus est ultimus sensus. cum tamen per tactum sive tangibile animal ponatur in esse. Solo Inter sensus duplex est odor. scilicet generatiois et perfectiois. Sed ordine generatiois. sic imperfectiora sunt potiora. et tactus tamen quod fundamentum omnium aliorum procedit. et eo deficiente animal etiam deficiat. Secundo vero perfectiois visus est potior. et oibus alijs perfectior. Quod ostendit ex premeditatione. scilicet tactus est medium eiusdem speciei proprietate spiritualiore. scilicet diaphaneitatez et obiecti. quod est color. cuius formalis hypostasis est lux. men et modi immutandi. eo quod in instanti immutat ab obiecto. Sed diceret. Tactus iuxta superius dicta est in nobis certissimus et perfectissimus. sed per viam perfectiois tactus erit primus sensus. Ad hoc dicitur quod tactus in homine potest dupliciter comparari. Uno ad tactum in alijs animalibus. et sic tactus in homine est certissimus. propter hoc. quia homo habet complexionem calidioris mixturam. eo quod quatuor magis ab excellens suam. Prout autem sunt destitute in homine quod in quatuor animalibus. Alio potest comparari tactus in homine ad alios sensus eiusdem animalis. et sic tactus est. quia visus est perfectior propter causas dictas. et etiam quia tactus corrigat. sicut patet in tangendis digitis cancellatis. qui dicant unam rem duas res et tamen visus iudicat tamen unam.

Duplex est odor

Anterior dicitur et posterior comparari visus

Alio

Septimum dubium est.

An in tactu caro sit medium. ut Aristoteles dicit in textu. Solo Sic Vocando carne id quod est vere caro. vel id quod est sile carni. Sile autem carni dicitur tripliciter. Uno dicitur membrum quod loco carnis est in animalibus sanguine non habetibus. Alio dicitur caro vel sile carni. id quod vicinum est medietati et equalitati complexionis quod est in carne sicut dentes. et ideo dentes crescunt in his in quibus alia ossa non crescunt. Et experimentum illius est. quod hi qui dentes superiores vel inferiores habent extractos videtur dentes illis oppositos super alios. plangari et hec non essent nisi crescerent per nutrimentum. unde videtur in sensibus quibusdam dentes extractos crescere quod non fieret nisi essent vicini carnis complexioni quoniam caro sola est quod influit et effluit per nutrimentum restituta rata pro tota vita animalis. Et Galienus et Avicenna dixerunt quod dentes habent medietatem in tactu sicut et caro. propter quod etiam membra mollia quod complexio ad equitatem carnis non accedit. non sentunt sic pariter et cerebrum. et huiusmodi. et in eis aliqui sentit dolor. hoc est in puniculis quod sunt circa subas eorum. Tercio dicitur sile carni quod carni est commixtum sicut nervi. non enim potest esse quod nervi multum mixti carni non multum sine siles carni. cum ex corde trahant nutrimentum. cuius signum est. quia nervi in vitro quod sine iuncti ossibus sicut nervi quod vocantur funes sive ligamentum ossium propter similitudinem quam habent ad ossa non sentiunt. Nervus igitur sentit in loco ubi sensum habuerunt non sentiunt si sine medio a sensibili tangantur. Et hoc est in loco ubi a cerebri anteriori parte oriuntur illi enim complexionem carnis non habent. sed potius cerebri unde sensus oriuntur. alibi autem carni immixti sunt et medietati carnis vicini sensum habent. quia illi sunt plus habentes rationem medij in tactu quam organum.

Quibus carnis dicitur tripliciter. Uno Alio

Tertio

Octauum dubium est

An in sensu tactus sit etiam mediū extrinsecū. Et videtur qd sic qz oīne generans spēm suam in subiecto alio modo habens p̄actum cū cōp̄nente agit p̄ mediū extraneum. sed tangibiles qualitates que sunt calidū. frigidū. humidū et siccum. agunt in tactum hoc modo. ergo agunt p̄ mediū extraneū. Maior patet in tribus sensibus. visu auditu et olfactu. Minor est p̄hi sc̄do de generatione. Sc̄do videtur qd tactus nullum debeat habere mediū. qz illa tangunt quoz vltima sunt simul. sed talia nō habent mediū igit̄ rē. Solo Alberti in summa de hoīe. tactus dupl̄r p̄siderat. sc̄z fm rōem forme et fm rōnem potentie. Si p̄siderat fm rōnem forme sic habet totū corpus p̄ organo. et nō vtr̄ aliq̄ mediū. sed magis sentit in p̄tib̄ illis q̄ magis ad equalitatem sunt redacte et magis p̄cipiant sp̄m sensibilem. et isto modo ossa cerebri capilli. cornua. et vngues. nō sentiūt nisi fm quendā modū inquantū sc̄z circūposita sunt talia neruis et p̄niculis. in quoz dissolutōe sentit̄ dolor sicut circa cerebri et ossa. Cum em̄ sit sicut forma corp̄is aiati terminat et cōplet totam materiā suam. Et p̄pter hoc p̄cipit̄ quicqd̄ immutat cutem et quicqd̄ immutat neruū. et hoc modo verificat̄ dictum Auicenne dicentis. qd est in corde qd est p̄ncipiū totius corp̄is et p̄ fila neruoz p̄tinet totum corpus. Sc̄dm vero qd tactus est iudiciū tangibilū. est in cerebro fm hunc intellectum qd neruis virtutez recipit a cerebro et corde et redd̄t̄ ip̄am cuti et cami. Ad obiecta in oppositum qd p̄mum est d̄dm qd calidū. frigidū. humidū et siccum immutant̄ alonge et p̄ mediū. sed in illis intermedis sunt sicut in materia et subiecto. et nō sicut in medio et hoc patet ex eo. qz cum mediū calefactū est. etiā p̄mo calefaciente non p̄t̄. remanet caliditas in medio. Sic aut̄ nō est de colorato et aere eo qd aer se habet ad colorē vt mediū tantū. et nō sicut materia et subiectum. Et etiā elementa p̄pria subiecta sunt tangibilū qualitatū. non aut̄ sic sunt subiecta odoroz. sonoz. et saporoz. Ad sc̄dm est d̄dm. qd tactus p̄pter hoc qd non t̄m̄ est potentia. sed etiam forma aiati corp̄is apprehendit̄ in omnibus p̄tib̄ sue materie simul t̄pe. ita qd nō vna p̄us et altera posterior. sed t̄m̄ in cōparōe ad obiecta. natura p̄uis immutat̄ caro q̄ neruis. qz vicinior est obiecto agenti. licet nō t̄pe. Unde si poneret̄ etiam tangibile sup̄ neruū sic subtilissimus tactus eo qd nō eodem modo est in tactu et in alijs sensib̄. Quis aut̄ dicit p̄hi qd neq̄ in tactu neq̄ in alijs sensibus sensibile positū sup̄ sensum facit sensationem. nō intelligit̄ nisi in cerebro. Et quo tactus fm̄ qd est iudiciū tangibilū fluit a cerebro. et cerebrum in se nō habet tactum. licet in p̄niculis q̄bus circūponitur sentiat tangibilia. Et ex isto patet qd tactus habet duas cōparōnes. vnam ad id a quo recipit virtutem tactuaz et sic qz virtutem illam recipit a corde et cerebro p̄ spiritum et neruos. sic neruis est p̄mo recipiens. et vterius reddens virtutem carni et cuti. Aliam h̄z cōparōnem qd ad recipe tangibilia p̄ immutatōem. et sic caro et pellis erunt p̄mo recipientia. et vterius neruo reddentia. et sic p̄cedit dictum p̄hi in textu. Auicenna vero loquit̄ de tactu fm̄ qd est forma corp̄is aiati. et sicut cetera mēbra generant̄ a corde. a virtute informatiua ip̄ius cordis. sic etiam forma ip̄oz mēbroz p̄ncipaliter effluit a

magis qd dicitur
dupl̄r

magis qd dicitur
dupl̄r

corde. et hoc modo nō determinat specialem p̄tem.

Nonum dubium est

Quo sensus tactus sentit̄ dissolutōem p̄tinui et oppositum eius. cum t̄m̄ qualitates tangibiles sint calidū. frigidū. humidū et siccū. et nō sentit̄ talis dissolutio ex calido frigidū. humidū et siccū. Solo tactus fm̄ qd est forma p̄fecta cōplexionati corp̄is cognoscit̄ et sentit̄ oē qd p̄rariū est cōplexioni. et p̄ueniens illi vt est in motu ad ip̄am. Quod notanter dicit̄ qz nihil p̄hibet aliq̄ calorē innaturalē nō sentiri. si receptus sit in cōplexione et factus quasi naturalis inquantū vincit̄ naturalē. In febricitans febre tertiana mirabiliter sentit̄ calorē suum h̄ minus habeat de calore q̄ est p̄cipuus. et hoc patet eo. quia naturalis calor in tali febricitante nō ē vicius. h̄ calor febricitantis est in motu. et pugna ad calorē cōplexionis. Sc̄dm igit̄ qd tactus est forma et p̄fectio corp̄is cōpositi in mēbris dissilib̄ sic sentit̄ oīne id qd est dissoluens talis corp̄is p̄tinuatōem. et qd est p̄seruans ip̄am. et sic ē sensus doloris in p̄berib̄. et delectatōis in coitu. ita qd sensus delectatōis inquantū est delectatio. et doloris inquantū dolor nō ē nisi in tactu. Quis em̄ visus videt̄ pulcrū delectatio nō generat̄ in potētia visiva q̄ affixa ē oculo. h̄ pot̄ in aia apprehendente pulcritudinē rei vise. Et sicut ē de auditu et odoratu. et id cetera aialia nō multū delectant̄ delectatōib̄ coloroz. et sonoz. et odoroz. Gustus aut̄ h̄z quandā delectatōem. h̄ illa p̄uenit sibi inquantū est qdam tactus qui est iudex tangibilū dissimiliū sibi. sicut medium iudex est extremoz excellentium.

o Portet aut̄ vtr̄ de omni sensu accipere. quā sensus est susceptiuus speciez sine materia. vt cera anuli sine ferro. et auro recipit signū. Accipit aut̄ aurū et enei signū. sed nō inquantum aurū aut es. Sicut aut̄ et sensus vniuersiuusq̄ ab habente colorē aut humorē. aut sonū patitur sed nō inquantū vniūquodq̄ illoz dicitur. sed inquantum h̄mōi est et fm̄ rōnem.

Istud est vltimū capitulū in quo p̄his postq̄ dixerim aut̄ de sensibilib̄ et sensib̄ in p̄culari. determinat de sensib̄ in cōi. et p̄mo facit̄ hoc de sensib̄. sc̄do de organis. Quo ad p̄mum ponit̄ vnum qd omni sensui cōuenit dicens. qd omni sensui fm̄ qd sensus est p̄uenit recipere ip̄m sensibile sine materia. materia tamē p̄sente. sicut cera accipit figurā sigilli aurei vel enei solam sine materia. sc̄z auro vel ere et t̄m̄ accipit aureā vel ferream siue eneam figurā hoc est eam qd fm̄ esse materie fuit et est auri vel ferri et nō alteri. nihil tamē accipit de auro vlt̄ ferri. Simili modo sensus accipit vniuersiuusq̄ sensibilib̄ speciem. colorē sc̄z et saporē. et sonū. et patit̄ ab his sensibilib̄ bus sp̄ibus. nō inquantū vnaqueq̄ sp̄ez sensibilib̄ vniūquodq̄ sensibilib̄ fm̄ esse materiale sed inquantum vniūquodq̄ eoz est in esse intentionali et fm̄ rōnem.

Sensitivū aut̄ p̄mū in quo h̄mōi potentia ē qdē igit̄ idē fm̄ rem sed esse alterū est. Magnitudo qdē em̄ id quo sensus patit̄. Nō t̄m̄ sensitivū esse. neq̄ sensus neq̄ magnitudo est. sed ratio qd am et potentia illuz.

De anima

Aristotelis

Hic ostendit organū sensus in cōi. ex q̄ em̄ recipe spēs sine materia videt̄ p̄tū intellectū. et etiā nō puenire oī sensibus fm̄ et materiale fieri. Id assignat dīnam sensus ab intellectu. et etiā qd̄ sit organū sensus de q̄ loq̄t̄ dīcēs q̄ in p̄l. posteo vocat̄ sensum p̄tū sensibile in p̄mo organo sensu tuo sicā Illi em̄ a medio nō red. dīf nisi sola spēs sensibilis fm̄ q̄ vnaq̄q̄ virtutū iudex est sensibiliū dīnāz. q̄ sibi subijciunt. et hoc modo omī sensui puenit ipm̄ eē susceptiuus sensibiliū spēs sine omī eē materiali. materia tū p̄tū. Alij vero exponūt̄ textū aliter dīcēs q̄ organū sensus vocat̄ illud in q̄ p̄mo est p̄tū sensitiua faciēdo vim in hoc q̄ est. p̄mo. qz̄ si organū sensus est omī illud in q̄ absolute ē sensus tūc totū aīal̄ esset organū sensus. qz̄ sensus est in aīal̄ sic̄ in subiecto. sed nō est p̄mo in aīal̄. sicut in subiecto. p̄mo Tale aut̄ subiectū p̄mū qd̄ vocat̄ organū recipit ip̄ spēs sensibile sine materia. eo q̄ q̄libet sensus est iudex dīnāz sensibiliū q̄ sibi subijciunt. Et q̄ hoc p̄mū sensitiuū euz est in actu est tale q̄le ipm̄ sensibile. sed aliter est eē eius hinc inde Quāuis em̄ oīa organa sensuū materialia sint et magnitudines. qdam tū recipiūt spēs sensibiles sine materia Et sic sensus fm̄ actū factus nō est magnitudo. sed est qdam rō intentionalis ipsius sensibilis et sensus hīs talem rōem intentionale est potentia sensibilis que iudex est ipsius

Manifestū at̄ ex his et ppter qd̄ sensibiliū excellētie corrūpunt sensitiua. Si nāq̄ sit fortior sensitio mor̄ soluit̄ rō. hoc at̄ erat sensus sicut et symphonia et tonus percussis fortiter chordis Et ppter qd̄ plāte nō sentiūt̄ hūtes qndā premāiale et patiētes a tangibilibz Et nāq̄ frigescūt et calecūt. Tām em̄ nō habere medietatē neq̄ hmōi p̄ncipiū possibile recipere species sensibilem. sed pati cum materia

Hic ex dīcīs p̄cludit̄. p̄. solutōem duaz̄ dubitationū. et p̄ma surgit ex h̄ q̄ sensus est p̄tū in organo. et scda ex hoc q̄ suscipit spēs sine materia. Quo ad p̄mū dī q̄ manifestū est ex dīcīs q̄re excellētē sensibiliū corrūpūt̄ sensus. q̄a em̄ oīs sensus siue sensitiua pōtia p̄portional̄ suo sensibili. et h̄z qndā harmoniā ad ipm̄. id cū excellēs sensibile soluit̄ illā harmoniā siue p̄portōem sequit̄ q̄ ipm̄ corrūpit̄ sensus inq̄ntū est fortior motus ei⁹ in agēdo q̄ ip̄e sensus in recit̄ p̄edo. Sicut in symphonia qn̄ harmonice extēse s̄z chor. de. si q̄s fortius q̄ harmonia p̄mittat̄ percussit̄ chordas corrūpit̄ harmoniā Scdo etiā manifestū est q̄re plāte non sentiūt̄. qz̄ s̄z patiunt̄ a tāgibilibz q̄ agūt̄ actōe materie et nō rōi actōe sp̄ei. et h̄z h̄z h̄z qndā p̄tū aīe. tū qz̄ organa plāta rōi nō s̄z harmonice p̄portōnata ad solas sensibiliū spēs recipiēdas. nō p̄tū plāte sentire Carēt̄ at̄ hmōi harmonia in organo. ppter h̄ qz̄ terrestres sunt. et id actōes eaz̄. ab actionibz materialibz eleuari nō p̄tū. s̄z patiunt̄ passiōe materialī. nō formali reali. et nō intentionali siue spūali Et q̄ dīcēs res plātas h̄e duos sensus gustū et tactū sine dubio errat qz̄ et si nutrimentū trahāt et alterēt̄ tāgibilibz. tū nō iudicāt̄ saporē nec alterāt̄ alteratōe sp̄ei tū. s̄z alteratōe materie

Dubitabit aut̄ aliq̄s. si patiāt̄ aliqd̄ ab odore q̄ impossibile est olfactū habere. aut a colore nō possibile videre. Silt̄ aut̄ et in alijs Si aut̄ olfactibile odor si aliqd̄ facit olfactū odor facit.

Quare impossibiliū olfactū habere nihil possibile pati ab odore Eadē aut̄ rō et in alijs Neq̄ possibile. sed inq̄ntū vniq̄q̄ sensitiuū. Silt̄ aut̄ manifestū est et sic. neq̄ em̄ lumē et tenebra. neq̄ sonus. neq̄ odor nullū facit sine corporeum sensum sed effectū in q̄bus est. vt aer q̄ cū tonitruo scindit lignū. Sed tangibilia et humores faciūt. Si em̄ nō a q̄ vtiq̄ patient̄ inaiata et alterabunt̄. Ergo neq̄ illa faciūt. aut non oē corpus passiuū. ab odore et sono. q̄ patiētia indet̄rmiata nō manēt vt aer. Fetet em̄ sicut patiēns aliquid Quid igitur est odorare preter pati aliquid. aut odore sentire est. Aer aut̄ patiēns hoc mor̄ sensibilis sit

Quia dicit̄ est q̄ plāte recipiūt̄ q̄litatez tāgibiles. et tū nō h̄t̄ sensus tact⁹. id mouet p̄hs dubitatōem dīcēs. Aliq̄s fortasse dubitabit an corp⁹ inaiatū qd̄ impossibile est h̄e olfactū possit̄ pati a simplici sp̄e odor⁹ Et an a colore siue coloris sp̄e qd̄ impossibile est h̄e visus sicut patit̄ a colore et frigore. Et arguit p̄hs p̄mo ad p̄tū negatiuā dīcēs. si relatiue ad se inuicē dicunt̄. p̄mū actiuū et passiuū tūc posito vno ponit̄ aliter. et destructo vno destruit̄ et alterū. et sic in quo ē odor sicut in p̄rio passiuo necesse est illud h̄e olfactū q̄ nō h̄t̄ olfactū nō p̄tū pati ab odore. vt dēn̄ fuit̄ Et eadē rō est in alijs sensibz. qz̄ nō q̄libet passiuū vlt̄ passibilia recipiūt̄ actus actioz̄ q̄rūlibet. s̄z act⁹ sensibilū recipiunt̄ qdā passiuā fm̄ q̄ harmonice s̄z sensitiua eoz̄ Silt̄ at̄ h̄ idē manifestū ē p̄mū. qz̄ lumē tenebra odor son⁹ et alie simplices spēs sensibiles fm̄ q̄ hmōi nihil oīo agūt̄ in corpora nō h̄nt̄ sensus actōe sp̄ei tū. s̄z agūt̄ in ip̄a h̄t̄ actōe nō sp̄ei s̄z materie. Sicut cū dīq̄ tonitru⁹ scindit lignū. non em̄ agit ad scissurā ligni spēs soni simplex. s̄z pot⁹ aer p̄ motū q̄ mouetur q̄ est cā sonāct̄ Et ppter eadē cām multū sonātia scindit turrez et muros. q̄a aer p̄mū vtiq̄ ad auditū mouet̄ qn̄ defert̄ sonū. et tū est in muris p̄mouet̄ muros. et id acut̄ et soni ledūt̄ dētes Licet aut̄ p̄dico rōn sit de sp̄e sensitū q̄ sentiūt̄ p̄ mediū distās. tū tāgibilia et saporē vidēt̄ agere alterando in ea q̄ nullū h̄nt̄ sensum et q̄ sunt inaiata Si em̄ dicerēt̄ illa nō agere in ea q̄ sunt inaiata tūc nō possent̄ aliq̄ inueniri a q̄b inaiata alterarēt̄ et poterent̄ Si aut̄ p̄cedat q̄ a sensibilibz gust⁹ et tact⁹ patiunt̄ inaiata tūc q̄rēdū est an ne etiā a sensibilibz alioz̄ sensuuz tūc patiunt̄ inaiata Ad q̄ rūdet̄ p̄hs q̄ corp⁹ nō omī passiuū ē ab odore sono et colore fm̄ q̄ sunt intentōes sensibiles. qz̄ etiā si media corū patiunt̄ ab intentōibz sensibilibz tū media s̄z indet̄rmiata. et nō manēt in eis tāq̄ forme p̄manēt̄ iste intentōes. qz̄ natura indet̄rmiata. q̄lis est aer vel aq̄ nō solida vlt̄ sic ma est facilliter imutabilis et recipiēs alteratiōem odoris vt aer fetet tanq̄ patiēs aliqd̄ Et id etiā nō vere et nō p̄hy sice patiūt̄ ad eis. s̄z trāscendūt̄ per ip̄a ad sensus. s̄z ferunt̄ ea sicut aliqd̄ patiētia et fm̄ qd̄ et nō simplez S̄z tūc q̄rit̄. Si odorare est etiā pati aliqd̄ a sp̄e tūc etiā vna rōe patit̄ mediū qd̄ est corp⁹ inaiatuz et sensus a sp̄e sensibili. et tūc fm̄ eadem patiunt̄ et alterant̄ aiata et inaiata. cuius tū contrariū verum est Ad quod dicenduz est q̄ odorare non est solum pati et speciem recipere. sicut aer recipit siue mediū. sed potius odorare est sentire et iudicare odorē. quod est scda sensus p̄fectio. et ita nō est. tū pati s̄z etiā opati. et il

Io mō sensible nō agit ad oparōem sensus in id qd ē ināia tū. So. igit qstōis illius in summa est q' sensible accipit duplr. s. formalr z materialr. Formalr accipit in qntū sensible. z tūc nō agit nisi in corpus aiatū aia sensibili. z sic sensus z sensible sūt correlatiua q' posita se ponūt z pemp/ ea se perimūt. Materialr vero accipit p eo qd est sensible in q'cumq' sensu. z tūc agit alterando etiā corpa ināiata. z sic sensible z sensus correlatiōem ad se inuicē nō habent

Circa textum expositus mouēt qstōnes Prima. vtz sensus suscipit sua sensibilia nō realr s; intēcionalr sine sine materia

Et videt q' nō. qz inter obiectū z potētiā d; ē pportio s; sensus est potētia organica z material. s; recipit species suoz sensibiliū cū materia z materialr. Secō sic Auicē. in sua metaphysica d; q' oīs forma ē vltis z nō ē picularis nisi p materia. s; spēs sensibil' sine materia est foza nō iuncta materia. s; est vltis s; gill' si sensus recipit spēs sensibiles sine materia recipiet vltia Tercio sic intellect' abstrahit a sensibiliū. aut s; abstrahit ab eis sicut a particularib; aut si cur a materia. si sicut a materia tūc sensibilia non erūt sine materia Si sicut a particularib; tūc si picularare s; iunctuz sit materie scq' idē qd pus Quarto. oē agens in agēdo cōicat formā tū z nō materiā. s; nō solum sensus suscipit spēs sensibiliū sine materia. s; qdlibet patiens Aliis parz de igne calefiēte aquā q' ag' cōicat formā caloz sine materia Quinto. recipe formā sine materia est ppriū intellect' q' pōna imaterial' z inorganica. s; nō puenit ipi sensui Sexto. tact' realit' z materialit' afficit a suis sensibiliū. s; nō suscipit oīs sensus spēs sine materia Aliis patuit pus Pro veritate qstōis est pbs in textu. Et ponit iste discursus

Dator Forma materie vnita dūtaxat ē il li' materie intrinsece pfectiua. Vnōz Dignalis veritas ipi' forme nō est sic obligata materie. cū sit radi' cōicabilis exemplaris idee Sexto Igit' qdlibet sensible obiectū a se diffūdit formalē spēs int' sensus z ipm obiectū mediā. quā ipa sensuiā potētia suscipit intēcionalit' p mediuz sine materia. licet in eiusdem presentia.

Dator ppō pbat. qz terminat in materia z fit incōicabil' s; nō p' aliā materiā ingredi z eā intrinsece formare. ac formalit' informādo pficere. sit em vna nūero in materia. s; nō p' eadē nūero ingredi aliā materiā. sed nūerat fm subiecta materialia diuersa. eandē formā in spē recipiētia z ei' cōmunicabilitate ad certū indiuidū terminātia Dicit' nos rante intrinsece. qz extrinsece nō est incōueniēs. qz tūc foza p' materiā quā extrinsece format nō impedit in sui cōicabilitate Sicut eadē forma sigilli p' sigillare diuersas portōes cere. z tūc nō ē formalit' informās. s; effectiue formās Foza p' informās est materie in q' est vnita z ab ea indiuisa.

Vnōz ostēdit. qz original' veritas forme est sua ppria sine pteritōe ad materiā entitas q' est pprietas cōicabilis in eē abstracto a materia. z s; nō est obligata materie nisi fm illud esse vnitū materie. z vt est informās. s; oīs forma fm se cōicabilis est fm q' est radi'. pcedēs a formāte qd ē idea exēplaris exiis in mēte dei. quō dicit' p' paterici oēs formā cōicabilē fm q' est radi' luis intelligentie. qd em a cā vlt' z cōi' pcedit vt sic est vlt' z cōicabile. s; idea ē cā vltis ad modū q' sigillū est cā vltis imaginū ab ipo formabiliū Sexto

sequit ex pmissis. qz forma sensibil' sine spēs pcedit a foza exite in materia actōe tū simplicis forme se sigillariter ex pmetis z ad modū sigilli sicut dicit' sue foze de se cānt' vel pducētis Sigillū ei' exprimit sicut dicit' sue foze z figure sine cōicatōe sue materie s. auri vel argēti In cui' signū. sicut si gura fit a sigillo cuiuscūq' fuerit materie Et sicut si spēs coloris. vel alterius forme sensibil' siue fuerit a lapide lig' no vel alio subiecto genite Et sicut imago sigilli mediat inter sigillū z cerā a sigillo pcedēs z in cera recepta. ita spēs sensibil' est. prime mota ab obiecto. z mouet. p' p' ipam potētiā apprehēsiuā Mouēs āe motū mouet vt instrumētū in p' tute pncipalis mouētis nō moti. z ita hec spēs mouet sensum q' est in h' ordine motū tū. z s; ipse sensus eandē p' mediū in q' pus h; ē abstractū recipit intēcionalit' z sine materia. in ei' tū pntia. eo q' foza sensibil' siue spēs est qd p' mū generat a re. tale aut nō generat nisi rei pntia.

Ad obiecta in opposi.

Ad p' mū ē dōm. q' organū fm ei' ēē materiale. vt magnitudo qdā ē. vt dr. p. nō suscipit spēs sine materia. s; fm rōem ei' fozalē fm quā ē in eo vis sensitiua. sic suscipit spēs sine materia. s; qz tū illa vis organica ē nō suscipit sine app' p' dicit' s; z p' dicit' materie fm. d. Al. Ad scōm ē dōm. q' foza qntū est de se cōicabilis ē multis. z q' nō cōicat fm ēē h; a materia. intētio tū forme nō ē incōicabil' p' materiā s; p' appēdicias materie cuz qd' appēdit in sensu q' sunt h' nūc z alie p' dicitōes indiuiduātes. Ad tēciū est dōm. q' p' iculare ēē suū reale h; a materia z in materia. s; intentio p' icularis ē ab appēdicijs materie cū qd' ē in vltio aie sensibili. z ab illa intētiōe p' icularis intellectus abstrahit intētiōne vltis Ad qrtū est dōm. q' foza agētis duplr generat ab agēte in patiens Uno' fm eundē modū fm quē ē in agēte. z h' fit qū materia patiens h; simile dispōnem cum materia agētis. z h' mō agit' agentia naturalia physica. z recipiūt patiētia. qz h; eadē nūero materia q' fuit agētis nō sit materia patiens simplr. tū qdāmo est eadē materia in qntū acqrit sicut dispōnem illi q' fuit agētis. Alio' recipit foza agētis in patiēte. nō fm illā dispōnem materiale quā habuit in agēte. z sic dr' recipi' sine materia. z sic sensus recipit formā sensibilē Un' s; triplētia agētia cōicātia suas formas Quedā s; q' cōicāt suas formas i aliq' pte materie. sic agētia q' generāt p' dicitōnez semis. talia em genito cōicāt pte materie Alia s; agētia q' cōicāt suas formas absq' aliq' pte materie. z tū fm eandē dispōnem quā hnt in agente. z sic agūt agētia physica Lun' ex' est. ignis generat ignē in ligna cū calore cū leuitate z sicut dispōnib; Tercio agens cōicat suā formā nec dādo pte materie. nec sic q' forma h; sicut dispōem in agēte z patiēte. sed cōicat forma sine p' dicitōne materie physice. z illo mō sensibilia agūt in sensum. Lun' ex' est. color est in pariete cū dēscitare cū frigiditate vel caliditate. s; illo mō nō impōnit visui. qz fm q' est in visu nō h; p' dicitōes pprietates. Et s; p. in textu pp'at imutātōne sensuū ad impōsiōne sigilli in cera. qz cera recipit formā sigilli cū p' dicitōib; mathematicis. q' s; figura. s; z s; s; p' dicitōne qntitatē. s; nō cū dispōnib; materie physice q' s; q' dicitōne dispōnes. qz non recipit figuraz sigilli cum colore sigilli. Uel dicendum est q' sensibile agit in sensum. vel fm esse subinfimū. vel fm esse infimū. fm esse subinfimū agit materialit' alterando z corrupendo seu trāsmutando ipm patiens. qz sic ipm penitus est in materia puatiōi obnoxio q' est origo corrupciōnis. fm vero esse infimū est a materia quodāmodo do libz. z sic agit actione simplici. nō trāsmutando partē.

Archifus

Forma agit
Fuerat dicit
Vno' dicit
Vno
illud

sed solū suam intentionē spūaliter impmendo. tñ cū dicitur
 bus z appēditijs materie Ad qñtū est ddm. qz duplciē
 aliqd dī suscipie formā sine materia Uno nō simplr z ab
 solute inqñtū recipit formā oīo imaterialē. z hoc solū pue
 nit intellectu. qz spēs intelligibilē est oīo imaterialis. Alio
 mō dī aliqd suscipie formā sine materia z sine cōditionibz
 materie physice sed cum p ditionibz mathematice. z sic sen
 sus recipit Cōditōes materie mathematice dicunt qz ses
 quunt materiā ex pte qñtitaris sicut lune figura z situs. et
 illas d ditiōes hz etiā spēs sensibilis in sensu. Sed dicez
 res Dīe agēs afflāt sibi passum. sed sensibile ppositus ex
 materia z forma est agēs in sensum. sicutitudo eius cū sensu
 su dī esse in materia z forma. sicut sensus dī recipie cum mate
 ria spēs. Ad qd ddm est. qz agēs nō afflāt sibi passum p m
 suū totū esse. sed tñ fm formā fm quā agit. sicut pz in cale
 factione aque. Ignis em calidus agit in aquam. z tñ non
 agit ignē in aquā. hz tñ calorē. Sic etiā in actōe sensibilis
 sensum. sensibile afflāt sibi sensum rōne forme z nō matē
 rie Ad vltimū ddm est. qz qñtas tangibilis fm esse suuz
 infimū z materiale trāsmutat materiale naturā mediū z or
 gam. calefaciēdo aut frige faciēdo. qz mō etiā calefiūt z frige
 fiunt plāte z inaiata Sed fm esse eius sensibilē qd ē ifimū
 sic agit solū in mediū z organū fm forālē medietatē hz quā
 recipit spēs sine materia. z h solū recipie puenit sententiā

**Questio secunda Utruz
 excellens sensibile corrumpat sensum. nō aut ex
 cellens intelligibile intellectum**

Et videt pmo qz nō. qz sensibile est pfectio sensus. ergo
 nō corrūpit sensum. Anz ptz. qz sensus iuxta supius dicta
 partē a sensibili passioē pfectiua. nō aut corrūptiua Se
 cūdo sic Albus dī qz excellēs intelligibile reuerberat intel
 lectum. eo qz intelligibile z intellectus etiā stant in mutua
 pportione. sicut intelligibile excellens debet corrūpere intellectu
 sicut sensibile excellēs sensum Pro veritate qñtū est pbs
 Et ponitur ille discursus

Maioz Quilibet pplexionis organice
 mixtio est fm exigentiā virtutis aialis qdaz celi/
 formis pmesuratio in qz residet sensus. intellec
 tu pure inorganico. **Minor.** Talis mensura
 excessus tollit pportioem mutuā sensibilē et sen
 sus Loco Igif sensibile excedēs organica z
 pplexionē corrūpit sensum. nō aut intelligibile
 excellens inorganicum intellectum.

Maioz pbaf. qz natura agit ppter finē. vt dī. qz physico
 rā. disponēs materiā fm exigentiā forme. vt dī ibide **Utruz**
 tū aut pplexionis organice seu organi qz est vitalis z aiaz
 ra est dispositio materie vitalis in ordine ad virtutē aie. hoc
 organū p virtutē suā aiantis. siqdem ptes forme aptat sū
 bi molē materie. z qz fit fm exigentiā z necessitatē finale ptes
 aialis. i. vitalis z sensibilis. **Minor** aut pmixtio dī esse cō
 mesuratio celiformis inqñtū elemēta pta p virtutē celestē
 ad qñdā medietatē reducunt. z ab excellentijs suis in tali
 organo destituunt **Minor** pz qz actiū z passiuū in qdā
 pportōe pstant. pportōe qdē maioris ineqñtitaris. siqdem
 actiū excedit passiuū vincendo ipm suo motu. sicut pportio
 sensus z sensibilis est pmesurata qdāmō ad instar pportōis
 musicē. z excellēs tollit huius pmesuratiōis harmoniā
 quō pbs in textu dixit qz musicē sonū chordaz amittit sicut

phoniā fortiter percussis chordis. s. sup. capacitate pportōis
 Et qz bñ infert p dō ex istis pmissis Local aut sensibi
 le excedēs quod excedit pportōnem maioris ineqñtita
 tis in specie que pportio ineqñlitaris in specie fundata
 est in commesuratiōne eqñlitaris genericē obiecti z potēti
 tie. Et qz ptz quō sensibile excedit z est pmesuratiū Exces
 dit qdem qz actiū est. pmesuratiū vero qz potētie pxiūm.
 Si aut fuerit aliqd sensibile excedēs in genere coloris non
 ledit nec corrūpit visuz. qz tale excedēs manet infra pmesu
 ratōem genericā obiecti z potētie. Intelligibile excellens
 nō corrūpit intellectu. eo qz intellectus est incorporeus z in
 organicus ppter hoc subalter non corrūptibilis

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est ddm. qz nō valet pna. qz idē eodē modo
 sumptū nō pfit z corrūpit. sed bñ idē diuersimode sump
 tū pfit z corrūpit. qz sensibile fm qz est excellēs siue exce
 dens pmesuratiōem obiecti z potētie corrūpit. hz fm qz est p
 portio natiū harmonice pplexiōi vitali organo sensus sic pfi
 cit z saluat sensuz Ad sedm ddm. qz intelligibile excellēs
 capacitatē hūani intellectus qle est intelligibile purz z diu
 nū qd solū p raptū vel extasim intelligit hoc heterat intel
 etū vt dī Dionysius. et. ij. metaphysice Albus. hz intelli
 gibile hūanū nō excedēs pportōem potētie ad phārasma
 ra puerse. hoc quātūcūqz excellēs est spū intelligit. In hoc
 pueniūt intellectus z sensus. qz excellēs obiectū motēs vl
 tra capacitatē potētie recipiētis minus percipit. Sicut in h rā
 dñā ē. qz sensus est poñā organica. z nō solū ledit p in for
 mali eius rōne. hz etiā organū fm eius pportōem materiales
 p corrūpit qz nō solū excellēs sensibile ledit. sed etiā corrū
 pit organū. sicut excellēs lucidum velut lumē in rota solis
 nō solū excedit harmoniā formale oculi. hz etiā dissoluit hui
 midū glaciāle In cuius adunatiōne ptes visua pstant z fa
 cit fluere hūidū alienū circa oculū maculās eūdē. vt ptz de
 lachrymarōe diu inspicitiū solē vel ignē. Intelligibile vero
 excellēs hz min⁹ percipiat. nō tñ p itellem subaltē corrūpe. eo
 qz intellectu inorganico est. z qz ddm est simplr qz excellens
 sensibile corrūpit sensum. nō aut intelligibile intellectum

**Circa predicta sunt du
 bia Primum dubium est**

An oēs sensus eqñt suscipiāt spēs sine materia. So. nō
 qz qñtuor hz qdus abstractōis forē siue spēs a materia p dī
 m⁹ ē a materia nō tñ a pñtia materie z ab appēditijs ma
 terie qz hz d ditiōes indiuiduātes. sicut tal forā. tal eras. tal
 figura z hmōi. z tal abstractio pñnet ad sensus exteriores
 Scōs qd⁹ ē a materia z a pñtia materie. hz nō ab appēditi
 cijs materie. z illa abstractio pñnet ad imaginatiā. Ter
 tius qdus ē cū elicit⁹ aliqz intēdēs nō sensatas siue ac
 ceptas p pōres sensus. z tñ in sensibilibz pñuat exētes. sicut
 est ee sociale. ee amicū. ee inimicū. quō oīs ex figura et
 motu lupū pñtet inimicū suū. z ex accētibz matrē pgnoscit
 matrē suā amicā sibi. z illa abstractio pñnet ad estimatiā
 vel cogitatiā qz accipiēs ista sub rōe boni vltimi motus qz
 pñtet ad plectōes vel fugā **Quart⁹** qdus abstractōis
 est a materia z ei⁹ pñtia z ab oibz appēditijs materie. z illa
 abstractio pñnet ad intellectu qz maxie accedit inter oia
 pgnitiua ad pñm pgnitiuā intellectuāle qd ē de⁹ ex pñs pu
 rissim⁹ act⁹. distribues oibz pgnitiuis qdus pgnitiōis ana
 logice. quō dī. p. pmo de celo. Ab h qdē enic cūctis dēri
 parū est ee z viuere. hz qdem clarus. hz vero obscurus

Secundum dubium

An sensus sit prius in organo Et videtur primo quod non. quia si erit se habet sensus ad sensibile. ita intellectus ad intelligibile. sed intellectus est prius incorporeus. et sensus sicut erit prius incorporeus. Sed sic. et hoc propter duas causas. Prima scilicet ex parte ipsius sensibilibus. quia nisi species sensibilis recipere in aliquo organo corporeali sequitur quod non reperitur. et sic per sensum cognoscere. unde quod est simpliciter falsum. Secunda ratio scilicet ex parte immutabilis sensus. quia agens et patiens dicitur proportionari. sed obiecta sunt corporalia. eo quod recipiunt in sensu cum situ. et operatio potestas etiam est organica et corporalis. Ad obiectum in oppositum est dicitur quod duplex est operatio. Quedam est uniuersalis que est operatio que nuntiatur in una forma specifica. et sic non operatio sensus et intellectus. et sic dicitur posteriori. proportionabiliter non omnino sicut sensibile sensus. ita intelligibile immutat intellectum. Alia est operatio aliquid secundum proprietatem proportionis. que modo illa operatio ad sensum vice que sunt diuersorum generum. sicut forma subalis et accitral. et hoc modo operatio intellectus et sensus secundum proportionem. agentis et patientis in quantum sensibile actiue se habet ad sensum. sicut intelligibile actiue ad intellectum.

Quod autem non sit sensus aliter propter quod dico autem hos visum. auditum. olfactum. gustum. tactum. ex his credit aliquis. Si enim omnis cuius est sensus tactus et hunc sensum habemus. Quis enim tangibiles in quantum tangibiles passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necesse est si quidem est deficit aliquis sensus. et organum aliquid nobis deficere. et quicumque quidem ipsi tangentes sentimus tactu. sensibilia sunt que existimus habentes. Quicumque vero per media et non ipsa tangentes simpliciter. Dico autem ut aere et aqua. habet autem sic. ut si quidem per unum plura sensibilia existit altera ab inuicem genere necesse habentibus huiusmodi sensum utrorumque sensum esse ut si ex aere est sensum. et est aer medius soni et coloris. Si vero plura eiusdem sint ut coloris et aer et aqua. utraque enim diaphana. et quod alterum ipsorum est habens solum. sentiet id quod per utraque. aut quod ab ambobus.

Hic philosophus ostendit numerum et sufficientiam sensuum exteriorum ex parte trium. scilicet mediorum organorum et sensibilibus. Et primo ex parte mediorum ostendit non esse alios sensus propter quod visum. auditum. olfactum. gustum et tactum dicitur. Omnis sensus sentit per medium quod vel est intrinsecum vel extrinsecum. Si est intrinsecum. tunc per ipsum sentiunt tactus et gustus. Tactus enim quem habentis sentit omnes differentias tangibilium per medium contum. Et similiter gustus sufficienter sentit omne gustabile per extremum lingue. Secundo etiam per omnia media extrinsecum sentimus alia sensibilia que in medijs habet esse intentionale. que media sunt aer et aqua. ergo habemus omnes sensus per medium extrinsecum sentientes. Consequenter probatur. quia organa et media ut in de sensu et sensato dicitur sunt eiusdem nature. eo quod media sunt facta propter organa sicut propter finem. sed natura non dat aliquid propter finem. ideo si aliquid medium est. necesse est aliquid organum esse. Et si sunt duo media per que naturam est aliquid comprehendit sicut color comprehendit per aerem et aquam in quantum

lucida sunt. tunc organum quod proportionatur alteri duorum horum mediorum vel ambobus potest illud obiectum comprehendere. Additur autem notanter in quantum lucida vel diaphana sit illa media. quia alius organum auditus quod proportionatur aeri possit immutari a colore quod tamen falsum est. eo quod primo est de medio formaliter secundum quod medium est. sed aer et aqua non sunt media in quantum talia corpora sunt. sed in quantum lucida vel diaphana. et hoc modo aer non est medium in auditu. sed non oportet quod auditus natus sit suscipere speciem coloris.

Simpliciter autem ex duobus his sensitiva solus sunt ex aere et aqua. Pupilla quidem enim aqua. auditus vero aeris. olfactus autem horum alterius est. Ignis autem aut nullus est. aut communis omnibus. Nihil enim sine calore sensitivum est. terra vero aut nullus est aut in tactu maxime miscet. unde relinquatur nullum esse sensitivum extra aerem et aquam. Nec autem et nunc quidam habet animalia. Omnes igitur sensus habentur a non imperfectis neque orbatis. videtur enim et talpa sub pelle habens oculos.

Hic philosophus ostendit numerum sensuum sufficientem esse ex parte organorum dicens. quod animalia perfecta habent omnia organa quibus nata sunt cognosci sensibilia. ergo habent omnes sensus. Anterior patet. quia organa non possunt esse composita nisi ex duobus elementis medijs que sunt aer et aqua dominantibus in eis. sicut pupilla cuius perfectio est visus. est ex aqua. et aer conaturalis est auri per quem est auditus. et olfactus est ex altero horum. eo quod inspirantibus sit per aere. In aquaticis per aquam adducunt odor. Similiter in animalibus non habentibus sanguinem et non spirantibus que in aere habitant sit in aere in quod eiusdem odores occurrunt. Ignis vero per se ipsam nullus est. eo quod consumens est et interimens omne animalium. Ad id autem per se ipsam. quia per proprietatem caloris complexionalis est in omnibus sensibus eius operatio. Terra vero cum sit frigida et sicca et ex utraque qualitate sit corpus terminatum et non receptive sensibilibus nec redditur eorum. sed potius hoc quod tarde recipit fortiter in se ipsa tenet. non potest dominari in quocumque organo alioquin sensus aut adiumentum propter ad actus et operationes sensibiles. quia vero organum corpus terminatum et figuratum est et non tenet nisi terra. id est per mixta alijs magis dominatur in tactu. quia in omnibus animalibus magis terra dicitur propter soliditatem et firmitatem que debet esse secundum naturam in corporibus animalibus. eo quod aliter distinctionem et figuram membrorum corpus animatum non retinet. Concluditur ergo cum organa sentiendi aliter componi non possunt nisi ex his que dicta sunt. et animalia perfecta habeant omnes istorum organorum perfectiones. quod animalia perfecta habent omnes sensus. Additur autem animalia perfecta propter imperfecta que non habent omnes sensus. quia natura solers est. et non abundat in superfluis. nec deficit in necessarijs. et hoc perpenditur in eo quod talpe dedit oculos et coepit illos pelle. quia illud animal abibit sub terram. et ibi oculos non indiget. raro autem est extra terram. et propter consuetudinem operatum terre et tenebram lumine sustinere non potest nisi oculos tectos pelle haberet. propter quod in loco oculorum exterius tectos huius pellis eius ut sit magis spissa ut dicitur. Alterius.

Quare si non alterum aliquid est corpus et passio que nullus est eorum que sunt hic corporum neque unius utique deficiet sensus!

prima causa
propter sensum
secunda ratio

duplex est reparatio
una
altera

Instrumenta sensuum
exteriorum et sunt
Et duplex in de sensu
exteriorum et interiorum

concluditur

De anima

Aristotelis

Hic ostendit p. sufficientiā sensui ex pte sensibilū dī. non est aliqđ aliud corpus sensibile a p̄dictis ab aliqđ sensu p̄ceptibile. qđ aialibz p̄fectis nullus deest sensus. An̄s p̄bat. qđ si esset aliqđ aliud sensibile a p̄dictis h̄ ab aliqđ aial p̄cipet. s̄z p̄fectissimū oim aialū est h̄o. qđ sensus tal̄ sensibil̄ haberet ab hoīe. Nos at̄ videm? hoīem non p̄cipit alia sensibilia a q̄ncz dicit. qđ nō sunt plura. Et h̄ videt eē intellectus. t̄x tus p̄hi qđ in h̄ loco valde obscurus est. z truncat⁹ in t̄m qđ Quicēna p̄fectus est se. Aristō. in isto loco nō intellexisse.

Questio. Utrum tantū sint quinqz sensus exteriores q̄bus aial p̄fectū sentit omnes qualitates sensibiles.

Et videt p̄mo qđ nō. qđ vel sensus dicunt exteriores. qđ suscipiūt spēs sensibilū exteriorū. z sic sensus cōis est exterior. Vel qđ h̄nt organa deforis. z sic plures eēnt exteriores qđ in visu sunt duo oculi. in auditu due aures. qđ in dūeniēter dī aial p̄fectū habere t̄m q̄ncz sensus. Secūdo sic. Tactus est plures sensus vt dēn̄ est pus. q̄ sunt plures q̄ q̄ncz qđ Tercio. sicut se h̄z intellectus ad intelligibilia. ita sensus ad sensibilia. sed p̄ oibus intelligibilibz nō ponitur nisi vna potētia intellectiua. qđ p̄ oibus sensibilibz sufficit ponere vna potētia sensitīua. Quarto Gustus z tactus non distinguunt. qđ non sunt quinqz An̄s p̄bat. qđ gustus est qđ am tactus. Pro pte affirmatiua questio est p̄hs in t̄x tu. Et ponitur ille dīcursus.

Maior Medii z organū sunt cōe ip̄ius obiecti sensibilis passiuū p̄ q̄ uenienter sumit distinctio exterior sensuū. Minor: Est q̄ntu plex mediū rō. cui cōm̄idet totuplex organoz z p̄plexio. sensibilia sunt etiā in numero q̄nario. tāgibili nihilominus in p̄rarietate gemino. Lōclo Jgūf s̄m mediōz organoz z obiectozū dīntias. p̄portionabiliter sunt quinqz sensus exteriores. quoz etiā numerus z distinctio sumit ex fine in quodā aial p̄fecto. scz homine.

Maior p̄bat. qđ tā mediū q̄ organū recipiūt imp̄ssioz nē obiecti p̄ analogiā poris z posterioris. qđ ex quo mediū est defores. z organū terminās. qđ mediū pus recipit z per mediū organū. z sic s̄z vñū cōe passiuū formale ip̄ius obiecti sensibilis. Formale qđē. qđ formā intētionale sine materia recipiūt. s̄z cū p̄ditionibz materie vt tactū fuit. z sic accēdūt qđāmodo ad eandē naturā z assilatonē q̄ndā cuz obiecto ita qđ sicut dīnt obiecta. ita organa z media. Et ita ex pte hoīz t̄m sumit distinctio legitima sensuū. Ab organo qđē qđ p̄m diuersitate organoz sunt diuerse potētie specificē distincte. inq̄ntū oriunt ab aia in organo. Tamē a medio in quantū est delatiuū sp̄i sensibil̄. z ab obiecto inq̄ntū pus ē potētia quā imutat z relatiue ad ip̄m dī. hec em̄ etiā sunt qđ ad oēm sensatōem rēq̄runt. Minor: qđ ad p̄mā pte p̄z. qđ mediū vel est p̄natiū vel nō. Si p̄mū hoc est dupl̄. qđ vel p̄sistit in cōlitate inter sua sensibilia. z sic est mediū in tactu vel est p̄natiū p̄uatiū a suis sensibilibz. z sic est mediū in gustu. Si sc̄m tūc nō p̄ oīno eē terminatus sicut terra. vel nimis actiuū. sicut est ignis. s̄z p̄uū sicut aq̄ z aer. Et h̄ dupl̄. vel s̄m naturā celestē. z sic est mediū visus qđ est diaphanū. vel elemētare. z hoc est dupl̄. qđ vel est mediū z materia. vt aer in qđ est sonus tanq̄ in subiecto respectu au

ditus. z etiā tanq̄ in mediū. vel est mediū t̄m z sic est mediū olfactus qđ est aer z aq̄ rōe hūiditatis qđ cōis ē vtriqz sed magis aeri qđ aq̄. qđ hūidū eius subtilū est minus resistens calide z sicce euaporatiōni ip̄ius qđ hūidus aq̄ qđ est grossus. Et sic ē q̄nuplex rō mediū. s̄. diaphaneitas qđ ad visum. Mobilis raritas qđ ad auditū. Hūiditas qđ ad olfactū. Carnositas s̄m duplicē eius drām tā dicit qđ ad gustus et tactū. vel qđ ad gustū ponit hūiditas salual̄ qđ materialit̄ miscet cū sapore. Secūdo ps p̄z. qđ si organū h̄z p̄plexionem phlegmaticā tūc est organū visus. si sanguinea tūc est auditus. si cholericā tūc est olfactus. si melancholicā est gustus. si sparā est tactus. Tercia ps p̄bat. qđ sensibile vel imutat sensum p̄ vim lumis vel vim motus. P̄mo est color respectu visus. Sc̄m p̄tingit tripl̄. qđ vel imutat p̄ alterationē t̄m. vel p̄ motū locale t̄m. vel p̄ alterationē z motū locale s̄l. Si p̄ alterationē t̄m hoc est dupl̄. aut p̄ qualitates naturalē. z sic est tactus. aut p̄plexionalē. z sic est color respectu motū locale t̄m. sic est sonus respectu auditus. Si p̄ motū locale z alterationē s̄l. sic est odor respectu olfactus. Alij vero motus augmētatio. dimmutio z generatio nō p̄tinent ad sensum. sed ad p̄tē aie vegetatiue. Tercia t̄m est. qđ si sensibile tactus p̄tetur ad tactū tūc est gemine p̄rarietate. eo qđ calidū z frigidū fundat vna p̄rarietate. z hūmidū z siccū aliā. z qđ si atrēdamus formale distinctionē tunc sunt sex sensus. sed q̄ dī tangibile vñū dī intelligi. p̄pter vnum modū imutandi in quā imutat tactū p̄ q̄ntatē naturalē.

Cōclusio sequitur ex p̄missis quo ad p̄mā pte. Quo ad sc̄dam vero scz qđ ex fine sumit p̄ sensuū distinctio in aial p̄fecto. p̄z qđ natura nō deficit in necessarijs. nec abūdat in superfluis. qđ isti sensus q̄ncz sunt ordinati ad fines suos. z specialr in hoīe. Aut qđ ordinant ad bonū simplr quod est ip̄ius intellectus. z sic sunt duo sensus. visus z auditus. Primum p̄mū ordinat ad disciplinā p̄ se que acq̄ritur p̄ p̄uā inuentionē. sc̄s vero p̄ actiōis. Alij vero sensus ordinatuz ad salutē corpis z ad bonū vt nūc. z hoc dupl̄ contingit qđ vel p̄seruat a p̄rarijs. z sic est tactus. vel reficit aliqđ in necessarijs. Et hoc p̄tingit dupl̄. vel cū appōne materie. z sic est gustus. vel sine appōne materie. z sic est olfactus.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est dōm qđ sensus dicunt exteriores. qđ imediare deforis suscipiūt spēs a rebz sensibilibz. sensus at̄ cōm̄munis. recipit spēs sensatas a sensibz exterioribz. Etiā dicitur exterior. qđ organa eoz saltē qđ ad inchoatōz exten⁹ apparēt sic virt⁹ visua inchoat a pupilla. s̄z iudiciū p̄plexi p̄ucto crucio neruoz obiectoz ab oculi p̄cedētiū. in q̄bz spēs visibiles p̄tute spiritūū aialū fluit vsqz ad sensum cōem vbi vltimatū ē iudiciū oim sensuū. z p̄ h̄ res. visa p̄ duos oculos nō apparēt due res. Et sic etiā dōm ē de duabz auribz. z de tactu in diuerz p̄tibz corpis. vñ si ista organa ex trīfeca aliq̄n trāspōnā a suo determinato situ vt spēs recepte nō p̄turrēt tūc fallit sensus iudiciū. sicut aliq̄n vna res apparēt due trāspōsito situ oculi. Et s̄l in tactu. si q̄s tāgat digitis cācellatis vt tactū fuit in caplo de visu. Ad sc̄dōz dēn̄ est supius. qđ ē p̄les formalt̄ p̄pter duas formales medietates. sed ē t̄m vñū materialr inq̄ntū h̄z vñū organum. Etiā p̄ rāto p̄t dicit tāgibile vñū qđ sentit illo tactū qđ ē in vno organo als nō. Ad t̄rciū est dōm qđ h̄nt se p̄portionabilr s̄z nō oīo similt̄. qđ intellectus ē imaterial̄. z sic nō p̄t p̄t suū obiectū nisi in eē vlt. z iō vñū intellectus p̄ h̄c p̄portōnē ad oīa intelligibilia. Sēsus vero est p̄tia organica p̄p̄

Et h̄z p̄mū p̄z 20

248
248

248
248

tiples sui obiectu in esse particulari. vnus aut sensus non p[ro]p[or]tionatus oibus sensibilib[us] in esse particulari. cu[m] em[en] h[uius]modi distictos. z vnus sensus n[on] p[ro]cipit nisi ea que p[ro]p[or]tionata sunt organo eius. id op[er] esse plures sensus vt n[on] lateant d[omi]ne sensibilib[us] c[om]muni a p[ro]p[ri]is. q[ui] si vno sensu sentiremus oia sensibilia. vt magnitudinē z colorē. tūc n[on] sciremus distinguere inter illa duo. vt q[ui] d[omi]na sensibilib[us] sic nobis manifesta. eo q[ui] p[er] aliū sensum sentimus magnitudinē z colorē. op[er] nos habere plures sensus. vt d[icitur] p[er] in sequenti textu Ad q[ui]ntū d[omi]n[us] est sup[er]ius in cap[itu]lo de gustu

Circa predicta sunt dubia Primum dubium est

An p[ro]p[ri]e sufficeret in textu ostendit em[en] q[ui] d[omi]n[us] esse sensus ext[er]iores. Et videt q[ui] non. q[ui] o[mn]is d[omi]na p[er] se p[er] distinguere sp[eci]m. sed sensibilia c[om]m[un]ia sunt sensibilia p[er] se. ergo p[er] sensibilia c[om]m[un]ia p[er] se distingui sensus. z sic erunt plures q[ui] nominati sunt in textu. Sec[un]do. Sensus est respectu accitū. sed sunt plura genera accitū q[ui] q[ui] d[omi]n[us] sunt plures sensus q[ui] q[ui] d[omi]n[us] Maior est manifesta. z s[un]t minor. Tercio. D[omi]ne p[er] accitū reducitur ad p[er] se. sed sunt aliq[ui] sensibilia p[er] accitū. q[ui] illa d[omi]n[us] reducitur ad aliq[ui] sensum a q[ui] p[er] se p[ro]gnoscunt. z sic iterum erūt plures q[ui] q[ui] d[omi]n[us] noiat Solo. sic. vt in declaratione minoris p[re]cedētis discursus ostensum fuit ex p[ar]te organ[us]. medij z sensibilib[us] Ad obiecta in oppositū Ad p[ri]mū est d[omi]n[us] q[ui] d[omi]na p[er] se est duplex. Quedā est genericā. z illa non p[er] distinguere sp[eci]m specialissimā sicut sensibile n[on] distinguit sp[eci]m sed genus. Alia est d[omi]na p[er] se p[ro]p[ri]a. z talis p[ro]p[ri]e et distinguit sp[eci]m. z illo m[od]o sensibilia p[er] se p[ro]p[ri]a distinguūt. z iuxta n[um]er[us] talū sunt q[ui] d[omi]n[us] sensus Ad sec[un]dū est d[omi]n[us] d[omi]n[us] q[ui] sensus n[on] distinguit penes q[ui]cunq[ue] accitū. sed solū penes accitū sensibilia p[er] se p[ro]p[ri]a q[ui] sunt in tertia sp[eci]e q[ui] d[omi]n[us] t[er]tia. talia vero n[on] sunt plura q[ui] q[ui] d[omi]n[us] noiat. Ad t[er]t[ia] est d[omi]n[us] q[ui] duplex est reductio vnus ad alterum. Quedā est p[er] identit[ate]m. z hoc m[od]o n[on] reducitur p[er] accitū ad p[er] se. q[ui] sic p[er] accitū fieret p[er] se. Alia est reductio p[er] accitū ad p[er] se p[er] reale iunctōem. in q[ui] n[on] p[er] accitū iungit illi q[ui] d[omi]n[us] p[er] se. z illo m[od]o sensibile p[er] accitū reducitur ad sensibile p[er] se

Secundum dubium

An omne organū sit de natura alicuius elementa domini et p[ro]p[ri]e aeris z aq[ui] Et videt p[ri]mo q[ui] n[on]. q[ui] in omni mixto d[omi]natur terra. vt p[er] q[ui]nto metauroz p[er] motū descensus. s[ed] quodlibet organū est mixtū. q[ui] in q[ui] d[omi]natur terra Sec[un]do. quodlibet organū op[er]atur actōem sentitū solū mediantē calore. q[ui] de aia. q[ui] p[ro]p[ri]e frigiditate absoluit organū a sua vitali op[er]atōe s[ed] m[od]o. sed ois caliditas ē ab igne. q[ui] in quolibet organo d[omi]natur ignis. Solo. Organū sensus p[er] quadrupl[em] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e. P[ri]mo sub rōne mixt[ur]e. et sic in eo d[omi]natur terra. q[ui]a in quolibet mixto necesse est p[ro]p[ri]e esse de gravitate q[ui] leuitate. z de d[omi]nitate q[ui] raritate Sec[un]do p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e inquantū viuū. z sic in eo d[omi]natur aer. q[ui] vita fundat in humido z calido. z vbi deficit caliditas formālis. sufficit caliditas p[ro]p[ri]e. Tercio sub rōne sensatōis. et sic in eo d[omi]natur aqua in oculo. aer in auditu. aer z aq[ui] in olfactu. aliqua q[ui] d[omi]natur s[ed]a corrūdens alicui elementoz in gustu z tactu Quarto p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e sub rōne actiuitatis. z sic in eo d[omi]natur ignis n[on] q[ui]dem formālis sed virtual[is] z approp[ri]atue. eo q[ui] actio p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e attribuit igni. Et ita si aliq[ui] sensus vel organū est fortis actōis ille sensus d[omi]natur esse de natura ignis. Et hinc est q[ui] oculus b[re]ui[us] t[em]p[or]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e

tam quā multo t[em]p[or]e aer n[on] p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e. Ibi t[em]p[or]e p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e est q[ui] o[mn]ia organa habet duas dispōnes recipiēdi species sensibilib[us]. vnā p[ro]p[ri]e. z aliā remotā. Ocul[us] recipit sp[eci]es visibiles mediantē diaphanitate tanq[ui] dispōne p[ro]p[ri]e. z mediantē humiditate aquea tanq[ui] dispōne remota. Organū auditus recipit sp[eci]es sonoz mediantē motu p[ro]p[ri]e z naturali tanq[ui] dispōne p[ro]p[ri]e. z mediantē raritate tanq[ui] dispōne remota. Organū olfactus recipit odores mediantē natura immoata tanq[ui] dispōne p[ro]p[ri]e. z mediantē siccitate ignea tanq[ui] dispōne remota. Organū vero tactus recipit sua obiecta tāgibilia n[on] inuicē p[ro]p[ri]e. mediantē dispōnib[us] in noiat[ur] tanq[ui] dispōne p[ro]p[ri]e. z mediantē humiditate aerea tanq[ui] dispōne remota. Ad obiecta in oppositū Ad p[ri]mū est d[omi]n[us]. q[ui] quodlibet organū quo ad q[ui] d[omi]natur motus est de natura terre. sed n[on] quo ad q[ui] d[omi]natur alterat[ur]as.

Ad sec[un]dū est d[omi]n[us]. q[ui] ignis n[on] d[omi]natur p[ro]p[ri]e in aliq[ui] organo. sed solūz approp[ri]atue inquantū igni p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e aut q[ui] caliditas ignis est eiusdē sp[eci]e cū caliditate organ[us]. z sic p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e d[omi]natur in quolibet organo. n[on] aut p[ro]p[ri]e excessiua caliditate z siccitate. q[ui] hoc esset in p[ro]p[ri]e d[omi]natur p[ro]p[ri]e ignis actiuitatem.

Tertium dubium est

An organū visus sit de natura aque Et videt p[ri]mo q[ui] n[on]. q[ui] oculus est de se terminabilis termino p[ro]p[ri]e. aqua em[en] natur termino alieno. vt d[icitur] q[ui]nto metauroz. q[ui] n[on] est de natura aque. Cōfirmat q[ui] eiusdē nature est totus z ps. sed ps oculi alba pinguis est de natura aeris. q[ui] totus. Sec[un]do. Si oculus est de natura aq[ui]. hoc est rōne diaphanitatis. s[ed] melius rep[er]itur diaphanitas in aere q[ui] in aqua. q[ui] z. Tercio. eiusdē nature sunt medij z organū. sed medij videt[ur] ē aer. q[ui] organū etiā est de natura aeris. Solo. sic. q[ui] organū visus est de natura alicuius corp[or]is simplic[is] a dominio diaphani. sed s[ed] p[ro]p[ri]e n[on] p[ro]p[ri]e esse de natura corp[or]is celestis q[ui] tale n[on] ingredit[ur] p[ro]p[ri]e mixtoz. nec etiā ignis p[ro]p[ri]e n[on] m[od]o sui actiuitate z siccitate. Si em[en] lux celi vel ignis in oculo d[omi]natur. sicut dicit Plato z Lactidius forme n[on] viret in oculo. sed diuicarent. sicut manifeste dephendit in speculo luci opposito in quo aut nulle apparet forme. aut ap[er]t[ur]e parēt valde obscure z p[ro]p[ri]e. z id sagax natura sollicita obumbravit oculū fouea z lachryma. z sup[er]cilijs z humore nigro circa aciem oculi posito vt forma adunata ostendat visib[ile]. z luce vndiq[ue] circūfusa non diuicent visibile. Et ita si ignis d[omi]naret in organo visus esset nimis rarus ad tenendū formas nec rep[er]iret sed traderet. organū autē d[omi]natur retinere z rep[er]ire formas. necessarius igit fuit ip[s]m fieri ex aq[ui] frigida glaciali q[ui] puritate sua z puritate z humiditate recipit. z frigiditate z sp[iritu] d[omi]natur referuaret. Et hui[us] d[omi]natur p[ro]p[ri]e signū d[omi]natur. si pungat oculus exit humor aque? Zuxta q[ui] d[omi]natur notandū s[ed]m autōre p[ro]p[ri]e cōis. q[ui] a duab[us] extremitatib[us] cerebri p[ro]p[ri]e duonervi p[ro]p[ri]e ad anteriorē rem partē cerebri. vbi se cācellētes dexter sic sinister. z sinister dexter. Ad Alb. declarat exēplariter d[omi]natur. q[ui] vulneratus in t[em]p[or]e dextero p[ro]p[ri]e oculū sinistrū. z n[on] dext[er]ū. Deū v[er]o istoz. neruoz. m[od]o ad oculū dext[er]ū. z alius ad sinistrū. q[ui] nerui sunt cōcauti cōcauitate repleta humore glaciali z diaphano. p[ro]p[ri]e que humore multiplicat sp[eci]es visibiles vsq[ue] ad cōcursum istoz. neruoz. z s[ed] h[uius] nerui ad modū s[ed] h[uius] organū latiores exiēt in pupilla. z strictiores in cerebro. Ad obiecta in oppositū Ad p[ri]mū est d[omi]n[us]. q[ui] oculus ē de natura aq[ui] quo ad humiditatem. n[on] t[em]p[or]e sub tanto graduat

Sisteraba p[ro]p[ri]e est duplex

Et d[omi]natur p[ro]p[ri]e al[ter]um est duplex

ideo nō mix si terminat humiditas oculi p opacū. 2 nō humiditas aque Ad firmatōem dōm p interemp/ rionem. qz ps pte esse alterius dispositōis a toto in toto heterogeneo. Vel dōm q humor albuginosus ē de natura aque a dñio. licet forte pellicula sit de natura aeris

Ad scōm est dōm q ocul⁹ est de natura aeris q ad diaphaneitatē. sed nō a dōm. qz diaphaneitas aque dominat in oculo. Et p idē parz solutio ad terciū.

Quartum dubium est.

An organū auditus sit de natura aeris. Et videt q nō. qz est frigidū et humidū. q non est de natura aeris. Cōsequētia ē manifesta. qz aer ē calid⁹ et humid⁹. An s pbaf. qz situat ppe cerebrū. q d est frigidū et humidum. Cōfirmat. qz dicitū ē. q organū dz ē tale in potētia q/ le est obiectū in actu. mō obiectū audit⁹ vt cāpana nō ē de natura aeris. sed pot⁹ terre. Solo Sic Quia o/ ganū istud ē de natura alicui⁹ elemēti. s nō ē de natura terre p/ dicitatē et gravitatē terre. nec de natura aq. qz ocul⁹ ē de natura aq mō duo organa scētiētia p mediū ex trilecū nō pnt eē de natura eiusdē elemēti eq⁹. nec etiā de natura ignis. ppter nimiam ignis actiuitatē. Ad obiecta in oppositū. Ad pīmū est dōm. q organū au/ ditus intrinsece et naturaliter ē de natura aeris a dñio. qz naturalr intrinsece ē calidū et humidū et rap. tñ extrin sece pte dicit de natura aque. vey. ē tñ q nō patit organum audit⁹ a cerebro. sicut organū olfactus. qz nō tñ in fluit cerebro versus latera sicut versus anteriora. Ad confirmatōem dōm est q nihil materiale vel terreū dz esse obiectū auditus nisi p respectū ad aerē motū. ita q cam pana vt cāpana nō est obiectū auditus s solū vt sonabi lis. mō sonus realis nō causat nisi in aere.

Quintū dubiū est.

An organū olfact⁹ ē de natura aeris et aque et ipsius ignis quo ad alterā q/itatē. Et videt q nō. qz nulla organa diversaz rōnam debēt esse eiusdē elemēti. sed organū visus est de natura aque. et audit⁹ de natura aeris. igit nō organū olfactus. Solo Sic Et pīmū z se cundū patent p Cōmentatore sup. ij. de aia. Tercium pz experientia. qz aialia mag⁹ calida et sicca cerebrā habē tia sunt valde boni odoratus. Canes em bñ odorant. qz hñt organū olfact⁹ calidū z siccū. z inter hoies illi me lius odorant q hñt organū tale mag⁹ calidū et siccum. Ibi tñ p/ siderandū est fm dñm Albertū Alexandrū et pīm q organū olfact⁹ naturalr z intrinsece ē calidū et siccū caliditate remissa. et siccitate intensiori. vt nō pos slet corrūpere alia organa. z ppter hoc ē de natura ignis a dōm rōne siccitatis ignee. Sz naturalr et extrinse ce organū olfact⁹ est frigidū et humidū. z pñr de natu/ ra aque. qz ab extrinseco scz a cerebro recipit frigiditatem et humiditatem. sicut em aer medie regionis naturalita/ te intrinseca est calidus et naturalitate extrinseca frigi/ dus. ita est de organo olfactus. Ad obiectū in oppo/ situm est dōm q sicut oculus est de natura aque rōne hu miditatis. et de natura aeris et aque rōne diaphaneita/ ris. licet p/ pinquius de natura aque qz aeris. Ita organū olfact⁹ ē de natura ignis a dōm rōne siccitatis et de natura aque a dōm rōne nature innotinate. nec est incōueniens idē esse de natura pluriū a dōm fm p/ us et posterius. Et licet organa diversaz ratiōnū nō

pnt esse eiusdē elemēti naturalr et intrinsece et fm eam dem qualitatē. pmo tñ fm diuersas qualitates possunt esse de natura eiusdē elemēti a dōm.

Sextum dubiū est.

An organū gustus et tactus sit de natura terre. Et videt q nō. qz tale organū p/ sistent in quadā p/ portōe qua litatū tangibiliū fm p/ hm i textu. s nō ē magis de natu/ ra vni⁹ elemēti qz alteri⁹. Solo Sic De natura ter re cōmixte cū alijs. put dicitur fuit supius in questione.

Ad obiectū in oppositū est dōm. Sz cū p/ hs dz o/ ganū tactus p/ sistent in media p/ portōe qualitatū tangi/ biliū. nō accipit mediū p equidistantiā extremoz. sed p approximatiōem ad mediū gradū latitudinis q/ itatum p/ maz. ita qz ois q/ itas p/ ma organū tactus aut ē parū supra mediū latitudinis. aut parū infra. z s pte denotari ab vno et nō ab alio. Et sic organū tact⁹ pte dicit simplr calidū et humidū. s qz hz modicā caliditatem et humidit/ tatem respectu alioz organoz est frigidū et humidum. Cū igit p/ hs dz organū tact⁹ est terreū. nō loq/ simplr s in respectu ad q/ itates alteratiuas. qz fm qualitates motiuas organū tactus est simplr de natura terre.

At pō neqz cōmuniū pte ē sensitivū aliquod p/ priū q vnoquoqz sensu sentim⁹ nō fm accēs vt motus. status. figure magnitudinis. numeri vnius. Hec em oia motū sentim⁹ vt magnitu/ dines motū. quare et figurā. Magnitudo em q/ dam z figura est. Quiescens aut in eo q nō mo uetur. Flumerus vero negatōne p/ tinuū z p/ priū. Unusquisqz em vniū sentit sensus.

Ista est vltima ps huius scōi libri. In qua p/ hs ostē dit necessario ponendū eē aliquē sensum cōm. an⁹ obiectum et actū in q/ rit. In p/ mis tñ ostendēs. q nō pte esse aliqz sensus p/ prius sextus a qnqz alijs distinctus q sentiamus sensibilia cōia. Qd sic ostēdit. qz tunc seqret qz sensibilia cōia ab vnoquoqz sensu alio sentirent p accēs et nō essentialr et p se. Illud pō qd sentit p accēs dupl eiter sentit. Primo sentit p accēs qd accidit huic sensui inquantū est hic sensus sicut visū sentim⁹ dulce inquantū dulce p/ unctū ē in lacte sensibili visus. Tale ar sensibile p accēs nō accidit sensui in quantū est sensus. quia tunc a nullo sensu p se sentiret. Aliud ar est qd accidit huic sensui inquantū est h sensus. z etiā sensui in q/ ritū est sensus. sicut dicim⁹ qz videmus Leonis filiū. z de illo dicitū ē sup⁹ qz ē sensibile p accēs. Primo s mō sentit p accēs ab aliq sensu illud. qd ab aliq sentit per se. Si s sensata cōia sentirent ab aliq sensu p/ prius per se. tñ sicut tactū ē nō sentirent ab alio nisi p accēs. qz illud qd ē p/ priū vni sensui ab alio sensu p accēs sentit. Sicut d. lica p se et p/ prie sentit a gustu. et p accēs a visu. Sz sensibilia cōia q sunt mot⁹ stat⁹. hoc est qes. figura. magnitudo. numerus. et vniū tñ qd ad nūmex. reducūt. non sentim⁹ p accēs ab vnoqz istoz sensui. s nō sunt sensata alicuius sensus p/ prii. Vniuz pbaf. qz oia hec q sentim⁹ motu quodā. q est a sensibili in sensu sentimus. In tali ar motu. forma sensibilis vt passio qdaz efficit in sensu. sic aut nō est de sensibili p accēs. hoc em nullā spēm depū gūt in sensum. Tali aut motu sentimus magnitudines q magnitudo sensibilis in sensu efficit. z qz magnitudis

nem motu sentimus. oportet qd etia figura sentiamus ta
li motu. qz figura est qda magnitudo sicvel aliter termi
nata. Et qz oppositoy est ide sensus essentialis. ideo q
escens sentimus inquantu no mouet siue puatu est mo
tu. Numey vero sentimus diuisione p rini. et p nume
rum puerates. qz ergo p rini qd est magnitudo qda
essentialiter sentit. ideo oportet q eius puatio q est nu/
merus essentialiter sentiat. z vtr dicat quicqd sentitur
motu q fit a sensibili in sensum. et passione sensus per se
sentitur. Sic autem est de sensibilibz comūibz. ergo no
sentiantur per accidens.

Quare manifestū est qm impossibile esse cu/
iustubet p rini sensum esse hoz vt motus. Sic
em eriticut nunc visu dulce sentimus. hoc autē
est qm amboz habentes existim? sensum. qz cuz
cōcident cognoscim? vnū p se aliud fm accūs.
Si vero nō. nequaqs vtiqz. sed vt aut fm accūs
sentiebam? vt Leonis filiū. nō quia Leonis fi
lius est. s; qm albet. Huic autē accidit fili? Leo/
nis esse. Cōmuniū autē habemus iā sensuz cōem
nō fm accūs. Nō igit est p rini sensus eoz: ne
quaqs em vtiqz sentirem?. s; aut sic sicut dictum
est Leonis filiū nō videre. Ad inuicē em p rina
fm accūs sentiunt sensus nō fm qz ipi sunt. sed
fm qz vnus: cū simul fiat sensus in eodē vt cho/
lera qdem amara et rubicūda. Nō em alterius
dicere q ambo vnū. propter qd et decipit. Nō
si sit rubicundū. cholera opinatur esse

Hic phis p rini p rinat qz sensibilia cōia nō p rini esse
sensibilia p rina alicuius sensus p rinaris dicens. Sicut
sensus exteriores p rini sua sensibilia et vnus nō p rini
pit sensibile alterius nisi p accūs inquantū scz p rini
in vno subiecto sicut albi et dulce in lacte. et citrinum et
amarū in cholera Ita si essent cōia sensibilia p rina alicui
sensui p rinaris. tūc ab alio p rinerent solū p accūs sicut
visus nō cognoscit dulce i lacte nisi p accūs s; p rini ostē/
sum ē qz sensibilia cōia nō sunt sensata p accūs. s; p se et
essentialit. s; nō sunt alicuius p rinaris sensus sensata.
Nō em sunt sensata p accūs sicut dulce p rini p accūs a
visu inquantū ē in vno subiecto. scz lacte cū albedine. qz
qd est hoc mō p accūs p se p rini ab alio sensu i qz descri/
bit suā spēm sicut dulce a gustu p rini. Nō etiā sic senti
unt p accūs. sicut Leonis fili? vt sup etiā dictū fuit p
accūs. qz qd sic est p accūs a nullo sensu p rini p se eo qz
accidit sensui inquantū sensus est eo qz suba nullo mō ē
sensibilis. S; sensata cōia p se p rini a pluribz p rini
laribz. s; nulli sensui p rinaris sunt p rina. s; ē vn? cōis sen
sus. cui? ē cōponere z diuidere qz cognoscit sensibilia di/
uerfoz p rinaris sensuū. vt albedinē et dulcedinē in la/
cte. et amaritudinē et rubedinē in cholera. qz vero illa
cognitio nō est p rina alicui exteriori sensui eo qz null? ra/
lis p rini p rini plura sensibilia. s; sepe fit deceptio. vt ali/
qs opinat mel esse fel. p rini rubedinē et oē albū cō dulce
p rini albedinē et dulcedinē in lacte.

Inquiret autē aliqs. cuius causa plures ha/
benus sensus sed et nō solum vnū. aut quaten?

minus lateant cōsequētia et cōia. vt mot? z mag
nitude et numerus. Si em esset visus solus et
ipe albi laterent. vtiqz magis et viderent esse ide
oia. p rini id qd p rini se ad inuicē simul co/
lor et magnitudo. Hunc autē qm in aliquo sensi/
bili cōia sunt. manifestū facit. qz aliud quiddam
vnūquodqz ipozum est.

Hic phis reddit cām quare habem? plures sensus p
quos sentimus plura sensata. et nō dedit natura nobis
vnū sensum solū p que oia sensata sentirem? dicens. qz
cā illius est. vt nō lateant nos sensata cōia. qz sunt mag/
nitude. motus zc. qz p rini sentimus post sensibilia p rina
Ita em. nesciremus esse cōia si oia p rina sentiremus p
vnū et eundē sensum. Si em p solū visum sentiremus
omne sensatū. z visus esset albi et alioz p rini sensibiliū
tunc lateret magis cōia esse cōia qz mō. Viderent em
oia eadē esse cū p rini. eo qz nō p rini nisi ad sensibi/
lia eiusdē sensus. et videret colorē esse magnitudo. nūc ac
qz eadē sensibilia cōia etiā sentiunt ab altero sensu. mani
festū ē qz cōia s; altera a p rini. Quicqd em aliqū se qd
ad vnū z aliqū ad alterū diuersum ē ab vtroqz. z cū cōia
vniat in se p rina si cōia nō bñ eēt distincta a p rini opte
ret qz totū iudiciū sensibiliū esset errore iplicitū. et nihil
eēt certū in iudicio sensibiliū. Et ita p rini qz nō ē aliqs sen
sus sextus p rini distinctus ab alijs quinqz

Quā aut sentimus quod videmus qd audi/
mus necesse est. aut visu sentire quia videt. aut alte
ro. Si aut altero. aut ipo erit. quia videt aut al/
tero. Sed ide erit visus et subiecti coloris. Qua
re aut duo eiusdē erunt. aut idem eiusdem.

Hic phis ostēdit necessitatē ponēdi sensum cōem ex
actu suo. aliā mouēs p rini dubitandem. qz ē ista. An co/
gnoscere act? sensuū exterioroy p rineat ad sensus exte
res. vel ad aliqū sensum interiorē. Et p rini p rini duas
bus rōnibz. qz p rineat ad sensum exteriorē. Quaz p rini
ma est ista. Homo sentit se videre. aut qz hoc fit p rini
aut p aliū sensum a visu. Si dicat qz sensus qz sentimus
nos videre qz videmus sit altera visu. tunc oportet qz
illo videmus nos videre. et oportet qz ille etiā sit colo
ris qz subiecti siue obiecti visu. qz nō videm? nos videre
nisi p hoc qz videm? nos spēm coloris in visu habere. z
qz videt spēm coloris in visu videt colorē. et sic duo sen/
sus erunt eiusdē subiecti siue obiecti scz visus. z ille quo
videmus nos videre qd est impossibile. qz nō multipli
catur patiens siue potētia nisi multiplicato obiecto. Si
p rini dicat. qz est ide visus quo videm? colorē. et qz videm?
nos videre colorē tunc visus erit suūpius. sicut obiecti
et cū obiectū sit agens et potētia patiens. sequit qz idē
sensus erit agens et patiens. quod est impossibile

Amplius aut si et alter sit visus sensus. aut in
infinitū pcedet. aut aliqs ipe suūpius erit iudex
quare in primo hoc faciendum est

Hic ponit scdam rōnem dicens. Si dicat qz sit sen/
sus alter qz videmus. et sentimus nos videre. tunc qz
dum est de illo altero. vtiqz videt se videre an nō. Et si
nō tunc cognitio sui sensibilis est incerta cōphensio. qz
qz videt nō cōphendit se videre. Si videt se videre tūc
itez alio sensu videt se videre eadē rōne. et ille iterū alio

sensu videt se videre eade rone et ille tpey alio. et sic ent...

Habet aut dubitacionem. Si em visu sentire videre est...

Nic obicit in dnu. vnica rone dices. Si visus videt se videre...

Manifestu igit qm no est vnu omnino visu sentire. Et naqz cu no videmus visu discernim...

Nic phs ponit duas solutones questionis pdicte dicens q manifestu est q no oino est vnu modo...

Amplius aut et videns. tanqz coloratu e. sensu em susceptiuum est sensibilis sine materia...

sonus Eade aut ratio est. et in alijs sensibz et scilicet...

Hic ponit sedam solutorem dicens. q possum? pcedere...

per pout solutorem

probat sub ratione

arguitur

vno

alio

notatus est et dicitur visio Actus autem visibilis quod est de octo in actu quoniam ut actum perficit visum non habet nomen ipsi tamen nisi per circumlocutionem exprimitur dicendo quod est actio coloris in visum finem actus factum. Similiter in potentia gustativa actio gustus gustatio vocatur. saporis autem actio innominata est.

Quoniam autem unus quidem est actus sensibilis et sensitivus esse autem alter est. necesse est corrumpi et salvari sicut dicitur est auditus et sonus Et humorum et gustus et alia sicut dicitur autem secundum potentiam non necesse est Sed phisici bene non bene dicebant. nihil opinantes neque albi neque nigri esse sine visu. neque humorum sine gustu Sic quidem enim dicebant recte. sic autem non recte Duplex enim dicto sensu et sensibili. his quidem secundum potentiam. illis vero secundum actum De his quidem accidit quod dicitur est. sed in alteris non accidit. sed illi simpliciter dicebant de dictis non simpliciter.

Hic philosophus ex predictis infert quodam corollaria dicens. ex quo unus est actus sensibilis et sensus quoniam utrumque secundum actum est. sequitur quod necesse est ea tunc sic dicitur sicut corrumpitur sicut salvari. quod sic sunt correlativa quod postea se ponunt et perempta se perimunt. et sic sunt et corrumpunt auditus et sonus. et gustatio et saporis actio. et sic de alijs. Quoniam autem utrumque secundum potentiam dicitur et non secundum actum. tunc non sunt correlativa et tunc non est necessarium quod corrumpantur sicut et salventur. Sed quoniam phisici non bene dicebant quoniam opinati sunt sensibile et sensum quocumque modo accepta esse correlativa dicens nihil esse albi vel nigri nisi quoniam est visus de ipsis. et nihil esse saporis nisi put est in gustu. et sic de alijs sensibilibus et sensibus. hoc enim uno modo recte dicebant. et alio modo non recte Sensibile enim et sensus dicitur duplex. his quidem secundum potentiam illis vero secundum actum. de secundum actum dicitur recte dixerunt antiqui. De dictis autem secundum potentiam non recte dixerunt. peccaverunt igitur in hoc. quod simpliciter et sine distinctione correlativa ea dixerunt quod non simpliciter et sine distinctione correlativa dicant.

Si autem symphonia vox quodam est. vox autem et auditus est sicut unum. et est sicut non unum aut idem. proportio autem est symphonia necesse. et auditus rationem quandam esse Et propter id corrumpit unum quodque excellens. acutum et grave in humoribus gustu. et in coloribus visum fortiter fulgidum et opacum. et in olfactu fortis odor et dulcis et amarus. tanquam ratio quedam sit sensus unde et delectabilia quidem sunt dum dicantur sincera et mixta entia ad rationem. ut acutum aut dulce aut salum Delectabilia enim tunc omnino aut magis et mixtum est symphonia quod acutum et grave Tactus autem calcifacibile et figurabile. sed sensus ratio est Excellentia autem corrumpit aut corrumpunt.

Hic philosophus infert aliud corollarium dicens Et dicitur sequitur quod excellentie sensibilibus corrumpunt sensum. Quod sic probatur. quod vox put mouet sensum est symphonia quodam et consonantia siue proportio siue cōtempatio agentis

et patientis. Vox autem et auditus sunt quodammodo unum et idem. ut dicitur est. quod oportet quod etiam auditus sit symphonia quodam et proportio ad eundem actum ad quem proportionat sonans. Et quod excellens plus movet quam sensus mobilis est ideo excellenter acutum et grave corrumpunt auditum. et sicut excellenter sapor corrumpunt gustum. et in coloribus siue visibilibus excellenter fulgidum. siue excellenter opacum corrumpit visum. De fulgido autem dicitur. Opacum etiam corrumpit. sed non ita cito sicut fulgidum. Qui signum est secundum Albertum quod in carceribus tenebrosis dum incluserit lumen non potest recipere quoniam egrediumur ad lumen. Et illud est. quod spiritus visus in nervo obrico fluit ab oculis auerit et repellit per tenebras. Et quod spiritus calidus est. quod cum auerit tunc frigiditas porum oculi. et excecat oculus Sicut modo excellenter odorum olfactum corrumpunt. eo quod sensus in compositioe organorum quodam cōtempantia et proportio est. Et sensibilia sunt sensui delectabilia quoniam plura siue excellenter ad sensum admittunt. et quoniam sincera. i. simplicia proportionabiliter. id est secundum debitam proportionem sunt mixta. sicut acutum bene proportionatum cum gravi. delectabile est auditum. et dulce bene salitum id est cum falso comixtum ipsi gustu. et comixtum etiam calido et frigido tactui. Et ultra mixta magis quam simplicia delectabilia sunt propter maiorem symphoniam siue proportionem Et concludit enim organum sensus quasi medium est sensibilibus secundum proportionem. quod excellentia sensibilia corrumpit aut corrumpunt sensum

Unusquisque quidem igitur sensus subiecti sensibilis est qui est in sensitivo in quantum sensitivum. et discernit subiecti sensibilis differentias. ut album quidem et nigrum. visus. dulce vero et amarum gustus Similiter autem se habet hoc et in alijs Quoniam autem et album et dulce et unum quodque sensibilibus ad unum quodque discernimus quodam et sentimus. quod differunt. necesse igitur sensu Sensibilia enim sunt Quare et manifestum quoniam caro non est vitium sensitivum Accedit enim eorum tangens ipsum discernens discernere

Hic probatur philosophus sensum eorum necessarium ex alio actu suo quod est discernere inter sensibilia diversorum sensuum. ostendens primo ad quartum se extendit sensus exterior. et in quo non potest. Volens primo quod unusquisque sensus proprius siue exterior quod in organo est. secundum quod organum sensitivum est discernit duas sensibiles sibi subiecti. i. sui proprii obiecti. Sicut visus discernit album et nigrum quod sunt differentie coloris quod est proprium sensibile. siue obiectum eius Et gustus discernit dulce et amarum quod iterum sunt differentie saporis. Et sicut modo sit istud in alijs sensibus. Sed non solum predicto modo sentimus sensibilia. sed etiam sentimus quod dicitur vel veniunt album et dulce. et rubrum et amarum. Et ultra cognoscimus quod sensibilia diversorum sensuum dicitur. necesse est eorum quedam sensum quod predicta sentiat. Non enim possumus istud facere alia future superioris quod non sit sensus. quod oculus in dicitur circa sensibilia re sensibile potest esse in dicitur sensus. Iudicium autem dicitur album esse dulce vel non esse dulce est circa sensibilia et sensibilibus. quod per cuius est iudicium necessarium est sensus. Non potest autem istud iudicium fieri aliud sensu proprio quod si aliud tali fieri posset. maxime videretur debere fieri per tactum. quod tactus est plures sensus. Sed siue caro siue aliud dicitur instrumentum siue organum tactus. manifestum est quod illud organum tactus non est vitium ad quod referunt sensibilia diversorum sensuum. quod si sic esset. tunc opteret quod quoniam discernens discernit album esse vel non esse dulce. tangeret siue aliter album esse

Infert duo corollaria de dictis

primus

secundus

Signum de Albertus

Signum de Albertus

Infert philosophus aliud corollarium

probatur

dulce. qz vt dicitur fuit sup. exerus no discernit aliqd sensibile nisi tactu subali tangibilis. Sz istud videmus ee falsum. qz album esse dulce vel no esse discernimus non tangentes ipm.

Acqz vtiqz se patis ptingit discernere qz alteruz sit dulce ab albo sz optet aliq vno vtraqz manifesta esse. Sicut em hoc qde. ego. illud at tu sentis. manifestu vtiqz erit qm altera adiuuice sunt. Dportz aut vnu dicere qm alterz. Alterz em dulce ab albo. Sz qd dicitur sicut dicitur sic et inteligit et sentit. Quod quare igit no possibile separatis iudicare se patam

Hic phs descendit ad decisionem questionis apius dicens qz discernere inter ista sensibilia diuersoz sensuum spectat ad vnu sensum z no plures. qz no pr dicit qz istud iudicium fiat duobz sensibz. qz in sensibz p organa sua se patis no ptingit discernere albu esse vel no ee dulce. sz opoz vna quada p tute vtruzqz manifestuz ee q dr albu ee vel no esse dulce. et alterz esse dulce ab albo. qz si duo sensus hoc dicerent tunc esset sile quasi ego sentire album. et tu dulce. et phoc neuter nostru sciret dare puenientia vel diam inter albu z dulce. Duo em sensus picularares forma er subiecto dnt. qz subiecta eoz sunt duo organa. et forme sunt sicut vtruzqz. et no est aliqd qd compet vnuz alteri coponendo vel diuidendo. qd tn necessarium e qn dz albu alterz. vltid ee dulci. opret igit qz alicui vni manifestum sit qm altera vel eade adiuuice sunt albu er dulce. Necesse e igit qz vnu numero sit qd ponit alteritate vel idetitate inter ea et dicat qm altera vel eade sunt. z quodamo altera vel eade. qm eade sunt qnqz subiecto. z altera sensibilibz formis. Id qz qd sic dr iudicando de albo er dulci eide. Et sicut dr vnu soliu iudicium qd e alteritas vel idetitas duoz sensibilibz. ita opoz qz sic sit in vno intellectu coponete vel diuidete. et opoz qz sic sit in vno sensu coi coponete vel diuidente duo sensata vt habeat aliq mo vtruzqz. Relinquitur qz non e possibile iudicare copata sensibilia diuersis sensibus picularibz. sz opret qz vnicu sensu comuni fiat.

Quod aut neqz inseparato tpe hinc. Sicut em ide dr. qz alterz bonu et malu. sic et qm alteru dicit qm alterz. tuc et alterz no fm accns ipm qm Dico aut puta nunc. dico qm alterz. non tn qm nunc alterz. Sz sic dicit et nunc et qm nuc. Sil ergo. qre inseparabile et in inseparabili tempore

Hic phs ondit qz iudicium de sensibilibz diuersoz sensuum no fit in tpe diuisibili. volēs in h innuere vnitare sensus cois dices. Sicut ide ee qd dr alterz ee bonu vel malu er albu vldulce. ita e etiā idē momētū qn dr sic iudicādo qz coponunt vldiuidunt. Et h p3. qz in eodem momēto sz coposita vel diuisa fm re. iudicium pō sensus ē fm qz res ē. z g necessarium ē qz iudicium sit in eodē momēto. et no ita qz pns sentiat vnu. z iudicet de illo. z postea alterz z tuc de illo ponat iudicium. est g idē et in eodē momēto iudicās. qm alterz. et alterz. bonū z malū. albu er dulce. qm ipa fm re altera sunt. Nec solū ē idē momētum fm accns in qstrū ē idē tps pnuū hns pres pores et posteriores. tale em nō ē idē nisi p accns. qz scz aduic

mus ipm vni pnuo motui. sz vno indiuisibili momēto ponit alteritas inter duo qn altera sunt. vel idetitas qn eade sunt. Et rō est. qz alteritas vel idetitas relatio ē. qz ē sil in indiuisibili momēto duoz fm re. iudicium aut aie ad rem referit. Inredit igit in vno momēto facere iudicium dicēdo alterz esse bonū a malo. vel album a dulci.

Dicimus em p illū sensum qz vnu alterz ē ab alio. z no dicim⁹ qz sit alterz. vt nunc in qz ē alteritas vni⁹ ad alterz. rum. et alterz in qz ē alteritas reliq ad istd. Sz pot⁹ sit cur anima dr ea altera esse ita et in eodē nunc dr ea altera ee. igit alteritas vtruzqz ad alterz sil ē. Necessarium est igit qz dicens p dicta sit vnica et indiuisibilis pns. z dicat iudicium in vno et indiuisibili tpe. Et istud veruz est de intellectu phantasia et sensu coi et de omni potētia aie coponente et diuidente. et diuersa opante.

At vero impossibile est simul fm p rarios motus. moueri idē aut indiuisibile et diuisibili tpe. Si em dulce sit. mouet sensum. aut intellectuz. amaz aut p rarie. et albu aliter

Hic phs format obiectionem ptra hoc qd dicitur qz sensus cois vno et indiuisibili tpe iudicat de sensibilibz diuersoz sensuum dicens. Idē numero in vno indiuisibili tpe no pr moueri p rariis motibz sil sed manifestuz ē qz iudicans de sensibilibz mouet ab ipis. g iudicans de albo er dulci vel de albo er nigro (qm eade sunt vlt altera) sil mouet motu vtruzqz forme. hoc at impossibile v. d. c. qz si dulce fm p rariate sue forme mouerit sensum. amaram mouebit p rario mo. cū igit diuersitas in sensu p ratur a p rariate formaz. idē numero et in diuisibili mouebit in tpe in diuisibili motibz p rariay. formarum quod penitus videtur impossibile.

Ergo sil qd ē et numero indiuisibile et inseparabile qd iudicat. Scdm ee ar se patū. Est igit qz damno et diuisibile qd diuisa sentit. est at z in diuisibile. Scdm esse quidem em diuisibile. loco aut et numero indiuisibile

Hic soluit p dicitā obiectionem. et pmo ad hoiem. z secundo fm veritate. Quo ad p mū dr qz sensus cois ē qz dāmo vni⁹ z insepar. z qd dāmo diuisus. qz vni⁹ fm se z diuisus fm ee. qz null⁹ sensibilibz iudicium p ficit in organo no p rari sensus. qz illud sensibile recipit. Sz oēs nerui qz ad organa piculariū sensuum p rariy dirigunt (et pcaut sunt vt in eis discurrat spūs qz ē vehiculū p rariis sensibz) ue) dirigunt ad anteriore p rē cerebri qz ē qdā medietas symphonice coposita ad oia sensata p raria. et null⁹ hns sensum. potēs oēs sensus recipe. et ibi ē organū sensus cois. Et ab illi⁹ vnitare sensibilibz p rē qz sentitū p mī (eo qz ē fons sensuum) ē vna loco z subiecto. Sz pluralitate formaz piculariū sensuum ē plures. eo qz oēs sensus picularares emanat ab ipō. Et ita ddm ē. qz nō ē incōueniens id qd est vno mo vnum. z alio mo plura sentiat diuersa et contraria.

Aut nō possibile. Potētia qd ē em idē. et indiuisibile p raria. fm esse at nō. sz in opari diuisibile et ipossibile est. et albu et nigrū esse sil. Quare neqz species pati ipozum. si huiusmodi est sensus et intelligentia

Hic phs arguit ptra p dicitā solutioem qz ē ad hoiem.

eo q[ue] nō soluit p[re]dictam dubitationem quo ad naturam
sensus cōis. dices. Idē subiecto et indiuisibile ē potentia
hīs p[er]traria. iō potentia p[er]traria insunt ei q[ue] est subiecto in
diuisum. Et si intelligat diuisum p[er] subiectū adhuc po
tentia hīs p[er]traria. et iō potentia p[er]traria insunt ei q[ue] est
indiuisum subiecto. et ei q[ue] est diuisum s[ecundu]m esse ei. S[ed]
ē ei q[ue] h[ab]et actu p[er]traria nō p[er]t esse indiuisum subiecto. s[ed]
oportet q[ue] subiecto sit diuisum. p[er]traria em̄ nō p[er]t actu
esse in eodē subiecto et iō in eo q[ue] agit aliqd p[er] formas
p[er]trarioꝝ oportet q[ue] sit diuisum. q̄ ip[s]o possibile ē albū et nigru
ē s[ecundu]m in eodē subiecto. q̄ nō p[er]t aliqd pari p[er] receptōnem
sp[irit]u eoꝝ actu vni et indiuisibile subiecto. S[ed] s[ecundu]m p[ri]m
mam solutōnem sic se h[ab]ent sensus cōis et intelligētia q̄
h[ab]ent sp[irit]u p[er]trarioꝝ et diuersoꝝ ita q[ue] sint vni subiecto et
plures s[ecundu]m formas deriuatas ab ip[s]is. ergo nō fuit solu
tio p[re]dicta conueniens et bona.

Sed sicut q[ue] vocant q̄dam punctū aut vnus
aut duo. sic et indiuisibile. S[ecundu]m quod q̄dem
igitur indiuisibile vnum discernens est et simul.
S[ecundu]m vero q[ue] diuisibile. bis vtitur eodē signo
simul inquantū q̄dem igitur p[er] duob[us] vtitur ter
cio. duo indicat. et sepato sunt vt insepatō. In
quantū p[ro] vni vno et sil. De p[ri]ncipio q̄dē igit
s[ecundu]m q[ue] dicimus sensitiuū esse animal determina
tūm sic hoc modo.

N[on] p[ro]p[ter] dat verā solutōem p[re]dicte dubitatiois dis
cens. q[ue] sensus cōis est sicut terminus p[er]iculariū sensuū
eo q[ue] app[re]hensio sensatoꝝ est ad hoc vt discernat p[ro]p[ri]e
nientia et d[omi]na q̄ est inter ea. Et q[ue] termin[us] siue finis ē
iō sensus cōis ē essential[is] et formal[is] vni et indiuisibilis
et p[er] subiecta p[er]icularia ad q̄ dirigit p[ro]p[ri]e ei plures. eo
mō q̄ q̄dā mathematici dicunt punctū in circulo q̄ dicit
centru. ē vni in suba et forma. et nō duo. q[ue] sic in indi
uisibile est et nō ex diuersis cōpositū. et hoc mō nō discer
nit nisi vni q̄d ē mediū circuli. Per hoc ar[que] ip[s]i m[od]o sub
stantialiter mediū circuli. ē p[ri]ncipiu[m] eq̄litaris lineaz. p[er]
tractaz ab ip[s]o ad circūferentiā. et sic vno. vni et multa
discernunt. oportet em̄ vni ēē p[er] subam p[er] q̄d iudicat eq̄
litas in oib[us]. et oportet ip[s]i m[od]o p[er] hoc q̄d ē plurius
q̄b[us] sua medietas dat eq̄litarē. et sic diuidit q̄dā mō p[er] ar
tributōem et influentiā et nō p[er] subam et formā. q̄m sub
stantia vna est et forma medias q̄ est causa equalitatis
vna est. s[ecundu]m tamen q[ue] diuiditur nō vni est. q[ue] sic bis vti
tur eodē signo. q[ue] p[er] car diuisionē diametri in puncto q̄d
est centru. et est attribuens vni semidiametro eq̄litarē
in q̄strū ē ei p[ri]ncipiu[m]. et eq̄litarē alteri. p[er] hoc q[ue] ē ei finis
Et in q̄strū sic vno vt duob[us] vti iudicat duo. q[ue] ē iudex
eq̄litaris. duaz. semidiametroꝝ et sic sepata sunt q̄dā
sepato diiudicata. Inquantū p[ro] ē vni in forma et suba
mediatōis sit iudiciū vni et multoꝝ. vno q̄dā et
sil. Vni em̄ toti[us] circularitōis iudiciū ē vni centru et mul
taꝝ lineaz. eq̄litiū ē iudiciū p[er] vnicā centri mediatōem. eo
q[ue] illa cā vlt[is] ē ois eq̄litar[is] q̄ ē in lineis ab eodē cētro ad
circūferentiā. p[er]tractis. Sic p[er] oim̄ eundē modū sensus
cōis est formale p[ri]ncipiu[m] oim̄ sensuū et forma. a qua est
influentia oim̄ibus sensib[us] p[er]icularib[us]. et est vnus in sub
stantia et forma sensibilitat[is]. sed distinctus p[er] hoc q[ue] in
fluit p[er]icularib[us] organis p[er]icularēs sensus. et s[ecundu]m q[ue] di
u[er]soꝝ sensib[us] p[er] hoc q[ue] dicit ea esse altera vel eadē

adūuicē est p[er] idē suba et forma et per diuersa per hoc q[ue]
illud vni aliquid attribuit diuersis et influentiā habet
sup[er] diuersa. et hoc nō dicit diuersum nisi p[er] hoc q[ue] est di
uersoꝝ. simpl[iter] in vni et idē et indiuisum. Et sic sensus
cōmunis nō dicitur diuisus nisi per hoc q[ue] est diuersoꝝ.
et tamē simpliciter est vnus et indiuisus. vt iam ad lon
gum declaratum est per similitudinē de puncto.

Circa predicta sunt

due questiones. Prima questio est. Vt q[ue]n
q[ue] sunt sensibilia cōia deforis app[re]hensibilia

Et videtur p[ri]mo q[ue] nō q[ue] tempus et locus sunt etiā
sensibilia cōmunia. ergo sunt plura q̄ quinq[ue]. Vicedes
p[ro]batur. q[ue] sunt q̄ntitates singulares sicut magnitudo
et motus. Et similt[er] oratio est discreta quāntitas. et ē
aliqua singularis oratio. ergo illa videt esse sensibile cō
mune Secōdo Quies est p[ar]tio motus. ergo nō ap
prehenditur nisi p[er] motum. sicut nec silentiū nisi p[er] so
num. ergo nō erit quies sensatiū p[er] se. Tercio figura
est species qualitaris. ergo nō p[er]tinet ad sensum cōmun
nem cuius est app[re]hendere singulares quantitates.
Pro veritate est sentētia p[ro] in textu exposito. Et pos
nitur iste discursus.

Maior Illud est sensibile cōmune quod a
plurib[us] sensib[us] p[er]icularib[us] est p[re]ceptibile. vel ali
quid ad modū immutandi facit in potentia sen
tiente. Minor Talismodi sunt magnitu
do. numer[us]. quies. mor[us] et figura. et si que sunt
alia ad ea reducibilia. Cōclusio Igitur sunt
quinq[ue] sensibilia cōmunia p[ri]ncipalia q̄ sunt de
foris app[re]hensibilia inquantū in eis radicātur
sensuum exteriorum obiecta.

Maior quo ad p[ri]mā p[ar]tē p[er] q[ue] cōe distinguit a p[ro]p[ri]o
p[ri]o sicut ideterminatū a determinato. s[ed] sensibile p[ro]p[ri]ū
ē determinatū ad vniū sensum. igitur sensibile cōe ē p[re]cept
ibile a plurib[us] sensib[us] p[er]icularib[us]. S[ed] q[ue] plura nō pueni
unt nisi rōe alicui[us] cōis a q̄ ē p[er] illoꝝ p[er]iculariū. iō sen
sus cōis ē natural[is] colligatōe sensib[us] p[er]icularib[us] p[ri]ncip
tus. in q̄ illi q̄nq[ue] sensus p[er]iculares p[er]currūt. Iuxta illō
p[ro]p[ri]i. metaphysice. Quicqd̄ repitit in plurib[us] nō equi
uoce. p[ri]mo repitit in aliq̄. Et sic sensus p[er]iculares p[er]i
p[ri]unt sensibilia cōia q̄a sensus cōis p[er]tinet sensitiuā ip[s]is
p[er] sp[irit]u[m] aialis tribuētis. Secōda p[ar]tē patuit sup[er]ius vbi ac
tum fuit de distinctōe sensibiliū in cōi. Minor p[ro]batur.
q[ue] ista q̄nq[ue] p[ri]me fundant et subiectant sensibilia p[ro]p[ri]a.
sicut quāntitas est subiectū q̄ntitatis. Et sic figura
q̄s et motus debet accipi material[is]. q̄ mō figura ē quā
ntitas sic vel sic terminata. p[er]t definit a mathematico. ē
q̄ termino vel terminis claudis. Quies et mor[us] accipi
untur p[er] quāto descende et moto. Hec autē oia fundat
suba q̄ nō est p[er] se sensibilib[us]. s[ed] p[er] actūs. Numerus etiam
nō d[icitur] accipi formal[is] sub forma rōis nūerāt[is]. et sub cer
ta sp[irit]u p[er] vltimā vnitatē q̄ntitatis. q̄ mō ē solū intelligibilis.
et aia rōnalis d[icitur] numerans. s[ed] accipit sub forma quāntita
tis discrete. p[er]t numerus ē quantitas diuisa et discreta
in p[ar]tib[us]. et d[icitur] multitudine. sicut magnitudo quāntitas cō
tinua et indiuisa. Magnitudo etiā nō debet accipi ab
stracte et mathematice quō est imaginabilis. s[ed] p[er]t est

Prima p[ar]tē
Maior
Cōclusio
Secunda p[ar]tē

subiectū qualitatis sensibilis q̄ est magnitudo physica. In
 tur etas est mērus physicus q̄ est actualiter discretorum.
 In dōi q̄ nūc dicta sunt sensibilia cōia. qz a pluribz sensib?
 prijs sunt perceptibilia. fm qz p̄iungunt z subijciunt diuers
 sis sensibilibz particulariū sensui. sicut magnitudo colorata
 videt. magnitudo in sono audit. magnitudo caloris tangi
 tur. z sic de alijs. Non tñ q̄dlibet sensibile cōe est perceptibile
 ab oibus sensibz particularibz. sed p̄cipue visus z tactus p̄ci
 piunt. z magis visus q̄ plures rez. dñas oñdit. vt dr p̄hs
 p̄mo metaphysice. Et ob h̄ etiā sp̄ualius z formalius iudic
 rat. z est remoti? z citius. qz magnitudo quā sil' accipit vis
 ūs nō p̄cipit tactus nisi successiue. z sic etiā est de nūero z fi
 gura. Et quo p̄ qz p̄hs sensitiua analogice est in particulari
 bus sensibz fm qz plus z minus accedūt ad p̄cipatōez vir
 tutis a sensu cōi. z fm hoc plus z min? discrete iudicāt de
 sensibilibz cōibz. Et sic p̄ qz p̄dicta q̄nqz sunt cōia sensibibz
 lia. Ad dñā autē z si que sunt alia zc. qz situs q̄ est q̄dā dimē
 sio z magnitudo reducitur ad ea. et sicut p̄p̄nq̄ras z remotio
 Alpitias vero z lenitas. curiū z rectū q̄ tangunt z videtur
 qd figurā h̄nt reducti. Cōcō sequitur ex p̄missis q̄ ad p̄i
 mā prem. z p̄z p̄ sufficientiā. Qz sensata cōia sunt instrū
 mēta q̄ q̄ sensus cōis cōuenientiā z dñā ponit inter sens
 sata particularia seu p̄p̄ia. Aut q̄ illa sensata accipiunt fm eē
 ant fm fieri. vel cōiter ad vtrūqz. Si fm esse. sic est q̄es per
 quā ponit p̄uenientiā z dñā. Si fm fieri sic est motus. Si
 cōiter ad vtrūqz tūc aut p̄ ipm p̄ncipaliter ponit p̄uenientiā
 aut p̄ncipaliter dñā. si p̄mū aut est cōe vnice sensata intri
 secus z extrinsecus. aut extrinsecus tñ. si p̄mo est magnitudo
 do. si scdo est figura. si p̄ ipm p̄ncipalē ponit dñā sic est nu
 merus. Qz autē illi dicunt de foris apprehēdibilia sive p̄ se in
 re ligi dōz p̄ se p̄leatate essentiali ipsius materie z subiecti fm
 qz p̄mo p̄ncipiat q̄litatez vt subdit p̄clusio. Et q̄ p̄z quō
 dinter dicunt sensibilia p̄ se p̄p̄ia z cōia. qz p̄p̄ia dicunt p̄
 se p̄mo. z sensibilia cōia p̄ se scdo respectu sensus particulari.
 licet ecōtra sit respectu sensus cōis. Sed qz sensus cōis nō
 p̄cedit in actu sine sensu particulari. Igitur simpliciter sensibilia p̄
 p̄ia sunt p̄ma. quia eñ sensibilia cōmunita sunt de foris ap
 prehēdibilia. z sensus cōis nō de foris apprehēdit nisi medi
 ante sensu p̄p̄io z particulari p̄z p̄positum.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū est dōm fm dñm Albertū. qz ips reducitur ad
 motū vt ad eā m suā z subiectū. z idcirco sentit in illo. Lo
 tus vero cū sit spēs magnitudis sub magnitudine p̄p̄p̄ē
 dif. Quia licet intra se mēsurare. z extra facerent diuersas
 spēs p̄mū aliquo mō. non tñ faciūt diuersas spēs sensibi
 les. Ad id qd de oīone ad h̄ic dōm qz oīo fm materie
 corpus est. qz vt dr Philo. Hor est tenuissimus aeris tes
 tus. fm autē qz est p̄is motū. fractionū aeris. est q̄litas q̄ est
 p̄mū sensibile auditus. fm vero qz mēsurat indiuisibili qd
 est elementū vel syllaba. fm diuersos respectus sic est quā
 litas discreta. cui? p̄ceptio reducitur ad p̄ceptionē nūeri. Licet
 eñ quantū ad spēs discrete quantitatis sit dñā inter nūez
 et oratōem. eo qz in nūero reiteratio eiusdē vnitatez cōstit
 tuit numeri spēm. z in orōne nihil idem reiterat fm substā
 tiā. nihilominus tñ numerus vt est sensatū cōe nihil aliud
 est qz diuisio p̄mū. diuisio autē hec p̄t esse in vno vel diuerf
 Unde discretio numeri. put est sensatū cōe. cōis est ad om
 ne diuisione p̄mū cōtinui. fm quā diuisione diuersa cog
 noscunt esse sensata q̄ sunt in ip̄s. Ad scdm est dōm qz
 quies nō accipit hic vt p̄uatio tñ motus. sed etiā p̄uot est.

instrumētū per quod ponit diuersitas inter duo sensibilia
 quoz vñū est in esse. z reliquū in fieri. Ad tertiū est dōm.
 qz figura fm subam est quedā spēs magnitudinis. sed fm
 esse spēs est qualitatis que qualitas nō est nisi circa q̄nti
 tatē. z sic reducitur ad p̄dicamentū q̄ntitatis. Sed forte di
 ceres. tñ vñū est sensibile cōe. scz motus. Quia vt dr p̄hs
 in textu. omnia sensibilia alta motu sentimus. Ad qd dis
 cendū est fm dñm Alter. qz illius. sibi p̄hi est duplex intel
 lect? Vñ est qz nullū sensibile sentit fm actu nisi h̄z qz imu
 rat organū sensus in quantū inuatio est etiā qdā mor? *Est duplex intellectus*
 Et etiā illo mō expositus fuit text? eo qz sensibilia cōia q̄
 sunt subiecta sensibilibz qualitatū sit mouent eū eis sensus
 exteriores. I3 forte iste nō sit intellectus sibi p̄hi parte. Ali?
 est intellectus qz omnia sentit motu. i. motus dat eis for
 mā sensibilitatis. z sic intelligi p̄t textus. qz motus oīa alia
 p̄iungit materie sensibilibz. Cū em mathematicalia p̄ se fm
 suas intentōes separata sunt a sensibilibz. sicut numer? mag
 nitudō. figura. z etiā oīo fm qz est spēs discrete q̄ntitatis
 p̄siderata a mathematico. motus p̄iungit omnia ista mate
 rie sensibili. z sic h̄ magnitudo fm se sensibilibz nō sit. tamē
 magnitudo mota sensibilibz est. qz sic in ea est spēs sensibilē
 et ita dōm est de alijs. Et sic omnia motu sentunt. inquantū
 tū motus dat eis formā z habitū sensibilitatis.

Questio secunda Vtruz

sensus cōmuni sit p̄mū sensitiuū a quibz sen
 sibus exterioribus distinctum.

Et videt p̄mo qnō. qz cōe non distinguit a p̄p̄io. sive
 vte a particulari. q̄ sensus cōis nō est distinctus a sensibz p̄ci
 cularibz. Scdo Ille potētie nō distinguunt q̄ h̄nt idē obie
 tū. sed sic est de sensu cōi z sensibz exterioribz. Vñor. p̄bat.
 qz sensus cōis cognoscit sensibilia particularia. z sicut sensus ex
 teriores ea cognoscūt. P̄o veritate q̄nti est p̄hs in textu.
 Et ponitur iste discursus.

Maioz Quicqd reperitur in multis nō eā
 noce hoc illis p̄cipat ab vno p̄mo p̄cipe.

Vñor Sensibilia cōia p̄ se primo cognosce
 re. inter sensibilia diuersoz sensuū p̄uenientiā z
 dñā ponere. z sup acc? sensuū particulariū se
 cōuertere nulli p̄uenit particulari potētie. Con
 clusio Igitur p̄ter quinqz sensus exteriores p̄
 ter hos tres actus est sensus cōmuni necessa
 rius. ab eis realiter distinctus.

Maioz. p̄bat p̄ p̄m. ij. metaphysice dicentē. qz calor p̄ci
 cipat oībz calidis ab vno p̄mo calido. Et rō est. qz forma
 nō equoce s3 vnioce vt analogice etiaz pluribz cōicata h̄z
 aliquā vnitate. alioqñ p̄la illā formā p̄cipatā nō reduce
 rent ad aliquā vnitate p̄ illam formā. quod falsum est. qz
 talia multa sunt vñū specie genere vel analogia. ergo opoz
 ter illam formā vnitate suā ab aliquo accipere. nō autē a
 multis p̄cipantibz. qz vnitas nō p̄cedit a multitudine. s3
 potius ecōtra. ergo vnitas resolueda est ad aliqd p̄mū vñ
 est vnitas in illis multis. Et qz nulla multitudo sine ordie
 est. iō inter illa p̄cipatā est vñū p̄mū p̄cipatā q̄ est p̄ci
 patio in oibus alijs. Et qz p̄z licet forma etiā vnioce cō
 ueniat pluribz. tamen illa plura inter se ordinant fm diuer
 sos gradus p̄fectionis. Et maioz ista ad hoc p̄positum ad
 ducitur. qz cognoscere sensibilia cōia cōuenit pluribz sensibz

Est duplex intellectus

bus particularibus p se scdo. igitur uenit alicui pmo. hoc ar est
 cōe sensitiuū seu sensus cōis q dicitur p mū sensitiuū. Vior
 patuit quo ad p mū p rē p p m in rextu ad longū hoc ostē
 dentē. Et rō est. qz sensus particularis ille cognoscit t m suū
 p mū obiectū sicut uisus colorē. auditus sonū z sic de alijs.
 Sensibilia uero cōia pgnoscit nō p se pmo. sed t m p se les
 cūdo. eo q ipa sunt subiecta sensibiliū p p rōz. quō magis
 t udo colorata uidet. z calidū magnū vel puū tangit. Ses
 cūdus etiā actus nō puenit sensui particulari. qd pbat. Qui
 cōna rō ne z experientijs. Rō est. qz nos dijudicamus inter
 sensata fm idē z diuersum. fm affirmatiōem z negationē
 Cū q vnus dijudicatis sit uerūz pgnoscere dijudicato
 rū oportet q hoc iudiciū fiat aliq vna virtute. z cū sit int sens
 sata fm q sensata sunt. z nō fm q imaginata vt intellecta
 optet q illa vis habeat nomē sensus. z cū nō sit ad vnum
 sensatiū. sed ad plura nō erit sensus h dijudicās p p rōz. s3 cō
 munitis. Nec p rō dicit q fiat p intellectū. qz nō oia aialia hnt
 intellectū. q t m discernit idē z diuersum inter sensata. Et
 perimēta sunt qz videm⁹ q eleuato baculo canis apprehē
 dit formā tāgibilis z fugit. qd nō esset nisi aliqd in cane cō
 iūgeret sensibile uisus z tactus. Scdo oīdunt hoc somnia
 euz em in somno clausi s3 sensus p p rōz frigiditate a cerebro
 descendēte. z grauans organa sensuū simulacra omniū sen
 suū manifestat se p modū rerum nō p modū simulacroz.
 Cū q nō p rō fieri in organo p p rōz sensuū. eo q illa clau
 sa sunt p somnū. relinquit q sit in aliq organo qd ē sensuū
 centrū. z hoc est organū sensus cōis. vt dicitur. Nec p rō
 dicit q illa simulacra sint in phārasia. qz ipa phārasia nō re
 cepit illa simulacra vt res. sed vt imagines rez. simulacra
 uero in sōnis reputant vt res. cū q nihil iudicat res vt res
 erit hoc iudiciū sensus z nō exterioris. s3 interioris. Aliud
 experimētū est. qz videmus si aliqd vehat in curru vel nauī
 postqz sederit uident ei circūuolui res qz uidet. Cū q hoc
 iudiciū sit extra re p rōe erit iudiciū sensus. z nō p p rōz q est
 uisus. qz ille nō mouet. s3 sensus cōis q est in anteriori pre
 cerebri. Tercio etiā actus nō p rō puenit sensui particulari. qz
 nulla p rō organica p rō se p uertere sup suū p p rōz actū. s3 ne
 cesse est ponere sensum cōem. nec t m est. p rō in infinitū
 qz act⁹ sensus cōis pgnoscit p sup iore potētā. In intellect
 tu uero est status. eo q intellectū cū sit p rō inorganica p rō
 se p uertere sup suū p p rōz actū. vt patebit in tercio hui⁹.

Cōclusio sequitur ex pmissis. ex quo em illi actus neque
 unt fieri a sensu aliquo particulari. necessariū est ponere sensū
 cōem distinctum etiam ab alijs particularibus.

Ad obiecta in opposi.

Ad p mū est ddm. q sensus nō dicitur cōis cōitate p dicitōis
 vt pbat argumentū. qz sic p dicitur de singulis particularibus
 sensibus qd falsus est. sed dicitur cōis cōitate causalis influētie in
 qntū est in organo a q distribuit spūs aialis opans ad org
 gana sensuū exterioroz. Et dicitur cōis ex pte obiecti. cū em qlibet
 sensuū p p rōz recipiat sensibile sibi appropiatum sensus ille
 nō habebit rōem p p rōz ad quē referunt oia sensibilia. sed ha
 bebunt rōem cōis. Dicitur et cōis. qz s3 color differat a sapore
 et odore. hnt t m vnus subiectum cōe in q s3 color. sapor. z
 odor. z sonus. z qntitates tactus. qd est magnitudo. z illa ra
 dicat z fundat oia illa particularia sensibilia nō t m subiecte
 sed etiā formalit z non rationalit qntitū qntitras nedū est sub
 iectū sensibiliū particulariū. sed etiā formalit plus pgnoscibi
 lis. qz p alioz potētā. s. imaginatiuā vel sensuz cōem vt
 sensibilibus est. Obiecta autē p p rōz ad se inuicē nō fm eoz

esse materiale sed formale. Ad scdm dem est supra q sens
 sabilia particularia non sentiunt a sensu cōmuni p se pmo s3
 p se scdo. z hoc modo non est incōueniens diuersos sen
 sus esse eozundem sensibilia.

Questio tertia Vtrū

sensus cōmunitis sentiens quinqz sensibilia. sit
 essentialiter vna potentia.

Et videtur q nō. qz potētie specificant p act⁹ z actus
 p obiecta. s3 sensus cōis h3 qnqz obiecta z tres act⁹ vt in
 pcedentibz dem est. s3 nō ē vna sentientia poīa. Pro uerita
 te est pbs in fine istius capituli. Et ponitur iste discursus

Diator Unitati pncipiū pncipiatōz plu
 ralitas posterior nō p iudicat. nec terminatōz m
 tiplicitas termini simplicitatē variat intrinsece
 sed solū extrinsece z relatiue. Vior. Sicut
 centrum lineas. ita sensus cōis particularis sen
 sus originat. z eozundē act⁹ notionaliter termi
 nat. Cōdo. Et igitur sensus cōis virtus vna. p
 ticulariū habitudine relatiue distincta

Diator p3. qz terminus est finis. Finis autē est indistinct
 bilis. vt dicitur. vi. phisicoy. s3 terminus s3 sit relatiue mplex
 et extrinsece. in se t m est vn⁹. s3 p relatiōem extrinsecā ad ter
 miata sit multiplex z diuersus. q diuersitas est solū termi
 natiue in ipō terminō sed in terminatis subiectiue. Vior
 pbat p p m in rextu adducētē illā similitudinē. Est em sen
 sus cōis pncipiū a q oēs sensus oriunt. z s3 est dicit⁹ p mūz
 sentitū. cū in omī multitudine est dare p mū qd oibz alijs
 insit. Et s3 dicitur. Alib. q oēs sensus sunt vni in forma p rōz
 sentitū. q fons est virtutū sensitiuaz particulariū. z ipi sen
 sus particularis sunt sicut riuus ex cōi fonte deriuati z ad ipi
 sum refluētēs. ppter qd vocat cōe iudicatoriū. In cui⁹ sig
 nū sicut est formalit pncipio virtutū sensitiuaz particulariū. ad
 istā cōem virtutē radicalē z centralē. ita etias est material
 qdā pncipio oim neruoz i organo sensus cōis qz s3 neruos
 (q p rōi sunt) decurrunt spūs aialis ad organa exteriora. z
 reuehunt spēs sensibiles. z ibi terminat z p rōz z cōplet de
 ipi iudiciū. Sicut spēs sensibiliū particulariū resoluunt in qn
 dā cōem spēm sensibile quā distinguunt. quā Alib. vocat
 forme sensibiles inchoationē in sensu. quā dimodū dicitur
 posteri⁹ de spēs intelligibiliū abstractis a phārasmatibz re
 spectu ipi⁹ intellectū z spēs cōis. q ibi est ex irradiatione luz
 minis intellectus agentis sup intellectū possibile. Cō
 clusio sequitur ex pmissis. Unde est quodā mō sicut totū po
 restatiū p potēntias particularis relatiue distinctum. Ec
 ergo vnus sic existēs p rō in vno indistincti tpe p vnam for
 mā cōem sensitiuā (in quā particularis forme sensibiles for
 maliter resoluunt. z vnus sunt in forma sensibilitatis) pos
 nere cōuenientiaz z differentia inter diuersa sensibilia. sicut
 lineaz multaz vni est iudiciū p vnam centri mediationē
 Et hoc modo etiā est aliquo mō idem cum quoliter sensu
 et aliquo mō differens. Quia vt vntur uisui p imutatio
 nem factā ab eo in sensu cōi. sensus cōis est idem cum visu
 et differens ab auditu. Et autē imutat ab auditu est idem
 auditu. z differens a visu. ex agere em z patiēte fit vni. sicut
 p oia dicitur est de centro in rextu. Centruz em circuli vt
 est terminus a linee. est illi idē. z differēs a. b. linea. z vt est
 termin⁹. b. linee. est idē illi. z differēs a. a. b. Ita sensus cōis
 vt imutat a visu est idē illi. z dicitur ab auditu. z vt imutat

ratur ab auditu est idē illi. r differens a visu Et qbus seq tur q sicut visus nō sentit se videre. Ita sensus cōis nō pcepit se percipere. qz nullus sensus pcepit suā ppriam imutatio nem cū nō sit reflexiuus supra se rōne materialitatis Un imutatio visus nō pcepit a visu sed a sensu cōi. r imutatio sensus cōis nō pcepit a sensu cōi. s ab imaginaria r est iari na Et sic eodē visu videmus simplr r videm? nos vides re. qz p potentia visua passiuē videmus colorē. r eodē visu fm qd. q est sensus cōis. videmus r percipimus nos vi dere colorē. qz sensus cōis pcepit colorē r visionē coloris ex istentē in potentia visua. ita qz visus exterior nō pcepit se vi dere colorē. sed sensus cōis pcepit sensum exteriorē percipere colorē. Et q non eodē mō potentia visua r sensu cōi pē pimus nos videre colorē. qz potentia visua percipimus nos videre colorē actiue. pzo quāto immutat sensum cōm mō nem Sensu aut cōi percipimus nos videre colorē passiuē. p quāto sensus cōis tam a visu qz a colorē immutatur

Ad obiectū in oppositū

est dicendum fm dñm Albertum q actus tres nō conue nunt sensui cōi eodē mō. qz apprehēsiō sensati cōis est ac tus suus p se. apprehēsiō aut sensati pprii puenit sibi p po steriorē. scz inqñrū sensati pprii est in sensato. cōi vt in subie cto Sed apprehēsiō actum puenit sibi p. actūs inqñrū scilz vnusquisqz pprioz reducitur in ipm Sicut em dicit Auicenna Qñes sensus pprii oriunt a cōi r reuertunt ad ipm cuz lu cro De pluralitate obiectoz dicit Albertus q sunt eq pmo sensata cōia. eo q sunt sensata sensus cōis fm qz ipse ponit istēnsatē vel diuersitatē inter sensata ppria Et sic quies lz sit pñatio motus. tñ fm qz p ipam cognoscat diuersuz esse sensibile qd est in esse r in fieri. erit qd nō sensata p motuz sed p se. r sic etiā est de magnitudine Et si dicat Si pie dica qñqz nō reducunt ad vñū ppriū genus. nec etiā ad genus vñū remotū. q nullo mō sensus cōis videt eē vnus Rñder. Alb. q obiectio illa nō hz veritatē nisi in sensu p ticulari Sed ptra hoc arguit sic Si cuz vnitate sensus fiat multitudo obiectoz tūc illa obiecta aut sunt eiusdē rō nis aut diuersaz Si pñū q sunt vñū obiectum Si sedm tūc imutatioes illoz erūt diuersaz rōnum. r p pñis sensus erunt diuersaz rōnū Et pfirmat. qz diuersioz obiectoz imutatioes sunt diuersaz rōnū. q nullus sensus pōt habere plura obiecta. pñtia tenet. qz diuersē cause in spē. pducūt di uersos effectus in spē. Maior pbat inductiue. qz oēs imu tatioes visus sunt eiusdē rōnis. qz formalit imutat sub rō ne coloris. Et p toto videt esse sentētia phi. ij. de aia dicen tis q potētie vnitate r distinctōem sumunt ab obiectis

Ad hoc dñm est q imutatioes sensus cōis r visus facte a colorē sunt diuersaz rōnū. Vt est tñ q color diuersimos de pcurrit ad illas imutatioes. qz ad visionem pcurrit vt agens totale. r ad imutatioes sensus cōis vt agens priale et qz agens imediate est visio Et pñr dñm est q nō qbul cūqz obiectis diuersaz rōnū corrñdem imutatioes diuer saz rōnū. r hoc qñ illa obiecta fm ordinē se hñt. sicqz vnuz agit mediate alio vel sub rōne illius Lū em albedo imutat visum tria obiecta pcurrit. scz magnitudo color r albedo et solū est vna imutatio. qz magnitudo immutat median tē colorē. r albedo sub rōne eiusdem Ad confirmatiōē est dicendum p interemprionē illius q nullus sensus possit habere immutatioem nisi eiusdē rōnis. quis sensus cōis p cipiens omnia sensibilia ppria habet imutatioes diuersaz rō num. imutatioes aut albedinis r nigredinis sunt diuersaz

runt rōnum in esse specifico r eiusdē rōnis in esse genericō. sicut albedo r nigredo. Aristoteles vero voluit q potētie exteriores sumant vnitatē r distinctōem solū ab obiectis adequatis r cōuertibilibus. non autē alie potētie.

Circa textum expositus

mouentur dubia Primum dubium est

An necesse sit ponere sensuz cōem tanqz pñm sensum post exte riores Et videt pmo q nō. qz phantasia est in pma cōca uitate cerebri. q illa est pñr. An pbat p Auicennā dicere. Virū occultaz apprehēdentū sensibilia. pma est phantasia. Solutio sic. qz vt tactū est ipse est centrū p qd conter minabiles sūt sensus exteriores interioribz. ita q respectu sensuz exterioroz hz causale influentiā. r respectu interioroz ministeriale subseruiturē. eo q oēs alij interiores accipiunt spē a sensu cōi Ad obiectū in oppositū est dñm. q Auicenna accipit phantasia cōiter. pur pphēdit sensuz cōem sicut etiā vidimus in sua anatomia noiat eā. r iō quāto doqz dicit cōis. qñqz imaginatio. qñqz phantasia.

Secundum dubium

est de organo sensus cōis An sit in pma pcauitate cerebri vt dicitur est Et videt pmo q sit in corde. quia dicit Auicenna. sensus cordis r percipit tactus maior est qz sensus ipi cerebri. cū igitur sensus cōis sit ad quē terminatur sensuz pprii vt de Auicenna. videt q organuz sensus cōis sit in cor de Secdo. gustus r tactus hñt instrumēta sua circa cor. vt dicitur est supra in caplo de olfactu. q sensus cōis quo ad iudiciū saporū r tangibilū videbit habere organū circa cor

Solo sic. qz dispō sensus cōis est talis. q ex ipso est pñ cipiū cuiuslibet pñtis sensibil. r postea reditus ad ipm cū lucro. cū q nerui sentiendi nascant ex pma pte cerebri. eo q pma ps cerebri mollior est r mollicies facit multuz ad im pñsiones sensibilū. sensus cōis est in pma pcauitate cerebri q plena est spū sensibil. Ad obiecta simul dicendū est. qz tactus fm q est iudiciū tangibilium r gustus fm q est iudiciū saporū oriuntur a pma parte cerebri Sed fm q sensus alimenti sic habent relatiōem ad cor sicut a quo est pñcipium digestiōnis. Auicenna vero dicit r post cū Hen ricus de Valinis q nihil prohibet q aliqua virtus oriatur in vno membro r pñciatur in altero. r tunc composita re uertatur ad ipsum. Et sic vult q virtus sensitina oriatur a corde. r pñciatur in cerebro. sicut virtus nutritiua oriatur a corde r complementū eius est in epate Auicennis tamen videtur contrarium sentire

Tertium dubium est

An necesse sit ponere sensum cōmune propter actus tres supius nominatos Et videtur pmo q non. qz sensus ex terior potest cognoscere actum suum. q non est necessarius ppter illum actū sensus cōis. An pbat qz pē cognosce re obiectū suū. q actum. Consequētia pbat. quia actus est medius inter potētiā r obiectū. ergo si cognoscat obie ctum multo magis debet cognoscere actum. Secundo ponere conuenientiā r differentiā inter sensibilia diuersoz sensuz conuenit intellectui. ergo non conuenit alicui sensui

Solutio sic. vt in textu r questione diffuse declaratum fuit. Ad obiecta in oppositum Ad pñm est dicendū. q obiectū sensus accipitur duplr Vno modo fm esse reas le r materiale quod habet extra in substantia. r hoc modo

obiectū sensus accipitur. In alio modo

Obiectum app
prie duplex
alio modo

plus distat a potētia q̄ actus. quia hoc modo actus est in
potentia subiective et medium cognoscendi obiectū p̄ pos
sentā. Alio mō accipitur obiectus fm̄ esse spūale fm̄ q̄ im
mutat sensum. et sic obiectū est p̄inquitus potētie q̄ act⁹
quia oportet p̄t⁹ recipi in potētiā q̄ possit elici a potētia
actus cognitionis. sicut necessariū est p̄us sp̄m̄ visibile res
cipi in visum q̄ fiat visio. talis autē species visibilis est ob
iectum acceptum fm̄ esse spūale. Ad sc̄m̄ est dictum in
textu q̄ ponere convenientiā et differentiā inter aliqua vni
uersaliter spectat ad intellectū. sed ponere convenientias et
differentiam inter sensibilia in p̄sentia materie est officium
sue actus sensus cōmunis.

Quartum dubium

Utrum sensus cōis sit dignior sensib⁹ particularib⁹. Et
videt p̄mo q̄ non. q̄ moues siue a gens dignius est moto
siue passio. sed sensus p̄ticularis mouent sensus cōem. ergo
sunt digniores sensu cōmuni. 2° mox p̄batur. quia sensus
bile p̄ se cōmune est obiectū sensus cōis. q̄ oportet sensum
cōem moueri. Secūdo. sensus cōis recipit sensata omnīū
p̄ticulariū sensuum. ergo est quid compositū ex harmoniis
omnīū talium. et sic omnibus alijs materialior videtur. Cō
sequētia p̄batur. quia nihil recipit quod non habet aliquas
cōmunicantiā cum recepto. sicut visus non recipit nisi col
lorem p̄pter cōmunicantiā quā habet cum colore et nō res
cipit sonū. eo q̄ non habet cōmunicantiā cum eo. Solutio
tio. sic. quia ip̄e est quedā vis vniuersalis. nō vt p̄dicabile
sed sicut causa. formaliter p̄habet ea que oriuntur ex ip̄a. sicut
architectonica p̄batur forma domus. et sic est primus
sentiens. nō tempore sed natura. in quo primo saluatur ros
ta virtus sensitua. et est omnīū sensuum p̄riorum. ita q̄ ab ip̄o
deriuantur sensus p̄tī. et non constituit ip̄e econtra ab
eis. Ad obiecta in oppositum. Ad primū est dicendū
q̄ est duplex mouens siue agens. Vnū est agens siue mo
uens actione reali et physica. sicut ignis agit in aquam. et
tale agens est nobilius patiēte. Alio modo aliquid mouet
siue agit motu siue actione spiritali. sicut sensibilia agunt
in sensum. et hoc modo nō oportet mouens dignius eē mo
to. et agens patiente. et sic sensus exteriores mouent cōmū
nem. Et ratio huius est. quia in motu spūali motum spū
tialius recipit formā q̄ est in agente eo q̄ in agente est ma
terialiter vel ad minus materialius q̄ sit in patiēte. vt pa
ter in tercio huius. Alterius vero dicit q̄ omnino falsum est
q̄ sensus exteriores mouent sensum cōmūne. quia oportet
q̄ sensibile p̄tīum spūalius fiat in sensu cōmuni q̄ in p̄rio
prio. et illam maiore spūalitate et simplicitate non dat ei sen
sus p̄tīus. sed potius cōmūnis. In ip̄o em̄ est spiritus lu
cidus. qui est vehiculum et instrumentū ip̄ius. et ille prout
est instrumentū sensus cōmunis conferre ei maiorez simp
licitatem. sicut lux coloribus. et in tali actu forma sensibilia
propria p̄tīngunt ad organū sensus cōmunis. et tunc iudic
at de eis. Nec dici potest q̄ aliquod corporeū omnino cons
ferat eis agere in organū sensus cōmunis. eo q̄ forme corp
porales sunt ipsa sensata. non sepata ab appendicijs mate
rie. et ideo corpore agens (quod tamē est instrumentū eius
quod est incorporeū) habet q̄d dat eis agere in organū sen
sus cōmunis. quod est formalis q̄ organa sensuum p̄tīorū.
Et hoc est quod intendit dicere Augustinus q̄ corpales
forme non mouent animā. sed potius talibus formis fact
is in corpore anima luce sua facit eas in se ip̄a. In tali autē
ordine mouentiū et motoz. id quod vltimo mouetur est

Est duplex mouens
siue agens

formalissimū omnīū. et primus mouens omnīū. materia
lissimū. et hoc id est. q̄ in tali ordine 2° mouens nō accipit
virtutem motiā a p̄tīo mouente. sed ab alio quod est al
quid eius quod mouet. Sed in his in q̄bus sc̄m̄ mouēs
accipit virtutem motiā a p̄tīo mouente verum est q̄ ibi
vltimū motum est materialissimū omnīū et minus habens
dignitatis et simplicitatis. Cum igitur anima rōnalis sic
supra naturam et infra intelligentiā erit anima sensibilis in
fra rōnem et supra naturam. sicut anima vegetabilis infra
sensibilem et supra naturam. et ideo ip̄a est substantia et for
ma q̄dam habens vires multas. quaz quidem ip̄a sensibi
lis vis est potētia a generatione p̄fecta. habitu sibi cōna
turali. qui habitus est inchoatio quedam et harmonia om
nīū sensibilia formaz. Sicut in genere est harmonia et in
choatio omnīū differentiāz illius generis. et illa potētia sic
habitu cōnaturali p̄fecta omnia sensibilia habet potestare
et actu nullum. anteq̄ distinguat ab eis. Et in hoc sensu
dicitur a p̄ho. q̄ sensus est species sensibilia sicut intellect⁹
intelligibilia. Talis autem forma vna simplex est p̄habet
potestare ea quoz ip̄a est causa. et habet ip̄a actu quādo di
stinguitur ab aliquo illoz. Et per hoc etiam patet respon
sio ad secundū. et ergo dicit Avicenna ip̄es sensibiles esse in
anima. et non acceptas ab extra. Hac etiam de causa q̄daz
dixerunt virtutem sensibilem per se esse actiuam et nullius
sp̄i esse receptiuā. quia non directe recipit eas. sed vna spe
cies que est habitus potētie sensitue distinguitur ad sen
sibilia que sunt in organīs. sicut virtus vniuersalis ad par
ticulare in quod agit et circa quod opatur

Vltimū dubium est.

An sensus cōis potest quandoq̄ mentiri et esse falsus
Et videtur p̄mo q̄ nō. quia sensibile mouet sensum cōem
sensibile autē semp est cū p̄sentia materie. ergo idem q̄d mo
uet sensum cōem erit in p̄sentia materie. sed p̄sens in mate
ria semp est verum. ergo sensus cōmunis semp erit verus.
Secūdo. sic. quicqd est in re demonstrabili semp est ver
um et non falsum. sed omne p̄sens est in re demonstrabili. q̄
omne p̄sens in re est verum. et non falsum. Sensus autē cō
munis est in re p̄sentia rōnis. ergo sensus cōis est verus. et nō
falsus. Solutio. quia vnus actus sensus cōis est cōpos
nere et diuidere sensata propria cum cōmuni. et ex hoc actu
accidit sibi mentiri et verum dicere. Quādo autē componit
fm̄ q̄ est in re tunc verum dicit. quādo vero aliter q̄ est in re
tunc dicit falsum et mentit. Sicut quādo cōponit accidens
mellis cum substantia fellis. mel esse fel arbitramur p̄ decep
tionem. Ad primū dicendū est q̄ sensus cōmunis mo
uetur a sensibus p̄tīis. tamen decipitur non fm̄ q̄ mouet
ab ip̄is. sed in quantum componit sensata p̄tīa. sensus vero
propriū veri sunt. quia nihil cōponunt. Ad sc̄m̄ dicen
dum est. q̄ p̄s in re est simplex. et ab hoc non est deceptio.
sed ab eo q̄d sensus cōis addit sup̄ re q̄d est p̄pō et diuisio.

soluscajona

Finitur secundus liber de anima

Sequitur tercius qui est de sensibus inte
rioribus. intellectu. et virtute motiua.